

श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीग्रंथपाठा.

द्वितीयपुष्पम् (२)

स्तोत्रादिसंग्रहः

श्री० प० प० श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीटेन्पेस्वामिविरचितः

आपाठ शुक्र १ सोमवार]
शके १८७४

[दिनांक २३ जून
सन १९५२

किंमत ५ रुपये

प्रकाशकः—

श्रीगुरुभक्त वामन दत्तात्रेय गुन्ठवणी,
२० नारायण पेठ, पुणे २.

मुद्रकः—

स. श. सरदेसाई, बी. ए., एलएल. बी.
नवीन समर्थ विद्यालयाचा ' समर्थ भारत
छापखाना, ४१ बुधवार, पुणे २.

श्रीगणेशदत्तगुरुभ्यो नमः

प्रकाशकाचें निवेदन

मालाकमण्डलुरधःकरपद्मगुणे । मध्यस्थपाणियुगले दमरनिशूले ।

यस्य स्त ऊर्ध्वकरयोः शुभसंस्तवके । ध्यायेत्तमत्रिवरदं भुजपट्कयुक्तम् ॥

धीपरमेश्वराचे कृपेने धीवासुदेवानंद-प्रियप्रकाशन मंडळातकें ' स्तोत्रादि-संग्रह ' हें दुसरें पुस्तक आज प्रकाशित केलें जात आहे, याबद्दल अत्यंत समाधान वाटतें. प्रथम पुस्तक ' शिक्षात्रय ' हें गागील वर्षी विजयादशमीस प्रसिद्ध झालें असून, आजपर्यंत बहुतेक त्याच्या अर्ध्या अधिक प्रती जिज्ञासु संतप्रेमी संजनांनी घेतल्याही आहेत. धार्मिक कार्यास विशेष अनुकूल नसणाऱ्या या कालांतही पुस्तपत्रादिरूपानें विशेष प्रसिद्धीकरण नसताही दोन वर्षांचे आतच या सत्कार्याची इतकी प्रगति होत आहे याला मुख्य कारण म्हणजे, श्रीमहाराजांची वैदिकधर्मानुष्ठान, अष्टांग तप, दृढ ईश्वरज्ञा, ज्ञानविज्ञाननैपुण्य इत्यादि अतुलनीय दिव्य गुणसंपत्ति व त्यामुळे अभिव्यक्त होणारी जगदीश्वराची निस्सीम कृपा हीच आहे यात संदेह नाही.

श्रीमहाराजांनी केलेली अनेक देवतांची, तीर्थक्षेत्रांची संस्कृत व प्राकृत स्तोत्रे, श्रीदत्तात्रेयपौंड्र्यावतार, सत्यदत्तप्रत, अर्भग, पदसंग्रह, नित्यनजनमम, अनेक देवतांच्या संस्कृत व प्राकृत आरत्या, आत्मानात्मविचार इत्यादि विविध विषय या पुस्तकांत प्रथित केले आहेत. शक्य तितका प्रयत्न करून उपलब्ध झालेलें सर्व स्तोत्रादि वाङ्मय यांत समाविष्ट केलें आहे. स्तोत्रभागांत काही स्तोत्रे समग्रक आहेत. म्हणजे त्या स्तोत्रांतील श्लोकांचे पहिले, तिसरे, पांचवें, नववें, बारावें अशी अशरें एकाचाली एक पाचली अष्टां निरनिराळ्या देवतांचे मंत्र तयार होतात. काही अशरांनी स्तोत्रकर्त्यांचे नांवही तयार होतें. हे सर्व कळव्याकरितां तीं स्तोत्रे छापतांना तीं तीं अशरें मुराम बेगडी छापली आहेत. छपाईच्या काही अटवर्गीमुळे काही समग्रक स्तोत्रांची मात्र

अशी व्यवस्था करता आली नाही. श्लोकाचा अर्थ लावण्याचे दृष्टीने, वाटेल तेथे अक्षरं तोडून छापणे हे अयोग्य ठरेल. परंतु स्तोत्रामध्येच मंत्ररचना करण्याचे स्तोत्रकारांचे कीर्तित्व नवरेसमोर यावे एवढाच ती अक्षरं पृथक् करण्याचा उद्देश आहे. श्रीमहाराजांनी प्रामुख्याने श्रीदत्तसंप्रदायाचा आविष्कार केला असल्याने इतर देवतांपेक्षा श्रीदत्तात्रेयांशीही स्तोत्रादि वाक्य वा पुस्तकांत अधिक आहे आहे. श्रीसत्यदत्तमतपूजाकथा ही श्रीमहाराजांनी केलेल्या दत्तपुराणातील काही भाग, काही व्यासवृत्त दत्तमाहात्म्यातील भाग व श्रीरुर्भाकरिता महाराजांनी करून दिलेले काही श्लोक असे एकत्र संकलित करून श्रीमहाराजांच्या संमतीने सन १८२२ आश्विन महिन्यांत गवडेपरी प्रगट झाली. श्रीमहाराजांचे समर्थ हे सत्यदत्तमत गवडेपरी पारंपार होत असे व श्रीमहाराजांचे संप्रदायांत आजही ते चालू आहे; म्हणून, त्याचाही समावेश येथे कला आहे. सत्यदत्तपूजेतील सर्व पुराणोक्त मंत्र तर श्रीमहाराजांच्या '११६ मानसपूजा' या स्तोत्रातीलच आहेत. सत्यदत्तप्रणालींशी ही सर्व मादिली श्रीमहाराजांचे प्रेमळ मजकूर नवोदा येथील पं. बाळहृण्गशास्त्री प्रकाश- कर यांनी अखंड आत्मोपेतेने दिव्यावल आम्ही त्यांचे कृणी आहोत. श्री- महाराजांचे संप्रदायांत शुरु सधलेला रोज छापेछाळका नित्यभजनप्रमदी या पुस्तकांत दिलेला आहे. नित्यभजनप्रम वेगळा छापवा, सरहत्त व मोठून विभागही वेगवेगळा छापवा म्हणजे छोटी छोटी पुस्तके होऊन येणाऱ्यात थोडक्या किमतीस येवास बरे पडेल इत्यादि सूचना काही मंडळींनी आत्मोप- पणाने केल्या होत्या. पण, श्रीमहाराजांचे संपूर्ण स्तोत्रवाक्य एकत्र असे संप्रदायिकांचे परी सहावे अशा विशिष्ट उद्देशाने एकाच पुस्तकांत सर्वोचा समावेश केला आहे. बाणीविकास प्रेमसमर्थ छापलेल्या श्रीमन्ठेकराचार्यांच्या समग्र संग्रामाचे हे श्रीमहाराजांचे संपूर्ण प्रिय संप्रदायिकांना मिळावेत हाच मुख्य उद्देश प्रकाशनाचा आहे. सध्या असणारी कागदाची महागदी, सध्या प्रकाशनाची दृष्टीने विद्वान् श्लोकांना व छात्राभ्यास करणाऱ्या योग्य अधिकांशी विद्यार्थ्यांनाही शिष्टाचारवाचारे सरहत्त प्रिय विनामूल्य देणे इत्यादि कारणा- मुळे सध्या ठेवलेली पांच रुपये किंमत कदाचित् कोणाला असण वाटत अस- त्यास त्यावरून हताश नाही. यामुळेच शंभर वा पन्नास रुपये देणाऱ्या प्राद- कांना दत्तात्रेयां शिष्ट सवलत अशी आम्ही देऊ राहण नाही. मंडळाला

त्यांची ती देणगीच आहे असे समजून, फक्त टपालखर्च न घेतां प्रकाशित होणारी पुस्तके, प्रकाशन शास्त्राबरोबर योग्य त्या सर्व ग्राहकांना पोंचविणे इतकीच सेवा मंडळाला आज करतां येणे शक्य आहे, इतकेंच या वेळीं प्रेमानें सुचविले आहे. असो.

शिक्षात्रयाच्या निवेदनात वर्णन केल्याप्रमाणें श्रीमद्वाराजांची ईश्वराद्वि-
दष्टि करां होती हें प्रत्यक्ष पाहणें असल्यास हें पुस्तक अवश्य वाचावें म्हणजे
खात्री होईल. “ विराडादिस्थावरान्ता ईश्वरा बहवः स्मृताः । एतेषु कतमोऽ-
प्योऽत्र मोक्षसिद्धिपदयः कः ॥ ’ विराट् पुरुषापासून अश्वत्थादि वृक्षापर्यंत अनेक
देव शास्त्राने सांगितले आहेत. पण यांच्यापैकी कोणाची पूजा करावी ?
मोक्षाची सिद्धि करणारा कोण ?—असा संशय, जिज्ञासु साधकांना छुटो
उत्पन्न होतो मग इतरांची काय कथा ! विराट् पुरुषापासून अश्वत्थ, और्दुबरादि
वृक्षापर्यंत सर्वांनाच हिंदुधर्मात देव मानतात हा वेडेपणा आहे. आणि या-
मुळेच हिंदुधर्माचा न्हास होत आहे इत्यादि विचार मांडून, वैदिकधर्माभि-
मानी जनतेचा बुद्धिमेद करण्याचा प्रयत्न वैदिक संस्क्रुतीचें व्यवस्थित पूर्ण
ज्ञान नसणाऱ्या पाश्चात्य लोकांकडून होत आहे व त्यांच्या युक्त्याभासाला
भुसलेले वैदिकधर्मातर्गत कांहीं बोकही अविचारानें तेव विचार खरे समजत
आहेत हें बरोबर नाही. ‘विश्वामाहमिदं कुत्स्नमेकांशेन स्थितो जगत् ’—या सर्व
जगाला माझ्या थोड्या अंशानेंच व्यापून मी उरलों आहे. —या सिद्धांताचा
पूर्ण साक्षात्कार ज्यांना झाला अशा महात्म्यांच्या सहवासानें व कृपेनेच बरील
सर्व संशयांचें निरसन पूर्णपणें होऊन बुद्धि स्थिर होईल. केवळ तर्कानें या
विषयाचा निर्णय कधीच लागणें शक्य नाही. ‘दिव्यं ददामि ते चक्षुः पश्य मे
योगमेश्वरम् ’—अर्जुना ! तुला मी दिव्य दृष्टि देतो. त्या दृष्टीनें तूं माझे विश्व-
रूप पाहा. या श्लोकावरून भगवत्कृपेने मिळालेल्या दिव्य दृष्टीनेच ईश्वराचें
यथार्थ स्वरूपदर्शन अर्जुनाला होऊं शकलें हें स्पष्ट सिद्ध होत आहे. महायोगे-
श्वर हरीची विविध रूपानें नटण्याची विलक्षण योगशक्ति या चर्मचड्डुनी करी
पाहातां येईल ! दृश्यमान विविध रूपामध्ये एकच कारण ओतप्रोत भरून
राहिलें आहे. ही दिव्यदृष्टि संतांचे ठिकाणी नित्य जागृत असते. म्हणूनच
‘ अस्ति ब्रह्मेति चेद्वेद सन्तमेनं ततो विदुः ’—ईश्वर आहे असें खर मानेल तर

त्यालाच सत, अस्तित्ववान् असे म्हणतात.—या उपनिषद्वाक्याने सर्तांचें मुख्य लक्षण हेंच सुचविलें आहे. यांचेंच स्पष्टीकरण—“अस्ति तावद् ब्रह्म नित्यशुद्ध-
शुद्धमुचस्वभावं, सर्वज्ञ, सर्वशक्तिसम्बन्धितम् । ब्रह्मशब्दस्य हि व्युत्पाद्यमानस्य
नित्यशुद्धत्वादयोऽर्थाः प्रतीयन्ते, बृहत्तेर्धातोरर्थानुगमात् । ”—नित्य, शुद्ध,
ज्ञानरूप, मुक्त, सर्वज्ञ, सर्वशक्तिसंपन्न ब्रह्म—ईश्वर जगांत आहे. ब्रह्म शब्दाचा
अर्थ पाहू गेलें असता हे सर्व अर्थ समोर येतात—या प्रथामध्ये भगवत्पूज्य-
पादानांही सूचित केलें आहे असे म्हणण्यास हरकत नाही. याप्रमाणें अमेद-
भावना ज्याच्या ठिकाणी पूर्णपणें बाणली आहे असे सत कोणत्याही काळात
झाले असले तरी ते एकरूपच आहेत. ‘साधू दिसती वेगळाले । परि ते
स्वरूपी मिळाले । अवचे मिळोनि एकच झाले । देहातीत वस्तु ॥ ’ या
ओवांत समर्थांनीं हेंच व्यक्त केलें आहे. अशा सर्तांच्या ही समतेचा स्वरूप सर्व-
साधारण जनांच्या लक्षांत एकाएकी येत नाही त्यामुळे सांप्रदायिक अभि-
निवेश व तन्मूलक कलह निर्माण होण्याचे प्रसंग उद्भवलेले दिसतात. याला
कारण ईश्वरस्वरूपाची अनेकता हें नसून अशुद्धयुद्धांचें वैचित्र्य हेंच मानलें
पाहिजे. हें सर्व लोकांच्या निदर्शनास आणून देण्याकरिताच श्रीमहाराजांनीं
सर्वही देवतांचें स्तवन अनेकरूपांनीं केलेलें या पुस्तकांत पाहण्यास मिळेल.
श्रीकृष्णामातेचो स्तुति करीत असता श्रीमहाराज लिहितात—“प्रभावस्तेषां द-
ग्दहति दहनो वाति पवनो, मनोऽह्मादे भीतस्तपति तपनो धावति मृतिः । वृषा
वर्षस्यन्ते त इह बलिमुद्गन्ति निवर्त, नमः श्रीकृष्णे ते जय शमिततृष्णे गुह्यमते ॥”
—हे श्रीकृष्णे ! हा अग्नि तुझ्या प्रभावानेंच दाह करतो. वायु वाहतो सूर्य उग-
धतो. मृत्यु आपले काम करतो. इह पाऊस पाडतो. इतरही सर्व देव तुझी पूजा
करतात. हा सर्व तुझा महिमा आहे. तुला नमस्कार अहो—या श्लोकांत श्रीकृष्णा
चेणी ही केवळ जलप्रवाहरूप मानलेली नसून सर्वांतरीयांमो परमेश्वरस्वरूपच
आहे ही भावना व्यक्त केली आहे. हिंदुधर्मांत अश्वत्थारूपाचेही पूजन सांगितलें
आहे पण ते ‘मूलतो ब्रह्मरूपाय मध्यतो विष्णुरूपिणे । अग्रतः शिवरूपाय अश्वत्थाय
नमो नमः ॥ ’—मुळात ब्रह्मरूप, मध्यें विष्णुस्वरूप व अग्रभागी शिवस्वरूप अशा
त्रिमूर्तिस्वरूप असणाऱ्या अश्वत्थाला नमस्कार असो.—अशी त्रिमूर्तिदृष्टि ठेवून
सांगितलें आहे. हे रहस्य सत्संप्रदायावाचून कसे फळणार ? अशा विषयांत
संशोधन करण्याचा अधिकार कोणाला आहे, याबद्दल सर्वतंत्रस्वतंत्र अपवाद

दीक्षित आपल्या सिद्धान्तसंग्रह या सुप्रसिद्ध वेदान्तशास्त्रीय ग्रंथाच्या शेवटी अत्यंत कळकळीने एका श्लोकात सुचवीत आहेत. तो श्लोक असा—
 'सिद्धान्तरीतिषु मया भ्रमदूषितेन, स्वादन्यथापि लिखितं यदि किंचिदस्य ।
 संशोधने सद्ब्रह्मदयाः सदया भवन्तु, सत्संप्रदायपरिशीलननिर्विशंकाः ॥'
 —शास्त्रातील सिद्धांतमार्ग दाखवितांना मी कदाचित् भ्रमाने विपरीतही लिहिले असेल, तर त्यांचे संशोधन करण्याची दया पाठितांनी करावी. पण ते संशोधन करणारे मात्र उत्तम शास्त्रसंप्रदाय अभ्यासून निःशंक झालेले असावेत एवढीच माझी इच्छा आहे.—हे दीक्षितांचे सांगणे फार मार्मिकपणाचे आहे.
 'कृतं कृत्य प्रापणीयं प्राप्तमित्येव तुष्यति' अशा पूर्ण स्वतःला श्रीमहाराज पांचलेले असूनहि, शांतिप्रद भजनमार्ग व्यक्त करण्याकरिता त्यांनी आपीवित उपासनाही केली आहे. 'आणि मोवाचूनि काही । आणीक गोमटे नाही । ऐता निवय तिहीं । जयाचा केला ॥१॥ ...मिळोनि मिळतचि अते । समुद्री गंगाजळ जेसे । मी होऊनि मज तैसे । सर्वेसे भजतो ॥२॥' इत्यादि श्रीज्ञानेश्वरमहाराजांचे वर्णन श्रीमहाराजांचे भावतात यथार्थ ठरते. पूर्ण ज्ञान झालेल्या विष्णुदास भाविकांना अहंकाराचा वाराही लागत नाही. कारण 'ब्रह्माद्युत्तमदेहेषु प्रविष्टो देवताऽभवत् । मर्त्याद्यधमदेहेषु स्थितो भजति देवताम् ॥१॥'—ब्रह्मदेवासारख्या उत्तम देहात प्रवेश करून तो परमात्मा देवरूप बनला. आणि मनुष्यासारख्या सामान्य शरीरात शिरून तोच श्रीहरी देवमकडी बनला.—या श्लोकांत, विद्यारण्यांनी सेव्य व सेवक ही दोन्ही रूपे परमात्म्याचीच आहेत, हा वर्णन केलेला सिद्धान्त त्यांच्या मनोभूमिकेत दृढमूल झालेला असतो. ही श्रीमहाराजांची निरहंकारश्रुति नक्षत्रमालिकास्तोत्रांत 'या सप्तविंशति-श्लोकः कृता नक्षत्रमालिका । तद्गुणैर्भ्योऽर्पिता भक्ताभिर्नश्रीदत्ततुमुये ॥'
 —सतावीस श्लोकांनी केलेले हे नक्षत्रमालिका नावाचे स्तोत्र त्या श्रीदत्ताच्या भक्तांना मी अर्पण करतो. याने भक्तस्वरूप श्रीदत्ताला सतोष होवो—या श्लोकावरून कळून येण्यासारखा आहे. साध्या स्तोत्रातून महत्त्वाचे सिद्धांत प्रथित करण्याची श्रीमहाराजांची हातोटी निरूपम आहे. ससारदुःखाचे बीज काय हे एका कव्याश्रुतीत अंकांत श्रीमहाराज सांगतात—'देहो अहंता जडला न मोडवे । एहात्मजस्त्रीममता न सोडवे । अितापदावानळ पोळितो मला । दत्ता कृपासाठलि दे नमो तुला ॥१॥'—अहंता आणि ममता या दोन

दोषामुळे, देवा ! मला हा गितापदावाग्नीचा त्रास मोठावा लागत आहे. तुझ्या वृषेच्या सावलीनेच तो जाईल. - किती सद्ब्रह्मतेनें व सरस्वताने हें वर्णन केलेलें आहे हें सद्ब्रह्म सतदेवकच जाणू शकतील. अतो. 'कां पेक्षीत पापताप । पोक्षीत तीरीने पादप । समुद्रा जाय आप । मयेचें जमें ॥१॥ कां जगाचें आस्थ पेक्षितु । धियेची राउळें उघडितु । निधे जैसा मास्वतु । प्रदक्षिणे ॥२॥ तैसी बाधिली सोदिता । बुढाली कादिता । सांज्डी पेक्षिता । आर्ताचिया ॥३॥ त्रिवहुना दिवसराती । पुढिलांचे मुख उघडती । आणीत आणात स्वार्थी । प्रवे-
शिजे ॥४॥' इत्यादि स्तुतिरूपानें संताचें महत्कार्य श्रीगानेश्वरमहापूजक जेथे स्वतः प्रणत करीत आहेत तेथे माझ्यासारख्या मितबुद्धीनें श्रीमहाराजांसारख्या महापुरुषांच्या कार्याविषयी काय लिहावें ? 'गुणी गुणं वेत्ति न वेत्ति निर्गुणः' या न्यायानें तसे विशिष्ट गुणी सज्जन श्रीमहाराजांचें अत्यंत गुणवर्मव जाण-
तीलच. केवळ इतरांना मार्गदर्शन होण्याकरिता व स्वतःच्या धीशुद्धीकरितां म्हणून श्रीमहाराजांच्या गुणसमुद्रांतील कांही गुणविदु अजून दिग्दर्शित कर-
ण्याचा प्रयत्न वर केला आहे. त्याचें हंशर्शरूप्यायानें समालोचन करून, श्रीमहाराजांच्या प्रयाणाचें परिशीलन, म्हणजेच श्रीमहाराजांची वैचारिक संगति सर्वांनीं धरावी व ईशप्रसादानें अखंड शांतिमुखाचे अधिकारी व्हावें हीच सर्वांना प्रेमपूर्वक आप्रहाची विनंति आहे.

या प्रयाचे वेळी श्रीमज्जगद्गुरु शंकराचार्य करवीर मठ, यांनी मंडळास २५ रुपये व श्रीमज्जगद्गुरु शंकराचार्य शिष्यस्वामी वाडीकर सातारा मठ, यांनी ५१ रुपये असें प्रसादद्रव्य देऊन आशीर्वादपूर्वक समाधानही व्यक्त केलें याबद्दल मंडळ त्यांचे ऋणी आहे. विशेष उल्लेखनीय गोष्ट म्हणजे श्रीगुरुमहा-
राजांच्या आदर्शवैभवाची श्रीमंत सौभाग्यादिगुणमंडित हदिराबाई होळकर राणीसाहेब इंदूर, यांनी या प्रथप्रकाशनकार्याकरितां १००८ एक हजार आठ रुपयांची देणगी देऊन, गुरुमहाराजांच्या कार्याविषयी असणारी आपली निस्सीम थळा अभिव्यक्त केली—ही होय. या अकल्पित प्रेमसाहाय्यानेच हा प्रथ त्वंकर प्रकाशित करतां आला असें म्हणण्यास हरकत नाही. वासेतु-
हिमाचल सर्वत्र विविध प्रकारची धर्मकार्ये असोडित चातू राहण्याकरितां ज्या सत्त्वमूर्ति महासार्धानें आपल्या भांडारस्थान्यांतील द्रव्याचा आभरण

व्यय केला व आपल्या सात्त्विक त्यागाने मोठमोठ्या सम्राटानाही लाजविले, तीच अहिल्यादेवी, 'गुरु देव हे एक सानूनि भक्ति । करी नित्य जो त्या करी येई मुक्ति ।' या श्रीमहाराजांच्या सागण्याप्रमाणे गुरुदेवाची सेवा करण्याकरिताच राणीसाहेबांच्या रूपाने जन्माला आली असेल असे त्याची गुरुनिष्ठा व त्यांनी गुरुकार्याविषयी अनेक ठिकाणी व्यक्त केलेले औदार्य पाहून म्हणावेसे वाटते. असो. श्रीमत् सौ. राणीसाहेबांनी यापुढेही अशीच प्रेमदृष्टि ठेवून, मळकाने सुरु केलेले हे महत्कार्य आपल्या विशुद्ध गुरुभक्ताने पूर्णपणे तडीस न्यावे व मळकाप्रमाणे सर्व गुरुभक्त जनतेसही उपकृत करावे अशी श्रीगुरुमहाराजांचे चरणाजवळ प्रार्थना आहे. स्तोत्रसंग्रह छापण्याचे वेळी श्रीमहाराजांचे मूळ हस्तलिखित कागदपत्र अमरापूर येथील विश्वस्तानी देऊन जो विश्वास व आत्मोपदृष्टि व्यक्त केली त्याबद्दल आम्ही त्याचे अत्यंत आभारी आहोत. तसेच नागपूर येथील साहित्याचार्य बाळशास्त्री हरदास यांचे ज्येष्ठ पधु आहिताग्नि श्री. बापूराव हरदास यांनी आपल्या संग्रहात असलेल्या श्रीदक्षिणामूर्तीच्या दोन व श्रीत्रिपुरसुंदरीची एक जशा तीन आरत्या स्तोत्रसंग्रहात समाविष्ट करण्यास दिव्या, इंदूरचे श्रीगुरुभक्त पं. रामचंद्रशास्त्री, टिळू यांनी वेदातपर भागवत, ऐतरेय अर्भग इत्यादि श्रीमहाराजांचे वाङ्मय पाठविले, बडोदा येथील प. बाळकृष्णशास्त्री प्रकाशकर यांनी सौभाग्यसुंदरीस्तोत्र व भैरवार्तिक्य हे नवीन वाङ्मय पाठविले, नरसी येथील वे. शा. स धुडिराजशास्त्री माहूरकर यांनी एकादशीचे पद, नृसिंहाष्टक इत्यादि पाठविले, बेलवाड जि. बेळगाव येथील वा. म. कुल्कर्णी यांनी आपल्या वडिलांचे संग्रहातील मलप्रनेची आरती व शिवचिंदंभरस्तोत्र दिले. या सर्व मंडळींचे आम्ही फार आभारी आहोत. तसेच या कार्यास लागणारा निधि जनविष्याकरिता श्री. गोपीनाथराव चौधरी धामणबाबकर जहागीरदार हैद्राबाद, श्री. शंकरराव देशमुख आजोगांव, श्री. विष्णुपंत पन्नी हैद्राबाद, सौ. सरस्वतीबाई कवीश्वर नरसोबाबाजी इत्यादि मंडळींचे फार साहाय्य झाले आहे व पुढेही होणार आहे. या त्यांच्या नि स्वार्थ कर्तव्यनिष्ठेचे सफल श्रीगुरुमहाराजच त्यांना देण्यास समर्थ आहेत इतकाच कर्तव्यप्राप्त उल्लेख याबद्दल आम्ही करतो. श्रीमहाराजांच्या दिव्य समागमाचे भाग्य ज्यांना लाभले आहे असे नरसोबा-

प्रस्तावना

स्मृतोऽप्यवति यो विश्वं निम्नश्रमवासुतः स्तुतः ।

गन्धर्वस्थः स हि कलौ मलौघघ्नोऽस्तु मे हृदि ॥ १ ॥

(गुरु वासुदेव)

श्रीसद्गुरुवासुदेवानन्दसरस्वतीमहर्षीविरक्तृकवाङ्मयमालेखे द्वितीय पुण्य
‘ स्तोत्रादिसंग्रह ’ हे श्रुति होऊन प्रसिद्ध होत आहे. प्रथम पुण्य ‘ शिक्षात्रय ’ हे
पूर्वीच प्रसिद्ध झाले आहे. इतरही लक्ष संख्येजवळ गेलेत महाराजांचे संस्कृतप्राकृत
वाङ्मय प्रसिद्ध करणेचें प्रथमकाशनमंडळानें योजिले आहे, ही गोष्ट सर्व समा-
जाला समाधानकारकच आहे यांत शंका नाही. कारण, आर्य हिंदु समाज हा प्रायः
उत्थिताकाशेनें, निदान उत्थाप्याकाशेनें धा हेडिता, स्वोद्धारेच्छु आहे. तथा तो
होतो. आणि उद्धारास निदान असलेलें कर्मशास्त्र, उपासनाशास्त्र व ज्ञान वेदान्त-
शास्त्र यांचे व इतरही उद्धाराची जी योग, सतांगादिक अनेक साधने आहेत त्यांचे
सर्वांचेही संप्रपन्न महाराजांनी स्वतःच्या शास्त्रात्मक वाङ्मयवामध्ये अति सखोल
असे केले आहे हे प्रथमनिरीक्षकांच्या दृष्टीपत्तीस येईल. त्रिकांटात्मक प्रत्यानुरूप
असे जे धर्मगवर्दीतादिक दिव्य, मान्य प्रथ व शब्दप्रमाणरूप भुतिवाङ्मय
चंगरे जे आहे त्या सर्वांचे प्रतिस्वरूपच असे हे महाराजांचे काव्य आहे. कोण-
तीही लहान मोठी अशी गुरुमहाराजांची कविता अशी नाही की, जी शास्त्र-
प्रमाणास परून नाही । यासुद्धे भद्रा-आदरगुण साधकांना ती सुनरी संग्राह्य
अशीच झाली आहे. दुसरे-इतर जे पंडितप्रवर असे कवि जगतात त्यांचे काव्य
त्यांनी मोठ्या आंतर धर्मानें, बाह्यतः कोकें साजसूत, सर्व शक्ति एकवटून निर्माण
केलेलें प्रायः असतें. तसें हे महाराजांचे काव्य साधारण जेगीतीत नसून
अनन्यसाधारण, श्रीप्रेरणेनें निर्माण झालेलें, स्वयंच्छुत, प्रसन्न, ईशप्रसादगुण,
प्रादुर्भावा फलरूप होणारे, सर्वत्र प्रसिद्धीस पावून सर्वांना पटगारे असे सहज
आविर्भूत असे झाले आहे.

गुह्यमहाराज हे ईशावतार असल्यानेही त्यांचे काव्य अधिकारवाणीरूप अर्थात् निखिलादरणीय, इष्टापादक असेच आहे यांत सशय नाही. महाराज हे ईशदत्तावतार आहेत याचे समर्थन पंडितराज द्रविडशास्त्री यांनी शिष्टाश्रय-प्रस्तावात काढी केले आहे ते योग्यच आहे. शिवाय महाराजांचे चरित्र-पुस्तकावरूनही ते शत होईल. तसेच त्यांच्या श्रीदत्तात्रेयात्मतेविषयी अनुभवही पुष्कळाना आहेत. ब्रह्मर्षी, श्रीदत्तप्रिय, दैवसपत्संपन्न श्रीआत्मारामशास्त्री जेरेकुलभूषण यांनीही जे महाराजांचे दत्तावतारत्वाबद्दल शिष्टाश्रयप्रथेप्रस्तावात सुंदर, मार्मिक, विनेचन समर्थन केले आहे तेही मोठे मननीय, पटणारे, ब्राह्म असेच आहे. नृसिंहवाडीत एकदा श्रीदत्तपादुकांवर कडत पाण्याचे सेवन झाले असता, त्या उष्णतेचे परिणाम स्फोटकादिरूपांत गुह्यमहाराजांचे शरीरावर झाले. महाराज त्या वेळी वाडीतच होते. या गोष्टीचे स्पष्टीकरण दृष्टांतरूपाने तैर्बाल भक्तास व महाराजांकडोमहि जनतेस कळून आले. 'मी व थोडेवेस्वामी हे वेगळे नसून एकच आहोत' हे श्रीदत्तप्रभूंच्या, त्यावेळी झालेल्या दृष्टांतातील स्पष्टीकरणाने स्वरूप आहे. पुढे उष्णोदकस्नानाची सुधारणा वाडीतील पूजक मंडळींनी केली. महाराजांचे शरीरावरील परिणामही बरे झाले. आजही उष्णोदकस्नानाचे बाबतीत वाडीतील पूजाधिकारी मोठी दक्षता घेतात. या कथनावरून श्रीमहाराजांच्या दत्तात्रेयात्मतेविषयी, ईशाभिज्ञतेबाबत, दत्तावतार-संबंधांत शंका राहणार नाही. श्रीदत्तभक्त, दत्तोपासक श्रीगणेशभट व सौ.रमा-बाई या दंपतीची परमसेवा, भक्ति पाहून प्रसन्न झालेल्या श्रीदत्तमहाराजांनी त्यांना स्वप्नांत दर्शन देऊन सांगितले की 'तुम्ही अग्निगोत्री, माझे वडिलांचे गोत्रज आहात. तरी तुमचे सेवेने मी संतुष्ट होऊन, जगदुद्धारायें तुमचेच उदरी जन्म घेतां. बिता नसावी.' असेच, काशीतील शाब्दे परेच निष्ठात परित्राजकाचार्य सद्गुरूनीही संन्यासेच्छु, उपसन्न गणेशभटाना काशीक्षेत्रांत सांगितले की, 'तुम्ही संन्यास घेऊं नका, परत गावी परी चला. पुढे स्वकरच तुमचे उदरी श्रीदत्त अवतार पेंणार ओईत. तेच तुमचा उद्धार करतील.' मग श्रीगणेशभट हे माणगावी आले. पुढे स्वकरच महाराजांचा अवतार झाला. आजही श्री-महाराजांचे श्रीदत्तावतारत्वाबाबत पुष्कळ उदाहरणे आहेत. ती सर्व लिहीत बसणे हे प्रवृत्तानुसरणाचे विद्बद्द होईल. फक्त स्थालीपुत्राक न्यायाने थोडे येथे सुचविले आहे. विशेष याबद्दल माहिती पाहिजे असेल तर ती आकर, चरित्र-

अथायस्मि कस्मिन् ध्यायी, किंवा महाराजांचे सहवासात असलेले रूढ तज्ज्ञ आज आहेत, त्यांना विचारावी. तेथून सर्व कळेल.

अध्ययन या दृष्टीने महाराजांनी कण १०-१५ च श्लोक काव्याचे म्हटले होते. पुढे अध्ययनाची सांगता, पूर्णता वेळी. उद्योतिषशास्त्र त्यांचे काही पूर्णच अवगत झाले होते. पण एवढ्यावरून सर्वशास्त्रवेत्तत्व, त्यांची उपरिष्ठा, प्रमेयमयनिर्मातृत्व कसे होणार? महाराजांचे सर्व ग्रंथ आज पाहिले तर ते व्याकरण, न्याय, वेदान्त, मीमांसा, साहित्य, योग, सांख्य इत्यादि सर्वांनी परिपूरित, पंडितमान्य, प्रामाण्यबद्ध असे मोठे औजस्वी दिसतात. एकादे पंडिताने प्रथम केला तरी तो एसांगीच असतो व अधीतशास्त्रापुरताच व्यापक एवढ्याच प्रथम श्याला करता येईल. परंतु सर्व शास्त्रांचा प्रमेय उघात ओतघोत, सांगोपांग ओतली आहेत असे प्रथम महाराजांचाचून इतरांचे नाहीत ही अनुभवाने अतिशयोक्ति वाटणार नाही. तेही सर्व महाराजांचे प्रथम, अध्ययनाचाचूनच उपासना इत्यादि कलाने ईशावतारत्वामुळेच त्यांचेकडून प्रकट झाले ही गोष्ट विसरू नये. या महाराजांच्या पारिव्यावरून, 'जन्मतामि सो बालकः । ॐकार जस्तसे ऐक ।' या शुद्धतचरित्राची व सद्गुरु दत्तात्रेयांनी मोजीधनाचे वेळी केलेल्या चारी वेदांचे पाठांची आणि उपनयनोत्तर, प्रथम-वर्षाच पद्मशास्त्री महर्षींना शिकविण्याची, त्यांना शास्त्रपाठ दिव्याची भाटवण होते. मग श्रीनृसिंहसरस्वतीदत्तात्रेय आणि श्री. प. प. वासुदेवानंदसरस्वती महाराज या उभयतांचे चरित्राची तुलना होत नाही असे कोण म्हणेल? योगिराज, शापानुग्रहसमर्थ, पाक्सिद्ध असे महाराज होते. व 'कली योगिराजो भविष्यति' या भविष्यपुराणोक्ताने, अवतारप्रकरण पाहिले म्हणजे त्या सांगितलेल्या समयासच हा योगिराज महाराजांचा अवतार झाला हे पुराणप्रमाणानेही सिद्ध होते व अने प्रमाणबद्ध, पुराणवाक्यसापिष्ट, महाराजांचे ईशावतारत्वप्रतिपादक प्रवचन श्रुतिचरणाने श्रीमहाराजांपुढेच वाढीत झाले होते. ते श्रुतसमाजघ पटणारे झाले. 'शानी स्वानैव मे मतम्' 'पद्मद्विभूतिमत्सत्त्वं' याही भगवदुक्तीप्रमाणे पाहिले तरीही महाराजांचे अवतारित्व सिद्ध होते. शनेश्वर एकनाथ महाराजांनीही या विषयात शुद्ध विवेचन केले आहे अगो. या थोडक्यात विवेचनाने पाहिले असता महाराज हे प्रत्यक्ष ईश-

रच होते याचा अनुभव समस्त त्यांचे सगतीत असणाऱ्या, आज ह्यात अशा पुरुषांस आहे. याचा साक्षात्कार वारंवार आज त्यांना होत असतो इतकें सांगितलें म्हणजे पुरें आहे. अशा महापुरुषाची सर्वत्र उद्‌प्रथित वाणी, ही अधि-कृत, प्रमाणभूत असल्याने ती सर्वानाच श्रद्धेय अशी आहे. त्यापैकीच 'स्तोत्रादि-संग्रह' हा भाग आहे.

स्तोत्र हें स्तुत्यास प्रसन्न करून घेणेचें प्रमुख निकट साधन आहे. स्तोत्र वाचदाचा अर्थ गुणवर्णन असा आहे. तें यथार्थ असें असावें. यावान् जीववर्ग, ब्रह्मादि देववर्ग सर्वही स्तुतिप्रिय असाच आहे. यातच सर्वेषां आदिपूज्य भग-वान् ईश्वर यांनाही स्वतः ॥ गोबून घेतलें आहे म्हणजे तो स्तुतिप्रिय बनला आहे. हा निसर्ग आहे. वस्तुतः परमात्मा हा आप्तकाम, पूर्णकाम, निष्काम असा असल्याने त्याला परवृत्त स्तुतिस्तोत्राची इच्छा नाही. गरज नाही. तथापि जीववर्गाच्या पूर्ण वस्त्याणाकरिता, त्याच्या उद्धारासाठी त्यानें सगुणता स्वीकारली. व त्या बरोबरच प्राण्यांच्या श्रेयाकरिता प्रभूनें स्तुतिप्रिय-ताही भगिदारिली आहे. स्तवनानें देवता शीघ्र प्रसन्न होते. तिच्या कृपा-प्रसादानें जीवांना भुक्तिभुक्तिरूप श्रेय मिळतें. श्रीमद्भागवत एकादश स्कंध, २७वा अध्याय, यांत श्रीकृष्णांनी उद्धवाला उपासन, अर्चाक्रियायोग सांगितला, त्यांतच पुढील वाक्य आहे. - " स्तवैश्चावनेः स्तोत्रैः पौराणैः प्राकृतैरपि । स्तुत्वा प्रसीद भगवन्निति वन्देत दंडवत् ॥ " देवाच्या सगुण मूर्तीचें पूजन केल्या-वर शेंवटीं असें ईशस्तवन करण्याची आज्ञा आहे. " इदं स्तवमधीयानः धत्ता-मक्षिसमन्वितः । गुण्येतात्मा सुखसांतिधीधृतिस्मृतिर्कीर्तिभिः ॥ " याही व्यास-वाक्यांत स्तोत्रपठनानें श्रीमुखादिकांची प्राप्ति उद्‌घेखिली आहे. यावरून स्तोत्र, स्तुति हें कर्तव्य आहे हें सिद्ध होतें. तें वाटल्यास, अर्चन करून त्याचे शेंवटीं करावें किंवा स्वतंत्र मुघतें स्तोत्र म्हटलें तरीही कल्याण आहे. केव्हाही हें स्तोत्र म्हणता येतें. स्तोत्ररूप वाणीमध्ये ईशगुणमहत्त्व, चरित्र, लीला, प्रार्थना इत्यादिकांचा उल्लेख असतो. स्तोत्रांतील अर्थाकडे लक्ष ठेवून, अतिप्रेमानें ईशाकारवाप्ति बनवून, अष्टांगभाव प्रगट होऊन शोत्रांचा पाठ होईल तर या प्रकारानें ईश्वर स्थानावरून हालतो व त्वरेनें भक्ताला जवळ घेतो. श्रीभागवता-दि पुराणग्रंथ पाहिले तर स्तोत्र-स्तुतीनें स्तावकाला देव प्रसन्न तत्काल झाले व

त्यास प्रभूने दर्शन देऊन कृतकार्य केले वशी उदाहरणे पर-शत आहेत. गजेंद्र, मछदेव, इंद्रादिदेव, दशप्रभूतीचीं कार्ये स्तुतींनोंच ज्ञाती. व त्या सर्वांना स्तुति-प्रीत प्रभूने रंकटमुक्त केले. दरिद्राळा धोळ्झमीस्तवनानें श्रीदेवीकडून धन-संपन्न असें श्रीशंकराचार्यांनीं केलें ही कथा शंकरविजयांत आहेच. कार्तनांत एकाप्रतेनें वसलेल्या श्रीशिवाजीमहाराजांवर तेथेंच खवनांचें भयंकर परचक्र आले. शिवाजीस पंचढणार, असें घोर रंकट आलें असता तेथें कीर्तनांत श्रीतुकाराममहाराजांनीं श्रीपांडुरंगाचें स्तवन केलें व अनन्यभावानें प्रभूस आळ-विलें. तेव्हां संकटांतून शिवाजीमहाराज कसे मुक्त झाले आणि परचक्र आलें तसें परत कसे गेलें याची साह तुकारामचरित्रांत आहेच. एवच स्तोत्र हें साधन साधकांना सामान्य असें नसून, तें फार महत्त्वाचें व भगवंतास ताभ्यांत घेण्यास श्रेष्ठ अन्नच आहे असें म्हणण्यास हरणत नाही. माकृत अशा कोणत्याही स्तोत्रानें देव प्रसन्न होतो असेंही जर आहे, तर श्रीवासुदेवानंदमहाराजांसारख्या ईश्वरानीं केलेल्या स्तोत्रपठनानें ईश्वर प्रसन्न होईल यांत नवल काय ? तरी भाविकजनांनीं प्रदाभक्तिपुरःसर या स्तोत्रसंग्रह पुस्तकाचा जरूर स्वकल्याणार्थ अवलंब करून त्याचे पठन करीत असावे. याचें ईश्वरुपाप्रसादाचा त्यांना लाभ होऊन त्याचे सर्व मनोरथ पूर्ण होतील. प्रसिद्ध रावणभक्तानें श्रीशंकरास साम-गीतानें स्तविले, तेव्हां श्रीशंकरप्रभूंनीं प्रसन्न होऊन रावणभक्तास दर्शन देऊन त्यास आत्मलिंग अर्पण केलें. मग जगामध्ये व देवादिष्ठांत कधी बढबड उडाली व तेंच शंकरानें आत्मलिंग जगत्कल्याणार्थ गोकर्णमहाबळेश्वररूपानें श्रीगणेश-कटोत्र बरो स्थापित, प्रगट झालें ही कथा श्रीगुडचरित्रांत प्रसिद्ध आहेच. अशी ही स्तुति (स्तोत्र) सर्वत्र खटवळ उडविणारी, स्तुत्य देवादिष्ठांसही जोरानें आकर्षण करणारी मोठी सुंदर कला आहे. दीपदी, प्रव्हाद असे भक्त स्तोत्रानें प्रभूस यश करते झाले.

स्तोत्र हा भक्ति-उपासनेचाच एक विभाग आहे. भक्ति ही परमप्रेमस्वरूप अशी, नारदशाटिल्यांनीं भक्तिसूत्रांत सांगितली आहे. ती नवविधा असली तरी तिचे न्यावेही भेद पुष्कळ आहेत. त्यांत कीर्तन भक्तीचा हा स्तोत्ररूप विभाग मानावा. श्रीशायें ध्यान, कीर्तन, स्मरणादिक असे भक्तीचे प्रकार असले तरी ते करीत असताना ईशप्रेम-परायीति ही उत्तम प्रगट झाली पाहिजे. ती इतकी

की तिची व्यापकता श्रवणकीर्तनरूप भिषेतही होऊन श्रवणकीर्तनादिक ही प्रेम-
मय शाली पाहिजेत, प्रेमरूप बनली पाहिजेत. घ अशी ती बनत असतात म्हणू-
नच श्रवणादिकांना मक्ति-प्रेम असे नाम लाभले आहे. व्याकरणांत भञ् धातूचा
अर्थ प्रीति, सेवा असा आहे. ते दोनीही अर्थ श्रवणकीर्तनांत उद्भूत व्हावेत,
'कीर्पीन' शब्द-अर्थाने, व्युत्पत्तीने, एकाच वस्तूस लागू असला तरी त्या वस्तूसाह-
चर्यामुळे व तत्सादर्य, तदर्थोपकारकत्व इत्यादिकांमुळेही इतर सविध वस्तूनाही
'कीर्पीन' ही संज्ञा घास्याने लागू केली आहे. 'प्रकृति' शब्द विशेष वस्तूस लागू
असला तरीही, तिचे जे व्यक्तिमत्त्वात्मक कार्यजाल आहे त्या सर्वांस व कार्य-
जालघटक प्रतिकार्यवस्तूही प्रकृतिकार्यत्वामुळे का होईना प्रकृति हेंच अभिधान
शास्त्राने दिले आहे. याचे कारण कारणगुणांचे कार्यतत्तामध्ये असलेले संक्रमण हे
होय. पुत्रास, आत्मा-घासातून जनकच असे धृतीने उल्लेखिले आहे. अशा तऱ्हेने
शालिष्य, सादर्य, सधर्मत्व इत्यादि कारणांमुळे एका वस्तूस अन्यवस्तुरूपता,
सदात्मता मानित असतात. याच प्रकाराने बाह्यज्ञानेन्द्रियक्रियारूप जे श्रवण-
कीर्तनादिक आहेत त्यांना आंतर अंतःकरणक्रियारूप, श्रुतिरूप असे जे मक्ति-
प्रेम आहे सद्रूपता, सदात्मता ही घास्याने मानली गेली म्हणजे श्रवणादिकही
मक्ति या नामानेच संबोधिले जातात हे योग्यच आहे. अशी ही ईशमक्ति,
चतुर्विध पुण्याधीना, गुणिमुक्तीस प्राप्त करून देणारी साधना आहे. निष्काम,
विरक्त पुण्यांना अपेक्षित जे ज्ञान, तेही या मक्तीनेच लाभते. मक्ति ही मोक्षाला
देते. मोक्ष हा केवळ ज्ञानप्राप्य जरी असला तरी मोक्षप्रापक असे जे ज्ञान आहे
ते मक्तीनेच मिळते. म्हणून परमनिष्ठेयसत्तामासाठी मक्तीचा अवलंब करावा.
'भक्त्या मामभिजानाति यावान् यथास्मि तत्त्वतः' 'यथा ज्ञाने विना मुचि-
र्वास्त्युपायशतेरपि । तथा भक्तिं विना ज्ञानं नास्त्युपायशतेरपि ॥' 'यावत्ता-
नुग्रहः साशाज्जायते पारमेश्वर' । तावत् सद्गुरुः कथितसन्तापमपि नो लभेत् ॥'
'मक्ति ज्ञानाची माउली' 'मक्तीपाशुनि मुक्ती घाली' वगैरे वाक्ये गीता,
योगवासिष्ठ, धीसेत मुक्ताराममहाशय यांची आहेत. यात मक्तीने अनुग्राहक
होणारा परमेश्वर याचे अनुग्रहानेच ज्ञानपद सद्गुरूची प्राप्ति, अव्यारमशास्त्रज्ञान
व ज्ञानलभ्य मुक्तीही प्राप्त होते असे म्हटले आहे. प्रसिद्ध संत धीनामदेव,
याचेवर त्यांच्या परममक्तीने धीपांडुरंग प्रसन्न झाले व त्यांना सद्गुरु विसोबा
खेवर यांची प्राप्ति करून दिली व तेथून खरे मद्यज्ञान नामदेवांस होऊन

त्यांना ईशसायुज्य, ब्रह्मप्राप्ति-मोक्ष मिळाला हे त्याचे चरित्रांत आहेच. भक्तीची महती, नुसतें तोंडाने ज्ञानसाधन आहे म्हणूनच नाही तर मुक्तपुत्र्य सुद्धा तिला सोडीत नाहीत म्हणूनही तिचें महत्त्व श्रेष्ठ आहे. 'आत्मारामाय मुनयो निर्मया अन्धुरकमे । कुर्वन्तुर्देतुर्को भक्तिमित्यर्थभूतगुणो हरिः ॥' या भागवतोक्तीत हेच वर्णन केले आहे. नारद, शुकप्रनकादिक हे सर्व जीवमुक्त असूनही कीर्तनादि भक्तिपर बरो आहेत हे प्रसिद्ध आहे. भक्ति ही कामरूपतय आहे. मुक्त, सुमुक्त, विपरीत जगांनी सेविली आहे. तिच्या अवलंबनाने सर्वांना चारीही पुत्रपार्य सामेल आहेत. म्हणून कल्याणार्थ भक्तीचा स्वीकार सर्वांनी करावा. सगुण, मूर्त परमात्मा हा कसा भजनीय, संसेव्य, अर्चनीय आहे या विषयाचें विवेचन युगशिक्षित महाराजांनी केलें असल्याने, त्या बाबतीत येथें विशेष उल्लेख करण्याचें कारण नाही. 'सगुण पाहाता । निर्गुणातिथि मेला' हें समर्थ रामदास महाराज यांचें वाक्य, शाकाराचें उपासन निर्गुण ब्रह्मप्राप्ति वरून देतें हें सांगत आहे. असे. अद्या तऱ्हेने विचार करता, प्रकृत प्रेममय स्तुति-स्तोत्रांनी धीपरमात्म्यास आळविलें जखतां, तो प्रभु सीध प्रसन्न होऊन भक्तांस वरप्रद होतो हे श्यानी येईल. अथ स्तोत्रादिवाणीचें महत्त्व, अधिकारी असा स्तोत्रकार असेल तर स्तोत्रवाणीचें महत्त्व, वैशिष्ट्य, स्तोत्राची अवश्य अवलंबनीयता, विधिमात असे स्तोत्र-भक्तिकरणायत्व, इतर साधनांपेक्षा स्तोत्रसाधनाचें महत्त्व इत्यादि अपरम विचार करण्याचे सर्वही विषय घराण्यांत असे या लेखांत उपा-मति हाताळले आहेत. शानी पढित असे पुरुष या विषयांत पूर्ण पारंगत आहेत. ते सर्वही हा विषय पूर्णपणें वैशिष्ट्याने जाणतातच. जण काही स्वरायें या देतुर् हा व्यक्त लेख गृहीतविषयप्रतीकृतात्मक समजावा.

ईशप्रार्थना हें महत्त्वाचें साधन आहे. स्तोत्रे ही प्रायः प्रार्थनात्मकच असतात. ती प्रार्थना स्तोत्ररूपाने ईश्वराची करणे हें सामान्येकदंत आहे. पोटशोष-पाराप्रमाणें 'प्रार्थना' हेंही उपचारामिद असे कर्तव्य शास्त्रानें सांगितलें आहे. प्रार्थनेवांगून पूजेची पूर्णता होत नाही. ती करचें म्हणजे आपले इष्टारुणा-करितां तो प्रभुजगद अर्ज-विनंतीच आहे. ही महत्त्वाची अगत्याने, इतर गर्व साधनांपेक्षा प्रार्थनासाधन हें महत्त्वाचें मानलें आहे. ही प्रार्थना स्तोत्रस्वरूपांत करावी. पूजेवांगून इतरही वेळी भोत्रप्रार्थना केव्हाही करावी. महाराजांचे

वाङ्मय गद्गदेश्वरों श्री. प. प. ब्रह्मानंदस्वामिमहाराज यांनी वाचलें. त्यांनी त्या वाङ्मयाचा अभ्यास केला. फारच त्यांना समाधान-सतोष वाटला. हे ब्रह्मानंद त्यावेळी महाराजांचे जवळ श्रीनारदेश्वरमंदिरात 'स्वाराज्यसिद्धि' ग्रंथ वाचीत होते. त्यावेळी गद्गदेश्वरास श्रीगुरुभक्त वामनराय गुळवणी हे गुरु-सेवेस होते, तेव्हा विद्वान्, पंडित ब्रह्मानंदांनीही असे उद्गार काढले की 'महाराजांचे ग्रंथ पाहिले म्हणजे, महाराज हे प्रत्यक्ष श्रीशंकराचार्य, विद्या-रण्यच आहेत असे वाटते'—यावरूनही महाराजांचे काव्य हे कसे दिव्य, अलौकिक आहे याचे ज्ञान होईल. असो. या सर्व विवेचनावरून 'स्तोत्रादि-संग्रह' हे पुस्तक कसे श्रद्धेय, आदरणीय, स्वीकार्य आहे हे ज्ञात होईल. या पुस्तकाच्या प्रकाशनाने ग्रंथप्रकाशनमंडळाने जनतेवर मोठे उपकार केले आहेत व स्वोद्धाराचा सुलभ मार्ग जनतेस हस्तगत करून दिला आहे याबद्दल मंडळाची स्तुति, प्रशंसा करावी. तितकी थोडीच होईल. वस्तुतः मंडळमंडळ सर्वही पुढेपुढे गुरुमहाराजांचे शिष्यापत्यवर्गातील असल्याने, ते सर्वही ग्रंथप्रसिद्धीकरण-रूपाने श्रीगुरुमहाराजांची सेवाच उत्साहाने करात आहेत हे व्यक्त आहे. मग प्रशंसेचे कारण काय असा प्रश्न येईल, तरीही पण 'स्तुति शालिमावरी देकर। देती जसे जेवणार' या न्यायाने श्रद्धेपासि शालेवर समावाकडून मंडळास धन्यो-द्धार, प्रशंसोद्धार हे मिळणारच. असो. मंडळाकडून हा स्तुत्य उपक्रम चालू आहे. कामकल्पतरु भगवान् मूर्तमायी श्रीदत्तप्रभु, मंडळाचे व तसेच अपेक्षित असलेले भाविकजनतेचे मनोरंजन पूर्ण करो ही त्या अंतर्गामी ईशजवळ प्रार्थना आहे.

आतां जातो जातो 'स्तोत्रादिसंग्रह' पुस्तकांत कोणत्या देवतेची स्तोत्रे संस्कृत व इतर प्राकृत अथवा पद्यादिक आहेत व या काव्यांत वैशिष्ट्य कोणते ? हे थोडे सूचित करून हा लेख संपविणेचा आहे. गणपतिस्तोत्र, तसेच सरस्वती आणि इतर सर्व देवांची स्तोत्रे, पंचायतनदेवतामहत्त्ववर्णन, शंकर, विष्णु, गंगादि विविधनदीतीर्थक्षेत्रस्तोत्रे, धोर्वेकटेशमल्लारिस्तोत्रे, श्रीदत्तात्रेयस्तोत्रे, वेदांतपर स्तोत्रे वगैरे वगैरे हे भाग संस्कृत आहेत आणि प्राकृत विभाग अथवा, पदसमूह, वेदांतपर प्राकृत भाग, नित्यमजनपंचपदीक्रम, आरतीसंग्रह वगैरे पुष्कळ विभाग प्राकृतामध्ये येणार आहेत. असे सर्व संस्कृतप्राकृतमिळून बरेच मोठे पुस्तक झियाना, पुष्पांना, आणि संस्कृतप्राकृत व्याख्याने यांना सर्वां-

नाच समग्र करणेश योग्य असें हे 'स्तोत्रादिप्रसंग' पुस्तक होत आहे. यांत विशेष ह्या आहे की, गणपति, अन्नपूर्णा, शिव वर्गरे देवतास्तोत्रांत प्रत्येक अर्धश्लोकाची पहिली, पांचवी, नळ वानाराची अशी अक्षरे एकासाठी एक अशी वाचली म्हणजे प्रत्यकर्तृनाम, गणेशमावत्री, शिव, दत्त यांचे गायत्रीमंत्र, गणेशवेदमंत्र, अन्नपूर्णमंत्र, शिवत्रासरी, मातामंत्र वगैरे तयार होतात. दत्तमाहात्म्यात तर विशिष्ट अक्षरे सरळ वाचली तर भगवद्गीतेचा पंधरावा अध्याय तयार होतो. एवढे ही स्तोत्रे वर्गरे यांचा पाठ केला असता, जे उक्त फल आहे ते तर मिळतच, पण शिवाय त्या त्या देवतेच्या मंत्रजपाचाही लाभ स्तोत्र म्हणणाऱ्यांना होतो म्हणून हे वाक्यावश्यक समजण्यात आहे. श्रीगुह्यासुदेवानंदमहाराज, यांची उपास्य देवता श्रद्धात्रेय ही आहे व उपासकाचे शास्त्रोक्त पद्धतीप्रमाणे शिवांगि देवताप्रतीकामध्येही उपास्यदेवतेचेच स्वरूप पाहिले, सर्वही ईशप्रतीक उपास्यरूपाने अनुमतिने हे तत्त्व महाराजांचे ठिकाणी सदोदित जाणवत होतं. यामुळे कोणत्याही पुढे आलेल्या संचारातील देवतांचे स्वप्न स्तोत्ररूपात ते करू लागले की, उपास्य मूर्ती-वरचे जे त्यांचे प्रेम तेच त्या येथी प्रगट होत असे. यावरून महाराजांची भीदतमलाकाररुचि कधी पराकोटीस येथी होती हे लक्षात येईल श्रीएकनाथ, ज्ञानेश्वर, समर्थरामदासादि सतगिरीमणि यांचाही सर्वांमभाव या कोटीतीलच होता जे असे पांचलेले महाने असतात त्या सर्वांची स्थिति हीच—सारणीय असते. इतिहासात हे वर्णन आहे की-श्रीसमर्थ रामदासस्वामिमहाराजांनी गंधरीस श्रीपांडुरंगमूर्तीजवळ श्रीसीतारामचंद्रांचे ध्यान स्तवन केले. तेव्हा श्रीविठ्ठलांनी समर्थास श्रीरामरूपाने रामपरिवारासह दर्शन दिले. अशा पुष्कळ आख्यायिका आहेत महात्म्यांच्या प्रेममय उपासनेत त्रिपुटीचा लय होतो व 'यो देव सोऽहमेव दि' अशी त्यांची निश्चल स्थिति असते. म्हणजे अधिपारी उपासक हे उपास्यरूपच बनतात. भेदभाव राहात नाही. भृशुदी इत्यादि गणेशभक्त, उपासनाभूमिकेतील आदरभूषणांत होते. तरीही साकार भवान-मूर्तुपासनेने, उपासनेचा परिपाक होताच, असेही उपासनाध्यानबलाने त्यांना गणपतीप्रमाणे गुंडा उत्पन्न झाली व तेव्हापासून ते भृशुदी या नामाने प्रसिद्ध गणेशभक्त झाले. ह्या या भक्तीची सारूप्यस्थिति आहे. याही पुढे विज्ञानसंपन्न शास्त्र स्थितीतील जे आत्माराम जंग पुरुष असतात ते सायुज्याच पावलेले,

अनुक्रमणिका

क्र.	विषयः	पृष्ठम्	क्र.	विषयः	पृष्ठम्
	श्रीगणेशस्तोत्राणि		२०	श्रीशेठरस्तोत्रम्	१८
१	श्रीविनायकस्तोत्रम्	१	२१	भार्यनास्तोत्रम्	२१
२	गीतिपूर्व श्रीगणपतिस्तोत्रम्	२	२२	व्याधिरामेश्वरस्तोत्रम्	२२
३	समंत्रकं श्रीगणपतिस्तोत्रम्	३	२३	व्याधिपङ्कजनस्तोत्रम्	२३
४	श्रीगणपतिस्तोत्रम्	४	२४	श्रीशंकराचार्यस्तुतिः	२४
	श्रीसरस्वतीस्तोत्राणि		२५	श्रीशंकराजस्तोत्रम्	२५
५	श्रीसरस्वतीस्तोत्रम्	५	२६	श्रीविदेवरदीक्षितस्तोत्रम्	२६
६	सरस्वतीस्तोत्रम्	७	२७	श्रीसदाशिवेशस्तोत्रम्	२६
	पंचायतनमाहात्म्यानि		२८	वामदेवस्तोत्रम्	२७
७	गणेशस्य	८	२९	धान्यवाटिकाक्षेत्रमाहात्म्यम्	२८
८	सूर्यस्य	९	३०	वरदानदीतस्तीरस्य-	
९	सूर्यस्तोत्रम्	९		मधुकेश्वरस्तुतिः	२९
१०	शंकरस्य	१०	३१	शबरपसादवर्जनम्	३०
११	वाल्मीकिः	११		विष्णुस्तोत्राणि	
१२	विष्णोः	११	३२	सद्मीनारायणस्तोत्रम्	३१
	श्रीशंकरस्तोत्राणि		३३	श्रीवैश्वराजाष्टकम्	३१
१३	वनादिकल्पेश्वरस्तोत्रम्	१३	३४	दशावतारस्तोत्रम्	३३
१४	श्रीशंकरापरारथस्तोत्रम्	१४	३५	दशावतारस्तोत्रप्रथमम्	३४
१५	मृत्युञ्जयमंत्रमार्गितस्तोत्रम्	१५	३६	ध्यानरसिहस्तोत्रम्	३५
१६	दिशेश्वरादिस्तुतिः	१५	३७	ध्यानसिंहस्तोत्रम्	३६
१७	श्रीकामाक्षीविश्वेश्वरस्तोत्रम्	१६	३८	ध्यानसिंहाष्टकम्	३७
१८	श्रीनागनाथस्तोत्रम्	१७	३९	परशुरामस्तोत्रम्	३७
१९	श्रीशंकरस्तोत्रम्	१७	४०	धैरामन्दस्तोत्रम्	३८

क्र	विषयः	पृष्ठम्	क्र	विषयः	पृष्ठम्
४१	पद्मालम्बधारास्तोत्रम्	३९	६५	श्रीलुगाष्टकम्	६६
४२	श्रीमार्कतस्तोत्रम्	४०	६६	चन्द्रमागास्तुतित्रिकम्	६७
४३	श्रीव्यक्टेष्टोत्रम्	४१	६७	ज्ञानतीर्थस्तोत्राष्टपदी	६८
४४	श्रीवैद्येष्टोत्रम्	४२	६८	सद्गुरुतीर्थस्तोत्रम्	६९
४५	गद्यपद्यात्मक रामकृष्ण चरितम्	४३	६९	श्रीकृष्णाष्टहरि	६९
४६	श्रीमुरलीपल्लोपालाष्टकम् देवीस्तोत्राणि	४४	७०	श्रीकृष्णार्पणस्तोत्रम्	७०
४७	श्रीरेणुकास्तोत्रम्	४५	७१	श्रीकृष्णार्पणस्तोत्रम्	७१
४८	ब्रह्मजामुखासिनास्तोत्रम्	४६	७२	कृष्णार्पणस्तोत्रम्	८०
४९	श्रीदेवीस्तोत्रम्	४७	७३	श्रीकृष्णाष्टकम्	८१
५०	श्रीशङ्खपूर्णास्तोत्रम्	४८	७४	नृसिंहवाटिकास्थगुह्याद्य- ष्टतीर्थस्तोत्रम्	८२
५१	अनसुयास्तोत्रम्	४९	७५	नरसिंहवाटिकावर्णनम्	८३
५२	सरस्वतीस्तोत्रम्	५०	७६	सप्तपुरास्तोत्रम्	८८
श्रीगाद्वितीर्थध्वजस्तोत्राणि			७७	वेदगंगास्तुति	८९
५३	श्रीगास्तोत्रम्	५१	७८	हिरण्यकेतास्तुति	८९
५४	यमुनास्तोत्रम्	५२	७९	मत्स्यपदास्तुति	८९
५५	सरस्वतीनदास्तोत्रम्	५३	८०	धन्वभास्तुति	८९
५६	श्रीगोदावरीस्तोत्रम्	५४	८१	विश्वामित्रस्तुति	९०
५७	गोदावरीस्तोत्रम्	५५	८२	लुगभद्रास्तुति	९०
५८	श्रीनर्मदाह्वरि	५६	८३	बाहुदानदीस्तुति	९०
५९	मंजुगर्मश्रीनर्मदास्तोत्रम्	६१	८४	परतोयानदीस्तुति	९०
६०	श्रीक्षिप्रान्द्रिकम्	६२	८५	मार्गशीर्षार्पणस्तुति	९१
६१	श्रीवैश्रवतीस्तोत्रम्	६३	८६	वसुधैवस्तुति	९१
६२	पयोधगात्रिकम्	६३	८७	कालहस्तीश्वरस्तुति	९१
६३	तापीस्तोत्रम्	६४	८८	शिवविष्णुकांचीस्तुति	९२
६४	श्रीवेन्मास्तोत्रम्	६५	८९	पतितार्थस्तुति	९३
			९०	पिनान्विनीस्तुति	९३

क्र.	विषयः	पृष्ठम्	क्र.	विषयः	पृष्ठम्
९१	अरुणाचलस्तुतिः	९३	११२	श्रीदत्तप्रार्थनातारावली	१२१
९२	चिदंबरस्तुतिः	९४	११३	नक्षत्रमालिकास्तोत्रम्	१२४
९३	कावेरीस्तुतिः	९४	११४	श्रीदत्तभावसुधारस्तोत्रम्	१२७
वेदान्तस्तोत्राणि			११५	प्रार्थनास्तोत्रम्	१३७
९४	वेदान्तपरब्रह्मसूत्रम्	९६	११६	आयुष्यजुस्तद्विज्ञेय-	
९५	वेदान्तपरब्रह्मसूत्रम्	९७	स्तोत्रं संपूज्यम्		१३८
९६	वेदान्तपरब्रह्मसूत्रम्	९८	११७	श्रीदत्तत्रेयप्रार्थनास्तोत्रम्	१३९
९७	मानसपूजा	९८	११८	श्रीदत्तप्रतिष्ठास्तोत्रम्	१३९
९८	ब्रह्मसूत्रम्	१०१	११९	श्रीदत्तात्रेयस्तोत्रम्	१४०
९९	पट्टपञ्चाशिका	१०२	१२०	श्रीदत्तात्रेयस्तोत्रम्	१४१
श्रीदत्तात्रेयस्तोत्राणि			१२१	पद्यम्	१४३
१००	श्रीदत्तात्रेयाष्टोत्तरशतनाम-		१२२	पद्यम्	१४३
स्तात्रम्		१०८	१२३	दत्तात्रेयस्तोत्रम्	१४४
✓ १०१	श्रीदत्तात्रेयप्रार्थना-		१२४	पद्यम्	१४५
स्तात्रम्		११०	१२५	पद्यम्	१४५
✓ १०२	श्रीदत्तात्रेयस्तोत्रम्	१११	१२६	नृसिंहसरस्वतीस्तोत्रम्	१४५
✓ १०३	श्रीदत्तस्तोत्रम्	११२	१२७	श्रीदत्तात्रेयाष्टोत्तर-	
✓ १०४	श्रीदुर्गाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रम्	११२	शतनामस्तोत्रम्		१४६
१०५	श्रीपादश्रीवृद्धस्तोत्रम्	११३	१२८	दत्तभजनम्	१४८
१०६	श्रीगृह्यसूत्रस्य तीर्थप्रार्थना-		१२९	दत्तस्तवस्तोत्रम्	१४९
पद्यम्		११४	१३०	श्रीगृह्यसूत्रस्य तीर्थ-	
✓ १०७	श्रीदत्तगुरुपंचकम्	११५	स्तोत्रम्		१५०
१०८	श्रीगृह्यसूत्रस्य तीर्थप्रार्थना-		१३१	चतुर्थाष्टोत्तरशतनाम-	
पद्यम् (श्रुतयन्त्रम्)		११६	स्तोत्रम्		१५१
१०९	श्रीदत्तात्रेयस्तोत्रम्	११७	१३२	अथ वेदपादस्तुतिः	१५२
✓ ११०	अर्द्धमासाग्रजः	११८	१३३	मेधाग्रजः	१५८
१११	अर्द्धमासाग्रजस्तोत्रम्	११९	१३४	श्रीगृह्यसूत्रस्य तीर्थप्रार्थना-	
			स्तोत्रम्		१५९
			१३५	श्रीगृह्यसूत्रस्य तीर्थप्रार्थना-	
			स्तोत्रम्		१६०

क्र.	विषयः	पृष्ठम्	क्र.	विषयः	पृष्ठम्
१३६	मानसपूजा	१६२	१५५	अथ एकादशावतारचरितम्	२३३
१३७	श्रीदत्तात्रेयापराध- क्षमापनस्तोत्रम्	१६४	१५६	अथ द्वादशावतारचरितम्	२४३
१३८	दकारादिदत्तात्रेयाष्टोत्तर- शतनामस्तोत्रम्	१६५	१५७	अथ त्रयोदशावतारचरितम्	२४६
१३९	श्रीगुरुचरिताध्याय- सारांशश्लोकाः	१६७	१५८	चतुर्दशावतारचरितम्	२४८
१४०	बालाशिषः	१७३	१५९	पंचदशावतारचरितम्	२५१
१४१	श्रीदत्तात्रेयहृदयम्	१७४	१६०	अथ षोडशावतारचरितम्	२५९
१४२	श्रीदत्तात्रेयकवचम्	१७६		अथ सशेषतो दत्तषोडशा- वतारचरितम्	२६२
१४३	भजनम्	१७७		श्रीदत्तात्रेयषोडशावतार- अयतीनां नामकालादिदर्शकं पत्रकम्	२६६
१४४	दकारादिश्रीदत्तसहस्र- नामस्तोत्रम्	१७९	१६१	श्रीसत्यतद्व्रतपूजा	२६७
	अथ षोडशावताराणां सामान्यतः तंत्रिकाः पूजोपचारमग्राः	१९४		श्रीसत्यदत्तव्रतकथा	२७१
	श्रीदत्तात्रेयषोडशावतार- चरितानि			नित्यउपासनाक्रमं	
१४५	प्रथमचरित्रप्रारंभः	१९६	१६२	श्रीदत्तात्रेयपात.स्मरण- स्तोत्रम्	२८२
१४६	अथ द्वितीयचरित्रप्रारंभः	२०१	१६३	भूपाळी	२८२
१४७	अथ तृतीयचरित्रप्रारंभः	२०६	१६४	भूपाळी	२८३
१४८	अथ चतुर्थचरित्रप्रारंभः	२०९	१६५	भूपाळी	२८३
१४९	अथ पंचमचरित्रप्रारंभः	२११	१६६	प्रातर्भजन	२८४
१५०	अथ षष्ठचरित्रप्रारंभः	२१३	१६७	श्रीदत्तप्रबोधस्तवः	२८५
१५१	अथ सप्तमचरित्रप्रारंभः	२१७	१६८	काकट आरती	२८६
१५२	अथ अष्टमावतारचरितम्	२२२	१६९	भजन	२८७
१५३	अथ नवमावतारचरितम्	२२६		पूजेनंतर आरत्या	
१५४	अथ दशमावतारचरितम्	२२९	१७०	आरती गणपतीची	२८७
			१७१	आरती सरस्वतीची	२८८
			१७२	आरती २	२८८

क्र.	विषयः	पृष्ठम्	क्र.	विषयः	पृष्ठम्
१७३	आरती त्रिपुरसुंदरीची	२८९	१९९	आरती श्रीदत्ताची	३०६
१७४	आरती लक्ष्मीची	२८९	२००	" "	३०६
१७५	आरती यक्षिणीची	२८९	२०१	" "	३०७
१७६	आरती रेणुकेची	२९०	२०२	" दत्ताची	३०८
१७७	आरती श्रीकृष्णेची	२९०	२०३	" "	३०८
१७८	आरती श्रीकृष्णेची	२९१	२०४	उपनिषद् आरती	३०९
१७९	आरती श्रीअनसूयादेवीची	२९१	२०५	आरती श्रीदत्ताची	३०९
१८०	आरती नर्मदेची	२९२	२०६	" "	३१०
१८१	आरती सूर्याची	२९३	२०७	वेदांतपरनीराजनम्	३१०
१८२	आरती महादेवाची	२९४	२०८	आरती भोजनपात्राची	३११
१८३	आरती शंकराची	२९४	२०९	" भस्वानी	३१२
१८४	आरती शिवाची	२९५	२१०	पावा	३१३
१८५	आरती महादेवाची	२९६	२११	गुरुस्तुति	३१३
१८६	आरती श्रीविष्णूची	२९७		भामिनीपदपदी	३१४
१८७	आरती श्रीरामाची	२९७	२१२	श्रीगुरुकरुणाष्टक	३१४
१८८	आरती परशुरामाची	२९८	२१३	श्रीदत्तप्रार्थना	३१५
१८९	आरती पंचामृतनाची	२९८	२१४	श्रीदत्तदिनचर्या	३१६
१९०	आरती दक्षिणामूर्तीची	२९८	२१५	श्रीदत्ताष्टक	३१७
१९१	आरती दक्षिणामूर्तीची	२९९	२१६	श्रीगंगाष्टकम्	३१८
१९२	आरती शंकराचार्याची	३००	२१७	श्रीमतीमाग्यसुंदरी	
१९३	श्रीगुरुव्यासपोठदेवार्ति- पत्रम्	३००		स्तोत्रम्	३१९
१९४	आरती श्रीमीनिस्सामीची	३०३	२१८	श्रीरेणुकास्तोत्र	३२०
१९५	आरती श्रीदत्ताची	३०४	२१९	श्रीत्रिपुरान्तकस्तोत्र	३२१
१९६	" "	३०४		नित्यभजनश्रम	
१९७	" "	३०५	२२०	पद गणपतीचे	३२१
१९८	" "	३०५	२२१	श्रीहरस्तोत्रे ध्यान	३२२

क्र.	विषयः	पृष्ठम्	क्र.	विषयः	पृष्ठम्
२२२	पद सरस्वतीचिं	३२२	२४७	मंगळवार	३३१
२२३	अभंग	३२२	२४८	अभंग	"
२२४	"	३२३	२४९	सुषवार	३३२
२२५	"	"	२५०	अभंग	"
२२६	"	"	२५१	शुक्रवार	३३३
२२७	"	३२४	२५२	अभंग	"
२२८	"	"	२५३	शुक्रवार	३३४
२२९	"	"	२५४	पद	"
२३०	"	"	२५५	शनिवार	३३५
२३१	"	३२५	२५६	अभंग	"
२३२	भजन	"	२५७	"	"
२३३	अभंग	३२६	२५८	अभंग सतमहिमा	३३६
२३४	"	"	२५९	पद	"
२३५	"	"		हेंचि दान देगा देवा	"
२३६	"	"		आरत्या १, २, ३	३३७
२३७	"	३२७	२६०	आरती श्रीगामुदेवानंद	"
२३८	"	"		सरस्वतीची	"
२३९	"	"	२६१	आरतीनंतर श्रीगुरुस्तोत्र	"
२४०	"	३२८	२६२	श्रीगुरुस्तोत्र	३३८
२४१	"	"	२६३	श्रीगुरुदत्तात्रेयाष्टक	३३९
२४२	भजन	"	२६४	कृष्णात्रिपदी (शांत हो)	"
	चारांची पदे व अभंग	"	२६५	पद = (श्रीगुरुदत्ता)	३४०
२४३	रविवार	३२९	२६६	पद = (जयकृष्णाधन)	३४१
२४४	अभंग	"	२६७	पद	"
२४५	सोमवार	३३०	२६८	स्फुट अभंग	"
२४६	अभंग	"	२६९	अभंग	३४२
		"	२७०	"	"

क्र.	विषयः	पृष्ठम्	क्र.	विषयः	पृष्ठम्
२७१	अभंग	३४२	२९७	अभंग	३५१
२७२	"	३४३	२९८	"	३५२
२७३	खंडोपाया अभंग	"	२९९	"	"
२७४	अभंग	"	पदसमूह		
२७५	"	३४४			
२७६	उपदेशपर अभंग (पञ्च)	"	३००	पद	"
२७७	अभंग	३४५	३०१	"	३५३
२७८	"	३४६	३०२	"	"
२७९	"	"	३०३	"	३५४
२८०	"	"	३०४	गणपत्यादि देवांचे अभंग	"
२८१	"	३४७	३०५	अभंग	"
२८२	"	"	३०६	अंजनीगीति	३५५
२८३	"	"	३०७	पद	"
२८४	"	"	३०८	ध्यानाचें पद	"
२८५	"	३४८	आर्या		
२८६	"	"			
२८७	"	"	३०९	आवाहनाचें पद	३५६
२८८	"	"	३१०	भासनाचें पद	"
२८९	"	३४९	३११	पाद्याचें पद	"
२९०	"	"	३१२	आर्षाचें पद	३५७
२९१	"	"	३१३	आचमनाचें पद	"
२९२	"	३५०	३१४	स्नानाचें पद	"
२९३	"	"	३१५	यत्राचें पद	३५८
२९४	" (परोक्षत्वेन दत्तात्रेय	"	३१६	यज्ञोपवांस्ताचें पद	"
	स्तुतिः)	"	३१७	चंदनाचें पद	"
२९४	अभंग	"	३१८	पुष्पाचें पद	३५९
२९५	मंत्र	३५१	३१९	घृषाचें पद	"
२९६	अभंग	"	३२०	दीपाचें पद	"

श्रीवासुदेवानंदसरस्वती ग्रंथमाला

१००	रु.	ग्राहक	क्रमांक	१
५०	रु.	११	११	२
२५	रु.	११	११	३
१०	रु.	११	११	४

वामन हत्तात्रेय गुल्लवणी,
२० नारायण पेठ, पुणे २.

श्रीगणेशस्तोत्राणि

१. श्रीविनायकस्तोत्रम्

वा रणास्यो	द रत्नोर्ध्व	ए कदं	त शिशवात्मजः ॥
सु शर्मक	त्ता रकोर्ध्वः	क विस्त	सु रुपप्रियः ॥ १ ॥
दे वा पवि	त्रे क्षणोद्यो	दं ती चा	रु सिलोचनः ॥
धा म्मीशो मा	या तीतात्मा	वा पशो	वा ख्य आस्रुगः ॥ २ ॥
न दीवद्यो	य मीशानो	य शस्त्री	य क्षभास्पदः ॥
व शनीयो	वि मराजो	वि महा	यि प्रकृष्टिराद ॥ ३ ॥
स भ्यो हृत्प	द्वा निलयो	द्वा रस	द्वा विहापकः ॥
र कांगोर्को	हे ममाली	हे रंभो	हे मदंष्ट्रकः ॥ ४ ॥
स्व राद् प्रभा	व ओजंतो	व रेण्यो	म तिमान् गुणी ॥
वी र्थकीर्तिर्	व रकरः	क त्वीशो	हा पितासुरः ॥ ५ ॥
कृ पाकरो	धू म्रकेतुस्	तुं दिलो	दे ववल्लभः ॥
त पसीशस्	ठा पश्यो	हा किनी	वा रितो भयः ॥ ६ ॥
वि श्रप्रियो	य क्षर्वयो	य द्वा नं	य विवर्धनः ॥
ना नारूपो	धी र आद्यो	धी मतां	धी रकः सुधीः ॥ ७ ॥
य मीधरो	म हाहस्ती	म हात्मा	म ह उत्तमः ॥
क र्ताऽकर्ता	हि तकरो	हि तद्यो	हि तशासनः ॥ ८ ॥
स्तो ता स्तव्यस्	तं त्रमूलस्	तं त्रज्जम्	तं त्रविग्रहः ॥
त्र यी बंद्यो	नो दनाशो	नो दना	नो दितद्विजः ॥ ९ ॥

मि त्राभो म द नस्मेरो दं ती म रु दुपासितः ॥
 दं डो प्रम त्तः शास्तार्यस् तौ र्थमि द्रः स्तुतोघहा ॥१०॥
 स त्यसंधः प्र काशात्मा प्र सन्नः प्र णतार्तिहा ॥
 मंत्र विद्या चो दितात्मा चो दना चो दिताखिलः ॥११॥
 प्र योधर्मो द शातीतो द क्षोऽभे द उमासुतः ॥
 कं न. स दे यान् प्रणुतोऽ यात् स पा यात् सदा भयात् ॥१२॥

इति श्री. प. प श्रीबानुदेवानन्दसरस्वतीविरचित

सम्पन्न विनायकस्तोत्र संपूर्णम् ॥

२ गीतिपूर्वं श्रीगणपतिस्तोत्रम्

सुमुख प्रथम स्वनामगायकपालक सेवकमंगलकारक ॥
 कामसुपूरक मंगलकारक, ग्राहि विनायक भाविकतारक ॥ १ ॥
 त्रिदूरलेपक मोदकभक्षक, दुर्जनशिक्षक निजजनवीक्षक ॥
 अंकुशधारक जगदुद्धारक, लोकविधारक संहारकारक ॥ २ ॥
 अशेषकारक शक्तिविधारक, मूपकवाहक सुरदरदाहक ॥
 कलौ सुतारक त्वं हि विनायक, पालय सेवकमखिलाकारक ॥३॥
 करुणारससंपूर्णकटाक्षामलवीक्षणैः ॥
 योऽनुगृह्णाति भक्तान्स प्रसन्नः सुमुखः स्मृतः ॥ ४ ॥
 ये परित्यज्य विहितं निषिद्धं प्रचरन्ति ते ॥
 यत्रास्तान्मुण्डयत्येष वक्तुं हः प्रकीर्तितः ॥ ५ ॥
 प्रथमं मंगलायैव गणेशः स्मर्यते बुधैः ॥
 सर्वदेवार्चितत्वात्स गणेशः प्रथमः स्मृतः ॥ ६ ॥

स्मरणाग्निजमक्तानां सर्वविघ्नाग्निवार्य यः ॥

कामान् पूरयति क्षिप्रं गणेशः कामपूरकः ॥ ७ ॥

निवार्यामंगलान्याशु स्मरणाद्गणनायकः ॥

करोति मंगलान्येष ततो मंगलकारकः ॥ ८ ॥

इन्द्रादीनां तु देवानां विविधा नायकाः खलु ॥

न नायको गणेशस्य कोप्यतोऽसौ विनायकः ॥ ९ ॥

इति श्री, प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचित गीतिपूर्व गणपति—

स्तोत्र सपूर्णम् ॥

३ संमंत्रकं श्रीगणपतिस्तोत्रम्

नमो गणपते तुभ्यं ज्येष्ठ ज्येष्ठाय ते नमः ॥

स्मरणाद्यस्य ते विघ्नान्ति छिन्ति कदाचन ॥ १ ॥

हेषा नाच्चापि देवस्त्वं ज्येष्ठ राज इति श्रुतः ॥

त्यक्त्वा त्वा मिह कः कार्यसिद्धिं जं तुर्गमिष्यति ॥ २ ॥

स त्वं गणपतिः प्रीतो भव ॥ ह्यादिपूजित ॥

चरणस्मरणान्तेपि श्युर्न ह्याद्या यशस्विनः ॥ ३ ॥

परा परब्रह्मदाता सुराणां त्वं सुरो यतः ॥

सन्मतिं देहि मे ब्रह्मपते ब्रह्मसमीहित ॥ ४ ॥

उक्तं ह स्तिमुखश्रुत्या त्वं ब्रह्म परमित्यपि ॥

कृतं वा हनमाप्नुस्ते कारणन्त्वत्र वेद नो ॥ ५ ॥

इयं महेश ते लीला च पश्य यतो मतिः ॥

त्वां न हे रं व कुत्रापि परतन्त्रत्वमीश ते ॥ ६ ॥

स त्वं कवीनां च हविर्देव आद्यो गणेश्वरः ॥
 अर विंदाक्ष विघ्नेश प्रसन्नः प्रार्थनां शृणु ॥ ७ ॥
 त्वमे कदन्त विघ्नेश देव शृण्वर्भकोक्तिवत् ॥
 सत्कवीनां मध्य एव नैका ण्वं श कविं कुरु ॥ ८ ॥
 श्रीविनायकते हृष्ट्या कोपि नूनं भवेत्कविः ॥
 तं त्वा मुमासुतं नौमि सन्मतिं प्रद कामद ॥ ९ ॥
 ममापराधः क्षंतव्यो नतिभिः संप्रसीद मे ॥
 न न मस्याविधिं जाने त्वं प्रसीदाद्य केवलं ॥ १० ॥
 न मे शब्दान मे भक्तिर्न त्वदर्थं पद्धतिः ॥
 हाता बद्धान्य ते स्मृतिं श्रुवे साधनरजितः ॥ ११ ॥
 फलं त्वं च तेनीश प्रसीद कृपयोद्धर ॥
 प्रणा मं कुर्वेऽस्तोऽनेन सदा नंद प्रसीद मे ॥ १२ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानंदरत्नवर्तारिचित
 समग्रं धीगणपतिस्तोत्रं संपूर्णम्

४ श्रीगणपतिस्तोत्रम्

द्विरदानं विप्रकाननञ्चलं त्वं प्रमथेशनंदन ॥
 मदनप्रतिमासुवाहनं चरुनामासितपिंगलोचन ॥ १ ॥
 अहिर्धनं रक्तचंदनं प्रियदूर्वांकुरभारपूजन ॥
 शशिभूषणं भक्तपालनं चरुनामासितपिंगलोचन ॥ २ ॥
 विविधामरमर्त्यनायकं प्रथितस्त्वं भुवने विनायक ॥
 यद्यकोऽपि हि नैव नायकस्तत एव त्वमजो विनायकः ॥ ३ ॥

बलिनिग्रह ईश कैशत्रस्त्रिपुराख्यासुरनिग्रहे शिवः ॥
 जगद्गुह्यनेज्जसंभवः सकलान्जेतुमहो मनोभवः ॥ ४ ॥
 महिषासुरनिग्रहे शिवा भवमुक्त्यै मुनयो ध्रुवाशिवाः ॥
 यमपूजयदिष्टसिद्धये वरदो मे भव चेष्टसिद्धये ॥ ५ ॥
 गजकर्णक मूपकरिथते वरदे स्वप्यभये हृदि रिथते ॥
 जयलामरमेष्टसंपदाः खलु सर्वत्र कुतो वदापदाः ॥ ६ ॥
 संकल्पितं कार्यमविघ्नमोश द्राक्सिद्धिमायातु ममाखिलेश ॥
 पापघ्नं मे हर सन्मतीश तापघ्नं मे हर शान्त्यधीश ॥ ७ ॥
 गणाधीशो धीशो हरिहरविधीशोऽभयकरो
 गुणाधीशो धीशो विजयत उमाहृतसुतकरः ।
 ध्रुवाधीशो नीशो निजभजकविभ्रौघहरणो
 मुखाधीशो पीशो यशस उभयध्वंश्च क्षरणम् ॥ ८ ॥

इति, श्री, १, १, श्रीगणेशस्तोत्रं संपूर्णम्

गणपतिस्तोत्रं संपूर्णम्

श्रीसरस्वतीस्तोत्राणि

५ श्रीसरस्वतीस्तोत्रम्

हृदयस्थितविद्वेमाधिकमदा त्रीशस्य या स्फूर्तिदा
 मालापुस्तकपद्मभृच्च वरदा या सर्वभाषास्पदा ॥
 या शंखस्फटिकर्क्षनायविशदा सा शारदा सर्वदा
 प्रीता विष्टतु मनुष्ये सुवरदा वाग्जाडयदा सर्वदा ॥ १ ॥

यस्यास्त्रीणि गुहागतानि हि पदान्येकं त्वनेकेदितं
स्तोतुं तां निगमेदितं वृषकुलं जातं त्वलं व्रीडितम् ॥

ब्रह्माद्या अपि देवता नहि विदुर्यस्याः परं क्रीडितं
प्रारब्धात्र नुतिर्मयेव रुरुणा शार्दूलविश्रीडितम् ॥ २ ॥

अयि सर्वगुहास्थितेऽजिते, मयि तेषांगद्वगस्तु पूजिते ॥
त्वद्वते नहि वागधीश्वरि, व्यवहारोऽपि परावरेश्वरि ॥ ३ ॥

समयोचितवाक्प्रदे मुदे विदुषां संसदि वादिवाददे ॥
मयि मातरशेषधारणा दयितेऽजरय सदास्तु तारणा ॥ ४ ॥

यद्वस्ते कमलं च तत्र कमला लीलाविहारी हरि-
स्तस्याः संनिष्टेऽस्य नाभिकमले स्याल्लोकमूले विधिः ॥
वेदा भेदभिदो मुखेषु च विधेयं स्वप्रमाणा नृणां
तेभ्यो यत्तद्विधिस्ततोमरगणा जीवंति सर पातु यत् ॥ ५ ॥

नमो नमस्तेऽस्तु महासरस्वति प्रसीद मातर्जगतो महस्वति ॥
परोक्षि वाग्वादिनि देवि भास्वति प्रकाशके तेऽस्तु नमो यशस्वति ॥ ६ ॥

त्रिपष्टिवर्णाऽऽशुगयुक्परा या भूत्वाथ पश्यत्यभिधास मध्या ॥
स्थानप्रयत्नादिवशान्मुखे च या वैतरीति प्रणमामि तां नाम् ॥ ७ ॥

त्वं ब्रह्मयोनिरपरा सरस्वति परावरा ॥
साक्षात्स्वभक्तद्वन्द्वसंस्थे प्रसीद मतिचेतने ॥ ८ ॥

सरस्वतीस्तुतिमिमां वासुदेवसरस्वती ॥
चक्रे यमनुजग्राह नरसिंहसरस्वती ॥ ९ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचित

श्रीसरस्वतीस्तोत्र संपूर्णम्

६ सरस्वतीस्तोत्रम्

- जुगस्व बालवास्यवत्तवं मर्मांश भारति ॥
 असत्सदप्यवस्त्वयि भ्रमाद्विभाति केवले ॥ १ ॥
- क्षराश्ररात्परं हि यत्त्वमेव तत्पदं ध्रुवम् ॥
 जले ययोर्मिमुदयुदास्तथा त्वयीशजीवदृक् ॥ २ ॥
- अधीश औकृतेऽदिलं त्वमेव चास्य मंगलम् ॥
 यवर्धमात्रमूर्जितं क्रियाविकारवर्जितम् ॥ ३ ॥
- प्रिसप्तयागसाधिके सुभुक्तिमुक्तिदायिके ॥
 स्वरार्णकारणे स्तवः स्वयं नु कैः कृतस्तव ॥ ४ ॥
- प्रकाशकप्रकाशके श्रुतिश्रुतादिधारके ॥
 त्वमेव सर्वकारणं त्वमेव सर्वतारणम् ॥ ५ ॥
- सुशक्तमक्तभाषितं हि येन सर्वथा ततम् ॥
 तदेव धाम ते वरं यदीक्ष्यते बुधैः परम् ॥ ६ ॥
- स्थिराश्रयाश्च गोचराः परत्र चात्र वांश ये ॥
 त्यदेव तत्समागमः प्रमाणमत्र आगमः ॥ ७ ॥
- नमोऽस्तु ते सरस्वति द्यवित्रि वाजिनीवति ॥
 प्रसौद बुद्धिचेतने स्वभक्तहृन्निवेतने ॥ ८ ॥
- स्तुतैवं विष्णुजिह्वा सा प्रसन्ना मून्तेरका ॥
 प्रादाविष्कृत्य चारुमानं तुष्टास्मि वरयेप्सितं ॥ ९ ॥
- सर्कत्रलय गुरु मे सहायं क्षंभुगायने ॥
 सुस्वरत्वादि यच्छेति वयाचेऽहिः सरस्वतीम् ॥ १० ॥

वागीशाहोमयोरस्तु दिव्यनादरहस्यमित् ॥

स्तोत्रं चास्तु स्फुरद्ग्रीष्मधीजाहवादिहरं त्विदम् ॥ ११ ॥

इति कवलाश्वतरस्तुतिमिषेण कृता सरस्वतीस्तुतिर्वासुदेवानन्द-

सरस्वतीविरचिता संपूर्णा

पंचायतनमाहात्म्यानि

७ गणेशस्य

निर्विनायकं हरीशाया देवा अपि भजन्ति यम् ।

मर्त्यैः स वक्रतुण्डोऽन्य इति गणेशसंमतम् ॥ १ ॥

जगत्सृष्ट्यादिहेतुः सा वरा श्रुत्युक्तदेवता ॥

गणानां त्वेति मन्त्रेण स्तुता गृत्समदर्पिणा ॥ २ ॥

इत्युक्तं तत्पुराणेऽतो गणेशो ब्रह्मणस्पतिः ॥

महाकविर्येष्टराजः श्रूयते मंत्रकृत् सः ॥ ३ ॥

मंत्रं वदत्युक्तमेव प्रनृनं ब्रह्मणस्पतिः ॥

यस्मिन्निन्द्रादयः सर्वे देशा ओवांसि चक्रिरे ॥ ४ ॥

स प्रभुः सर्वतः पाता यो रेवान्यो अमीवहा ॥

अतोऽन्योऽसौ यश्चतुरो वसुवित्पुष्टिवर्धनः ॥ ५ ॥

वक्रतुण्डोऽपि मुमुक्षुः साधोगन्तापि चोर्ध्वगः ॥

येऽमुं नार्चन्ति ते वित्रैः पराभूता भवन्ति हि ॥ ६ ॥

ये दूर्वाकुशलाजायैः पूजयन्ति शिवात्मजम् ।

देहि कामुष्मिकान्मोगान्मुक्त्वा मुक्तिं व्रजन्ति ते ॥ ७ ॥

८ सूर्यस्य

यस्योदयास्वसमये शिवाद्या अपि चास्तुरिं ॥
 वभ्रन्ति विश्वसाक्षी स प्रत्यक्षः श्रूयते रविः ॥ १ ॥
 यदधीना कालमतिर्यदधीनाः क्रियाः समाः ॥
 यन्मंत्रेण द्विजत्वाप्तिर्यन्मंत्रेण कृतार्थता ॥ २ ॥
 लौकिक्यपि न्यबह्वतिर्यत्प्रसादात्प्रवर्तते ॥
 स्मर्यतेऽस्माद्विश्वमृष्टिः सवितुः श्रूयतेऽपि च ॥ ३ ॥
 जगतस्तत्पुष्पात्मा सूर्यस्तं बहुधा जगुः ॥
 भूतांभूतं जगत्सर्वं प्राणापानात्मकं भुतम् ॥ ४ ॥
 प्राणः सूर्योऽपरश्चन्द्रस्तयोः सर्वं प्रतिष्ठितं ॥
 श्रीसूर्यकिण्वादेशश्चन्द्रस्यापि च चन्द्रता ॥ ५ ॥
 अतश्चन्द्रो न भिन्नोऽस्मात्स सूर्यः सकलात्मकः ॥
 यं विना अगदान्धं हि स देवः केन पूज्यते ॥ ६ ॥
 तमोऽमुं प्रसर्तायेप दृष्ट्वादो न तात्विकः ॥
 वस्माद्भ्रष्टेष्टदो देवो घरोकंश्चापराजिनः ॥ ७ ॥

९ सूर्यस्तोत्रम्

स्फोटककुष्ठमुत्पार्तिहरो हृद्रोगहरोऽपहरोऽरिहरो हन् ॥
 मामकमानु विशोष्य विरस्वान् पाल्यतनुस्त्रिउतुः स हि भस्वान् ॥ १ ॥
 ध्येय इनः सविता स च देवः सम्मतिदो गतिदो वरमायः ॥
 भर्गो इदं वपुरस्य वरेण्यं तिष्ठतु मे हृदयेऽमितपुण्यम् ॥ २ ॥

इति श्री. प. प. धीषानुदेवानंदसरस्वती-

विरचितसूर्यस्तोत्रं संपूर्णम्

१० शंकरस्य

- ईशावास्यमिदं सर्वं चक्षोः सूर्यो अजायत ॥
 इति श्रुतिरुवाचातो महादेवः परावरः ॥ १ ॥
- अष्टमूर्तेरसौ सूर्यो मूर्तित्वे परिकल्पितः ॥
 नेत्रं त्रिलोचनस्यैकमसौ सूर्यस्तदाश्रितः ॥ २ ॥
- यस्य भासा सर्वमिदं विभातीति श्रुतेरिमे ॥
 तमेव भान्तमीशानमनु भान्ति रगादयः ॥ ३ ॥
- ईशानः सर्वविद्यानां भूतानां नेति च श्रुतेः ॥
 येदादीनामप्यधीशः स ब्रह्मा कैर्न पूज्यते ॥ ४ ॥
- यस्य संहारकाले तु न किञ्चिदवशिष्यते ॥
 सृष्टिकाले पुनः सर्वं स एकः सृजति प्रभुः ॥ ५ ॥
- सूर्याचन्द्रमसौ धाता यथापूर्वमकल्पयत् ॥
 इति श्रुतेर्महादेवः श्रेष्ठोऽर्च्यः सकलार्चितः ॥ ६ ॥
- इविश्वं भूतं भवद्भक्ष्यं सर्वं रुद्रात्मकं श्रुतम् ॥
 सृष्ट्युजयस्तारकोऽतः स यत्तस्य प्रसाधनः ॥ ७ ॥
- विषमाश्रोऽपि समदृक्साशिवोऽपि शिवः ॥ च ॥
 वृषसंस्थोऽप्यतिवृषो गुणामाप्यगुणोऽमलः ॥ ८ ॥
- यदाज्ञामुद्धहन्त्यत्र शिरसा सासुराः सुराः ॥
 अन्नं वातो वर्षं इतीपवो यस्य स विश्वपाः ॥ ९ ॥
- भिषक्तमं त्वां भिषजां शृणोमीति श्रुतेरयं ॥
 स्वमक्तसंसारमहारोगहर्तापि शंकरः ॥ १० ॥

११ श्रुतेः

- १ शिवोऽपि शक्तियुक्तश्चेत्प्रभुः कार्याय नान्यथा ॥
 स्वमायया विनेशस्य परस्यानुभवात्मनः ॥ १ ॥
- न घटेतार्थसंघेयस्ततो माया परावरा ॥
 यस्याः प्रभावं प्रवक्तुं ब्रह्माद्या अप्यलं वलम् ॥ २ ॥
- वैष्णवीयं महामाया सुरासुरसुनिम्बुता ॥
 शर्यां देवमयीं कृत्वा क्षेत्रेऽसाविति गीयते ॥ ३ ॥
- सर्वे देवाश्च मुनयो विष्णवे यां स्तुवन्ति हि ॥
 सृष्टिस्थितिविनाशानां हेतुरेका सनातनी ॥ ४ ॥
- विदुषोऽपि हठाचेतो महामोहाय यन्मुति ॥
 अभक्तानां बन्धहेतुर्मक्तानां मुक्तिरा च सा ॥ ५ ॥
- सर्वेष्वपि हि भूतेषु चेतनेत्युच्यते ततः ॥
 श्यामरामो शिवोऽप्यत्र रत्यर्थमनुधावति ॥ ६ ॥
- माया चतुष्कपर्दाऽसौ युवतिर्लिनतना ॥
 सुपेशा च घृताद्यादी वस्तेस्य यशुनान्यपि ॥ ७ ॥
- भक्तिप्रदाधृतिर्हीनधीमेधावीश्च सत्सु या ॥
 कृष्णालक्ष्याऽऽर्तिमीनिद्रावन्द्रारूपैरसत्सु च ॥ ८ ॥
- क्षणे क्षणे विमुहन्ति वशिनोऽप्यत्र योगिनः ॥
 सैपानिर्वचनीयार्थ्या या हानादिरजा श्रुता ॥ ९ ॥

१२ विष्णोः

- विष्णोर्हास्यमसौ माया तदाधारा जडाधमा ॥
 प्रध्वंसोऽस्या अनादेश्च विष्णोः वदबिलोवताम् ॥ १ ॥

देवानां परमो विष्णुरवमोऽग्निरिति श्रुतेः ॥
 अयं विष्णुरजोऽनादिरनन्तो विश्वकारणः ॥ २ ॥
 सूरयस्तत्पदं श्रेष्ठं सदा पश्यन्ति नेतरे ॥
 धीर्याणि तस्य कोऽप्यत्र न वेदोरममस्य च ॥ ३ ॥
 प्रागुत्पाद्य विधिं नाभेर्वेदान्दत्त्वा सतो जगत् ॥
 उत्पादयत्यसावेव युद्धिर्दोषो मुमुक्षुराद् ॥ ४ ॥
 भीत्याप्यधिकृता यस्मा उद्बहन्ति शलिं सुरा ॥
 माययाभन्यन्यदत्तं सम्राज इव भूमिपाः ॥ ५ ॥
 यस्य भूम्नङ्गमात्रेण त्रिलोकी नश्यति क्षणात् ॥
 इच्छामात्रे पुनर्जाते सेश्वरोत्पद्यते च सा ॥ ६ ॥
 आत्मभूतस्यास्य शत्रुः स मूरो यात्यधोगतिम् ॥
 दुरत्ययामपि प्रान्ति मायां यद्रूपचिन्तकाः ॥ ७ ॥
 अर्थाधीना सुराः केऽपि न विदुर्यं तदुद्भवा ॥
 न सर्वज्ञोऽपि चात्मानं चात्तर्क्याग्नौ वेद वेद या ॥ ८ ॥
 यश्चैकपादिय माया त्रिपादभ्यामृतं दिवि ॥
 स देवदेवदेवेशः कथं नान्यस्त्रिविधमः ॥ ९ ॥
 श्रीवृष्णवेशमाणेशसौर्यशास्तादिरूपगृह् ॥
 दत्तात्रेयोऽभ्यजोऽर्जुन सदा मे हृदि सद्गुरुः ॥ १० ॥
 श्रुर्वेश्वरेशभक्तिं ये मात्मयोगं द्विषन्ति ॥ ॥
 अन्यदेवं च तद्भक्तं ते शान्तिं नरकं ध्रुवम् ॥ ११ ॥
 विष्णुः शिषो गणेशोऽर्कः अग्निश्चेति प्रयद् न हि ॥
 एकोऽज पञ्चपा जातः ह्रतो मैदोऽग्निर्देवतः ॥ १२ ॥

एतानीशाङ्गानि तृप्येदेकस्यापीह तर्पणात् ॥
 यथास्याख्यादितृप्त्यांगी चोद्विजेदेकनिन्दया ॥ १३ ॥
 देवद्रोहस्ततस्त्याज्यस्तद्भक्तस्यापि सर्वदा ॥
 यथारुचीश्वरः सेव्यो नान्यथा भेदमाचरेत् ॥ १४ ॥
 इति पञ्चावतनमाहात्म्यम्

श्रीशंकरस्तोत्राणि

१३ अनादिकल्पेश्वरस्तोत्रम्

कर्पूरगौरो भुजगेंद्रहारो गंगाधरो लोकहितावतारः ॥
 सर्वेश्वरो देववरोऽप्यघोरो योऽनादिकल्पेश्वर एव सोऽसौ ॥ १ ॥
 कैलासवासी गिरिजाविलासी श्मशानवासी स्वमनोनिवासी ॥
 काशीनिवासी विजयप्रकाशी योऽनादिकल्पेश्वर एव सोऽसौ ॥ २ ॥
 त्रिशूलधारी भवदुःखहारी कंदर्पवैरी रजनीशधारी ॥
 कपर्दधारी भजकानुसारी योऽनादिकल्पेश्वर एव सोऽसौ ॥ ३ ॥
 लोकाधिनाथः प्रमथाधिनाथः कैवल्यनाथः श्रुतिशास्त्रनाथः ॥
 विद्याधिनाथः पुरुषार्थनाथो योऽनादिकल्पेश्वर एव सोऽसौ ॥ ४ ॥
 लिङ्ग परिच्छेत्तुमयोगतोस्व नारायणश्चोपरि लोकनाथः ॥
 बभूवतुस्तावपि नो समर्थो योऽनादिकल्पेश्वर एव सोऽसौ ॥ ५ ॥
 यं रावणस्तांडवकौशलेन गीतेन चातोषयदस्य सोऽत्र ॥
 कृपाकटाक्षेण समृद्धिमाप्नोनादिकल्पेश्वर एव सोऽसौ ॥ ६ ॥

सकृच्च बाणोवनमय्य शीर्षं यस्याग्रतः सोऽप्यलभत्समृद्धिं ॥
 देवेंद्रसस्त्यधिका गरिष्ठा योनादिकल्पेश्वर एव सोऽसौ ॥ ७ ॥
 गुणान्विमातु न समर्थ एष शपञ्च जीवोऽपि विकुठितोऽस्य ॥
 श्रुतिश्च नूनं चकितं वभाषे योऽनादिकल्पेश्वर एष सोऽसा ॥ ८ ॥
 अनादिकल्पेश उमेश एतत्सत्त्वाष्टकं यं पठति त्रिकालं ॥
 स धौतपापोऽखिललोकवन्द्यं शैव पदं यास्यति भक्तिमाश्रित् ॥ ९ ॥
 इति श्रीबामुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं अनादिकल्पेश्वर-

स्तोत्रं सपूर्णम् ॥

१४ श्रीशङ्करापराधस्तोत्रम्

जय शङ्कर पार्यतीपते कृपया पाहि परेश सत्पते ।
 निजमन्युमिषु तथेपुधि परिहार्यहि हरन्मवायुधिम् ॥ १ ॥
 पशुपाय नम पिनाकिने वृषवाहाय सुगुप्तनाकिने ।
 प्रमथाधिभुवे स्वयमवे परविद्याविभवेस्तु शभवे ॥ २ ॥
 प्रवरोऽस्म्यहमीश पापिना प्रवरस्त्व करुणोसि तापिनाम् ।
 दयनीय इह पर क ते यः शभो जगतीह सद्रते ॥ ३ ॥
 सधराचरविश्वहेतव प्रभव ते श्रुतिधर्मसेतवे ।
 भिषजेस्तु नमोऽष्टमूर्तय निजमवतेप्सितकामपूर्तये ॥ ४ ॥
 इति श्री प प श्रीबामुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं
 शङ्करस्तोत्रम् ॥

१५ मृत्युंजयमंत्रगर्भितस्तोत्रम्

वा ण्या	ॐ काररूपिण्या	ध न्त	उ क्तोऽस्य नान्यथा ।
सु रस्	त्रि भुवनेशः स	न स्स	वा न्तः स्थितोऽवतु ॥ १ ॥
दे वो	यं सर्व देवाद्यः	सू रि	रु न्मत्तवत्स्थितः ।
बा हो	ब लीवर्दकोऽस्य	या च	क स्येष्टदः स तु ॥ २ ॥
'नं दिम्	कं धाधिरूढोपि	त्रि प्र	मि त्यतिगः स्वभूः ।
द शा	य स्य न शंसुं तं	सं त	व न्देऽखिलात्मकम् ॥ ३ ॥
स घो	जा तोष्टमूर्तिः स	भु त	यं दिस्तुतोऽजितः ।
र क्ष	म न्मद्यहन्नाय	तो क	ध र्माणमद्य माम् ॥ ४ ॥
'स्य तोऽ	हे तोजगद्धेतो	द या	ना यांशिकापते ।
ती त्रा	सु हृत्त्रिबिधह	त्ता पा	न्मृत्योश्च मामव ॥ ५ ॥
कृ ता	ग समपि त्राह्य	त्रे र्मु	त्यो स्त्वं भिपक्तमः ।
त त्स	न्धि मिधि सर्वाक	यो ने	मुं च्छस्व मां शिव ॥ ६ ॥
'श्री द	पु ष्टिद ते व्याप्तं	दि क्षु	क्षां रनिभं यक्षः ।
रु ह्मार	ष्टि कृत्रक्ष मां त्वं	गी गा	य न्मूर्ध्नि चर्क्षराट् ॥ ७ ॥
द्र ष्टा	व ससि सर्वत्र	य त	मा मीक्षसे न किं ।
स्तु ते	धं मेऽश शक्तिर्नि	र स्त	मृ त्यो न मेज ते ॥ ८ ॥
ति ष्टा	नं दद वित्ते मे	स मे	ता त् परिपालय ॥ ९ ॥

इति मंत्रगर्भितस्तोत्र संपूर्णम्

१६ विश्वेश्वरादिस्तुतिः

नमः श्री वि श्वनाथाय देव
काशीशा श्वे वतार मे देव

वं द्य पदाय ते ।
दे व ह्युपादिश

॥ १ ॥

मायाधी	शं महात्मानं सर्व	का र णकारणम् ।	
चन्दे तं	मा धवं देवं यः	का शीं चा धितिष्ठति	॥ २ ॥
चन्दे तं	ध र्मगोप्तारं	सर्व गु ह्यार्थवेदिनम् ।	
राणदे	वं दुंदियजं तं म	हां तं स्वविघ्नहम्	॥ ३ ॥
भारं वो	दुं स्वभक्तजनं यो यो	गं प्राप्त उत्तमम् ।	
तं सद्दुं	द्वि दंढ पाणिं	वंदे गां गवटस्थितम्	॥ ४ ॥
भैरवं	दं मूकरालं भक्ता	म यकरं भजे ।	
दुष्टदं	ढं शूलशीर्षधरं	वा माध्वचारिणम्	॥ ५ ॥
श्रीकाशीं	पा पशमनीं दम	नीं दुष्टचेतसः ।	
स्वर्तिःभे	णिं पाविमुक्तपुरीं	म र्त्येहितां भजे	॥ ६ ॥
ममाभि	ष तुराराध्यां सदाऽ	णि अस्थितिं शुद्धाम् ।	
श्रीगंगे	भै रवीं दूरिकुरु	क स्याणि यातनाम्	॥ ७ ॥
भवानि	र क्षात्रपूर्णे सद्ग	णि त गुणेऽविके ।	
देवर्षि	वं चांमुमणिकार्णे	कां मोक्षदां भजे	॥ ८ ॥

इति श्री. प. प. श्रीबासुदेवानंदसरस्वतीविरचिता

विश्वेश्वरादिस्तुतिः संपूर्णा ॥

१७ श्रीकाशीविश्वेश्वरस्तोत्रम्

या षोडशकला काशी तत्तुरूपा प्रकाशते ॥
ज्ञानगंगान्विता यत्र शंभुरात्मा प्रतिष्ठितः ॥ १ ॥
विश्वनाथः सारत्विर्गर्धभवान्यालिंगितः सदा ॥
यद्दर्शनान्न पुनरावृत्तिः कल्पक्षतैरपि ॥ २ ॥

इति श्री. प. प. श्रीबासुदेवानंदसरस्वतीविरचितं

काशीविश्वेश्वरस्तोत्र संपूर्णम् ॥

१८ श्रीनागनाथस्तोत्रम् ॥

ॐ कारवाच्योऽवतु नोपकारी स्मरानचारी मजकेष्टकारी ॥
 न क्षत्रपालंकृतभाल ईशः प्रभुर्गणेशः सकलामरेशः ॥ १ ॥
 मः केशवोप्यस्य हि वेद नांतं कुर्यात्स नोऽजो भववेदनांतम् ॥
 शि यः स शंभुर्भगवानपायान् परावरेशो गिरिशोऽद्य पायात् ॥ २ ॥
 या हो घृणो लेपनमत्स्व भूतिर्यत्पादलप्रापि महाविभूतिः ॥
 य स्यासि चमौशरमीश स त्वं सत्यं विशोऽप्यार्पय मे
 स्वतत्त्वम् ॥ ३ ॥

पद्मपुराण्वितं स्तोत्रं यः पठेच्छिवसंनिधौ ॥
 स सर्वपापनिर्मुक्तः क्षियलोकमवाप्नुयात् ॥ ४ ॥

इति श्री. प. प. वातुदेशानंदसरस्वतीविरचितं
 श्रीनागनाथस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

१९ शंकरस्तोत्रम् ॥

नमस्तुभ्यं भगवते शंकराय महात्मने ।
 जगद्रुपतिनाशानां हेतवे मोक्षहेतवे ॥ १ ॥
 सर्वदेवाधिदेवाय पार्वतीपतये नमः ।
 ऋषियोगिसुनोद्गाणां त्वमेव परमा गतिः ॥ २ ॥
 प्रज्ञांछगोलके देव दयारूपां त्वमग्रणीः ।
 अत एवोत्कर्षणं पीतं त्वया हालाहलं विषम् ॥ ३ ॥
 गंगाधर महादेव चंद्रालंकृतमस्तक ।
 परमेश्वर मां पाहि भयं चारय नारय ॥ ४ ॥

सर्वपापं प्रक्षमय सर्वताप निवारय ।
 दु सं हर हराशेषं मृत्यु विद्रावय द्रुतम् ॥ ५ ॥
 स्तुतिं कर्तुं न मे शक्तिस्तव वाग्यत्यगोचर ।
 देहि सत्संगतिं भक्तिं निश्चलां त्वयि शंकर ॥ ६ ॥
 सर्पारिष्टं परिहर सर्वघातृन्विनाशय ।
 शरिष्टं हर सर्वेश सर्वान्कामान् प्रपूरय ॥ ७ ॥
 सुखे नाम दृष्टो रूपं हृदये त्वत्पदांशुजम् ।
 ममास्तु ते नमः स्यान्न प्रसन्नो भव सर्वदा ॥ ८ ॥
 त्वदर्चनविधिं जाने न भक्तिस्त्वयि मे हृदि ।
 अथाप्यनुग्रहाणेश केवलं दययोद्धर ॥ ९ ॥
 इति श्री. प. प. श्रीबामुदेवानन्दसरस्वतीविरचित
 शंकरस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

२० श्रीशंकरस्तोत्रम्

ॐ कारवाच्य सकलार्चितपादपद्म
 न एत्स्वकष्ट तव नीमि मुमदसश ॥
 म तारिर्हृत्चरणं शरणं सदाप्रा-
 प्तो भूय ईश अननीजदरं न चान्ता. ॥ १ ॥
 अ हं त्वदर्चादिविधिं न जाने
 स्तु तिं च कर्तुं गिरिसूनुजाने ॥
 म कितस्त्वयीधे न दृढा ममास्ति
 ॥ शिष्टसत्सङ्ग उवाचि नास्ति ॥ २ ॥

चन् दे पदे ते भुवनाधिराज
वि द्याधिराजप्यमृताधिराज ॥
श्रे तद्गुते भक्तपते नमस्ते
श्व भ्राद्दृष्टित्युद्धर मां मवाख्यात् ॥ ३ ॥

रा जा सुराणां त्वममीष्टदाता
य दप्यहो सिद्धिनिधिप्रदाता ॥
म हाभ्रमशाने नृकरोटिमालां
ह्य देन धृत्वा प्रकरोषि लीलाम् ॥ ४ ॥

दे बाह्वलेपनमुतापि चित्ताधिमुतिर्
वा हो वृषः सहचरास्तव भूतवाराः ॥
य स्यांशुकं त्वगशिवापि शिवापि तेऽस्ति
त्रि ष्वीशितः पितृवने सवनेऽपि वासः ॥ ५ ॥

यै ताखिलस्येदृश ईश तेऽपि
ष हारिमुक्या धमरा हि तेऽपि ॥
का शीश जानन्ति परं न तत्त्व
य श्वेशमां चानुगृहाण स त्वम् ॥ ६ ॥

त्रि विक्रमोऽप्यञ्जमवध्र लिंगं
पु रा परिच्छेत्तुमनीश्वरी ते ॥
रु द्रेदृशस्ते गुणवर्णनाय
पा ण्मातुरे भास्व गुरो प्रभुः कः ॥ ७ ॥

य स्त ईश परिकीर्तयेद्गुणान्
त्रि ष्वपीह सवनेषु भक्तिमान् ॥
पु ण्यवानिह भवेत्तथा नरो
यं कृवांवरधरोऽपि नापरः ॥ ८ ॥

त पो जपो यज्ञमुखा क्रिया या
 का चित्रमादादिकला यदि स्थान् ॥
 ॥ ज्ञानसंकीर्तनतः सुपूर्णा
 त्रि दृग्भवेत्त्वां तमजं गृणामि ॥ ९ ॥
 का लो भृङ्हात्मजमर्कचन्द्रमो-
 मि नेत्र नेतुं समुपागतस्तदा ॥
 का ला-तकागच्छ निवेत्यहो तदा
 ला पशुतेस्त्वं तमु मुच्छवानसि ॥ १० ॥
 य स्मै सट्टममयके बाणरावण आसुरः ॥
 का मपूतिस्तयोराक्षीतसंपदेवप्रियोऽधिका ॥ ११ ॥
 ला भोपयो नम्रर एष कामोऽ
 मि वदुधतेनेश न कामभोगैः ॥
 रु द्रोप्रशाम्यत्यत एव देहि
 द्रा क् शांतिदां स्वय्यचला सुमकितम् ॥ १२ ॥
 य त्ने विना दुःखमुपैति यद्वत्
 नी रागमयेति सुखं च तद्वत् ॥
 ल ध्युं यते तन्न वृणोमि चार्य
 कं विश्वयीशार्य भक्तिमेकाम् ॥ १३ ॥
 ठा ये विदा धानपि भक्तियोगो
 य धानुमृहति तथा परो नो ॥
 स वेऽपि यरमादिह पादनाः न्यु
 र्वे दाः प्रमाणं त्विह संशयो नो ॥ १४ ॥
 श्व पादमुखा अपि यस्य भक्त्या
 ॥ जन्त ईशान तयैव लोके ॥

य श्लेश चण्डालमुत्तापि याता

स तौ गतिं विभुत्वमेतदस्ति

॥ १५ ॥

दा रात्मजामारधनादि सर्वे

शि येह संन्यस्य सदा भजन्ति ॥

वा मं परं त्वां मुहुरत्र ते किं

य मीश मृत्यूद्भवदुःखभाजः

॥ १६ ॥

श्री कंठ सूर्येन्दुपयोनभोग्नि-

म रुद्ररात्मान इमास्तनूस्ते ॥

हा लाहलादानिशमानतोऽस्मि

वे बाधिदेवेश्वर मे प्रसीद

॥ १७ ॥

वा ताशनोपधीतो

य उ पंचास्याभिलोचनो नमः ॥

न न्दिगतो दक्षहस्तो

सः केस्य स पातु मुन्मथः

॥ १८ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवामुदेवानंदसरस्वतीविरचितं

श्रीशंकरस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

२१ प्रार्थनास्तोत्रम् ॥

शंकर सुखांकर गुरो परमदेव । देहि मयि तेदृश अरसकृदेव ॥

किङ्करवरामरतरो परमदेव । पात्र लवमद्य गतरोप जितदेव ॥ ध्रु ॥ १ ॥

पूर्णकरुणाश्रितकटाश्वरदृष्टया । तापशमनं पुरु ममार्यं वरदृष्टया ॥

नैव तव विष्टवि नमःसदनुशिष्टया । ज्ञानमिदमर्थितमिद्देवमपि दिष्टया ॥ २ ॥

कर्मभिरपारमववारिधिनिस्तं । काममुखघोरमकरार्तमपशस्तम् ॥

जन्ममुखवीचिमिरितस्तत उदस्तं । त्रस्तमित उद्धर गृहाण मम हस्वम् ॥ ३ ॥

अस्तशरणार्थिकरुणोक्तमपि किं ते । न श्रुतमपीदृश उपेक्ष्य इह किं ते ॥
 उद्धरणमस्य करुणाकर कियत्ते । ऽथापि न मनो द्रवति कोमलमहो
 ते ॥ ४ ॥

प्रसीद मे सागस आर्तबन्धो । कारुण्यसिन्धोऽनुपमास्तबन्धो ॥
 बन्धो मृपापि व्यययत्ययं मां । स्वप्नोपमं छिन्धय सर्वतो माम् ॥५॥

इति श्री. प. प. श्रीबामुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं
 प्रायनास्तोत्र संपूर्णम् ॥

२२ द्वायर्थिरामेश्वरस्तोत्रम्

भागीरथीपुण्यजलाभिषिक्तो यो ब्रह्महत्याद्यधतः पुनाति ॥
 रामेश्वरोऽसौ भरतामजन्मसंस्थापितः पातु सदा विपद्भयः ॥ १ ॥
 यद्दर्शनं कायिकवाचिकादिपापापहं तापहरं वरं च ॥
 रामेश्वरोऽसौ भरतामजन्मसंस्थापितः पातु सदा विपद्भयः ॥ २ ॥
 त्रिकालसंदर्शनतोऽपि तृप्नो ददाति सिद्धीरुभयीर्महा मा ॥
 रामेश्वरोऽसौ भरतामजन्मसंस्थापितः पातु सदा विपद्भयः ॥ ३ ॥
 रुद्राभिषेकप्रिय ईश्वरो यः सर्वार्थदो मारिकरामपूरः ॥
 रामेश्वरोऽसौ भरतामजन्मसंस्थापितः पातु सदा विपद्भयः ॥ ४ ॥
 यो रिह्यपत्रैस्त्रिदलैर्भवारि. संपूजितो यच्छति मुक्तिमुक्ती ॥
 रामेश्वरोऽसौ भरतामजन्मसंस्थापितः पातु सदा विपद्भयः ॥ ५ ॥
 संपूजितो योप्यजित. प्रदोषे ददाति मुक्तिं सकलाधिशान्तिम् ॥
 रामेश्वरोऽसौ भरतामजन्मसंस्थापितः पातु सदा विपद्भयः ॥ ६ ॥
 यः शुद्धचित्तेन हि संस्मृतोऽजो भवत्थरं मत्तजितो जितारिः ॥
 रामेश्वरोऽसौ भरतामजन्मसंस्थापितः पातु सदा विपद्भयः ॥ ७ ॥

न ह्यायते वाङ्मनसातिदूरो देवादिभिर्यन्महिमानियत्तः ॥
 रामेश्वरोऽसौ भरताम्रजन्मसंस्थापितः पातु सदा विपद्भयः ॥ ८ ॥
 रामेश्वराष्टरुमिदं सुरार्द्रं विषेदं तापत्रयोपशमदं मदमत्सरादम् ॥
 भक्तेष्टदं जननमृत्युगदागदं यो भक्त्या पठेत्स परमं पदमेति
 शंभोः ॥ ९ ॥

। 'इति श्री, प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं भरताम्रद्विज-
 स्थापितरामेश्वरस्तोत्रं संपूर्णम् ।

२३ अर्थिपटाननस्तोत्रम् ॥

दक्षेण हस्तेन गदां दधानः कौचश्च वामेन मुखावधानः ॥
 स शुक्रजो वोऽधतु कार्तिकेयः पाप्मातुरः साम्बसुतोऽयं जयः ॥ १ ॥
 पद्मिसे द्वादशकरो द्विगुणोत्रिज एव किं ॥
 सौऽधातुतो द्विहस्तोऽत्र मुमद्वण्यो मयेक्षितः ॥ २ ॥
 हत्वा बलात्संपदमाश्रयैर्धौ पुष्पाति गोपायति वैश्वैर्धीम् ॥
 सुपूजितस्त्वं सुमनःस्वमजगते नमस्तेस्तु सदा विरक्तम् ॥ ३ ॥
 विशेषतस्त्वां भुवि दाक्षिणात्या भजन्ति भक्त्या परयाज तेषाम् ॥
 अनुग्रहार्थं द्विभुजस्वरूपं प्रकाश्य धारसे विशे दाक्षिणस्याम् ॥ ४ ॥
 क्रीसंगतिर्दुर्गतिरेव साक्षादित्थं समाख्यापयितुं बभूवाम् ॥
 सुस्पर्शगन्धोऽपि सुदूरतस्ते समुद्दिष्टो देव पदे नमस्ते ॥ ५ ॥
 स्वामित्रास्नेहलतां धिततामपि तां क्षणम् ॥
 मायामयीं निरस्याऽजो विजहार नयामि तम् ॥ ६ ॥
 एकान्तसेविनमपि स्वामिनं त्वोपतस्थिरे ॥
 एकान्तभक्ता यच्चित्ते नैव कामोद्भूतिः स्थिरे ॥ ७ ॥

स्वामिस्तारग्निसर्वलोककारकशक्तिभूक् ॥

अंवाप्तुत नमस्तेऽस्तु प्रसीद परिपाहि न ॥ ८ ॥

योगापेक्षा मे न ते दर्शनार्थं नापेक्षा मे भाविष्यद्वद्वार्यम् ॥

भवत्या भूयादर्शनं ते कदापि स्यात्सायस्य जन्मनो मे ततोऽपि ॥ ९ ॥

स्मृर्गतामी कलौ योऽनातनयो द्विशयो मत ॥

चक्रे वद्यथा तस्य नुति धामुदेयसरस्वती ॥ १० ॥

इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचित

कार्तिकेशमीस्ते नमः ॥

२४ श्रीशंकराचार्यस्तुतिः

श्रीमद्भगवत्पूज्यपदेश्वर । वेदिकमार्गस्थापक शङ्कर ॥

शिवावतार श्रीमच्छंकर । त्रिकर हरहर त्राहि यतीश्वर ॥ १ ॥

शिवगुरुसद्गुरुहावतीर्ण मोहातक जनशिक्षक तारक दान्त ।

पण्डितपण्डितसंहतिमण्डित । मण्डनपण्डितदुर्मतशान्त ॥

श्रीम० ॥ २ ॥

विजितासगतशास्त्रासंमतसंगतबौद्धादिकराद्धात ॥

प्रधानत्रयभाष्यकृद्द्वयमतसंस्थापक दृढसिद्धान्त ॥ ३ ॥

वृषभूकमठान्यो दिक्षु मठान् । कृत्वा चतुरस्तत्र चतुर ॥

सुरेश्वरार्यप्रमुखान् चतुरानयोजयन् शिष्याश्चतुर ॥ ४ ॥

श्रीमत्परमहंसपरिष्ठाजकश्रीमच्छंकराचार्यमशोक ॥

वासुदेवयतिर्भक्त्या नमति । स्तुत्या ययामाति पावितलोकम् ॥ ५ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचिता

श्रीशंकराचार्य-स्तुति संपूर्णा ।

२५ श्रीखण्डराजस्तोत्रम् ॥

- शिवायुतागोऽयं खण्डराजो महामतिः ।
 उस्मै महालसेशाय मणिमहाराये नमः ॥ १ ॥
 अर्घ्यीणां यस्तप सिद्धया अवतीर्य महीतले ।
 दैत्यान्नाशयन्तस्मै मणिमहाराये नमः ॥ २ ॥
 यो वेदमयमास्थाय महाश्वमपराजितम् ।
 जघ्ने दैत्यरिपून्तस्मै मणिमहाराये नमः ॥ ३ ॥
 पीतवस्त्रपरीधानः पीताभरणभूषितः ।
 त्रैलोक्यवन्दितरतस्मै मणिमहाराये नमः ॥ ४ ॥
 मार्गशीर्षे महामासे प्रत्यहं यन्महोत्सवः ।
 योऽर्माष्टशे विभुस्तस्मै मणिमहाराये नमः ॥ ५ ॥
 देवः प्रतापमार्तण्डभरषः शशुक्लन्तनः ।
 सर्वापत्तिहरस्तस्मै मणिमहाराये नमः ॥ ६ ॥
 खण्डराज प्रसीद त्वं सर्वापत्तिमपाहृत ।
 पाहि मां त्वं प्रभो तुभ्यं मणिमहाराये नमः ॥ ७ ॥
 क्रायेन मनसा वाचा येऽपराधा मया कृताः ।
 शान्नुमरय प्रभो तुभ्यं मणिमहाराये नमः ॥ ८ ॥
 खण्डराजगुतिमिमां त्रिसंध्यं यः पठेद्भिजः ।
 सर्वान्कामान्स आत्वेह शिवलोके महीयते ॥ ९ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवामुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं
 श्रीखण्डराजस्तोत्रं सपूर्णम् ।

२६ श्रीचिदम्बरदीक्षितस्तोत्रम् ॥

शि षः स्वयं भूमितलेऽवतीर्णः स्वयं हि धर्मः खलु येन धीर्णः ॥
 व शी द्विभार्योप्यभवद्विदोर्णरागो यदिष्टेस्तु भवोऽपि तीर्णः ॥१॥
 चि दंराज्यो भुवि दीक्षितो यः सदाज्यतासादितसिंघुतोयः ॥
 व भोविहीनान्भजवान्प्रजानतारयद्वै विपदो विपजान् ॥ २ ॥
 ष भूय यो लौकिककर्मकर्ता भर्ता द्विजानां खलुगर्गहर्ता ॥
 र रक्ष धर्मं स हरावतारो मलयपहातीरविहार्जुनारः ॥ ३ ॥

इति श्री. प. प. भोवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं

श्रीचिदम्बरदीक्षितस्तोत्रम् ॥

२७ श्रीसदाशिवेन्द्रस्तोत्रम्

स्वानन्दरसोन्मत्तः श्याङ्गं विस्मृत्य यो नरीनर्ति ।
 स यतिः सदाशिवेन्द्रो विदेहमुक्तस्थिती यथैवार्ति ॥ १ ॥
 सदाशिवाभापणमग्न्यवीश्रया सदाशिवाचारमचिन्त्यदीश्रया ।
 सदाशिवाभे प्रणमामि सद्गति सदाशिवेन्द्रमरयतीपतिम् ॥२॥
 भूत्या छन्नो जातवेश इवाष्टभूत्या छन्नो योऽपि षोन्मत्तचेष्टः ॥
 काष्ठां काञ्चिन् प्राप्य रेमे स्वतन्त्रः काष्ठा काचिद्या विमुक्तेरमेन्द्रः ॥३॥
 मुक्त्याश्रितो भाति बाहूपधानः क्षमातस्पोऽसौ दिक्पटः सावधानः ॥
 धाम्नि स्वीये योगविषयवर्तो जूर्तिघ्नो दिक्शालिनी यस्य कीर्तिः ॥४॥

नम दृष्ट्वा निजदयितया नोदितो ग्लेच्छ एतं

शान्तं दान्तं प्रसमयसिनाऽहन् ततो विन्यये न ॥

कृत्वांशोऽपि व्यथितमनसे सेनसे शुभबाहुं

मंदाजान्तान्वयनगतयेऽदर्शयत् पूर्वं आहुः

॥ ५ ॥

शंकरस्तोत्राणि

म्लेच्छो विरक्तः शरणं जगाम न्यूनोऽप्यनुग्राह्य उतापि तामसः ॥
 इत्थं विचार्यावददे परेन्त्यज ब्रह्मस्व नित्यं हृदयेऽस्मितं त्यज ॥ ६ ॥
 तथेति कत्राणमपास्य सोऽनमत्तथाचरन् सोऽपि गतिं वतागमत् ॥
 यदा कुप्यंशरथनरोऽप्यगाद्रतिं तदा सुवंशस्य इयान् किं गतिम् ॥ ७ ॥
 ईदृक्प्रभावोऽथ सदाशिवेन्द्रो जागर्त्यतोऽत्रापि शिवोऽप्युपेन्द्रः ॥
 विशुद्धसत्त्वं ननु भूतिकाम आत्महमर्षेत्तमु मुक्तिकामः ॥ ८ ॥
 नामादिभ्यः परतरं भूमानं यो निरंतरम् ॥
 अभेदेनाप स ब्रह्म न ब्रह्मज्ञः शुतीरणात् ॥ ९ ॥
 गुरोर्पीदोत्तममुक्तिकाष्ठां गतस्ततोऽत्रास्य जनः प्रतिष्ठाम् ॥
 यत्रे वदेसं किमु वामुदेवः आत्महमित्यादृतसाधुभावः ॥ १० ॥

इति श्री. प. प. श्रीबाहुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं
 श्रीसदाशिवेन्द्रस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

२८ अमरेश्वरस्तोत्रम् ॥

कृष्णावेणीतटावास कृष्णाहस्तुष्टमानस ॥
 आसहस्रिमहावीर आदि माममरेश्वर ॥ १ ॥
 आन्भदेशकृतावास चान्तरस्यमहारस ॥
 दुःखगन्महाशक्तिधर आदि माममरेश्वर ॥ २ ॥
 श्रीघान्यवाटिकाक्षेत्रंजनानर्थमंजन ॥
 जननान्तवासहर आदि माममरेश्वर ॥ ३ ॥
 नानोत्पातप्रज्ञमन मनःशान्तिदचिन्तन ॥
 अधिष्ठितामरपुर आदि माममरेश्वर ॥ ४ ॥
 वामुण्डाशक्तिसहित पराजितनिजाहित ॥
 हितकारिन् महावीर आदि माममरेश्वर ॥ ५ ॥

प्रणवेशादिभिः पंचलिगैस्त्वां सहितं न च ॥
 पश्यतां गीररिहर त्राहि माममरेश्वर ॥ ६ ॥
 अमरावत्यधिष्ठानममरारिनिपूदनम् ॥
 वन्दे त्वामखिलाधार त्राहि माममरेश्वर ॥ ७ ॥
 सदा ममागस्तु योगस्ते स्वर्थं मेवि सद्गते ॥
 देहोऽयं तिष्ठतु हर त्राहि माममरेश्वर ॥ ८ ॥
 प्रसीद पार्वतीजने न जानेहं शुभाशुभम् ॥
 स्मरामि त्वां स्मरहरे त्राहि माममरेश्वर ॥ ९ ॥
 अपराधान्मानसिद्धान्कायिकानपि बाधिकान् ॥
 क्षमस्व स्वजनाधार त्राहि माममरेश्वर ॥ १० ॥
 दोषा अक्षेपा मम ये ते नश्यन्तु सदाऽभये ॥
 स्वप्यागस्तु इदं तार त्राहि माममरेश्वर ॥ ११ ॥
 इति श्रीमदमरेश्वरस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

०९ धान्यवाडिकाक्षेत्रमाहात्म्यम् ॥

देशे महाराष्ट्रसमाह्वये भुवि ह्यवाता यथा भीतरसिंहवाटिका ।
 कृष्णानदीपश्चिमकूल आग्नेके देशे तथा पूरुषे धान्यवाटिका ॥ १ ॥
 दिशि यथाप्यमरास्त्वमरावती भुवि तथा ह्यपराप्यमरावती ।
 दिशि तु सात्यमरेश्वरमण्डिता भुवि तथाप्यमरेश्वरमण्डिता ॥ २ ॥
 धामुण्डिपेशार्पितसाधुमानं काशीसमानं भुवि भासमानम् ।
 क्षेत्रं त्विदं पातकशोकहन्तु श्रीकृष्णया मण्डितमिष्टदातु ॥ ३ ॥
 कृष्णोत्तुंगवरंगसंगमगतो वातोऽिष्टो यतो
 धावन्त्यन्त इवस्तवः स्वगतिः प्राप्तं त्रिधा दुष्टलम् ।

दूरादेव निवारयत्यविरतं जातं यदंगादित-

स्तद्भूतस्यात्र सतां सदा निवसतां पापस्य वार्तां कुतः ॥४॥

भक्तेष्टदोत्र प्रणवेश्वरः स्थितः श्रीमानगस्त्येश्वर इष्टदः स्थितः ।

सोमेश्वरो यत्र च कोसलेश्वरः श्रीवीरमद्वेश्वर आस्तिकादरः ॥ ५ ॥

लिंगैर्युतं पंचभिरेवमुश्चमुश्चकालान्तकमाशु यय ।

सकृत्प्रणामास्तकलार्थदातृ तदामरं लिंगमनिष्टहन्तु ॥ ६ ॥

यद्वेणुनादध्वजनादयेतनाः सचेतनाः स्युः सज्जवास्तथाजनाः ।

क्षेत्रं स्थिरं तेन सदास्त्यधिष्ठितं गोपालकृष्णेन ददात्यभीष्टितम् ॥७॥

भूतेश पाहि भवतारक तारकत्र

तातेशतः परमुदर्पकदर्पकम् ।

कोष्मारुमत्रभवतो भवतोपदेश्वो

मान्यो विपत्तिवनपावकपावकाह ॥ ८ ॥

चामुण्डेश सगोपालपालकोस्पमेश्वर ।

लोकशोकहर श्लोकाष्टकं शृणु मदेश्वर ॥ ९ ॥

३० वरदानदीतचीरस्थमधुकेभरस्तुतिः

वरदानपरा मनोहरा वरदारिद्र्यहरा सदादरा ।

वरदावपनदी विशुद्धये वरदा मेस्त्वपि मुक्तिसिद्धये ॥ १ ॥

कृष्णास्तूयी या सह तुंगभद्रया कृष्णां गता कृष्णातनुं सुभद्रया ।

सैषा धुनीयं वरदाह्वयामया भयानकत्पातु रिपोरपाह्वयान् ॥ २ ॥

यत्तरे त्रिहिताः संवाद्य मुनिभिः प्रातैर्वासिष्ठादिभि-

र्यंभीत्रेणतोप्यशुद्धमतिभिल्लेषा गतिः पापिभिः ।

सेयं सद्गतिदायययानि वरदा भेयस्तपोद्विद्धा

मन्दानामपि पारदास्तु वरदा मोक्षरपदा नः सदा ॥ ३ ॥

जयन्त्याख्या शुभा तस्या वरीवर्ति तटे पुरी ।

जयन्तीह महेन्द्राद्या मधुकेशपुरःसराः

॥ ४ ॥

शक्तिं मधुं हन्तुमदादुमाधवः पुरात्र यस्मै खलु चाद्य माधवः ।

संस्थापयामास वसन्पुरः स्वयं लिंगं मनोह्रन्मधुकेश्वराब्धयम् ॥ ५ ॥

इन्द्रादयः स्वस्यहरित्सु संस्थिता यत्रावताराश्च मधुद्विपः स्थिताः ।

शम्भोर्गणाश्चाखिललोकमंगला वामप्रदेशेऽपि च सर्वमंगला ॥ ६ ॥

प्रत्याहिका यत्र वरार्चनोत्सवा यानादयो यत्र च मासिकोत्सवाः ।

चैत्रे रथाद्या अपि वार्षिकोत्सवा भवन्ति चोर्जे वरदीपकोत्सवाः ॥ ७ ॥

एवंभूतो महादेवो नाम्ना यो मधुकेश्वरः ।

त्रिकारमर्चितो भक्तानभीष्टार्थं प्रयच्छति

॥ ८ ॥

(गोमृत्तिकाबंधः) भवो मारहरः सोमप्रियोऽवतु सुराघहा ।

शिवो वरकरः सामगेयो जन्तुदरापहा

॥ ९ ॥

(हारबंधः) हर सुरवर भो समस्तमर्षं मम

रमरहर हर मामव प्रवरावर ।

वरकर गरलाद् शर्वशमीश शं-

करधरवर जटजद्विजभृजय

॥ १० ॥

३१ श्वरप्रगादवर्णनम् ॥

गीतिः

विभूतिमर्त्रेण्वहमर्पयन् चिताविभूतिमाप्स्वैकदिने स नोचिताम् ।

गात्रार्थमस्म प्रददौ धनंजयच्छात्रस्तदाभूद्वरदः पुरंजयः ॥ १ ॥

शंकरमजनं संसृतिभंजनं किंकरंजनं मायातमोजनम् ॥ २ ॥

भाविकजीवनं पावनपावनं आर्तपरावनं शान्तिमहावनम् ॥ ३ ॥

मत्वा धनंजयभूषानुशासनं शशरोष्यकरोहिणसमर्चनम् ॥ ४ ॥

नवचितिभृति शशरोनुदिनं भूतिवरायाददनुसवनम्	॥ ३ ॥
एकदिने स काप्यलमन्न भस्म स ऐच्छच्छबो निधनम्	॥ ४ ॥
आह तदा स्त्रीः पुरु सदनेन सहदयितार्थस्ववपुर्दहनम्	॥ ५ ॥
स तथा दग्धा भसितेन तेन शंकरपूजनमकरोददीनः	॥ ६ ॥
आन्ध्यदंगनामर्चनावसान ईशस्तुष्टोदक्षयदंगनाम्	॥ ७ ॥
प्रादुर्भूत्वा श्वयमीशानस्ताभ्यां प्रददौ स निजस्थानम्	॥ ८ ॥
यस्य न मानं तव महिमानं तमजानुदिनं स्मरामि नूनम्	॥ ९ ॥
श्रद्धा भक्तिर्मे न न त्वेर्चने जाने क्षमस्वापराधभीक्ष्णान्	॥ १० ॥
इति वासुदेवानन्दसरस्यतीर्थतिकृतयिनति शृण्वीशान्	॥ ११ ॥

इति श्रीतिः

विष्णुस्तोत्राणि

३१ लक्ष्मीनारायणस्तोत्रम् ॥

श्रीनिवास जगन्नाथ भीहरे भक्तवत्सल ।	१
लक्ष्मीपते नमस्तुभ्यं त्राहि मां भवसागरात्	॥ १ ॥
राधारमण गोविंद भक्तकामप्रपूरक ।	
नारायण नमस्तुभ्यं त्राहि मां भवसागरात्	॥ २ ॥
दामोदर महोदार सर्वपाप्तिनिवारण ।	
हृषीकेश नमस्तुभ्यं त्राहि मां भवसागरात्	॥ ३ ॥
गरुडभ्वज वैकुण्ठनिवासिन्वेशवाच्युत ।	
जनार्दन नमस्तुभ्यं त्राहि मां भवसागरात्	॥ ४ ॥
शैलपद्मगदापद्मधर भीवत्सलांछन ।	
मेघश्याम नमस्तुभ्यं त्राहि मां भवसागरात्	॥ ५ ॥

प्रसीद मे केशव दीनबंधो प्रसीद मे केशव चार्तबंधो ॥
 बंधोच्छिदार्योऽसि कृपासमुद्रः स केशवोत्र प्रथितोस्त्युपेद्रः ॥ ८ ॥
 एयं स्तुतोऽष्टभिर्ह्रैः पदैः पातु न अर्तिहा ॥
 महात्मा वासुदेवेन यतिनास्तु भवार्तिहा ॥ ९ ॥
 इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानंदसरस्वतीविरचितं
 केशवराजाष्टकं संपूर्णम् ॥

३४ दशावतारस्तोत्रम् ॥

मत्स्योऽधिधिहारः पूषो ह्यवतारः ॥
 जातः श्रुतिहारः पूषो मनुष्यः ॥ १ ॥
 नष्टामरबाधः कूर्मोऽथ धराधः ॥
 गावा वहतीश क्षमां योऽप्यमृतेशः ॥ २ ॥
 भूभृन्स हिरण्याशुघ्नोऽत्र वृतीयः ॥
 भूधर एदागो यज्ञो मजनीयः ॥ ३ ॥
 भृत्योन्मत्तनुसारी पूषोऽसुरवैरी ॥
 नाम्नापि नृसिंहः साक्षात् नृसिंहः ॥ ४ ॥
 यो वामनवेषः सन् पञ्चम एवः ॥
 याज्ञोपधियदस्तेनो बलिरद्वि ॥ ५ ॥
 दूरादक्षयकामः स्याद्भार्गवराजः ॥
 क्षमादो गुरुदासः पद्मोऽद्विनिवासः ॥ ६ ॥
 राक्षसघ्न आसीद्रामो वनवासी ॥
 पिशुनघ्ननुसारी रक्षोह्यकारी ॥ ७ ॥
 वर्ण्यष्टम इष्टः कृष्णो हतदुष्टः ॥
 यः षोडशतार्यसाहस्रविदारी ॥ ८ ॥

बुद्धो नवमोऽयं विस्तारितमायम् ॥
 यं कोऽपि न वेद सोऽप्यावृत्तिमर्दः ॥ ९ ॥
 म्लेच्छक्षयकर्ता कल्की वृषमर्ता ॥
 विप्रो भवितार्यः शूरो दशमोऽर्च्यः ॥ १० ॥

इति श्री. प. प. श्रीशमुदेवानन्दसरस्वतिविरचितं
 दशावतारस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

३५ दशावतारस्तोत्रपद्यम्

घरणीनौकावितमनुरेकाधीश्वरः स त्वं ह्यसि ॥ १ ॥
 शंखासुरहा यो निजमोहाऽघाधिहा ॥ त्वं ह्यसि ॥ २ ॥
 शान्तिकमठो मोऽभूत्वमठो योऽशठ स त्वं ह्यसि ॥ ३ ॥
 यो भूदारोपि सभूदारोऽभूदुदारस्त्वं ह्यसि ॥ ४ ॥
 स्तब्धरोमा भुवदुद्धारे स्तब्धरोमास्त्वं ह्यसि ॥ ५ ॥
 नरसिंहतनूर्हतमक्षजनुः स्वेष्टदः स त्वं ह्यसि ॥ ६ ॥
 भजकार्तिहरो दैत्यासुहरो भीहरः स त्वं ह्यसि ॥ ७ ॥
 यो व्याजपटुर्बलिमार्पबदुश्चामहीत्स त्वं ह्यसि ॥ ८ ॥
 द्वारि बलेर्येस्तिष्ठत्यभयः कीर्तिकृत्स त्वं ह्यसि ॥ ९ ॥
 दुर्नृपहन्ता ब्राह्मणगोप्ता स्वाविता सत्वं ह्यसि ॥ १० ॥
 पूरितकामो भार्गवरामो विभ्रमः स त्वं ह्यसि ॥ ११ ॥
 सीतारामो भजकारामो वैरिहृत् स त्वं ह्यसि ॥ १२ ॥
 एकशरस्त्रीवाग्बरमन्त्री रावणारिस्त्वं ह्यसि ॥ १३ ॥
 षोडशनागीसहस्रभोगी योगीराट् स त्वं ह्यसि ॥ १४ ॥
 भूभारहरो हतसंसारो योऽष्टमः स त्वं ह्यसि ॥ १५ ॥

अपापविद्धो युवसंशुद्धो वृद्ध एषस्त्वं ह्यसि ॥

विट्टलनाम्ना यः शुभघाम्ना तारकः स त्वं ह्यसि ॥ ९ ॥

कलिर्भयिता दुर्जनहन्ता योऽन्ततः स त्वं ह्यसि ॥

गन्धर्वस्यो द्विभुजः स्वस्थो यो गुरुः स त्वं ह्यसि ॥ १० ॥

इति श्री. प. ५, श्रीबामुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं
दशावतारस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

३६ श्रीनरसिंहस्तोत्रम्

जय जय भयहारिन् भक्तचित्ताब्जचारिन्

जय जय नयचारिन् प्रमत्तारिमारिन् ॥

जय जय जयशालिन् प्राहि नः शून्यसिंह

जय जय दययार्द्र प्राहि नः भीमसिंह ॥ १ ॥

अमुत्समरभीरस्त्वं महात्मासि जिष्णो

अमरविसरवीरस्त्वं परात्मासि विष्णो ॥

सद्यद्दृश्य गोप्ता त्वत्र चान्यो विमोह

जय जय दययार्द्र प्राहि नः भीमसिंह ॥ २ ॥

परतरुनतरारो रमारिहर्त्य विधत्से

परतरुनरुस्ते रवाननार्यं घत्से ॥

भयभयभयकर्ता कोऽपरस्ताह्वयवाह

जय जय दययार्द्र प्राहि नः भीमसिंह ॥ ३ ॥

अमुरकुलबलारिः श्रेष्ठचेतनमोऽरिः

सकलकलबलारिस्त्वं स्वभक्तारिवैरी ॥

त्वदित स इनदक् सत्पञ्चपाती न पेह

जय जय दययार्द्र प्राहि नः भीमसिंह ॥ ४ ॥

सकलसुरबलारिः प्राणिमात्राण्कारो

तव मङ्गलवारिधर्मविष्वसनागो ॥

सुरवरवरदामः सोऽप्यरिस्ते हतो ह

जय जय दयार्द्रं त्राहि नः श्रीनृसिंह ॥ ५ ॥

दहनादहहृदिधपातनाद्गरदानाद्गुपातनादपि

निजभक्त इहावितो यथा नरसिंहपि सदाव नस्तथा ॥ ६ ॥

निजभूतयविमापितं मितं रत्नं कर्तुं त्वमृतं दयाकर ॥

भक्तदोहलविष्ममभ्यसो निजहृत्वं नरसिंह धीधर ॥ ७ ॥

नासाधनं न हृष्यनं न तपो जपो वा

तीर्थं नतं न च श्रुतं ध्येयमग्निं नो वा ॥

सेवा कुटुम्बभरणाय कृतातिदीना

दीनार्तिहन् नरहरेऽघहरे ह नोऽय ॥ ८ ॥

इति श्रीबामुद्देशानन्दसरस्वतीविरचितं

श्रीनरसिंहस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

३७ श्रीनृसिंहस्तोत्रम्

परदातुदिगविरोपतः सहसा येन महागुरो इतः ॥

निजमृत्युक्थरतरामृतं विहितं तं नृहरि भजे हितम् ॥ १ ॥

नृत्पति कर्मभिर्ये ते नरो जीवा निहन्ति यः ॥

तत्संबन्धमयिनाहृत्य नरसिंहः ततोऽयतु ॥ २ ॥

यदुमोवस्त्रहृत्संस्था लक्ष्मीवाक्संनिधः सदा ॥

अविरोधितया पायादपायानुहरिः स नः ॥ ३ ॥

इति श्री. प. प. श्रीबामुद्देशानन्दसरस्वतीविरचितं

श्रीनृसिंहस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

३८ श्रीनृसिंहाष्टकम्

य ध्यायसे स क तवागित देव इत्युक्त ऊचे पितर सशस्त्रम् ।
 प्रह्लाद आस्तेखिलगो हरि स लक्ष्मीनृसिंहोऽवतु मां समन्तात् ॥ १ ॥
 तदा पदाताडयदादिदैत्य स्तम ततोन्हाय पुरुरुशद्रम् ।
 चकार यो लोकभयकर स लक्ष्मीनृसिंहोऽवतु मां समन्तात् ॥ २ ॥
 स्तम्भं विनिर्भेद्य त्रिनिर्गतो यो भयकरास्तर उदस्तमेघ ।
 जटानिपातै स च तुगकर्णो लक्ष्मीनृसिंहोऽवतु मां समन्तात् ॥ ३ ॥
 पचाननास्यो मनुजाकृतिर्षो भयकरस्तीक्ष्णनखागुधोऽस्मि ।
 धृत्वा निजोर्धोर्वेददार सोमो लक्ष्मीनृसिंहोऽवतु मां समन्तात् ॥ ४ ॥
 परप्रदोक्तेरविरोधतोऽरिं जघान भृत्योक्तमृत हि कुर्वन् ।
 स्रग्भक्षश्च निर्वर्षा स्वकण्ठे लक्ष्मीनृसिंहोऽवतु मां समन्तात् ॥ ५ ॥
 विवित्रवेदोपि विचित्रकर्मा विचित्रशक्ति स च केसरीह ।
 पाप च ताप विनिवार्य दु ख लक्ष्मीनृसिंहोऽवतु मां समन्तात् ॥ ६ ॥
 प्रह्लाद कृतश्चर्योऽमूचतृपालेशतो मरा ।
 निष्कण्ठक स्वधामाप्नु श्रीनृसिंह स पालु माम् ॥ ७ ॥
 दष्टाकरालचदनो रिपूणा भयकृद्भयम् ।
 इहो हरति स्वस्य वासुदेव स पालु माम् ॥ ८ ॥
 इति श्रीमत् ५ आश्विनदेवानन्दशरस्वतीविरचित
 श्रीलक्ष्मीनृसिंहाष्टक समाप्तम् ।

३९ परशुरामस्तोत्रम्

कराभ्या परशु चाप दधान रेणुकामजम् ।
 जामदग्न्य भजे राम भार्गव क्षत्रिवान्तकम् ॥ १ ॥

सकलसुखलारिः प्राणिमात्रापकारी

तव भक्तवराधिपतिर्धर्मविध्वंसकारी ॥

सुरवरवरदत्तः सोप्यरिस्ते हतो ह

जय जय दययार्द्र त्राहि नः श्रीनृसिंह

॥ ५ ॥

दहनादहहाधिपातनाद्गरदानाद्गुपातनादपि

निजमत इहावितो यथा नरसिंहमपि सदा नस्तथा ॥ ६ ॥

- निजभृत्यविभाषितं मितं रज्जु कर्तुं त्वमृतं दयाकर ॥

प्रवर्तकृतामिभ्यमभ्यस्तो निजरूपं नरसिंह धीश्वर ॥ ७ ॥

नारायणं न हवर्णं न तपो जपो वा

तीर्थं व्रतं न च कृतं श्रवणादि नो या ॥

सेवा कुटुम्बमरणाय कृतातिदीना

दीनार्तिहन् नरहरेऽपहरे ह नोऽव

॥ ८ ॥

इति श्रीबासुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं

श्रीनरसिंहस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

३७ श्रीनृसिंहस्तोत्रम्

वरदात्रुदिशविरोधतः सहसा येन महासुरो हतः ॥

निजभृत्यैश्चरतरामृतं विहितं तं नृश्रेष्ठं भजे हितम् ॥ १ ॥

नृत्यन्ति कर्माभिर्ये ते नरो जीवा निहन्ति यः ॥

तत्संशयमविद्याद्वयं नरसिंहः स नोऽवतु ॥ २ ॥

यदुरोवन्नृहत्संस्था लक्ष्मीयाम्संनिधः सदा ॥

अविरोधितया पायादपायान्नृहरिः स नः ॥ ३ ॥

इति श्री. प. प. श्रीबासुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं

श्रीनृसिंहस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

३८ श्रीनृसिंहाष्टकम्

यं ध्यायसे स फलं तवाग्निं देव इत्युक्त ऊचे पितरं सशस्त्रम् ।
 प्रह्लाद आस्तेसिलगो हरिः स लक्ष्मीनृसिंहोऽवतु मां समन्तात् ॥ १ ॥
 तदा पदाताडयदादिदैवः स्तंभं ततोन्हाय धुरुरुशदम् ।
 चकार यो लोकमयंकरं स लक्ष्मीनृसिंहोऽवतु मां समन्तात् ॥ २ ॥
 स्तम्भं विनिर्मितं विनिर्गतं यो भयंकरपादार उदस्तमेघः ।
 जटानिपातैः स च तुंगकर्णो लक्ष्मीनृसिंहोऽवतु मां समन्तात् ॥ ३ ॥
 पंचाननास्थो मनुजाकृतिर्यो भयंकरस्तीक्ष्णनखायुधोऽस्मि ।
 धृत्वा निजोर्ध्वोर्विद्वार सोसौ लक्ष्मीनृसिंहोऽवतु मां समन्तात् ॥ ४ ॥
 वरप्रदोक्तेरविरोधतोऽरिं जघान भृत्योकथृतं हि कुर्वन् ।
 स्रग्वत्तर्दध्रं निदधौ स्वकण्ठे लक्ष्मीनृसिंहोऽवतु मां समन्तात् ॥ ५ ॥
 विचित्रदेहोपि विचित्रकर्मा विचित्रशक्तिः स च केसरीह ।
 पापं च तापं विनिवार्य दुःखं लक्ष्मीनृसिंहोऽवतु मां समन्तात् ॥ ६ ॥
 प्रह्लादः पृथक्पृथोऽभूत्पृथुपालेक्षतोऽमराः ।
 निष्कण्ठकं स्वधामापुः श्रीनृसिंहः स पातु माम् ॥ ७ ॥
 दंष्ट्राकरालवदनो रिपूणां भयङ्करपम् ।
 इहो हरति स्वस्य यामुदेवः स पातु माम् ॥ ८ ॥
 इति श्रीमत्, प. श्रीवामुदेवानन्दसरस्वतीविरचिते
 श्रीलक्ष्मीनृसिंहाष्टकं समाप्तम् ।

३९ परशुरामस्तोत्रम्

कराभ्यां परशुं पापं दधानं श्रेणुकात्मजम् ।
 जामदग्न्यं मजे रामे मार्गये कृत्रियान्तकम् ॥ १ ॥

नमामि मार्गवं रामं रेणुकाचित्तनन्दनम् ।

मोचिताम्भार्तिमुत्पातनाशनं क्षत्रनाशनम् ॥ २ ॥

मयार्तस्वजनत्राणतत्परं धर्मतत्परम् ।

गतगर्षप्रियं शूरं जमदग्निपुत्रं मतम् ॥ ३ ॥

वशीकृतमहादेवं दत्तभुषकुलान्तकम् ।

तेजस्विनं कार्तवीर्यनाशनं भवनाशनम् ॥ ४ ॥

परशुं दक्षिणे हस्ते यामे च दधत्तं घनुः ।

रम्यं भृगुकुलोत्तमं घनश्यामं मनोहरम् ॥ ५ ॥

शुद्धं बुद्धं महाप्रज्ञामण्डितं रणपण्डितम् ।

रामं श्रीदत्तकरुणामाजनं विप्ररंजनम् ॥ ६ ॥

मार्गेणाशेषिताभ्यंशं पावनं चिरजीविनम् ।

य एतानि जपेदामनामानि स कृती भवेत् ॥ ७ ॥

४० श्रीरामचंद्रस्तोत्रम्

श्री रामचंद्रः सद्दिवास्ततंद्रः ॐ कारवाच्योऽयतु मां सुमद्रः ॥

रा आधिराजोऽखिललोकमर्ता न तावनात्तत्रत आधिहर्ता ॥ १ ॥

म हामदिग्ने परमार्थधान्ने मो हांतकायाच नमोऽस्तु भूम्ने ॥

अ गद्वितायात्तमुविप्रहाय भ चेष्टदायादितनिप्रहाय ॥ २ ॥

य शेषरायाशिलधर्मगोत्रे ग तिप्रदायासुरदुष्टदंष्ट्रे ॥

रा म प्रसीदादिलतापहारिन् च रेण्य कारुण्यनिधेपहारिन् ॥ ३ ॥

म मापराधानलिलान्धमस्व वे जोमय श्रीश विमो दयस्व ॥

अ न्मादिहेतोः कृपभूरिमंतोर् दत्ताभय त्वं परमा गतिर्मे ॥ ४ ॥

य मादियोगं ॥ च यागमाप ता पत्र जाने विहितार्थभोगम् ॥
ज गन्निवासेश्वर मामवाद्य त्रे धावतापान् हर मे भवाद्य ॥ ५ ॥
य शःप्रपूर्णं श्रवणं कुरुष्व या यादृति येन सलोऽपि सद्यः ॥
रा गादिविद्वोऽपि तमर्पयाद्य य तीक्ष्ण सत्संगमजानवद्य ॥ ६ ॥
न ह्यधिकर्ता हि तवेक्षणेन या याद्विमुक्तिं परमक्षणेन ॥
सी तापते तेस्तु नमः प्रसीद प्र सीद रामाग्निलद प्रसीद ॥ ७ ॥

कौसल्यालसदालबालजनितः सीतालत्तालिंगितः
सिक्तः पंतिरथेन सोदरमहाशास्त्राभिरभ्युन्नतः ॥

रक्षस्तीक्ष्णनिदाघपाटनपटुच्छायाश्रितानंदकृ-

ष्णुमद्वाञ्छितसत्कलाभिः फलतु श्रीरामकल्पद्रुमः

॥ ८ ॥

इति श्रीरामचन्द्रस्तोत्रं सपूर्णम् ॥

४१ पद्यात्मकश्रीरामस्तोत्रम्

राममाश्रय राममाश्रय राममाश्रय भद्रवं ॥

राममाश्रयतां पुतोऽपि भवेत्कुदैयमभद्रम्

॥ ४० ॥

यस्य पादसरोजरप्ररजःकणादपि तत्क्षणं ॥

गतिमर्पियधूष्टतिः किल यत्कटाग्रनिरीक्षणं ॥

आरब्धो दु विमोपनाय सुराज्यमर्पयदाशु तं ॥

पित्तं चिन्तय विश्रुतं न च हन्ति कोऽपि यदाश्रितम् ॥ १ ॥

माययापि यदाश्रितस्त्विह कोऽपि नो परिभूयते ।

राममातिविराममाश्रय कं यतो ह्यनुभूयते ॥

यस्य नामवशाच्छिला अपि सिन्धुना हि समुद्धताः ।

ते जहा अजहा भवन्ति न किं यदाऽत्र समुद्धताः ॥ २ ॥

सर्वदैवतकिंशरोऽस्त्रिलशंकरोऽपि हि शंकरो ।
 यस्य नाम त्रिभुक्तिधाम जपत्यकामहितादयः ॥
 वासुदेवसरस्वती यमगायताऽस्त्रिलकामदम् ।
 रामनाथय चं मतां मत्तन्नाशु शाश्वतधामदम् ॥ ३ ॥

इति श्री. प. प. श्रीबाह्मदेवानन्दसरस्वती-
 बिाचिता श्रीरामस्तुतिः ॥

४२ श्रीमारुतिस्तोत्रम्

ॐ नमो वायुपुत्राय भीमरूपाय धीमते ।
 न मस्ते रामदूताय धामरूपाय श्रीमते ॥ १ ॥
 सो ह शोकविनाशाय सीताशोकविनाशिने ।
 भ माशोकघनायास्तु दग्धलकाय वाम्निने ॥ २ ॥
 ग तिनिर्जितवाताय लक्ष्मणप्राणदाय च ।
 य नौपसां वरिष्ठाय वशिने वनवासिने ॥ ३ ॥
 त त्यक्तनशुधासिधुनिमग्नय मदीयसे ।
 आ जनेयाय शूराय हृषीकेशचिदाय वे ॥ ४ ॥
 ज न्ममृदुभयघ्नाय सर्वद्वेषशयय च ।
 ने दिष्टाय प्रेतभूतपिशाचभयहारिणे ॥ ५ ॥
 या तनानाशनायास्तु नमो मर्कटरूपिणे ।
 य क्षणक्षसशार्दूलसर्पेश्रिवर्माहते ॥ ६ ॥
 म दामलाय वीराय चिरंजीविन उद्धते ।
 हा रिणे यशदेहाय चोद्विग्नमहादघये ॥ ७ ॥
 य त्तिनामप्रगण्याय नमो नः पाहि माहते ।
 हा मद्दोऽसि त्वमेवानु हनूमन् राक्षसान्तक ॥ ८ ॥

व्यकटेशाष्टकमिदं त्रिकालं यः पठेन्नरः ॥

स सर्वपापनिर्मुक्तो व्यकटेशप्रियो भवेत्

॥ ९ ॥

इति श्री प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचित

श्रीव्यकटशस्तात्र सपूर्णम् ॥

४४ श्रीवैष्णवस्तोत्रम् ॥

छयेमित्यभ्ययमाख्यात मुनिभिः पापवाचकम् ॥

कटतेर्नाशनार्थत्वात्पापहा वैकटेश्वर

॥ १ ॥

यो भक्तस्त्वणार्याय विष्णुर्नैकुठवास्ययः ॥

शेषाचले महालक्ष्म्या सह तिष्ठति वैकट

॥ २ ॥

चतुर्बाहुर्द्वारागो निजराष्ट्रनलादितः ॥

वैकटेश इति दयातो देवः पद्मावतीप्रिय

॥ ३ ॥

शेषाचलमहोत्तुगः सूर्यसप्तसमन्वितम् ॥

शैकुण्ठकल्पमकरोच्छ्रीनिवासः स नोऽवतु

॥ ४ ॥

यदर्शनार्थमखिला ऋषियोगिसुरादयः ॥

आयाति परया भक्त्या सपत्नीकाञ्च सानुगा

॥ ५ ॥

विशेषादाधिने मामे महोत्सवदिदृक्ष्व ॥

भक्तानुकर्षा भगवावैकटेशः स नोऽवतु

॥ ६ ॥

स त्वं मा पाहि देवेश लक्ष्मीश गुरुध्वज ॥

सर्वापत्तिविनाशाय प्रसन्ने भव सर्वदा

॥ ७ ॥

प्रसीद लक्ष्मीरमण प्रसीद प्रसीद शेषाद्रिशयः प्रसीद ॥

दारिद्र्यदुःखोद्यमय हरत तं वैकटेश शरणं प्रपद्ये

॥ ८ ॥

इति श्री प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचित

श्रीवैष्णवस्तोत्र सपूर्णम् ॥

४५ गद्यपद्यात्मकं रामकृष्णचरितम्

पृथिवीमरपरिहृत्य सुखरसप्रार्थितोऽत्र भूमितले ॥

चरूपेण तमोनुद्वेशे सकलोप्यवातरद्विमले ॥ १ ॥

पितृबन्धमोचकोभूय स्वोत्पत्त्या प्रदर्श्य निजरूपम् ॥

प्रान्तरमृत्यै स पितृभ्या तदनुमत स्वाचकार सद्रूपम् ॥ २ ॥

नत्ति गुरुणान्यत्र च देवरिपून्धन्नुक्तम् एव पुरा ॥

स्त्रीधरूपा गणपतिपूजा चक्रे यभूत सापि वरा ॥ ३ ॥

शेषसहायो हतवानसुरान्यस्तद्रुहो महार्जर ॥

रथमतं तत्तान यदा द्विजदारानुद्धार वरधीर ॥ ४ ॥

(गद्यम्) अथ स भगवान् क्षात्ररूपेणावतीर्णस्तमोनुत्पलभूपणौ
विप्रयोगेण नीतो निजपूर्वफलीपरिणय चिशीर्षुर्न केनाप्युत्थापित न
नमित य राजामिमानचाप लील्यवादाय सहसैव यमंज ॥ ५ ॥

सुमारशापेन घेष्टुष्ठादपि पातित नीचता गतमात्मानं पृणान राजानं
समागतमालोच्य पूर्वं स्लायितवदनापि पद्मसदना इष्टनदना सती
स्वयमेव स्वपतिं कृतयती ॥ ६ ॥

यत्रे त्रियं स विजयत्रिया स्वभाग जहार सुगव इव ॥

इष्टभातयुत स प्रतस्थ ईश प्रभु कृतार्थ इव ॥ ७ ॥

(गद्यम्) अथ ससैन्यश्च सभ्रातृश्च सपरिमहो भगवान् स्वराष्ट्रं
प्रयास्यन्नेषगाम्मारया वाचा गर्न त प्रपुत आगत द्विपन्व निर्मित्य
विजयी सन्त्यनगरे प्राविशन् ॥ ८ ॥

ईदम्गुणा यस्य न वर्जितु यान् जेयोऽपि जगत् क कथा परेषाम् ॥

स यद्वसेतुर्नितदेवधरिर्नाथो रघूनामथवा यत्नाम् ॥ ९ ॥

इति श्री. व. व. ध्याव मुदेवान इत्यरस्तोत्रविरचित

धारापञ्चरत्नम् ॥

४६ श्रीमुरलीधरगोपालाष्टकम्

नमामि गोपिकावान्तं द्विमुञ्जं मुरलीधरम् ।
 शोभाधरं गिरिधरं भक्तदुःखहरं हरिम् ॥ १ ॥
 सतोयमेघश्रुतिगर्वहारि-
 स्फुरश्रुति-स्मरुभवापहारि ॥
 कृष्णाय भुम्ने कमलाकराय
 नमोऽस्तु तस्मै मुरलीधराय ॥ २ ॥
 यो भूमिभारश्चपनुत्तयेऽत्र
 मद्भादिदेवार्थित एव पुत्रः ॥
 धूम्रं भुव्यानरुदुन्दुभेर्यो
 नमोऽस्तु तस्मै मुरलीधराय ॥ ३ ॥
 अपाययस्तन्यमिषाद्विधं वा
 तस्य दर्दा मातुचिनां गाने यः ॥
 वारुण्यसिन्धुर्निहतासुराय
 नमोऽस्तु तस्मै मुरलीधराय ॥ ४ ॥
 गाश्वारयन्गोविन्दुमारयुक्तः
 सुराद्विषोऽहमिजकार्यसक्तः ॥
 भक्तप्रियो यो दिविपट्वराय
 नमोऽस्तु तस्मै मुरलीधराय ॥ ५ ॥
 यद्वेणुशब्दश्रवणेन सद्यो
 ह्यचेननं चेतनतां परं च ॥
 तथान्वभारं प्रगतं पराय
 नमोऽस्तु तस्मै मुरलीधराय ॥ ६ ॥

व्याजेन भर्तृत्वमितं विप्रर्ण
त्यक्त्वा सती दग्धतनुर्भूव ॥

चेणुर्यदोष्णामृतभान्पराय
नमोऽस्तु तस्मै मुरलीधराय

॥ ७ ॥

गोपालाय नमस्तुभ्यमपराधान्ममस्य मे ।

कृपां कुरु दयासिन्धो सर्वान्कामान्प्रपूरय ॥ ८ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचित

श्रीमुरलीधरनारायणक सूर्यम् ॥

देवीस्तोत्राणि

४७ श्रीरेणुकाम्तोत्रम्

ऐद्यादिवर्द्धितपदे वरदेऽभीष्टकामदे ॥

श्यामदेवार्चितेऽनन्ते रेणुकेंव नमोऽस्तु ते ॥ १ ॥

एकवीरे तिजाधारे ऋचिरे सज्जनादरे ॥

उदारे रेणुसजाते रेणुकेव नमोऽस्तु ते ॥ २ ॥

कहणारत्नसंपूर्णे नयने सुरिमत्तानने ॥

शोभने पाद्वि नोभीते रेणुकेंव नमोऽस्तुते ॥ ३ ॥

वीरमातर्महादेवि स्वदग्धा पापरा मुनि ॥

सारिणी दुर्गतोऽनन्ते रेणुकेंव नमोऽस्तु ते ॥ ४ ॥

राममातर्महामाये ऽमृदप्रिप्रियेऽभये ॥

विजये वेदयितुते रेणुकेंव नमोऽस्तुते ॥ ५ ॥

वीर्यिते तव पदे ते धन्याः परमे पदे ॥
 निर्दितास्ते सुरनुते रेणुकैश्च नमोऽस्तुते ॥ ६ ॥
 न त्वदन्या गतिर्देवि परमा खलु शंभवि ॥
 भुक्तिमुक्तिप्रदे शाते रेणुकैश्च नमोऽस्तु ते ॥ ७ ॥
 म. वेदवैश्वराद्यापि सृष्टिस्थित्यंतकारिणः ॥
 प्रसादादेव तेऽनंते रेणुकैश्च नमोऽस्तु ते ॥ ८ ॥
 जगदंश्च नमोऽस्तु रेणुके परिपाटीश्वरि न सुमातुके ॥
 जगत्तामयश्च प्रदे मुदे स्तुतिरेपास्तु तवाखिलार्थदे ॥ ९ ॥
 नावाह्नं नार्चनपद्धतिं ते जाने न भक्तिं त्वयि मे भवांतके ॥
 अद्यापि मां त्वं कुलदेवि मत्तुल्योद्भवं पाह्यपि चार्चय सत्तम् ॥ १० ॥
 मातापुरनिवासिन्या. श्रीदेव्याः स्तोत्रसुचमम् ॥
 यः पठेत्प्रयतो भक्त्या सर्वान्कामान्श्च आप्नुयात् ॥ ११ ॥
 इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानंदसरस्वतीविरचित
 श्री रेणुकास्तोत्र संपूर्णम् ॥

४८ तुलजापुरवासिनीस्तोत्रम्

नमोऽस्तु ते महादेवि शिवे कल्याणि शंभवि ॥
 प्रसीद देवविनुते जगदंश्च नमोऽस्तु ते ॥ १ ॥
 जगतामादिभूता त्वं जगत्स्वं जगदाश्रया ॥
 एकाऽप्यनेकरूपासि जगदंश्च नमोऽस्तु ते ॥ २ ॥
 सृष्टिस्थितिविनाशानां हेतुमुते मुनिस्तुते ॥
 प्रसीद देवविनुते जगदंश्च नमोऽस्तु ते ॥ ३ ॥
 सर्वेश्वरि नमस्तुभ्यं सर्वसौभाग्यदायिनि ॥
 सर्वशक्तियुतेऽनंते जगदंश्च नमोऽस्तु ते ॥ ४ ॥

विविधारिष्टशमनि त्रिविधोत्पातनाशिनि ॥
 प्रसीद देवि कलिते जगदंब नमोऽस्तु ते ॥ ५ ॥
 प्रसीद करुणासिंघो त्वत्तः कारुणिका परा ॥
 यतो नास्ति महादेवि जगदंब नमोऽस्तु ते ॥ ६ ॥
 क्षाप्तून्जहि अयं देहि सर्वान्कामांश्च देहि मे ॥
 भयं नाशय रोगांश्च जगदंब नमोऽस्तु ते ॥ ७ ॥
 जगदंब नमोऽस्तु ते हिते जय शंभोर्दयिते महामते ॥
 पुलदेवि नमोऽस्तु ते सदा हृदि मे तिष्ठ यतोऽसि सर्वदा ॥ ८ ॥
 तुलजापुरषासिन्या देव्याः स्तोत्रमिदं परम् ॥
 यः पठेत्प्रयतो भक्त्या सर्वान्कामान्स्र जप्नुयात् ॥ ९ ॥
 इति श्री. प. प. श्रीबागुदेवानन्दरस्वतीविरचितं श्री-
 तुलजापुरषासिन्या देव्याः स्तोत्रं संपूर्णम् ॥

४९ श्रीदेवीस्तोत्रम्

शुभमनिशुभलुलायमुखघ्नी
 या मप्रवन्मुखलेखभयघ्नी ॥
 सन्मतिदे निजभीतिविनिघ्नी
 सद्भतिदेशकया भवनिघ्नी ॥ १ ॥
 सा त्वमयीश्वरि शर्म विधेहि
 स्वं मयि धौश्वरि धर्म च देहि ॥
 स्वीयकटाश्रुनिराशुणरूपं
 येन भवेदयितं निजरूपम् ॥ २ ॥

इति श्री. प. प. श्रीबागुदेवानन्दरस्वतीविरचितं
 देवीस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

५० श्रीअन्नपूर्णास्तोत्रम्

श्री देवि	दर्शनीयेऽशा	ऐं द्याद्या	अ विके तत्र ॥
म व्ये द	त्ता भये ताभिर्	ॠं बीजे	न नतानव ॥ १ ॥
ग र्ये मा	त्रे नमस्तेऽस्तु	श्रीं गायै	पूर्णं सविद्रे ॥
व स मे	यो गिनि स्वाते	ह्रीं मये	ऽर्णे श्वरेश्वरि ॥ २ ॥
द क्षे स	ह स्रवन्तास्ते	न वेत्ति	स कलान्गुणान् ॥
व देत्को	रि एदे सूर्यान्	मो क्ष सं	दा प्रिते गुणान् ॥ ३ ॥
धू ताद्ये	कृ पया पाहि	भ गवा	पू ज्य पादुके ॥
त म पू	ष्ण इषाविद्या	ग ता प	र्णे तयैक्षणत् ॥ ४ ॥
प तिता	उ भृता स्ने हि	व रदे	श पर प्रिये ॥
द या ज	न्म हरा चेत्ये	ति छेदि	क धमावृति ॥ ५ ॥
क स्ते चि	त्ता तिहे वेत्ता	मा न्येऽ मऽ	र मनोतिगे ॥
म म क्षा	नं कियत्प्राप्ति	दे शम्भु	प्रा णवहमे ॥ ६ ॥
ल सद्दे	द नुते द्वास्थ	श्व वद्र	ण य मामुमे ॥
अ म प्र	दा र्थं वदा ऽ ये	रि प्राया	य क्षितोरिमै ॥ ७ ॥
म र्योर्भो	य शहावाया	अं के सं	ह्र भतेर्यितम् ॥
र श्लिषा	क प मे ह्याय	न तेर्भो	भे द दर्शिति ॥ ८ ॥
या सना	मु त्तिट्टदेवि	पूर्णं वि	क्षा नदायिनि ॥
सु रद्रे	नि त्य मागत्ये ऽ	र्णे शेष्या	न मुपाविश ॥ ९ ॥
दे वा ल	र्क्षित शात्यर्थ	म लते	धित्वदीरिता ॥
वा सना	गं घो मे माग्न्यु	मा नादे	रा र्तिदोत्र य ॥ १० ॥
नं दिनी	य लिनी प्राप्ती	मि क्षा मा	ग्य विवर्धिनी ॥
द या दिप	रो जलिवनीह्वा	ल ह्मीर व	सि द्विरुपिणी ॥ ११ ॥

स त्वेऽस्यंऽवा कृपां भोमि	पि श्चात्र ध्व धि पालके ॥
र ह्यो या लः स्वको मात्रा	त त्वतो थं वदामि ते ॥ १२ ॥
स्वल्पज्ञो पि शठोऽदांतो	मं दो वा मि मतोऽपिवा ॥
ती घ्र मा शा परो धायं	न चोपे क्षां शिवेर्हति ॥ १३ ॥
भि या न चो क्तवान्शङ्का	न्दे वेडये दे हि कांक्षितम् ॥
क्षु च्छांत्यै ज्ञा न भिक्षाज्ज	दि तज्ञे हि तमर्पय ॥ १४ ॥
कृ पया ऽ न स्त मितया	दे हि ते र्च रणे रतिम् ॥
त पोदे सा दरं याचे	दि तं मे पा रदे कुरु ॥ १५ ॥
स्त वे तं ग ह्यशक्तं मां	स्या न्ते श र्च प्रिये स्मर ॥
य र्चै व रः स प्वाय्यो	हा र्चतेऽ वि विवल्लभे ॥ १६ ॥

इति श्री. प. प. श्रावामुदेयानंदसरावतीविरचित

अन्नपूर्णास्तोत्र सपूर्णम् ॥

५१ अनसूयास्तोत्रम् ॥

पतिव्रताशिरोरत्नभूता सुंदरविमहा ॥
 सुचरित्रा दिव्यतेजा सर्वलोकनमस्कृता ॥ १ ॥
 विष्णुप्रप्रागी कपोत्री सती कर्दमपुत्रिणा ॥
 देवहूतिसमत्पन्ना सुमुखी कपिलस्यता ॥ २ ॥
 अत्रिपत्नी महाभागा दयाश्रंतादिभूषिता ॥
 अनसूया वेदगेया निजधर्मजितालिला ॥ ३ ॥
 श्रीदत्तात्रेयजननी चंद्रमाता मनस्विनी ॥
 दुर्वासोजनयित्रीशा जगत्संकटधारिणी ॥ ४ ॥
 भक्तुर्विशतिनामानि मंगलानि पराणि च ॥
 पावनान्यनसूयाया दत्तमातुः पठेन्नरः ॥ ५ ॥

त्रिकालमेककालं वा अद्वयमक्तिसमन्वितः ॥
 तस्य धर्मो रुचिर्दत्ते भक्तिमुक्तिरवमानुवेत् ॥ ६ ॥
 इति धी. प. प. धीवामुदेवानदसरस्वतीविधित
 अनसूयासोत्रं संपूर्णम् ॥

५२ सरस्वतीस्तोत्रम्

वाग्जायिकेष्टफलदाननिबद्धदीक्षा
 यावचातुरीविधुतकेलिहुलाभिमाना ।
 वागीशविष्णुभवपूजितपादपद्मा
 वाग्जाट्यदास्तु भवतां वचसां सवित्री ॥ १ ॥
 शृंगाद्रिवासनिरता वरतुंगमद्रा
 तीरप्रचारसिका फलिफलमपन्नी ।
 कीलालजातमयमोदमुखाब्धिराका
 वाग्जाट्यदास्तु भवतां वचसां सवित्री ॥ २ ॥
 कल्याणशैलधनुष सहजा कृपाब्धि-
 र्हस्ताभ्युजातकजपुस्तकफीटमाहा ।
 पद्मोद्भवादिमयूषालिङ्गपातदेहा
 वाग्जाट्यदास्तु भवतां वचसां सवित्री ॥ ३ ॥
 वैराग्यदाननिरता नतमस्करेणा
 भोगीन्द्रगर्वविनिवारणरक्षवेर्णा ।
 आम्नायशीर्षततिगेधनिजापदाणा
 वाग्जाट्यदास्तु भवतां वचसां सवित्री ॥ ४ ॥

स्वान्तानन्दनिमग्नस्वान्तां प्रकरोतु सन्वर्तं रूपया ।
 यदुत्तन्दनसुखवाणी वाणी वीणारसत्कराम्भोजा ॥ ५ ॥

१ वाग्देव, २ आनन्द ३ सरस्वती.

गंगादितीर्थक्षेत्रस्तोत्राणि

५३ गंगास्तोत्रम्

गं गे	द शय ते रूपं	मु किंदं	मु नि चितितम् ॥
गा य	त्ता रिणि ते दृष्ट्या	क्य वेत्को	नि ज रूपतः ॥ १ ॥
गं ते	श्रे धापहंश्रीति	ते कीर्ति	दिं शु विस्तृता ॥
गे या	यो गिमुनिभ्येषा	स दा त्वं	ग ग आधिदे, ॥ २ ॥
ति ध्येऽ	ह स्तरणं मात	र्व रिष्टे	व त नान्यतः ॥
यो वै	रिः कामसंतो मे	पा ह्यतो	रो प हेतुवः ॥ ३ ॥
भू ते	कृ त्सनश्रुतं आग्री	पे योदा	या रिमकेति यत् ॥
या तु	ष्ण या मतिर्भ्रष्टाऽऽ	भ्यो भ्योवा	लः पुनातु ताम् ॥ ४ ॥
यो व	उ त्कृष्ट एवास्तु	विष्णुजेऽ	पि हितांवरे ॥
ज ग	म्न ति क्षालके भू	ष्णु स्सन्त्वा	शा न्तिवेर्यये ॥ ५ ॥
ना स्म	त्ता रफ एवान्यो	लो के वा	चो मृपा न मे ॥
नां तो	नं ते व्र मेऽद्यस्य	कं भूयां	ज्ञा न देश तु ॥ ६ ॥
श त्रू	न्द मय मे देवि	स कला	न मृतप्रदे ॥
सै हिं	दा न्तो विमुक्तस्यां	ग तैनाः	सा ष्यसंशयं ॥ ७ ॥
र क्ष	य यपि पापोहं	कृच्छ्र न्दोर्न्ये	ग वि जाह्नवि ॥
पि ता	का. कापर्याया मे	ति ध्ये ता	रः परश्च कः ॥ ८ ॥

इति श्री. प. प. श्रीबामुदेवानन्दसरस्वतीधिरचितं

गंगास्तोत्र सपूर्णम् ॥

५४ यमुनास्तोत्रम्

यमुना शमनामरस्त्रसा व्रजतीवास्ति यतो निजस्वसा ॥
 गुरुधाम दिट्क्षुभायनेत्र मयालोकि हि दक्षिणायने ॥ १ ॥
 कृष्णभर्तृपरिस्मरणेन या कृष्णमा किममनत्तथापि या ॥
 कृष्णता गजमयेन मानयं कृष्णतां नयति रातु साऽभवम् ॥ २ ॥
 आविश्यपुत्री तुहिनाद्रिपुत्री करिन्दुपुत्रीति जगत्प्रतीता ।
 स्वानुदधारापि यमेन नीतान् सा पातु मत्तान् यमुनाघभीतान् ॥ ३ ॥
 प्रालेयाद्रेर्निर्गता कृष्णकान्ता नानादेशान् या पुनानाप्यकान्ता ।
 सस्नौ तोये विष्णुपद्या विशुद्धा तन्नाहात्म्यं दर्शयन्ती किमद्या ॥ ४ ॥
 यस्यास्तटे सनिष्टे सदैव भीकृष्ण आस्ते रतिद्वरसदैव ।
 तत्कण्ठगधीतुरसीमुगन्धिसुवासिषा सावतु सूर्यजाता ॥ ५ ॥
 पराशराःसत्यया जातो यत्र महायशाः ।
 पाराशर्यो वासुदेवपाराशर्योऽजसान्वितः ॥ ६ ॥
 मार्गे कृष्णचतुर्ध्यां तु मार्गे कृष्णप्रियां तु ताम् ।
 ददर्श सार्कज्जनया वितयान्पातु सनया ॥ ७ ॥
 इति यमुनास्तोत्रम्

५५ मरस्वतीनदीस्तोत्रम्

वाग्वादिनी पापहरासि भेदचोद्यादिकं मद्वर दिव्यमूर्ते ॥
 सु शर्मदे वन्द्यपदेस्तुनितादयाचतेहो मयि पुण्यकीर्ते ॥ १ ॥
 दे वी नमः काश्चित्तेष्टु पात्रेऽयि सर्वमा अस्यास्तिरार्थदे त्वं ॥
 वा सोत्र ते न स्थितये शिवाया श्रीशस्य पूर्णस्य कलासि सा त्वं ॥ २ ॥
 नं दप्रदे सत्यमुतेऽभवाय सूक्ष्मां धियं सम्प्रति मे विधेहि ॥
 द यस्व सास्वजलाधिसेविनृलोकपेरम्भयि सांनिधेहि ॥ ३ ॥

स त्वं सरस्वत्यसि मौक्षसदा तारिण्यसि स्वस्य जनस्य भर्मा ॥
 रभ्यं हिते तीरमिदं क्षिवाहे नांगीर्योतीह पतेत्स मोहे ॥४॥
 स्वभूतदे याधेहरेस्मि वा अचेता अपि प्रह्व उपाभनात्ते ॥
 स्त्री श्रवतैर्जेतुमशक्यमेव त निश्चलं चेत इदं कृतं ते ॥५॥
 वि विप्रयाग्भिर्हगुरुनसाधू तीर्थाश्रयां तत्त्वत एव गातुं ॥
 र जहवतुर्षा क्षमतेभ्यतीता सुकीर्तिरायच्छतु मे धियं सा ॥६॥
 वि प्रांगि वाजिन्यघनाशिनायमसौमुमूर्तिस्तव चाम्भयीह ॥
 त मोषहं नीरमिदं यदाधीतीतिप्रमे केऽपि न ते त्यजन्ति ॥७॥
 स शोगिभावप्रतिमं मुधाम नादीमुत्तं तुष्टिदमेव नाम ॥
 मं श्रो मत्तं तीर्थमितोधिकं हि यन्मे मत्तं नास्त्यत एव यादि ॥८॥
 अ यीतपोयशमुक्ता नितान्तं शं पांति ना धिप्र इमेऽशमार्ये ॥
 क स्त्वल्पसंशं हि दयेत यो नो दयार्हयाग्योश्चित्त ईशवर्ये ॥९॥
 स मस्तदेवर्पिनुते प्रसीद धेत्यभ्यके विश्रुतते करं ते ॥
 र क्षरव मुष्टुयुदिते प्रमत्तः सत्यं न विश्रान्तर एव मत्तः ॥१०॥
 रयहं हि मां धिस्त्वमत्र विप्ररत्नैर्वरं विप्रतरं विधेहि ॥
 स्त्री क्षणपुत्रेयाधिरगिष्टाचो द्रव्याय मे रातिरिति ते रितादि ॥११॥
 रतो तुं न धेय प्रमुखास्म येदतीर्थाधिपे जन्महरे प्रसीद ॥
 अ र्यं यन् सुष्टुतयेस्तथाया सा जाह्नवातिप्रियदा विपद्भ्यः ॥१२॥

इति 'धी', प, प, धीवामुदेवानन्दनरखनादिविचित

भीतरखतीनदीरजोय कर्षम् ॥

५६ श्रीगोदावरीस्तोत्रम् ॥

वासुदेवमहेष्वात्मकृष्णात्रेणीधुनीस्वसा ॥
 स्वसाराद्या जनोद्धर्त्री पुत्री सख्यस्य गौतमी ॥ १ ॥
 सुरर्षिवंध्या भुजनेनवद्या चाद्यात्र नद्याश्रितपापहंत्री ॥
 देवेन या कृत्रिमगोवधोत्पदोपापनुत्थै मुनये प्रदत्ता ॥ २ ॥
 वार्युत्तमये प्रपिबन्ति मर्त्या यस्याः सकृत्तेऽपि भवंत्यमर्त्याः ॥
 नंदंत उर्ध्वं च यदापूवेन नरा दृढेनैव सवपूवेन ॥ ३ ॥
 दर्शनमात्रेण मुदा गतिदा गोदावरी वरीवर्ति ॥
 समवर्तिविहायद्रोधासी मुक्तिं सती नरीनार्ति ॥ ४ ॥
 रम्ये वसन्तामसतामपि यत्तीरे हि सा गतिर्भवति ॥
 स्वच्छांतरोर्ध्वरेतोयोगिमुनीनां हि सा गतिर्भवति ॥ ५ ॥
 तीव्रतापप्रशमनी सा पुनातु महाधुनी ॥
 मुनीदया धर्मजननी पावनी नोद्यताशिनी ॥ ६ ॥
 सदा गोदार्तिहा गंगा जेतुतापापहारिणी ॥
 मोदास्पदा महाभंगा पातु पापापहारिणी ॥ ७ ॥
 गोदा मोदास्पदा मे भवतु वरवता देवदेवर्षियन्त्रा ।
 पारावाराभ्यरामा जयति यतियमीदमेचिता विश्ववित्ता ॥
 पापाद्या पालपापा धृतिमतिगतिदा कोपतापाम्यपध्नी ।
 यदे तां देवदेहां मलकुलदलनीं पावनीं वंद्यवन्द्यां ॥ ८ ॥
 गोदाष्टकं सपूर्णम्

५७ गोदावरीस्तोत्रम् ॥

या स्नातमात्राय नराय गोदा गोदानपुण्याधिपतिः कुगोदा ॥
 गोदासरैदा भुवि सौमगोदा गोदावरी सावतु नः सुगोदा ॥ १ ॥
 या गौपवस्तेर्मुनिना हृतात्र या गौतमेन प्रथिता ततोत्र ॥
 या गौतमीत्यर्थनराश्वगोदा गोदावरी सावतु नः सुगोदा ॥ २ ॥
 विनिर्गता स्वयंक्रमस्तकाद्या स्नातुं समायातान्वि यतोपि काद्याः ॥
 काऽऽद्याधुनी दृक्सततप्रमोदा गोदावरी सावतु नः सुगोदा ॥ ३ ॥
 गङ्गोद्भूतिं राप्तिं मृताय रेवा तपःफलं दानफलं तथैव ॥
 परं कुरुक्षेत्रमपि त्रयं या गोदावरी सावतु नः सुगोदा ॥ ४ ॥
 सिंहे स्थिते वागधिपे पुरोधःसिंहे समायान्त्यग्निलानि यत्र ॥
 तीर्थानि मष्टाखिललोकक्षेदा गोदावरी सावतु नः सुगोदा ॥ ५ ॥
 षट्पूर्वरेतोमुनिवर्गलभ्यं तत्तत्तटस्थैरपि धाम लभ्यम् ॥
 अभ्यन्तरक्षालनपाटयोदा गोदावरी सावतु नः सुगोदा ॥ ६ ॥
 यस्याः सुधारुषोऽपि पयः पिबन्ति न ते पुनर्मातुपयः पिबन्ति ॥
 यस्याः पिबन्तोऽप्यमृतं हसन्ति गोदावरी सावतु नः सुगोदा ॥ ७ ॥
 सौभाग्यदा भारतरूपधात्री सौभाग्यभूता अगवो विपात्री ॥
 धात्री प्रबोधस्य महामहोदा गोदावरी सावतु नः सुगोदा ॥ ८ ॥
 समाप्नुता मया सा या सिंहेवे पूर्वसागरम् ॥
 सप्तदक्षत्रैस्तपःकृष्णसप्तम्यां सति वासरे ॥ ९ ॥
 सप्तसुतेरमुता न्या गुप्ता सागरमप्यत्रः ॥
 गोदावरी वरीवर्ति न निद्राति कदापन ॥ १० ॥
 इति गोदावरीस्तोत्रम् ॥

५८ श्रीनर्मदालहरी

नर्मदे हरसंभूते हरलिङ्गार्चनादृते ॥
 हरलिङ्गाश्रितवते जयाघं नर्मदे हर ॥
 नमः प्रातर्मानिर्गिरिशुद्धितर्नर्मद उत ।
 क्षपायां रेये ते नम इतमते मेकलसुते ॥
 नमो नित्यं सत्यं हि त रदकमत्यंतकमकं ।
 हरत्याधिं सा त्वमलिलविषहे मेऽर्पय सुखम् ॥ १ ॥
 महेशाङ्गोद्भूता सुरवरनराणामभिमता ।
 युता सिद्धेर्याता प्रसभमिव पाश्चात्यजलधिम् ॥
 धृता भीमेनैषा हृतमजकदोषा वरवृषा ।
 शुभूषा सङ्केषा रचिरवपुषा भात्यतिरषा ॥ २ ॥
 तटे यस्यास्तप्त्वा तप उपरिगैर्दुश्चरमरं ।
 वरं ह्यत्रेः पत्नी पाममनसूया गतमया ॥
 त्वपुत्रत्वेनैव त्रिभुवनसमाश्रयमभवं ।
 समापास्मदैवं क इह सरितं तां तु न नमेत् ॥ ३ ॥
 प्रयान्ती सिन्धुं या प्रतिहतगतिर्विन्ध्यपदतो ।
 महावेगाऽभङ्गा सकलमलभङ्गा वरभगा ॥
 नगान्भित्त्वानेकानपि विप्रिधलोमान्स्वरहत ।
 पुनातीयं रेवा जगति वरभावाऽहृतमवा ॥ ४ ॥
 प्रसिद्धाऽऽस्ते यस्याजनिरमरकण्ठेऽमररुते ।
 मते नामिः सिद्धेश्वरपुर उतासी भृगुपुरे ॥
 परे सिन्धौ लीना जगति मलिनानां मुमतिदा ।
 समुद्धर्त्री मर्त्री निजभजकलोकस्य गतिदा ॥ ५ ॥

यदीयां वुस्पृष्टः स्पृशति गतियोगेन पवनो ॥
 मनो ह्ययं यं तं तमपि स पुनातीति महिमा ॥
 प्रतीतो यस्याः सा जगति गतिदासावभयदा ।
 सदा सक्तान्युस्तान्किमुत्त मजतामुद्धरति नो ॥ १२ ॥
 यदीयं पानीयं सदमृतमयं चित्सुरमयं
 सुपेयं चायुष्यं मतिदमुत्त वर्चस्यमभयम् ॥
 यदास्यं चक्षुष्यं विहितविजयं स्वर्ग्यमलयं ।
 सुभग्यं सद्देयं सकलजगदारोग्यविजयम् ॥ १३ ॥
 सुरप्राप्यं पथ्यं स्वयमिह च पूज्यं विजयते
 जगन्मान्यं धन्यं मलहृदिह लभ्यं तु नियतेः ॥
 नियोगात्सा रेवा नृभवदयदापार्तिशमनी ।
 मर्नापीडया पायादविरतमपायाद्वरधुनी ॥ १४ ॥
 नियम्यात्मान ये विहितनियमाः सन्ततपरि-
 ष्रमं धुर्यन्त्यस्या अमलजलसेवैकनियमाः ॥
 सुपूताम्भे घन्या जगति बहुमान्याः परगतिं ।
 प्रजन्त्येवं रेवा जयति रयलु शर्वाद्वान्विता ॥ १५ ॥
 अये रेवे देवेदितगुणगणे मर्त्यतरणे ।
 क्षणेनापि ग्नानात्परमगतिदाभीष्टरदा ॥
 स्वमेयातो देवा अपि तव न चेच्छन्ति हि तटे ।
 परित्यक्तं वक्तुं तव गुणगगान्कः प्रसुरिह ॥ १६ ॥
 यदीये सत्तोये हिमनगमुतागर्भगगणा-
 धिपस्योत्कृत्यारं गिर इह मुरारिः स्वदितकृन् ॥
 महाभावावी प्राक्षिपदपमयोऽतर्क्यमष्टिमे-
 श्वरस्यात्मान्छीर्षाद्वतदधिरसंस्पर्शवशतः ॥ १७ ॥

ततोऽनन्ता आन्धेः स्मरहरसुतायास्तु सालिले-

मलेऽनन्ता जाता इह रुधिरगासाः सल्लु शिलाः ॥

लभूचन्गाणेशा अतिहमलसंक्षालनपरा ।

वरापूजया विघ्नक्षपणपटवस्तेऽपि वरदाः ॥ १८ ॥

घदीये धानीये मृशममृतसंस्पर्धिजनानि ।

क्षपायां ते चोद्धारेश्वरवरपुरात्पूर्वन उत ॥

महोत्तुङ्गस्थानात्पतित उपलास्ते पशुपतं-

र्भवन्त्याहो याणाभिधपरमलिङ्गानि बहुशः ॥ १९ ॥

गहान्तंस्ते याणा अपि परमसूक्ष्माः कतिपयाः ।

शुभाः कर्पूराभाः शशधरकलाढयाः कतिपयाः ॥

परे केचिचित्रा अपि च निद्रिलास्तेऽत्र मन्त्रनान् ।

गजारेः सायुज्यं ददत इति रेवांमुमदिमा ॥ २० ॥

एवंप्रभावे जय देवि रेये, प्रसीद मे त्रेयु सदैव सेवे ॥

भीतमन्दे देवि नमो नमस्ते, भीदमन्दे सोमसुते नमस्ते ॥ २१ ॥

अवतु विगतरोषास्मा-महासिन्धुषोषा ।

परिहृतनदोषा या नमोमात्रतोषा ॥

जयतु भजकपोषा सा स्रजन्ती विशेषा ।

निरुपमतमभूषा मालिनी दिव्ययेषा ॥ २२ ॥

सन्मानसस्वच्छतुदिव्यनीरा ।

नीरागयोग्याब्जिदुरग्यतीरा ॥

धीराधिना निचमयण्टप्रा ।

सा शतु रेवेष्टनन्तसारा ॥ २३ ॥

स्वभक्तवरदे सुरद्विपदभेद्यसद्धर्मदे ।
 सुदुर्गतिदकर्मदे हतगदेऽपि सद्धर्मदे ॥
 अये नदि न दीनता प्रजसि कर्हिचिच्छर्मदे ।
 प्रसीद जनकामदे जय नमोऽस्तु ते नर्मदे ॥ २४ ॥
 यन्मूलेस्त्यमरेश्वरो विजयते श्रीसिद्धनाथस्तथा ।
 कावेरीपरिवेष्टितो गतिद ओंकारोऽपरे चामिता ॥
 मध्येऽन्येऽपि च शूलपाणिसहिता पाञ्चात्यभागे स्थिता ।
 सर्वे त भजतामर्भाष्टफलदा वर्वर्ति सा नर्मदा ॥ २५ ॥

हरपरमरथे समस्तमथ मम
 (हारबन्ध) फुरु गुरुकरणा समस्तमते मयि ॥
 खलबलदलने समस्तमनोमलम् ।
 हर परमरम्यमर्त्यमतेऽमले ॥ २६ ॥
 यस्य स्मृत्या च लघु कलिमलविलयो जायते भावुकानां ।
 यत्स्मृत्या स्मर्तृगामी भवभयहृदुपे यात्मदो भावुकानाम् ॥
 दत्तात्रेयस्य तस्य प्रशमितमनस सद्गरीर्षार्ति मातु ।
 स्थान यस्यास्तटे सा विजयत सदासी नर्मदा शर्मदा न ॥ २७ ॥
 (भलकार) कुट्टाद्यातौऽप्यरोगो भवति सदनसूयाश्रमे यत्तटे यम् ॥
 मध्ये शुक्लाग्नितार्यान्यपि क्षटिति पुनन्त्युद्धस्त्याशु या च ॥
 प्रेतश्राद्धेन नारायणवलित इतं दुर्गतिं मुक्तिदा ता ॥
 रेवामस्तौल्येदा परममुहितदा नर्मदा वामुदेव ॥ १ ॥
 (गामूत्रकाय-च, भवान्तकेऽभय देहि ताप मे हर नर्मदे ॥
 भवात्मक नय देहि पाप मे हर नर्मदे ॥

जय जय शिवकन्ये नर्मदे शर्मदे त्वम् ।

जय जय जनमान्ये धर्मदेऽधर्मदे त्वम् ॥

जय जय सुवदान्ये धर्मदे कर्मदे त्वम् ।

जय जय भुवि धन्ये भर्मदे वर्मदे त्वम् ॥

इति श्री. प. प. वासुदेवानन्दसरस्वतीभिरुचिता

श्रीनर्मदाकहरी उद्गूणा ॥

५९ मन्त्रगर्भश्रीनर्मदास्तोत्रम्

या रिता न र्धसपा या	अ नन्य न तमुक्तये ॥	
सु शृश र्म निदानायै	न सं पुं मो हसंइते ॥ १ ॥	
वे वधि दा नवेडपायै	सु हसव स्तु दशे नमः ॥	
पा वयार्पा ये सोमपुत्र्यै	या तना न लशान्तये ॥ २ ॥	
ने दापै न र्मदायै ते	त्रि धाऊ र्म विशुद्धये ॥	
द या द मा र्थेयंकुड्यै	सं सिद्धये दे यतात्मने ॥ ३ ॥	
स त्य सं प्रा तिपारिण्यै	भू र्थ्य सं तु शिहेतये ॥	
र न्यायै त स्वल्पिण्यै	त पश्य भ्यं तरात्मने ॥ ४ ॥	
स्व ऋत्य नै राभिरांमु	द मि त प्रा सिभीतये ॥	
सी प्रश र्म हते पुंद्	त्तापघ्न्ये दि तपीये ॥ ५ ॥	
कृ ताव दा रिमोहायै	त्रे भाभर् मां गमूर्तये ॥	
त पो दा ये तप सिप्यै	य शांग्ये शिपभीहते ॥ ६ ॥	
रे यापै न रापाण्यै	दि न्यायै पट्टिपट्टये ॥	
पा मना मो हृदशायै	गं गायै सरयुर्नये ॥ ७ ॥	

स्तु तायै नि त्यदीप्तायै ब लिस र्पद्दुष्टते ॥
 दि तिष्ठु शिवसंघात्र्यै र त्यै चे त.समाधये ॥ ८ ॥

जय जय शिवकन्ये नर्मदे शर्मदे त्वम् ।
 जय जय जनमान्ये धर्मदेऽधर्मदे त्वम् ॥
 जय जय सुवदान्ये धर्मदे धर्मदे त्वम् ।
 जय जय भुवि घ-ये भर्मदे वर्मदे त्वम् ॥ ९ ॥

इति श्री, प, प, श्रीबामुदेवानंदसरस्वतीविरचित
 श्रीनर्मदास्तोत्रं सपूर्णम् ॥

६० श्रीक्षिप्रात्रिकम्

क्षिप्रानक्षिप्रदां क्षीप्राभीष्टदां क्षिप्रतारिणीं ॥
 क्षिप्रप्रसादनार्थं तां प्रपद्ये सुरवन्दिताम् ॥ १ ॥
 यत्परेऽवन्तिकाख्याऽऽस्ते महाकालामिधेशितुः ॥
 राजधान्यधिका काश्या मृता यत्रामृतं गता ॥ २ ॥
 धर्मज्वत्पा मुता यागात्पूर्वसागरमादरात् ॥
 प्रणता समता देवैः क्षिप्रा देवी पुनरुत्तु माम् ॥ ३ ॥
 इति, श्री, प, प, श्रीबामुदेवानंदसरस्वतीविरचित-
 श्रीक्षिप्रात्रिकं सपूर्णम्

६१ श्रीवेन्नवतीस्तोत्रम्

ये प्रवत्स्या महानद्या गुणान्वक्तुं क ईश्वरे ॥
 अ पामवाप देवार्पे रुक्तये यस्तुतेरलम् ॥ १ ॥
 च रदा येन्नवत्येषा देवर्पिनरसेविता ॥
 ती प्रतापघशमनी च नद्या नः पातु सर्वदा ॥ २ ॥
 स्तुतिं कर्तुंमनीशोहं दद्याच्चेऽथ कलौ युगे ॥
 विमिरिषि नमस्ते ह्यन्ता पं हर सरिहरे ॥ ३ ॥

इति श्री, प, प, श्रीबागुदेवानदत्तस्वामीविरचितं
 श्रीवेन्नवतीस्तोत्रं संपूर्णम्

६२ पयोष्णीत्रिकम्

पयोष्णिका पातु पयोधिभिष्टुत्रीरा बरा सिन्धुषु याच्यभीष्टम् ॥
 फलं सकृत्स्नानत एव राति त्वां तं प्रपद्येवहि नानवरे ॥ १ ॥
 यन्नर्णमोचनफलसिद्धि हि तीर्थवर्षं यासेवनेन सकृत्कर्णनिष्ठातिरेव ॥
 यत्स्नानतो गतिमवापुरहो पिशाचा सर्वापतोऽयत्तु सदात्र
 पयोष्णिका सा ॥ २ ॥

वाप्यन्विता हि सारिता प्रययी समुद्रं पाञ्चात्मभिष्टुक्त्वा सकृत्तार्तिहन्त्री ॥
 प्राप्ती समस्तदुरिहादृति कामदात्री सर्वापतोऽयत्तु सदात्र पयोष्णि-
 का सा ॥ ३ ॥

इति श्री, प, प, श्रीबागुदेवानदत्तस्वामीविरचितं
 पयोष्णीत्रिकं संपूर्णम् ॥

६३ तारपीस्तोत्रम्

छाया विषस्वद्दुहिता स्त्रियार्था पुण्यतनी त्वत्र धुनी कृतार्था ॥
 ययाऽऽस भूरन्यत्रिभूपितापि तारपीसरित्सावतु मां स्मृतापि ॥१॥
 तपती पतिमाप्नुमुद्रता वरविध्याद्रिपदान्मदोजता ॥
 प्रययां नवयौवनाचिता जलधिं पश्चिमकं द्रव्यचिता ॥ २ ॥
 पुनानापि नानाजन्मानंहसोऽत्र पदं राति याति प्रशस्तं परत्र ॥
 यदीये प्रतीरेत्र तारपी न तारपी न कोपीयमस्मानवत्यत्र तारपी ॥३॥
 भुजगप्रयातोपमा यद्रतिर्या मतिं न पुनाना द्दान्त गतिं या ॥
 वरं पश्चिमाब्धि सुधेनोऽथेमे हृत्त्वद्य तान् पाप्मनः संति ये मे ॥४॥
 जवरजा परजातिसुपूजिता शुभणिजा मणिजातिविभूषिता ॥
 सुतपती तपती पतिगन्तानवति सा यशसा पयसान्विता ॥५॥
 या वारयत्याशु यदिद्वज्जालेषोऽम पातकमाश्रयेन ॥
 श्रयेन यशेन तथागतिर्न यथा नदी राति सह्यश्रयेन ॥ ६ ॥
 जगति तपनशीला यादि तारपी सुशीला,
 चलति मुधि विशाला मुक्तिपानीवशाहा ॥
 परिहृतजनराला सेलदुन्धोर्मिमाला,
 निमिलमुल्लसाला पातु न सूर्यमाला ॥ ७ ॥
 अये तारपीदापि प्रशमितमये ते सुखमये,
 सदा दत्तात्रेयो निवसति मतिप्रार्पितनये ॥
 न ये त्वां सेवन्ते त इह जनिमाजोऽत्र मजते
 गतिः सथो रासीत्यत पदभिरनरत्वां हि मजते ॥ ८ ॥

वेणुवादनस्तान्युतांचिता

या पुरी पुरजिताऽपि रञ्जिता ॥

सन्ति यत्र विबुधा अनेकशः

सन्ति विप्रसदनानि भूरिशः

॥ ६ ॥

तस्यां पद्मावतीपुर्यां वैन्यासंज्ञा महाधुनी ॥

मधुनीस विजयते जयतेजोयशःप्रदा

॥ ७ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं

श्रीवैन्यास्तोत्रं संपूर्णम् ॥

६५ श्रीतुङ्गाष्टकम् ॥

तुङ्गा तुङ्गतरङ्गवेगमुभगा गङ्गासमा निम्नगा

रोगान्ताऽवतु सहासंसितनगाजातारि पूर्वोद्धिगा ॥

रागाद्यान्तरदोषद्वन्द्वभगा वागादिमार्गातिगा

योगादीष्टसुसिद्धिदा इतभगा स्वङ्गा सुवेगापगा

॥ १ ॥

स्वसा कृष्णावेणीसरित वत वेणीवसुमणि-

प्रमापूनक्षोणीवकितवरवाणीसुसरणिः ॥

अशेषाघयेणीहृदयिलमनोभ्रान्तरणि-

र्हटा स्वर्निभेणिर्जयति घरणीवस्तरमणी

॥ २ ॥

एदं श्रद्धा क्षिप्ता भवजरनिधौ मद्रविधुता

भ्रमक्षित्तास्तुता उपगतसुपोता अपि गताः ॥

अधोपस्तान्भ्रान्तान्परमकृपया वीक्ष्य तरणिः

स्वयं तुङ्गा गङ्गामवदधुभमङ्गापहरणी

॥ ३ ॥

यर्षा सधर्मा मिलिताश्च पूर्वतो भद्रा बहुमुद्वत्यपि वारुणीतः ॥
तन्मध्यदेशेऽखिलपापहारिणी व्यालोकि तुङ्गासिन्धुतापहारिणी ॥ ४ ॥

भद्रया राजते कीर्त्या या तुङ्गा सह भद्रया ॥
संनिधिं सा करोत्येतं श्रीदत्तं लघुसंनिधिम् ॥ ५ ॥

गङ्गास्नानं तुङ्गापानं भीमातीरे यय प्यानम् ।
लक्ष्मीपुर्या भिक्षादानं कृष्णातीरे चानुष्ठानम् ॥

सिंहारयाद्रौ निशारथानं सेवा यस्य प्रीत्या प्यानम् ।
सद्भक्तायास्तु दानं श्रीदत्तस्यास्यास्तु प्यानम् ॥ ६ ॥

(गोमूत्रिकाबंधः) तुङ्गापगा महामङ्गा पातु पापविनाशिनी ॥
रागातिगा महामङ्गा जंतुनापविनाशिनी ॥ ७ ॥

(हारवचः) हर परमरथे समस्तमदामयान् खलबलदस्तेऽघमघमले मम ॥
हरसि रसरसे ममस्तमनामलं शुभं शुभकलणं समस्तमते
मयि ॥ ८ ॥

येनातुहापगाधं हरतु रथाया देवदेवर्षियन्ता
यारं यारं यरं यत्तलमन्मनपुप्राशने शस्तशर्म ॥
श्रीदत्तो दत्तदत्तः विपनि यत बहु स्याः पयः पद्मपत्रा-
क्षी तामेऽमितायां भज भज भजतां तारकां रथरथ्याम् ॥ ९ ॥
इति श्री. १. १. श्रीवामुदेशानन्दनरवतीविश्वि-
वृद्धादिकं लघुर्धमम् ॥

६६ चन्द्रमागान्तुतिप्रिकम्

पूर्यं नदी या प्रथिपत्र भीमा भृगावतोवा सममूर्धमा ।
यस्यापठते रक्षति चन्द्रमा गा हरिर्धुनी सावतु चन्द्रमागा ॥ १ ॥

या पाण्डुरङ्गस्य पुरीं वरिष्ठामावृत्य पूर्वाब्धिमुत्तरीषा ।
 सा चन्द्रभागा त्रिविधाघहन्त्री भवत्वजसं भव कामदात्री ॥ २ ॥
 यथा हि पश्चार्धगचन्द्रभागास्तद्वदृष्टाङ्गा खलु चन्द्रभागा ।
 रागादिदोषान्विनियत्यं दान्ति ददातु मे चोपरतिं च शान्तिम् ॥ ३ ॥

६७ ज्ञानतीर्थस्तोत्रपदपदी

त्रिशुद्धविज्ञानमहावाक्यार्थालोचनस्तुतम् ॥
 अन्त्यात्माकारवृत्त्यात्मज्ञानतीर्थं पुनातु माम् ॥ १ ॥
 रागद्वेषमुखानात्मगतदोषाम्बिधूय यत् ॥
 सत्यशुद्धिं विधत्तेन्तर्ज्ञानतीर्थं पुनातु माम् ॥ २ ॥
 यत्केवलं सञ्जातीयात्मप्रवाहोपवृद्धितम् ॥
 सत्पादयत्यविद्यादून्तर्ज्ञानतीर्थं पुनातु माम् ॥ ३ ॥
 अद्वावसि विसंदेहे सत्यरे विजितेन्द्रिये
 सदेति शान्तिदं यत्तज्ज्ञानतीर्थं पुनातु माम् ॥ ४ ॥
 यत्स्वयं योगसंसिद्धे कालेनोदेति निर्मलम् ॥
 पवित्राणां पवित्रं तज्ज्ञानतीर्थं पुनातु माम् ॥ ५ ॥
 हृदयमन्त्रिभित्सर्वसंशयच्छिन्न कर्महृत् ॥
 शोकमोहनुदाशेषतज्ज्ञानतीर्थं पुनातु माम् ॥ ६ ॥
 पदपदीयं मदीयास्यपदो तिष्ठतु सर्वदा ॥
 गुर्वाभिज्ञेशमक्त्यामज्ञानतीर्थं समाह्वया ॥ ७ ॥

इति श्री. प. प. श्रीशमुदेवानन्दसरस्वतीचिरचितं

ज्ञानतीर्थपदपदीस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

६८ सदगुरुतीर्थस्तोत्रम्

वाक्याऽऽविवेचनाद्युत्था द्वैतद्रुमूलनोचिता ।
 प्रत्यक्षपरात्मैक्यसिन्धौ चारण्डैकरसप्रदा ॥ १ ॥
 संगता ज्ञानगङ्गात्र संकल्पत्यागपूर्वकम् ।
 दयया केवलं शिष्यं यः स्नापयति बुद्धिमान् ॥ २ ॥
 पापेच्छाविर्भवो भूयो नैव यत्करुणेश्वरम् ।
 पुनरावृत्तिरहितदेवप्राप्तिकरश्च यः ॥ ३ ॥
 तदेव सदगुरुर्बहिषमहातीर्थं सतां मतम् ।
 तीर्यतेऽस्मान्महापापस्तत्तीर्थं सदगुरुः परम् ॥ ४ ॥
 यस्मात्तीर्थार्थपरं तीर्थं न भूवं न मविष्यति ।
 स्मरणादर्शनाद्यस्य सेवनाञ्च कृतार्थता ॥ ५ ॥
 तीर्थानि विद्देशकालपरिक्लिप्तानि गान्धराः ।
 थिलक्षणं ज्ञानतीर्थं कृपया तद्दाति यत् ॥ ६ ॥
 तीर्थानां परमं तीर्थं तारकाणां च सारकम् ।
 सदगुरुर्जल्यं महातीर्थं भजामि परमार्थदम् ॥ ७ ॥

इति श्री, प, प, श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं सद्गुरुस्तीर्थस्तोत्रं
 संपूर्णम् ।

६९ श्रीकृष्णालहरी

चतुर्धातुः श्रीमत्सज्जलजलद्वयामलतनुः
 प्रकाशद्वयप्रेन्दुः सदगुणगुणसत्त्वलिपि ॥
 तद्विद्वासा माम्पयत्सुविलङ्घयन्मूर्तिरयम्
 शमाभस्य ह्यत्रेऽपि जयति सतुः स्वदितम् ॥ १ ॥

अपि धीकृष्णे ते महिमपरपारं प्रजति को
न शेषोऽशेषास्यैरपि कथयितुं वा प्रभवति ॥
अतो ह्रीतो वाचः शुचय इह वञ्च्यस्त्वकमिदं
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ २ ॥

अलक्ष्यं ते रूपं वचनद्वयाध्यातिगमतो
नतोऽहं ते लक्ष्यं कवमपि च विज्ञाय वरदे ॥
प्रवृत्तस्त्वां रवोतुं स्वमतिगतिरस्ते वरमुदे
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ ३ ॥

पृता साहित्यक्षैरपि सुगुणसंपत्सुललिता -
मितार्थास्तानर्या न च तव मुदे तापि कविता ॥
समर्याथापि त्वं शिशुवचनवन्मे गृणु मुदा
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ ४ ॥

रसज्ञा मे दशा मुनिनमितदत्तात्रिजपदे
मुदे तस्यापीयं प्रभवति न किं साधुलक्ष्मी ॥
हरीशात्मा कृष्णा यत इयमभूदसद्विज्ञा
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ ५ ॥

न च प्राप्यं रात्र्यं न च विबुधपूज्यं सुरपदं
पदं पूज्यो जिष्णोस्तेपि मम न विष्णोस्त्वमिममम् ॥
मते दत्तात्रेयप्रपदपरिपूतं तव तटं
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ ६ ॥

न भोगं नो योगं न च दुरितभङ्गं लपति मे
मनोऽरोगं गाढं जलमपि न साङ्गं श्रुतिगणम् ॥
न यागं न ज्ञानं तव सततयोगं लपति मे
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ ७ ॥

मनो मे श्रीकृष्णे त्वदपहरति क्वपि न कलौ
मलौघघ्नीतिघ्नी भवति भवतीदृशि सततम् ॥
सुविश्वस्तं स्वस्तं जगति गतिदे साधनचया-
श्रमः श्रीकृष्णे ते जय शमितवृष्णे गुरुमते ॥ ८ ॥

सहस्रह्वा गङ्गा यदि दुरितभङ्गाय कथिता
सतापीह त्वत्तः कथमधिक्रामेति विमता ॥
हरेः सांध्युकृता त्वमिह ननु मूर्ता हरितनु-
र्नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितवृष्णे गुरुमते ॥ ९ ॥

हरेर्गङ्गांध्यवजाभिनवविसवल्ली भवतु वा-
रधितिष्ठत्वीदशीर्षं क्षमिव च पठाकेय सुतराम् ॥
प्रकामं मुक्तेर्न त्वमिष भवति श्रीहरितनु-
र्नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितवृष्णे गुरुमते ॥ १० ॥

गते जीवे कन्यां जगति बहुमान्धां शिखारेणी-
ह सद्ये त्वां धन्यां जननि भगिनीशमरसरित् ॥
समागत्याप्यब्ध परमानेयमाप्तिमृति मुदा
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितवृष्णे गुरुमते ॥ ११ ॥

महाजमुद्रीने वृजिनहरतीर्यानि वरदे
समायान्ति त्वान्तु त्रिविधमलदे तानि परदे ॥
तदा त्वत्तरनानादेः फलमपि न वक्तुं प्रभुरजो
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितवृष्णे गुरुमते ॥ १२ ॥

पितृनुदिश्यैको वितरति निवापाञ्जलिमये
मनुष्यस्तत्रमये सकलपितरोऽस्य हुतरये ॥
गतिं यान्ति आद्वापि च पुनरावृत्तिरिदं
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितवृष्णे गुरुमते ॥ १३ ॥

महापाप्याकल्पं यदि विधिवशाद्दुर्गतिमितो
 वृषोत्सर्गात्सोऽपि द्रुतमिह हि नारायणबले ॥
 त्रिपिण्डीश्राद्धाद्वा व्रजति सुगतिं दुर्लभतरां
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमिततृष्णे गुरुमते ॥ १४ ॥
 सुतं लेभे बन्ध्या ऋणहतिमृणी दुःख्यपि सुरं
 नरो यो यो यं थं स्मरति इति कामं स स च तम् ॥
 अवापेति ज्ञात्वा जननि पतितस्तेऽद्य पुरतो
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमिततृष्णे गुरुमते ॥ १५ ॥
 अहो माहात्म्यं ते शुक्लजनक आहात्र हि महा-
 बलेशादासिन्धोरुमयतटसंस्थेषु बहुषु ॥
 महातीर्थेष्वर्घ्यं नृहरिपुरि तीर्थाष्टकमिदं
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमिततृष्णे गुरुमते ॥ १६ ॥
 सुखं ते सहाधः सद्यद्ददयं ते नरहरेः
 पुरेऽप्यान्ध्रे नाभिः प्रपदयुगलं प्राच्यविषये ॥
 अये श्रीकृष्णे ते प्रथितमिह रूपं मुनिमते
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमिततृष्णे गुरुमते ॥ १७ ॥
 नरः श्रीकृष्णे ते सुलभममृतस्पर्धि मधुरं
 वरं नाम श्रूयात्स्वयमपि स निःश्रेयसमियान् ॥
 सुदूरस्थो स्वस्थोऽप्यथ किमुत साक्षाद्भजति यो
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमिततृष्णे गुरुमते ॥ १८ ॥
 पुरेष्टं दत्तं वा विहितमपि पूर्तं च सुकृतं
 स्वधीतं वा जतं श्रुतमपि यशोऽजस्य हि तदा ॥
 भवद्द्रष्टिं कृष्णे भवति भवभीद्वत्खलु नृणां
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमिततृष्णे गुरुमते ॥ १९ ॥

प्रकृत्यैक्याद्भेदो न हरिहरयोः प्रत्ययवशात्
 पृथग्वद्भातीति प्रथयितुमहो शंभुवपुषा ॥
 युता वेण्यापि त्वं भगवति पृथक्त्वं न भजसे
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ २० ॥
 अये योगिष्वेये निगमगणगेयेऽब्धिनिलयेऽ
 नपाये दत्ताये कलुषविलये सहातनये ॥
 त्वदन्यस्मो वीक्षे सुलभशरणं लीढमरणं
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ २१ ॥
 परिक्रान्ता देशा भगवति चतस्रोऽपि च दिशा
 न शान्ता दुष्टाशाप्यजनि वपुषो मेऽन्तिमदशा ॥
 प्रशान्ताद्यैश्चाशा तव दृशिवशादास सुदृशा
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ २२ ॥
 त्वर्वाये सत्तोये जलचरगणा ये गतभया
 वयांसीशे बान्ये पशुमृगगणाः कीटकगणाः ॥
 अपि स्नाताः पीताः कथमपि ततस्ते दिवमिता
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ २३ ॥
 गतः क्रूरो जारो दिवमपि च चोरो वनचरो
 वरोदे ते स्नानात्कथमपि नरो यः श्रुतपरः ॥
 स किं स्नानात्ते न व्रजति गतिमव श्रुतमते
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ २४ ॥
 अपि स्नातं तीर्थं सकलमखिलं दैवतमिहा-
 र्धितं सर्वं दत्तं हुतमपि च पूर्तं यत्तु कृतम् ॥
 तव स्नातं मातर्विधिवदिह येनानु सुगते
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ २५ ॥

अवज्ञातं तीर्थं सकलमपि देवा अवमता
न दत्तं मे नेष्टं मतमपि च पूर्तं किमपि नो ॥

भित्तं त्वत्सामर्थ्यादरभस्वज्ञादेवि सरिते

ॐ नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ २६ ॥

क्षमः कस्याप्यग्रे क्षणमपि न च स्थातुममवे
भवेयं तूष्णीस्योभवमिह हि हास्यास्पदमतः ॥

तवेयं लज्जास्तामयि सपदि मामुद्धर हिते

नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ २७ ॥

स्वया प्रत्याख्यातो यदि भवति भीतोयमभव
भवेदन्नयातय त्रिजगदुदरे किं नु क्षरणम् ॥

रणन्तुर्धैर्यैस्तदिह मरणं यामि महिते

नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ २८ ॥

महापापं तापं गतमपि मर्कटं गतकृपं

सशापं लोको मां हसतु तमु तापं न गणये ॥

विभेद्यहोपाये तव विरुद्धमङ्गाङ्गुलानुते

नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ २९ ॥

त्रितापघ्नीतिघ्नी भुवि पतितपावन्यधहरा

त्रितापघ्नी भौध्नी विविधधरदात्री ऋणहरा ॥

धरा सिन्धुध्वेतद्विरदनिचयो जीवतु चिरम्

नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ ३० ॥

यदाययाविर्भूता त्वमिह तत आरभ्य पतितता

विशोभ्याप्युन्नीता अधिकतम एभ्योऽस्म्यत इमम् ॥

यदादुर्धुतु शक्ता त्वमासे तत वत्तिष्ठ सरिते

नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ ३१ ॥

अथ सामान्योऽस्तीत्यपि मनसि मा स्थापय यतः
सगस्तामौषास्ति जननि मयि तिष्ठन्ति सुचिरम् ॥
अतो वध्वोत्तिष्ठेश्वरि परिकरं त्वं दृढतरं
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितवृष्णे गुरुमते ॥ ३२ ॥

ममोद्वारेणाद्य त्रिजगति सुकीर्तिर्भवतु तेऽ
क्षितेऽतीते काले न खलु विमले त्वीदृगभवत् ॥
प्रसङ्गोसद्गोऽहं तत्त उपरि यास्येऽभयपदं
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितवृष्णे गुरुमते ॥ ३३ ॥

अतः प्रादुर्भूत्वा परमनिजरूपेण सहसा
समाधाद्रीभिन्ना सञ्जलमलहन्नीह सहसा ॥
कृपाक्षीरं धृत्वाङ्कगुपरि च मे देहि सहसा
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितवृष्णे गुरुमते ॥ ३४ ॥

कुतस्त्वय्येतावद्दुरितमिति शङ्कास्तु न यतो-
ऽभ्यधातमानं संतं तत् इतरथा वेद्यि हि मया ॥
निजात्मस्तेनेन प्रविपद्मम किं न बिहितं
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितवृष्णे गुरुमते ॥ ३५ ॥

समं साक्षात्पश्यस्यदिलहृदयस्थं भगवति
एवमुपे वक्तव्यं न हि न हि तथापीह वदति ॥
प्रभोरपे लोकास्तवनुसरणं मेऽनु शरणं
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितवृष्णे गुरुमते ॥ ३६ ॥

स्वभुरूपेण त्वं सृजसि हरिधाम्नावासि हरा-
त्मना हंसीन्द्राद्या विसृजसि विभूर्ताः स्वकृपया ॥
लुपान्ते ते कुक्षिं विशति मकलं मङ्गलगति
नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितवृष्णे गुरुमते ॥ ३७ ॥

इहापि त्वं यापिग्रचयमलसंक्षालनपटू-

दकात्मा मूराभूरपि सुरगणाः शायमिषतः ॥

स्वस्तन्त्रे सन्मन्त्रे सरित इह भूत्वा तव गता

नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ ३८ ॥

तमोनुत्ते भासा जगति खलु भास्वात्त भवति

स्वयंज्योतिः स त्वां तपनमिव भं भासयत इत् ॥

अये भातां त्वानु शुभमिसिद्धिं भाति सकलं

नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ ३९ ॥

गणी वेणी भूत्वाप्यसुरसुरवारादृतपदो

मदोद्धृत्यै यद्दृग्भुवनजयिनांऽलं कुसुमगोः ॥

स गोवाहोऽपि त्वां परमभादिबत्सङ्गत वत

नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ ४० ॥

स्वयंभूर्ब्रह्मायं भुवनरचनामिसधिपणः

कबुद्धत्यामिख्या सरिदिह हि भूत्वापि सुववत् ॥

समायातस्त्वां संमुखमु करहाटाक्षयविषये

नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ ४१ ॥

द्विजाः काले काले शुचिषु च चतुर्भिः फलदश-

अतुर्भिर्द्वाभ्यां पञ्चमिरपि बुधा जुहति सति ॥

पुनर्द्वाभ्यां स्नानादपि नयसि नार्कं त्वमस्मिन्

नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ ४२ ॥

प्रभावस्तेपीदृग्दहति दहनो वाति पवनो

मनोल्हादे भीतस्तपति तपनो घातति मृतिः ॥

पृषा वर्षत्यन्ये त इह घलिमुद्गच्छन्ति नियतं

नमः श्रीकृष्णे ते जय शमितकृष्णे गुरुमते ॥ ४३ ॥

यव शक्तिस्तेऽनन्ते विविधकुक्ताद्रिप्रहरण-
 क्षमा सामान्यं मे त्रिविधमपि पापं यव नु कियत् ॥
 तवामे बहुपमे विरसचहुशष्पाद्रिवरहो
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमिततृष्णे गुरुमते ॥ ४४ ॥
 न कृच्छ्राद्याः शक्ता यदघहरणायापि ग्रहज्ञो
 न च प्रायश्चित्तं हृषनजपनाद्यं क्षममसृत् ॥
 स कृष्णे स्वरत्नानाद् व्रजति मुशुचिः सन्दिग्धमहो
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमिततृष्णे गुरुमते ॥ ४५ ॥
 कुसङ्गान्यासर्वार्थपहरणमुखं कारिकमर्थं
 हरेऽन्यार्षोमिन्द्राद्भुवनमुखं वाचिकमघम् ॥
 कुचिन्तान्यानर्थस्मरणमुत्तरं मानसमर्थं
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमिततृष्णे गुरुमते ॥ ४६ ॥
 स्वदीपात्मस्पृष्टः स्पृशतु गतिदे स्पृशेन सत
 स्वदीपं पानीयं पततु वदनाब्जे मम सत ॥
 उत्तोहि त्वश्रीरं तुहिनक्षिशोरेऽङ्गं पततु मे
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमिततृष्णे गुरुमते ॥ ४७ ॥
 नृतां तीर्थैः सर्वैरपि जगति सर्वाभिरमले
 सरिद्धिदैवेन्द्रैरपि मुनिमिरस्यादृततटाप ॥
 न कस्त्रां सेवेत प्रवरसरिदत्राधिमयने
 नमः श्रीकृष्णे ते जय शमिततृष्णे गुरुमते ॥ ४८ ॥
 घरेन्द्रतनयेऽभयेस्म्युपगतोऽनुकम्पोदये
 जयेद्यदि ह्यशरूपिणि मणिलुते त्वार्यये ॥
 अये नादि न दीनतां व्रजतु हृन्मदीयं स्वये
 शये वपुषि तेऽसिते भवतु हन्त्वशीयेभ्यमे ॥ ४९ ॥

काचित्शालयति प्रभोः पदयुगं काचित्कमारोहति
स्वेदात्कापि जटादितः प्रकटिता बद्धापधेद्वाहिता ॥

सधैः काचन मानिनीह पविता जाता गता काचध-

सत्यक्तं ते न च नाम रूपमपि सत्कृष्णे दशायामिह ॥५०॥

(हारदन्धः) देवेहवे देदेवे जय जय भयहस्त्वं कृपाकृष्णकृष्ण
ग्राहि ग्राहि महींतुंस्तव भवह्वराङ्ग्यां सदा सत्यसन्धे ॥

भूयो भूयोऽभयोत्तीर्णतर तव तनुयेह मोहप्रहर्त्री
सा मे कामेश मेध्या मनसि नयनयोरादरादस्तु दत्त ॥५१॥

(गोमृत्रिकादन्धः) कृष्णां यो घृणुते भक्तः पदं यायाभिरुत्तरम् ॥

कृष्णां यो घृणुते भक्तः खेदं यायाभिरुत्तरम् ॥५२॥

कृष्णास्थप्रेरितमतिर्यामुदेवसरस्वती ॥

कृष्णामर्तादतः प्रीयान्नरसिंहसरस्वती ॥ ५३ ॥

इति श्री, प. प. श्रीबृहदेवानन्दसरस्वतीविद्या

भोग्गुणालहरी संपूर्णा ॥

७० श्रीकृष्णापंचकस्तोत्रम्

कृष्णा न. पातु कृष्णाहरमधुररसा चिद्रसासारसाक्षी
साक्षीभूता नतानां निरित्मलरक्षा या हरामंतमूर्तिः ॥

जतिधनी भीतिनिघ्नी सकलद्वितरता तारतम्यम्यतीता-
तीता वाञ्छितमार्गं जगति गतिदयत्क्यातिरिंषा विदोषा ॥१॥

कृष्णावेणी सतततरुणी वीश्रिता मध्यनीष्टद

योषा येषा सुषमवपुषा मासमाना समाना ॥

मानार्तातारि रत्न मजतां दृश्यतां यावि माता

माता पादेरित उपरि परिक्रांतिवार्ता मयीह ॥ २ ॥

तव गुणगणं वारं वारं मुघारुचिरं चिरं
भगवति सति स्मारं स्मारं परं त्ववर वरं ॥
न लपति मतिः सार सारं विचार्य परावरं
रुपति म इतो दूरं दूरं प्रदर्शय तं परम् ॥ ३ ॥

कृष्णे कृष्णतनो मनोहरकथे नाथेश्वरि प्रार्थये
दत्तं दत्तपदं प्रदर्शय परं नातो वर स्पर्धये ॥
अम्यं येष्टति ते तटे नट इवानेकागधारी हरिः
ससारारिरिदमः शमपरः साक्षात् आत्मा विभु ॥ ४ ॥

प्रायश्चम्यादितरहस्तु महस्तु देव
उद्यन्स्वयं हरति हार्दतम- स एव ॥
तीरे भ्रमत्यनुदिनं तव भावगन्ध-
स्तं वर्क्षयाद्य कृपयाप्यनुपाधिगम्यम् ॥ ५ ॥

इति श्री. ५. ५. श्रीगङ्गादेवानन्दरायस्वामीविरचितं
श्रीकृष्णापचक्रं सपूर्णम्

७१ श्रीकृष्णावेणीपंचगंगास्तोत्रम्

शिवा शिवा शिवप्रेक्षा शिवायाम्तु इति शिवा ॥
सर्वदा शेरते यस्यां सद्गुणाः स्यदा हि सा ॥ १ ॥
नमामि सर्वतोमद्रां शुभद्राप्रपदां नदीं ॥
भद्राय सास्तु मे भद्रा सर्वाभद्रहरा वरा ॥ २ ॥
श्रोतस्वती भोगवती या सीमागप्यती सती ॥
आभोगताप सा मेऽस्तु रुपाता भोगवतीह या ॥ ३ ॥

कलुषाणीह सर्वाणि या कुम्भयति सत्वरम् ॥
 पराशक्त्या खवन्ती सा भूयात्कुम्भी शिवाय मे ॥ ४ ॥
 खवन्ती या हतापाया पापहारिसरस्वती ॥
 पुनातु सा ह्यदायासा पापहन्त्री सरस्वती ॥ ५ ॥
 कृष्णा विष्णुतनुः साक्षान्महापापापहारिणी ॥
 तारिणी दुर्गसंसारस्ता कृष्णा मुक्तयेऽस्तु नः ॥ ६ ॥
 महेश्वरस्वरूपा या कृष्णया सहगता नदी ॥
 सा बेणी सकलाघनी तावन्नी मुक्तयेऽस्तु नः ॥ ७ ॥
 कृष्णायेणीपंचमद्वयस्त्रोत्रं सर्वाघहरि यः ॥
 त्रिसंभवं प्रपठेद्धीमान्स पवित्रो भविष्यति ॥ ८ ॥
 इति श्री. प. प. श्रीदास. कृष्णापंचगंगास्तोत्रं संपूर्णम् ॥

७२ कृष्णापञ्चगङ्गासंगमस्तोत्रम्

कृष्णाप्रवाहेऽत्र तु पञ्चगङ्गायुजिः प्रतीवारिरुपापमङ्गा ॥
 गङ्गार्कजातुः पविपुण्यदात्री धेयोविधात्री सखलापहन्त्री ॥ १ ॥
 तीर्थं प्रयागेन मम मनोहरे क्षेत्रं पुण्ड्रंभममं यतो यरं ॥
 सद्यः पुण्ड्रेश्वराधिपुण्यदं त सङ्गमान्यं प्रणमामि कामदम् ॥ २ ॥
 बह्नुवरः कल्पनम्यग्रास्ते चामरेश्वरः ॥
 विप्रेश्वरसमो यत्र दक्षितीयं च यत्र द्वि ॥ ३ ॥
 यत्र श्रीसद्गुरोरांसः सर्वांगीष्टार्थपूरकः ॥
 सुतरां भ्राजतेऽनेन संगमोऽस्मै नमो नमः ॥ ४ ॥
 इति श्री. प. प. श्रीवामदेवानन्दशर्माविरचितं कृष्णापञ्चगङ्गासंगम-
 स्तोत्रं संपूर्णम् ॥

हरिहरदूता यत्र प्रेताग्नेषु निजं निजं लोकम् ।
 फलहायन्तेऽन्योन्यं सा नो हरतुभयात्मिका शोकम् ॥७॥
 विभिद्यते प्रत्ययतोऽपि रूप-
 मेकप्रकृत्योर्न हरेर्हरय ॥
 भिदेति या दर्शयितुं गतैक्यं
 वेण्याऽजतन्वाऽजतनुर्हि कृष्णा ॥ ८ ॥
 इति श्री. प. प. श्रीबामुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं
 धीकृष्णाष्टक उपनिषत् ॥

७४ नृसिंहाटिकास्थशुद्धाष्टतीर्थस्तोत्रम्

ब्रह्महत्याहरं तीर्थं कृष्णा पद्मिमादिनी ॥
 यत्र तत्रैव शुद्धारूपं स्नानान्मुञ्चिष्यति यन् ॥ १ ॥
 ततोमृतः पापविनाशि पाप्म्यतीर्थं परोदुःशरसंनिधौ च ॥
 सिद्धात्म्यतीर्थं वरदं तथैवामरेणारम्याऽमरतीर्थमग्रे ॥ २ ॥
 स्यात्कोटितीर्थं स्वयं शक्तिमीर्थं ब्रह्मातीर्थं च ततस्ततोऽग्रे ।
 षट्कूल ण्डानि परमनीर महाष्टतीर्थानि महापट्टानि ॥ ३ ॥
 न ब्रह्महत्यादिमहापसंभो यदर्शनादेव निमेषमात्रम् ॥
 श्यास्यत्यशेषाघट्टाष्टतीर्थस्नानान्निपुण्यं किमु वाच्यमत्र ॥ ४ ॥
 नमोऽस्तु तीर्याष्टक ते न जानु श्रीपादपादेनजनिप्रकारि ॥
 निवार्य पापं त्रिविधं समस्तं विज्ञानपात्रं गुरु मामिदं ॥ ५ ॥

इति श्री. प. प. श्रीबामुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं
 शुद्धाष्टतीर्थस्तोत्र उपनिषत् ॥

७५ नरसिंहाष्टिकार्षणम् ॥

भद्रलायतन तेऽस्तु मंगला भद्रलाय वनुरात्तमङ्गला ॥

भद्रलायतनसर्वमङ्गलामङ्गला यत इना सुमङ्गलाः ॥ १ ॥

पांसुलं व्याप्तलोकं सद्विष्णुमन्त्रातपांसुलम् ॥

भद्रदं पदमेतत्ते मम भूयादभद्रदम् ॥ २ ॥

अप्रजन्मासि भूतेश विश्वभृन्मानवोप्यहं ॥

अप्रजन्मास्यतो भूयाद्भ्रष्टान्संशय आवयोः ॥ ३ ॥

नरसिंह इहाद्वैतनरसिंहः प्रभुर्यतिः ॥

कृष्णापञ्चनदीयोगे कृष्णाहारी कलौ युगे ॥ ४ ॥

धन्या यदान्याभितसारणीरा मान्यास्तर्ह्यन्यामृतसारनीरा ॥

कृष्णा वितृष्णान्दि विधाय भक्तान्पुष्पाति कृष्णान्युतमूर्तिरेषा ॥ ५ ॥

मन्येऽथ धन्यैयमनन्तमूर्तिः स्वस्पर्शनालोकनकीर्तनाद्यैः ॥

दीनानिमान्पावयितुं स्वभक्तान्कृष्णात्र कृष्णाभिधनिप्रगाभुत् ॥ ६ ॥

यदात्मनोः प्रत्ययभेदभिन्नमेकप्रकृत्योः प्रथिनं स्वरूपम् ॥

इत्दिरो दर्शयितुं ह्यभिन्नं गतौ द्विनयैक्यमियं तु कृष्णा ॥ ७ ॥

अष्टाङ्गयोगसिद्धिं कष्टा मिष्टाशिनां कलो स्पष्टा ॥

तत्सिद्धिदानि तीर्थान्यष्टातोसौ दधौ स्वभक्तेष्टा ॥ ८ ॥

(गद्यम्) भगवती श्रीकृष्णायमेव भगवत्शरणावनेजतशोभन-
जीवनोत्तमकलेदरामरेश्वराधिष्ठितप्रतीराम (पुरसंयोगपरमरविपणितः
प्रचुरसुन्दरसंदिरालंकृतामितामरभूरुहमण्डितासादितमनोहरनिर्जरापर-
मरनिम्नगोपं धर्म) ॥ ९ ॥

या किं स्वयंजीवनाविन्तन कीर्तनदर्शनस्पर्शनसेवनादिना
पवित्रश्रुतवाङ्मन्यन्तरात्मन उच्चावचस्वभक्तान्नान्तः स्वलोकं
प्रापयितुमुद्युक्तान्यान्त्यान्दूतान्निवारयितुं तदिदं जिगेमिषदीव ॥ १० ॥

सहाद्रिकन्येयमसहावीर्या मुधाधिकस्वादुरसा पवित्रा ॥
 स्निग्धातिमुग्धा महिषी वृषैः कैर्जानेमवत्प्राग्लवणाद्युधेर्नो ॥ ११ ॥
 तस्यास्तटे श्रीभगवानृसिंहसरस्वती तत्र पवित्रदेशे ॥
 तिष्ठत्यजलं खलु तन्निवासः स्वर्वासिवासाधिसुखं तनोति ॥ १२ ॥
 नद्याः सकाशाद्विपुलाचलामला रेजेत्र स्रोपानपरंपरा वरा ॥
 रौद्रप्रयत्नै रचिताश्वमेधसत्पद्भिर्यद्वैश्वं पदमावकुक्षुभिः ॥ १३ ॥
 यत्र ब्रह्मानन्दसेना मठास्ते दातुं ब्रह्मानन्दहीनामरेभ्यः ॥
 ब्रह्मानन्दं केशलं सत्कृपातो गच्छन्तीबोर्ध्वं सतां तद्धि युक्तम् ॥ १४ ॥

(गद्यम्) सर्वदा खिल जागरुकाखिलश्रद्धामरनिकरकस्पतलवर-
 जान्दृश्यन्नपूर्णशिलंकृतेऽस्मिन्नुगमापावृतकान्तपथे दैन्यपापतापा एवा-
 लब्धमार्गा ध्वन्तः प्रवेष्टुं नो इतर इत्येतदेवात्र वैषम्यं व्यालोकि ॥ १५ ॥

अत्र स्वखिला अपि भूसुराः अज्ञानध्वान्तध्वंसना इना इव,
 भवतापहराश्वन्द्रा इव, भीमा अपि सर्वमङ्गला इव, बुधा अपि
 निसर्गसीम्या इव, सुभाषितभूयिताः सर्वगुरवो गुरव इव, वशकाव्याः
 कवयः कवय इवातिपीनस्तनजघनललनामण्डलाक्रमणमन्दा मन्दः
 इव स्थिता अत एवैकैकप्रहमण्डितं प्रहमण्डलं स्फीताभ्यसूर्यं स्वस्थ-
 सप्यस्वस्थमिवालक्ष्यते ॥ १६ ॥

सार्यको नाकलोकोऽयं नाकवार्तः परस्य तु ॥

नाकसंज्ञैव यत्रास्ते स्पर्धासूयात्ययाचकम् ॥ १७ ॥

यत्र स्मत्स्मेत्नराः सुरा इव प्रीताः स्थिताः सेवितकामितामृताः ॥
 संगीतयुक्ते सुधियः स्वया स्त्रियः साण्ड्योऽपि सच्छीलजिता-

। मृतांगताः ॥ १८ ॥

यत्रायमात्मा सुखसन्निधात्मा सन्दृश्यतेऽजः शतसूर्यतेजाः ॥

सत्त्वप्रधाने इति सावधाने अष्टौव गिष्णोः शुविमिस्तिष्ठोः ॥ १९ ॥

- देवोऽमरः सहस्राक्षः परितो निर्जैर्बृतः ॥
त्रिलोकांचितपादाब्जो मघवेवापरोस्त्ययम् ॥ २० ॥
- धर्मराजो दण्डधरः समवर्ती यमेश्वरः ॥
सर्वदा ह्यातदेवात्मा जयत्यत्रापरो यमः ॥ २१ ॥
- पश्यन्सत्यानृते कर्मयन्त्रिस्तानां नृणां स्फुटम् ॥
नारायणोयं जयति प्रचेता इव पात्रपृक् ॥ २२ ॥
- मनुष्यधर्मा देवोऽपि श्रीदः पुण्यजनेश्वरः ॥
राजराजो जयत्यत्र नरबाह इवापरः ॥ २३ ॥
- मालाकमण्डलुधरो विभुर्बेदपरायणः ॥
सदानन्दो गतऋन्दो प्रहोवात्र वपरियतः ॥ २४ ॥
- नारायण इवाशेषसेतुहेतुरयं हरिः ॥
विश्वरूपो हतखलः सदा भक्तमत्तानुगः ॥ २५ ॥
- मृत्युंजयोऽमृतमयः शंकरश्चिपुरान्तकः ॥
सर्वज्ञो जितकामोयं वशी शंभुरिशपरः ॥ २६ ॥
- तृष्ट्वारमेदं प्रविश्यान्तर्मायया क्रीडतीह सः ॥
पदाभ्यामेव पाति स्वान्प्रज्ञानब्रह्मवाचकः ॥ २७ ॥
- पादपत्वं स्वार्थसिन्धौ द्रुमाणांमितरे विदुः ॥
पादपत्वं स्वर्थसिन्धौ सत्पतेर्नेतरे विदुः ॥ २८ ॥

(गद्यम्) स एष परमकारुणिको भगवान् जगद्गुरुः केवलयुक्त्या
मुक्त्या इह हि परस्परं विवदतामसतां शास्त्रिणां मतानि निराकुर्वन्
स्वभक्तानां विमलदृष्ट्यैव स्वपदपर्यालोचनान्मुक्तिरिति श्रुतितार्प्यमुप-
देष्टुमिव सच्चिदानन्दं पदमिह प्रकटीचकार ॥ २९ ॥

परमात्मन इवास्य श्रीगुरोः, प्रबोधसमय इव शिविकोत्सवसमये,
विशुद्धज्ञानदीपैरेव प्रदीपैः प्रकाशिते सत्त्वप्रधानान्तर इव शिविकान्तर

उपविष्टं स्वप्रकाशापरोक्षात्मानमिव सर्वात्मानं पङ्क्तिधर्माङ्गतात्पर्याव-
धारणरूपश्रवणमनननिदिध्यामनसमाधिकमगतचरममृत्येव केवलामल-
दृष्ट्यापरोक्षीकुर्वन् इव पश्यन्तो, यतय इवोच्चावचजन्तवो विस्मृत-
बाह्याभ्यन्तरव्यवहाराः सन्तो ब्राह्मी स्थितिमिव परमानन्दस्थितिं
प्राप्नुवन्त्यहो महवाञ्छर्यमिदम् ॥ ३० ॥

किञ्चित्स्थेऽपि र्थिर्नाम योगसाधनकारणम् ॥

समापेक्षे पराकाष्ठां प्रापुर्भ्येकगोचराः ॥ ३१ ॥

पेशलैः कापिलालारैः किं शेषाशेषभाषितैः ॥

किं चान्येर्मन्य एवैका तारिका याटिका हरेः ॥ ३२ ॥

(गद्यम्) भगवत्पददिदृक्षया परमवादिगमाग्नित्यादित्यवस्तुविवे-
कस्तत्र यदृच्छयाप्तमाप्नु कुराजमेवनादिहामुत्रार्थफलभोगदिरागखिष-
यणमद्यहरणकाष्णोणोनिषेवणाच्छमादिसंपन् संपन्नजनसेवितकान्ता-
नन्तायतनालोकनान्मुमुक्षुत्वं नारायणार्हणप्रेक्षणात्परोक्षज्ञानमज्ञा-
नध्वान्तध्वंसनजनार्दनपदालोकनमपरोक्षज्ञानमिति किमतः परं परं
साधनम् ॥ ३३ ॥

अध्वैप यदिदं कर्म कार्यं सत्पददर्शनम् ॥

विमनोवासनस्तश्चो न प्रमाद्येदतोऽनिशम् ॥ ३४ ॥

कुतो मोहः कुतः शोकः कुतः कामः कुतो भ्रमः ॥

कुतः सशय एतस्मिन्पदे दृष्टे परायरे ॥ ३५ ॥

कन्दर्पदर्पदलितानलितान्नान्न-

सम्बन्धवन्धनवशा अवशास्त आपुः ॥

नेदं पदं परमया रमयापि येन्वा-

स्ते हन्त हन्त कुधिया विधियान्त्यघोषः ॥ ३६ ॥

दुलहालं लीलालितललनालोललपनं
 क कीलालेद्वालो ललदमललीलोलिललकः ॥
 क लोलालिप्रालिलिलितकलिमालः क मललं
 मिलं लोलनमूत्रं क कनकघटौ मांसलकुषौ

मिलं लोलन्मूर्त्रं कं कनकधरा नारायणः
(गद्यम्) अहह मूर्त्रप्रतारणेयं पश्य पश्य सरन्ध्रघटकल्पं संचाणपि-
ञ्जुपादिलिप्तं त्रेधमलमलङ्काराद्यानीतशोभं मलीमसं लपनं निष्कलंक-
कलानिधिरिति, मांसलौ मुखावन्यादिरञ्जितौ स्वनगोलौ स्वर्णकल-
शाविति, चर्मशरुलं द्विधा भिन्नं गलन्मूर्त्रमपानोद्गारधूपितममूल्य-
वैलतिरोहितं कृमिकुलस्थलरुलं गलन्मदकरिण्डस्यरमिति, हिंस्र-
वञ्चनार्थं त्यगानृता रक्तमांसास्थिघटितात्मकला मङ्गलमात्रपवित्रा-
ममताहन्तानृता स्वपरमूर्तिरियमासेचनकनकमूर्तिरिति, भ्रान्त्यैव-
पश्यन्तं पतान् भ्रष्टपथानसतो धिग्निगहो हर हर हरिमायेयं किल
ज्ञानिनामपि चैश्वर्यतीति महर्षिशाक्याय शतशो नमो नमः ॥ ३८ ॥
नैकयोगसाधनसंगा दुस्तरैषणा

ज्ञानिनामपि चेच्छ्रुतीति महर्षिनाम्नाय शतशो नमो नमः ।
 त्यक्तानिश्चाद्युचिदुःखमयोभयलोकमोगसाधनसंगा दुस्तरैषणा-
 पारणा परावृत्तपरतराभुस्मरस्मरविसरवर्गा भगवद्दर्शनमात्रकामाश्रित-
 वाटिकायोगा अक्षान्तमाप्तभगवत्पादामोगा वदितपरमार्थभागा निःसङ्गा
 अमी नरसिंहवाटिकास्थिताः सर्वेऽपि नरसिंहसरस्वतीयतिगुरुप्रसादे-
 नैव कृतकृत्याः श्रुः ॥ ३९ ॥
 गङ्गाधरः श्रुत्वा गङ्गान्तस्य च निर्गुणाद्वैतः ॥

नैव कृतकृत्याः श्रुः ॥ ३९ ॥
 प्रेतैस्ति नास्तीति यथास्य संशयस्तथा यदन्तस्य च निर्गुणाद्वैतः ॥
 तद्वशरासाद्धि कटाक्षमार्गणेर्विद्धा न चाद्धा यतयो नमोऽस्तु चः ॥ ४० ॥
 घन्या हि संन्यासिन एव यद्वद्व्यवर्माण एतैरसुरैर्न विद्धाः ॥
 विद्धा हरीशजमुखाः किलैतैः पुनर्मृतप्रायनृणां कथा का ॥ ४१ ॥
 कायनं नास्य शरण्यमीश ॥

तस्मान्न चास्मात्पदाच्छरण्यान्न कायनं नास्य शरण्यमीश ॥
नियोजयानेन पदा सदा मां त्वान्तिकस्थेन सुदुर्लभेन ॥ ४२ ॥

कृष्णावेणीककुदुमत्यः प्रपंचोपशमान्तिके ॥

अखण्डैकरसा ऐक्यात्परात्मानात्मवच्छिदाः ॥ ४३ ॥

यद्वाङ्ग आगमस्तत्र सदा सेव्यो द्विजातिभिः ॥

अन्तरप्राकृतैः पूर्णो यदिश्च प्राकृतैः फलैः ॥ ४४ ॥

सेव्योयमागमो नित्यमर्थहीनैर्द्विजातिभिः ॥

सार्थैस्तु प्राज्ञैः सेज्यं तद्विष्णोः परमं पदम् ॥ ४५ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं

श्रीमन्नृसिंहपाटिकाधेश्वरवर्णन संपूर्णम् ॥

७६ सप्तपुरीस्तोत्रम् ॥

स्या ज्ञ बोधये रामपाद	॥ पु नीतेऽमृतत्वदा ॥
भू यो मास्तु समापृतिः	पु री पु सरयुवृते ॥ १ ॥
आ ध्या नाम्मथुरे ते मे	स द्वा सोऽस्तु निरंतरम् ॥
रा म कृष्णोमिसंपूते	व र दे यमुनावृते ॥ २ ॥
पु पु मार्ग प्रदा माये	भ व भागीरथीवृते ॥
व रा सि त्वां हरिद्वार	मु ती र्थं प्रवदंति हि ॥ ३ ॥
म मा र्घ हर काशि त्व	मु च्छ ये स्वमणिकर्णिके ॥
भू या ज्ञ मे पुनर्जन्म	भ व पादांचिते भवे ॥ ४ ॥
सा का श्रीनगरी मह्य	त्रा स हा शिवविष्णुपूः ॥
आ शीः प्रदात्य मां कृत्वा	सु तै नसमयस्त्रियम् ॥ ५ ॥
हो कां तरानपेक्षं मां	म ता कालेश्वरादृता ॥
मा श्री र्णतपसं पातु	मां मो हात्त्रिप्रयादृता ॥ ६ ॥

स्वा अ नंताश्रये मेघ मो क्ष दा सिंधुतीरगे ॥
 त्वं वं घास्यसिलैः सर्व प्र दा द्वारवतीश्वरि ॥ ७ ॥
 य ति राट्प्राजधान्यायं य कृष्णातटस्थिते ॥
 लो का मात्माख्यमाहुस्त्वां लो का नृसिंहवाटिकां ॥ ८ ॥
 कर्मभिर्नृत्यन्ति नरस्तर्त्तिस मायाख्यबंधनम् ॥
 हंति यस्तद्वाटिकेयं सर्वेषां हितदा सदा ॥ ९ ॥

इति श्री, प, प. वासुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं
 नृसिंहवाटिकांभित्तसप्तपुरीस्तोत्रं सपूर्णम् ॥

७७ वेदगंगास्तुतिः

वेदगंगे नमस्ते मे वेदगंगे मन्त्रस्यधम् ।
 हर तत्त्वं विधिश्रीशहरतत्त्व प्रकाशय ॥ १ ॥

७८ हिरण्यकेशीमृतिः

हिरण्यकेशाः कमपादयमेव हिरण्यकेश्या यदचोक्ततत्त्वम् ।
 आदित्यवर्णं तदव्येक्षणार्द्धमादित्यवर्णमां विदधातु शुद्धम् ॥ १ ॥

७९ मलापहास्तुतिः

मलापहा महासिंधुः सर्वजन्ममलापहा
 हरतु त्रिविधं पापं तापं च त्रिविधं गम ॥ १ ॥

८० घटप्रभास्तुतिः

घटप्रभांशु मे कुर्यात् सद्यो हेमघटप्रभाम् ।
 उपलब्धिं यतो भूम्न उपलब्धिर्भाविष्यति ॥ १ ॥

८१ विश्वामित्रिस्तुतिः

विश्वामित्र्याः कपोत्वंगो विश्वामित्र्या ऋचोहिताम् ।
प्रचोदनां सति दृढां हित्वा कर्मप्रचोदनाम् ॥ १ ॥

८२ तुंगभद्रास्तुतिः

भद्रया राजते वीज्या तुंगया सह भद्रया ।
तुंगभद्रा धुनी सा मां तुंगभद्राश्रयं क्रियात् ॥ १ ॥

८३ बाहुदानदीस्तुतिः

सदान्दीया लघुतला सदा नीरागकृजला ।
बाहुदाख्यायतु मुनिबाहुदास्मानियं धुनी ॥ १ ॥

८४ करतोयानदीस्तुतिः

प्रायशो वहति या करतो या शुष्यतीह न जलाकरतोया ।
पावती बहुसुखाकरतोया पातु साधनिचयात्करतोया ॥ १ ॥

करतोये सदातोये बहुशोऽये पुराभये ।
दोषा मे ये कृतास्तेषां सर्वेषां त्वं भवान्तकृत् ॥ २ ॥

यया छिन्नो बाहुर्ऋषय इह दत्तो हि दयया
नदी सेयं मायामयमयलया नित्यविजया ।

अपायान्मां पायात् सततनिरपायामृतपया
सदातोया पेया जगति करतोयाघविलया ॥ ३ ॥

८५ भार्गवीभार्गवक्षेत्रस्तुतिः

भार्गवीबाहुदायोगे भार्गवं क्षेत्रमुत्तमम् ।

बरोवर्ति क्षितौ यत्र तत्रेश्वरादापरैः ॥ १ ॥

परिपिपासायिपुर्जगतः स्थितिं महति यत्र तु शेषधरे स्थितिम् ।

हरिजो व्यकरोच्चत बाहृता सरिदसौ भृगुणाप्यधभीहृता ॥ २ ॥

स्वमातुहस्याकलुषाश्रयाशदन्दह्यमानो भृगुनन्दनोऽभूत् ।

रामः प्रदांतोलपयिष्यतात्र भुवो भर तेन बलं च कथ्यम् ॥ ३ ॥

प्रविष्टमात्रस्थ नरस्थ तीर्थं दन्दह्यमातानि महान्त्यघानि ।

प्रयान्ति नाशं जगतीह बन्धं श्रीभार्गवक्षेत्रमिहानययम् ॥ ४ ॥

८६ वैकुण्ठेश्वरस्तुतिः

वै ह्यव्ययं पापवाच्यमेतत्कटति वैकुण्ठः ।

कटतेर्नाक्षनार्धत्रास्वापहा वैकुण्ठेश्वरः ॥ १ ॥

परिपिपासायिपुर्जगतः स्थितिं य व चकार ह शेषधरे स्थितिम् ।

वृत्तविरहितगंन मया क्षितौ स खलु वैकुण्ठ ईश्वर ईक्षितः ॥ २ ॥

८७ कालहस्तीश्वरस्तुतिः

जंबुद्वीपे भारतरुध्रेत्र वर्षे हर्षेणास्थास्याम्यमागे व्यमर्षे ।

प्रत्यक्षर्षीकालहस्तीशचंक्षु शंभुर्यत्रागोपि कैलाससंक्षः ॥ १ ॥

सुवर्णमुखासरतोविदूरे प्रासाद आस्ते सन्ति याम्यक्षीरे ।

मगोपि तदक्षिणतोऽस्त्वदूरे यन्मिन्निवासोस्ति सदा शमरारेः ॥ २ ॥

यथा गोरोश ते घाम ह्यमाधरे शिव राजते ।

राजते तद्वदत्रापि राजते देवराज ते ॥ ३ ॥

कैलासशैलादवतीर्य भक्तिप्रियो हरोस्यात्सगणः सशक्तिः ।

यः कालहस्तीन्द्रहरिः स पायान्द्रीकालहस्तीश्वर आश्रयायात् ॥४॥

यत्स्थेग्रदृष्टयापि नरस्य ताताः सद्यो विनश्यंत्यखिलाः सपापाः ।

दुर्देवदेन्याद्यखिलं प्रकर्म निवार्य यः पूरयति स्वप्नमम् ॥ ५ ॥

८८ शिवविष्णुकांचीस्तुतिः

कांचीपुरीमहं मन्ये कांचीदेवां त्रिमोः कलाम् ।

विकला अरि ययोगा सकलात्मत्वभाजनम् ॥ १ ॥

कांची यथा हि ब्रह्मोर्ध्वं युषते राजते कटी ।

कांची तथान्धिवस्त्राया ब्रह्मप्रान्ते विराजते ॥ २ ॥

पंचमी मुक्तिपुर्येषा पंचमी योगभूरिव ।

पचता तस्य न पुनः पचताग्रस्य जम्बिनः ॥ ३ ॥

शिवविष्णुपुरी कांची कांश्चिन्चित्तां हरेन्न किम् ।

न किंचिदपि यद्दृष्टया पापं तिष्ठति देहिनाम् ॥ ४ ॥

वाराणसी शुद्धकाशी पापराशीविनाशिनी ।

तथा दक्षिणमाशीयं मुक्तिद्वारमपावृता ॥ ५ ॥

अतिवेगवतीयमशाच्यां वेगवती सरिदत्र हि कांक्ष्याम् ।

सतिवेगवती गुरगीता वेगवतीं मिदमात्मनि कुर्यात् ॥ ६ ॥

एकाग्रकेशाभिधमूढमिलिंगं वामाभ्यभीष्टार्थदमात्मलिंगम् ।

सपञ्चविद्यावरणं निरस्य प्रदर्शय त्वात्मनि मे विरस्य ॥ ७ ॥

वरदराजवरात्रिबुद्धं वरदराजमुपाश्रितसष्टदम् ।

वरदारिकरं प्रणमाम्यजं वरदान्तवरं तमघोषजम् ॥ ८ ॥

परिहृतविनवार्तिर्यारितस्वीयजूतिर्भूषनरचिरमूर्तिर्भक्तवामप्रपूर्तिः ।

जयांत वरदराजो भक्तचित्तानुषर्ता निजभजकपतिर्दिग्मालिनी

यस्य कीर्तिः ॥ ९ ॥

८९ पक्षित्वीर्यस्तुतिः

यत्र शंखामिषं तीर्थं यत्र वेदगिरिर्महान् ।
 भक्तवत्सल ईशश्च पक्षित्वीर्यं बहुत्तमम् ॥ १ ॥
 विधेः सुतौ शंभुशपाद्विधेः कंकट्यमेत्यसौ ।
 भक्तवत्सं गृण्हतोमो भक्तमन्यहमत्र हि ॥ २ ॥
 प्रांशुवेदगिरेः शीर्ष्णं निषेज्य मद्भक्त्यतः ।
 शिवभात्मानमिदं यः पश्येत्स गतिमाप्नुयात् ॥ ३ ॥

९० पिनाकिनीस्तुतिः

कांक्ष्यामवाक्ष्यामप्रहृदुनी यास्ति पयस्विनी ।
 वाराही दक्षिणा चापि पुनात्यस्मान् पिनाकिनी ॥ १ ॥

९१ अरुणाधलस्तुतिः

काश्यां मुक्तिर्मरणादरुणास्वस्थाचलस्य तु स्मरणात् ।
 अरुणाचलेऽसंख्यं तेजोलिंगं स्मरेत्सदामरणात् ॥ २ ॥

पिनाकिनीस्तुतिः

द्विधेह संभूय धुनी पिनाकिनी द्विधेव यौद्री हि तनुः पिनाकिनी ।
 द्विधा तनोरुत्तरतोपि चैको यस्याः प्रवाहः प्रववाह लोहः ॥ ३ ॥
 प्राचोत्तरा तत्र पिनाकिनी या स्वतीरगान् संवसयान्पुनानी ।
 अस्याः परो दक्षिणतः प्रवाहो नानानदीयुक् प्रववाह सेयम् ॥ ४ ॥

ह्योक्तुता याम्यपिनाकिनीति स्वयं हि या सागरमाविवेश ।
 मनाक् साधनार्तिं विना पापहन्त्री पुनानाति नानाजनाद्याधिहन्त्री ।
 अनायासतो या पिनाक्यासिदात्री पुनात्वंहसो नः
 पिनाकिन्ववित्री ॥ ५ ॥

अरुणाचलतः काञ्च्या अपि दक्षिणदिक्स्थिता ।
 चिदम्बरस्य कावेर्यो अप्युदग्या पुनातु माम् ॥ ६ ॥
 याधिमासवशाच्चैत्र्यां पृथक्क्षौरस्य मेऽस्पका ।
 स्नापनाय क्षणादुद्भवा सा ह्यासेव्या पिनाकिनी ॥ ७ ॥

९२ चिदम्बरस्तुतिः

चिदम्बरस्य चिन्ता नो जाह्नवं हित्वा व्यदर्शयत् ।
 सर्वव्यापकतां तस्य चिन्तनीयं चिदम्बरम् ॥ १ ॥
 चक्ष्यास्तमया भावा सती चित्स्वप्नभाद्वया ।
 अम्बराभा सुरा तस्य चिन्तनीयं चिदम्बरम् ॥ २ ॥
 सुखं नित्यं निरुत्कर्षं भूर्भुव निरुपाधिकम् ।
 स्वरूपमेव यत्तस्य चिन्तनीयं चिदम्बरम् ॥ ३ ॥
 पायादम्बरलिङ्गं नो यच्चिदम्बरनामकम् ।
 शेषशायिप्रभृतिपुदीपहारिसुरावृतम् ॥ ४ ॥

९३ कावेरीस्तुतिः

कावेरी निम्नगा वारिलहरीपापहारिणी ।
 सारिणी पापिनाभेनां भजेहं पापहारिणीम् ; ॥ १ ॥
 स्वसा कृष्णानवास्त्रिजगददवद्यामितगुणा
 स्वसारवावधामलिलमलपद्यामतिपुणा ।
 नृणां गोष्ठ्यान्धारा दरमस्तपसां दित्तद्वी
 व्याधात्सा कावेरी सारिदवतु नः पुण्यलहरी ॥ २ ॥

उदीचीस्था गंगा पृथुतरतरंगातिकषटा
भटान्याम्यानुचैर्दरकगिरा या जयति हि ।
इयं कावेरी तु प्रसममपि तान्तिकमता-
त्रिस्त्यं स्वर्लोकं नयति निजठोकं शुचिमता ॥ ३ ॥

अतो जल्पं जल्पं सरिदमृतकल्पं तव यश-
स्तटे भ्रामं भ्रामं तव खलु निकामं शुचि यशः ।
सुवा मज्जं मज्जं तव पयसि जन्माद्यकहरं
सदा स्मारे स्मारे तव भवद्दमाहात्म्यमवरम् ॥ ४ ॥

अये कावेरि स्वत्तटसमदनादेवमनिश्च
नयेत्कालं मेलं तव किल जलं पुण्यधुनि शम् ।
सटे क्षेत्राण्यप्रमत्तिवरकाशीसदृशपणू-
महाक्षेत्राण्यन्यान्यपि तव जयंत्याधिविलये ॥ ५ ॥

कावेरि सिन्धो ननु दीनयन्धो कारुण्यसिन्धो भवभौरसिन्धो ।
मां त्राप्य ह्यं पतितोपतस्ते तत्राप्यपेक्षार्हति साध्विनस्ते ॥ ६ ॥
पतितोद्धरणाय साञ्जि चेदवतारस्तत्र भूतले न चेत् ।
पतितं हि समुद्ररिग्यासि ह्यजनुस्त्वं विफल करिष्यसि ॥ ७ ॥

कुण्डादेकत्रतमिहापरणीयममे
नेभ्येव सद्गतिमितीच्छसि चेत्स्वदमे ।
वच्छि प्रसह्य खलु सद्यमुत्ते पुनासि
त्वं सद्य इत्थीपत्र्यो विमत्तं करोषि ॥ ८ ॥

दीक्षा गृहीतामरी गरीयसी यद्रोषसि श्रीगुरुणारणामसा ।
कायाधवायापि मुदरिनास्तुवन् कावेरिकां वां खलु वासुदेवः ॥ ९ ॥

वेदान्तस्तोत्राणि

९४ वेदांतपररामायणम् .

- दशेंद्रियरथो देही राज्ञा दशरथः स्मृतः ।
 कीसल्या तत्प्रिया धुब्धी रामस्तत्रोद्गतः परः ॥ १ ॥
- पृत्वा सीतां स्वानुभूतिं सुखमास्तेऽथ दैवतः ।
 संसारविभिर्न प्रापाहंकारो रावणाभिधः ॥ २ ॥
- राजमः स्वानुभूतिं तां सीतां यत्नाज्जहार ह ।
 रामः परात्मापि ततः स्वानुभूतिवियोगतः ॥ ३ ॥
- प्राप्तो दीनदशां दुःखी ह्युन्नोच विरहातुरः ।
 परिभ्रमन्नुमता विवेकेन च संगतः ॥ ४ ॥
- तेन सीतायानुभूतिस्थितिवार्ता प्रदर्शिता ।
 ततो वानरसद्वृत्तिसिन्धेन च हनूमता ॥ ५ ॥
- सेतुं बध्वा स जलधौ साधनाभ्यभिरुत्कटैः ।
 ततो भवाभिधमुलंघ्य दीप्तहान्तामिना शृशं ॥ ६ ॥
- सूक्ष्मदेहायलंका च दग्ध्वीपनिपदस्रतः ॥
 कामक्रोधादिरश्रांसि हत्वा युद्धे सदस्रशः ॥ ७ ॥
- सारिकाहंकारविभीषणसाहाय्यतस्ततः ।
 कुंभकर्णं तामसाहंकारं राजसमप्यय ॥ ८ ॥
- निहत्य रावणं स्वानुभूतिं सीतां प्रगृह्य च ।
 रामः स्वरूपमात्राभ्येऽभिपिच्छोऽरीरमत्तया ॥ ९ ॥
- इति श्री. प. प. श्रीबानुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं
 वेदांतपररामायणं संपूर्णम् ॥

९५ वेदांतपरभागवतम्

- वसुदेवः शुद्धसत्त्वं तच्छक्तिर्देवकी मया ॥
 मृग आत्मागतस्तत्र पितृबन्धविमोचकः ॥ १ ॥
- गोकुलं प्रापितोऽथापि देवात्पित्रेन्द्रियाभिधम् ।
 सद्यस्तिस्मात्त्विकास्मात्तययशोदानन्दतात्मात् ॥ २ ॥
- दुर्वासनापूतनाम्नो रेमे गोप्याक्यवृत्तिभिः ॥
 विलीय तत्सञ्चितगोरसाज्ञो गोपपालकः ॥ ३ ॥
- सानाकौतुककृद्दुर्हृद्दृतिवृन्दावने स्थितः ॥
 गोप्याशापूरकोऽविद्यानिशायां चित्ररासकृत् ॥ ४ ॥
- गोचोर्द्वयोर्द्वयोर्मध्ये वशस्तदनुत्पद्यते ॥
 रेमे देवात्तद्वियुक्तो दुर्हःप्राक्पितृसंगतः ॥ ५ ॥
- भवाविधमन्वे देहाख्यां कुर्याद्धारवती पुरी ॥
 सोऽनुप्रविष्टस्तां वृत्त्याख्या विविधाः स्त्रियः ॥ ६ ॥
- सर्वाः पतिव्रताः कान्तं मेनिरे तं वशीकृतम् ॥
 आत्मारामोऽव्यसन्नोऽपि ततो दीन इवावभौ ॥ ७ ॥
- षोडशस्त्री नहस्येशः संसारं समवर्धयत् ॥
 परोद्देशक पञ्चप्राणपाण्डवपाककः ॥ ८ ॥
- छरीकृत्य अक्षशर्पं विभज्य स्वजनान् क्षणान् ॥
 पुरी द्धारवतीं चापि कृष्ण एकस्ततः स्वयम् ॥ ९ ॥
- हवपाण्डवसारोगाद्वैकृण्ठं पूर्णधाम वत् ॥
 भक्तः सुमत्या भगवत्संक्न्यादं सदा पठेत् ॥ १० ॥
- भवार्तिहृद् भागवते स नूनं भवभर्जकः ॥

९६ वेदान्तपरत्रिवेणी ॥

इंद्रियाणां जडानां च विषयाणां च तादृशां ॥
 वैरस्यं ज्ञानपूर्वं यद्विरक्तिः सा प्रकीर्तिता ॥ १ ॥
 जडोपाज्जश्वरादृश्यान्दुद्धिर्कृत्ति निवर्त्य च ॥
 चैतन्यप्रवणा कार्या भक्तिः सा परिकीर्तिता ॥ २ ॥
 सर्वांतरोऽस्मि घनचित्प्रकाशास्मेति या मतिः ॥
 महाशक्त्यविचारोक्ता सात्मज्ञप्तिः प्रकीर्तिता ॥ ३ ॥
 एता हि यमुनासंगासरस्थद्योत्र संगताः ॥
 त्रिवेणी सैव तत्रैव स्नानाद्रागाद्यधश्चयः ॥ ४ ॥
 गुणत्रिवेणीशमं धीस्त्रियः कुर्यात्पुमानिह ॥
 पातकेच्छोद्भूतो नात्र पुनरन्यत्र तूद्भूतः ॥ ५ ॥
 इति श्री. प. प. श्रीबामुदेवानन्दसरस्वतीविरचिता
 वेदान्तत्रिवेणी संपूर्णा ॥

९७ मानसपूजा

अथ प्रबोधः

अजितामृत योगनिद्रिताच्युतशक्तेः स्वकृताविमोहित
 शुमुखे श्रुतिवन्दिगीततो भगवज्जागृहि जागृहि श्र्ययीद् ॥ १ ॥

अथ ध्यानम्

यतोऽस्य जननाद्यजः स्वयश्माय आस्यो विभुः ।
 स्वराद् सकलविद्गुरुः स सुखसन्निदात्मा प्रभुः ॥
 असंस्तृतिरूप उज्जितमलोऽभुर्मन्त्रयाप्तये
 निवर्त्य नयनं निषेधविधिवाक्यतश्चिन्तये ॥ २ ॥

अयावाहनम्

कार्यश्रमान्वीक्ष्य पृथग्युक्तान्वा योऽनुप्रविश्यापि विमुर्निजांशत् ।

निन्ये प्रभुत्वं हि महन्मुखास्त्वमुपाह्वये त्रीशमनन्यचित्तः ॥ ३ ॥

अयासनम्

अनेजज्जवीयो हृदोऽप्याप्नुवन्नो मुराः पूर्वमर्शत्पराक्रोऽपि सिष्टत् । .

परान्धावतोऽस्येति यद्व्यासनं ते त्र्यधीशापितं चित्तमस्तान्यवृत्तिः॥४॥

अथ पाद्यम्

राहोः शीर्षघदौपचारिकमिदा विष्णो पदं त्रीश ते

मत्स्यवत्त्वं निसर्गसुखमपि सन्मायांशतोऽशुद्धवत् ॥

भातं मूढधिया तदर्थममलं ज्ञानामृतं यत्नतो

धीवात्रेज हिरण्ये विनिहित पाद्यं गृह्णाणारतम ॥ ५ ॥

अथार्यम्

देवाचार्यप्रसादप्रजनितमुरसंपत्तिसद्रत्नजात-

क्षेपयाह्वये मन्त्रुलेऽस्मिन्नतितरविमले भाजो वै विशाले ॥

चेतःसत्तेऽदिलोले धृतभजनजलादेष्टृताद्यर्थजाले

स्वर्ग्यं संपादितं ते त्र्यधिप परम भोः स्वीकुरुध्वातकाम ॥ ६ ॥

अथाचमनम्

विधिवच्छूषणादि यस्मिन् ते त्र्यधिपामय मे प्रसीद शंभो ॥

द्विविधावरणाम्बु तेऽर्पितं सत्कृपयाऽऽचमनं कुरुष्व तेन ॥ ७ ॥

अथ स्नानम्

प्रयचनादिमुदुर्लभताभूतेस्त्र्यधिपते त इह धृतिवियुते ॥

परममक्तिसुशान्तलसत्त्वं यपुषि सिक्तमयाऽऽप्लुतयेऽस्त्वलम् ॥ ८ ॥

अथ वस्त्रम्

यत्किञ्चिद्गति त्रीश तत्त्वया वास्यमीश ते ॥

यस्मत्वेतार्पितं तेन परानन्दार्हतास्तु मे

॥ ९ ॥

अथ प्रदक्षिणा

त्वं त्रींशद्महं त्वमित्यवगतः स्येन्ने निदिध्यासना-
त्मानस्ते परिदक्षिणा हि विहिता यद्यञ्च मे क्रीडितम् ॥
तद्ब्रह्मास्तु चिदन्वये श्रितुरथोत्वानुस्मरन्त्याहरे
तारं तारकमेकमात्मनि यथा शार्दूलविकीर्णितम् ॥ १७ ॥

अथ तमरवारः

असकृदभिदिता सेनेकजन्माप्तपुण्यः प्रणतिविततिरेषाद्वैतशेषविशेषा ॥
त्वयि विनिहितमेतन्मे न चार्थं स्वकीयं ज्यधिप जयतु पूजा त्वद्यशो-
मालिनियम् ॥ १८ ॥

अथ क्षमापनम्

यन्ने न्यूनं संमतं स्थूलदृष्ट्या भूमन्तेनुक्रोशपीयूषदृष्ट्या ॥
नित्यं प्रेयः स्वप्रभं क्षालिनीयं तस्याभूत्संपूर्णताक्षालिनीयम् ॥ १९ ॥
पोषनं ध्यात्मनः क्षोषनं ध्यात्मनः पूजनं ज्ञात्मनो भोजनं इवात्मनः ॥
यत्र क्षेपात्मपूजार्तु कण्ठे सतां स्रग्विणी मापरा स्त्रीय कंठेऽसताम् ॥ २० ॥
इति श्री. प. प. धोवांमुदेवानन्दसरस्वतीरचिता
आत्मपूजा सप्तर्षी ॥

९८ ब्रह्मयज्ञम्

चित्तुलजातं यदु पित्तयुतं त्रिभुवत्सं येन च भूतजातम् ॥
परपूर्यजातं यदु नैव जातं तद्ब्रह्मसूत्रं द्विज भेषजातम् ॥ १ ॥
त्रिहोतसूत्रं भट्टु यदुगन्त्रं त्रिभुवगात्रं नवदेवगात्रम् ॥
पट्टे त्रिगात्रे गहनन्तगात्रं तद्ब्रह्मसूत्रं द्विज भेषजातम् ॥ २ ॥

प्रजापतेर्यत्सलु पूर्वजातं यज्ञोपधीतं सङ्गजातमात्मम् ॥
 सत्त्वेन मुक्तं त्रिगुणेन शक्तं तद्ब्रह्मसूत्रं द्विज धेह्यजातम् ॥ ३ ॥
 दक्षोद्धतं चेद्यदु विश्वमूलं सदा पवित्रं प्रकरोति सूत्रम् ॥
 एनोलवित्रं भजतैकपात्रं तद्ब्रह्मसूत्रं द्विज धेह्यजातम् ॥ ४ ॥
 यद्ब्रह्मसूत्रं यदु वस्तुतंत्रं यत् स्वतन्त्रं परतन्त्रयन्त्रम् ॥
 तमाहुरत्रेः परमं सुपुत्रं तद्ब्रह्मसूत्रं द्विज धेह्यजातम् ॥ ५ ॥
 यमत्रिपुलं मृषते पवित्रमसाध्वमित्रं किल साधुमित्रम् ॥
 अतीव चित्रं सुविचित्रगात्रं तद्ब्रह्मसूत्रं द्विज धेह्यजातम् ॥ ६ ॥
 अनन्यया सूत्रमिदं पवित्रं भक्त्या धृतं वेत्सुविशुद्धगात्रम् ॥
 भवेत्पवित्रात्स पवित्र एव तद्ब्रह्मसूत्रं द्विज धेह्यजातम् ॥ ७ ॥
 स ब्राह्मणो यो मनसा विभर्ति यद्वा नरो यो वचसा विभर्ति ॥
 यद्वाप्यर्दम. श्रवसा विभर्ति तद्ब्रह्मसूत्रं द्विज धेह्यजातम् ॥ ८ ॥
 द्विजोऽपि चेद्येन विवर्जित. स चण्डाल एवास्य च धारणेन ॥
 सद्ब्राह्मणत्वं सलु हीनजातेस्तद्ब्रह्मसूत्रं द्विज धेह्यजातम् ॥ ९ ॥
 नवसूत्रमहोरात्रं योत्रिपुत्रमयं द्विज ॥
 ब्रह्मसूत्रमिदं धत्ते स चातीव पवित्रताम् ॥ १० ॥

इति श्री. ५. ५. श्रीबामुदेवानन्दसरस्वतिविरचित
 ब्रह्मसूत्र उपनिषद् ॥

९९ षट्पञ्चाशिका

ज्ञात्मा सचिन्मुक्तो दत्तो रक्तोष्णाकाशदीपवन् ॥
 मायान्धिनैर्दृढाऽसंगः तद्भक्तिर्न तथा श्रवः ॥ १ ॥
 भवाध्वतापश्रान्तस्य सीताराम. समाश्रयः ॥
 यथाध्वतापश्रान्तस्य शीतारामः समाश्रयः ॥ २ ॥

- भवांबुधिनिमग्नस्य तारिणी भगवत्कया ॥
यथांबुधिनिमग्नस्य तरणिविधिचोदिता ॥ ३ ॥
- भवतापाभितप्तस्य शरणं न गुरोः परम् ॥
द्वतापाभितप्तस्य शरणं न घनात्परम् ॥ ४ ॥
- रोचते सुविरचस्य न सांसारिकपुंकया ॥
यथा पित्तञ्चरार्तस्य मुरसाग्रादिसत्कया ॥ ५ ॥
- शृणोति सर्वं संन्यस्य श्रुतिचार्ता स आदरान् ।
परव्यसनिनी नारी जारवार्ता यथाऽऽदरात् ॥ ६ ॥
- कथंचन त्यजेन्नैव विवेकी शान्तिगेहिनीम् ॥
यथा कामाग्निसंतप्तोऽविवेकी कान्तवेदिनीम् ॥ ७ ॥
- शुक्तिर्न सुलभाऽध्यासमातनानात्वदर्शिनः ॥
आदर्शमिधितानेकद्वारदर्शिभिर्नोरेव ॥ ८ ॥
- धीताऽऽमादिसंपन्नः सद्गुरुस्तथा लभेत्पदम् ॥
चोरिस्त्यक्तो घने यद्वत्तदभिज्ञतिरा नरः ॥ ९ ॥
- भवाभ्रभूमेत्यकर्मात्मत्वं प्रजेसद्गुणेर्गेह ॥
भिन्नपालिततद्पुत्र आग्नोक्त्या राजतामिस ॥ १० ॥
- कूटस्थमग्निचदानन्दतन्त्रेभ्यश्चिन्तने ॥
पुत्रस्य जातिवन्ध्याया इव जन्मोऽग्न्या यथा ॥ ११ ॥
- यानारम्भणमात्रं चित्तनी निधे न चापरम् ॥
यस्त्यन्तरं यथा ध्यान्ते रज्जौ मर्षविसर्पणम् ॥ १२ ॥
- विषयमद्वेष्टा तु स्वात्मविज्ञानतः पुरा ॥
ज्जगत्स्य शुक्तिविज्ञानात्पुनरेव रज्ज्वमृदा ॥ १३ ॥
- भगमाश्रमगद्विधं ज्ञातं चेत्तेन कः सुधी ॥
को नाम श्रुतिरूपेन जातो घनमष्टाद्विभान् ॥ १४ ॥

स्वस्वरूपस्थितौ सत्त्वां दुःखं नैव सुखान्मनि ॥
 यथा वास्यादिके त्यक्ते वष्टं त्वद्वि नैव वत् ॥ २७ ॥
 नाभ्यात्मिकादिदृष्टोऽपि जात्वेकसत्तां विमुः ॥
 त्यजत्यात्मा यथा लोके षट्शं चित्रितः षटः ॥ २८ ॥
 कामं सृजतु कूटस्थे माया विश्वं चिदम्यरे ॥
 नास्य लामो न वा शानिर्वर्षः कन्दे यथा दिवः ॥ २९ ॥
 करणव्यवहारस्तु कूटस्थात्मा न लिप्यते ॥
 न लिप्यते यथा भूटो लोहानामपि साठनैः ॥ ३० ॥
 वृत्तान्मय इवाभातोऽप्यारमा कोटोभ्य उत्तरः ॥
 तेभ्यो विवेचितः शुद्धः स्रष्टिको रक्ततो यथा ॥ ३१ ॥
 मुक्ताः सा व्यवहारेऽपि रिद्यन्ते तेन न लिप्यते ॥
 असंगत्यापद्योन्मत्तावदावशमिवांभसा ॥ ३२ ॥
 वेदादितापतमोऽहमिति धीरिदिकिनः ॥
 पुत्रादारेषु तप्यन्तु तवामीति श्रुतिर्यथा ॥ ३३ ॥
 सन्निधदानं दुरुपोऽहमेवं निश्चयवानपि ॥
 मर्त्योऽहमीति यदाविद्विभ्रमवन्ननुते क्षणम् ॥ ३४ ॥
 निरादृश्यं त्यजेद्विशं स्मरमाग्राध मीरसम् ॥
 यथा त्यजति निःसारं पले द्यादु रसं पिबन् ॥ ३५ ॥
 नात्यन्तासन्नमात्मानं मूढः पश्यति दुष्टदृक् ॥
 यथा दियान्ध उदितमर्कं लोकप्रकाशकम् ॥ ३६ ॥
 विमान्याप्तोऽन्यं प्रपञ्चं सुखं चापि रिमेति यः ॥
 दीपादितो दृश्यमानां स्वच्छायाभिष वाटकः ॥ ३७ ॥
 माया सादिविवारेणं ग्रहाः यथायितुं हमा ॥
 विमर्लं रं यथाऽप्यरतर्गा मतिन्वाद्यः ॥ ३८ ॥

- चिन्तयानोऽपि तत्त्वं स्वं स्वच्छन्दो न नियम्यते ॥
साम्राज्यं स्वतन्त्रं च प्रजाभिरिव राट्सुतः ॥५०॥
- परमार्थदृशः कापि नेष्टानिष्टे शुभाशुभे ॥
दृष्ट्याऽदृष्ट्याप्पूरस्यस्यदृष्टिक्षयावित्र ॥५१॥
- श्रुत्याद्यावृत्तियोगान्युज्ज्वलितः पूर्वरूपमाक् ॥
जीव आत्मैव चागन्तुमलदाहे सुवर्णवत् ॥५२॥
- कीदभ्रमरदृष्ट्या न चित्रं स्वध्यानतः स्वता ॥
नामरूपोपाध्यपाये सत्यं सत्यं सरिदधिभवत् ॥५३॥
- चित्रप्रापञ्चिकैश्चर्यं तत्त्वज्ञं रञ्जयेत्कथम् ॥
हावैः क्षीनेषुधृक्स्वज्ञाद्दुग्धमथयतीह किम् ॥५४॥
- ज्ञानी क्षीणान्यकर्मापि प्रारब्धं सहतेऽवशी ॥
व्यालमाही गृहीताहिर्यथा तत्कृतपीडनम् ॥५५॥
- प्राप्तकामं स्थितप्रज्ञं स्वयं कामा विशन्ति तैः ॥
शान्तो नोत्सर्वति यथा पूर्णाधिधरत्वांबुभिः ॥५६॥
- या पट्पञ्चाशिका वासुदेवानन्वीयमुद्रता ॥
वानवासीपुरि तया प्रीयतामत्रिनन्दनः ॥५७॥
- इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचिता
पट्पञ्चाशिका संपूर्णा ॥

श्रीदत्तात्रेयस्तोत्राणि

१०० श्रीदत्तात्रेयाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रम् ॥

- ॐ शारत्वरूपाय दिव्यज्ञानात्मने नमः ॥
 नभोतीतमहाधाम्न ऐन्द्रव्या ओजसे नमः ॥ १ ॥
- नष्टमत्सरगम्यायागम्याचारात्मवर्त्मने ॥
 मोचितामेध्यकृतये ष्ठीवीजश्राणितश्रिये ॥ २ ॥
- मोहादिविभ्रमांताय बहुकायधराय च ॥
 मत्तदुर्ध्वभवठेत्रे ह्रींवीजवरजापिने ॥ ३ ॥
- भयहेतुविनाशाय राज्ञच्छ्रेणाधराय च ॥
 गतिप्रकंपितांडाय चारुव्यायतबाहवे ॥ ४ ॥
- गतगर्वप्रियायाम्तु यमादियतपेतसे ॥
 वशिताजातवदयाय मुंडिने अनसूयवे ॥ ५ ॥
- वदद्वरेण्यबाजालाविस्पृष्टविविधात्मने ।
 तपोधनप्रसन्नायेहापतिस्तुतर्कावये ॥ ६ ॥
- तेजोमर्ण्यतरगायाक्षरसद्मविहापिने ॥
 आंतरस्थानसंस्थायायैश्वर्यश्रौतगीतये ॥ ७ ॥
- बातादिभययुग्मावहेतवे हेतुहेतवे ॥
 जगदा मात्मभूताय विद्विषन्पदकधातिने ॥ ८ ॥
- सुरवर्गोद्धृते भूत्या असुरावासमेदिने ॥
 नेत्रे च नयनादये चिन्धतनाय महात्मने ॥ ९ ॥
- देवाधिदेवदेवाय वसुधामुरपालिने ॥
 याजिनामप्रगण्याय द्वांवीजजपतुष्टये ॥ १० ॥

- चासनावनदावाय धूलियुग्देहमालिने ॥ ॥ ११ ॥
यतिसंन्यासिगतये दत्तात्रेयेतिसंविदे
यजनास्यभुजेजाय तारकावासगामिने ॥ ॥ १२ ॥
महाजवास्पृशपायात्ताकाराय विरूपिणे
नराय धीप्रदीपाय यशस्विशसे नमः ॥ ॥ १३ ॥
हारिणे चोऽबलांगायान्नेस्तनूजाय संभवे
मोचितामरसंपाय घामतां घोरकाय च ॥ ॥ १४ ॥
बलिष्ठविप्रलभ्याय यागहोमप्रियाय च
भजन्महिमघिष्यान्नेऽमरारिमहिमच्छिदे ॥ ॥ १५ ॥
लाभाय मुण्डिपूज्याय यमिने हेममालिने
गतोपाधिष्याधये च हिरण्यादितकांतये । ॥ १६ ॥
यतीन्द्रचर्या दधते नरमावीपधाय च
वरिष्ठयोगिपूज्याय तंतुसंतन्वते नमः ॥ ॥ १७ ॥
श्यामगायासुतीर्थाय मःश्रिये पङ्कगाय च
तैजोमयोत्तमांगाय नोदनानोद्यकर्मणे ॥ ॥ १८ ॥
हान्वाग्निमृतिविज्ञाय अकारितमुभक्तये
रुक्शुद्धमनःखेदहृते दर्शनाविषयात्मने ॥ ॥ १९ ॥
रांकवामन्वस्त्राय नरतत्त्वप्रकाशिने
द्राक्षितप्रणतापायात्तःस्वजिष्णु स्वराशये ॥ ॥ २० ॥
राजन्त्यास्यैकरूपाय मःस्थायमसुबंधवे
यतये चोदनातीतप्रचारप्रभवे नमः ॥ ॥ २१ ॥
मानरोपविहीनाय शिष्यसंमिद्विकारिणे
गोत्रे पादविहीनाय चोदनाचोदितात्मने ॥ ॥ २२ ॥
यवीयसेऽलकंदःखवारिणेऽखंडितात्मने

वर्द्धीवीजायार्जुनेष्टाय दर्शनादर्शितात्मने ॥

नविसंतुष्टचित्ताय यतिने ब्रह्मचारिणे

॥ २३ ॥

इत्येष सत्स्त्वो वृत्तोयात् कं देयात् प्रजापिने ॥

मस्करीशो मनुस्यूतः परब्रह्मपदप्रदः

॥ २४ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं

मन्मथश्रीदत्तात्रेयाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रं सपूर्णम् ॥

१०१ श्रीदत्तात्रेयप्रार्थनास्तोत्रम् ॥

श्रीपाद श्रीब्रह्म त्वं सदैव । श्रीदत्तास्मान्पाहि देवाधिदेव ॥

मावमाह्य छेशहारिन्मुर्वीर्ते । घोरात्कष्टादुद्धरास्माभ्रमस्ते

॥ १ ॥

त्वं नो माता त्वं पिताऽऽप्तोऽधिपस्त्वम् । आता योगक्षेमकृत्सद्गुरुस्त्वम् ॥

त्वं सर्वस्वं नोऽप्रभो त्रिधमूर्ते । घोरात्कष्टादुद्धरास्माभ्रमस्ते

॥ २ ॥

पापं तापं व्याधिमाधि च दैन्यं । भीतिं छेशं त्वं हराशु त्वदन्यम् ॥

आतारं नो वीक्ष ईशास्तजूर्ते । घोरात्कष्टादुद्धरास्माभ्रमस्ते

॥ ३ ॥

नान्यस्माता नापि दाता न भर्ता । त्वत्तो देव त्वं शरण्योऽकहर्ता ॥

सुर्वात्रेयानुग्रहं पूर्णराने । घोरात्कष्टादुद्धरास्माभ्रमस्ते

॥ ४ ॥

धर्मे प्रीतिं सम्मतिं देवमक्ति । सत्संगाग्निं देहि भुक्तिं च मुक्तिम् ॥

भावासक्तिं शालिलानन्दमूर्ते । घोरात्कष्टादुद्धरास्माभ्रमस्ते

॥ ५ ॥

श्लोकपंचकमेतद्यो लोकरुमंगलवर्धनम् ॥

प्रपठेन्नियतो भक्त्या स श्रीदत्ताप्रियो भवेत् ॥ ६ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं

श्रीदत्तात्रेयप्रार्थनास्तोत्रं सपूर्णम् ॥

१०२ श्रीदत्तात्रेयस्तोत्रम्

- दयात्रेयं महात्मानं वरदं भक्तवत्सलं ।
प्रपन्नार्तिहरं वंदे स्मर्तृगामी स माऽवतु ॥ १ ॥
- दीनबंधुं कृपासिंधुं सर्वकारणकारणं ।
सर्वरक्षाकरं वंदे स्मर्तृगामी स माऽवतु ॥ २ ॥
- क्षरणागतदीनार्तपरित्राणपरायणं ।
नारायणं विभुं वंदे स्मर्तृगामी स माऽवतु ॥ ३ ॥
- सर्वानर्थहरं देवं सर्वमंगलमंगलम् ।
सर्वश्रेष्ठेश्वरं वंदे स्मर्तृगामी स माऽवतु ॥ ४ ॥
- शोषणं पापपंकस्य दीपनं ज्ञानतेजसः ।
भक्तामीष्टप्रदं वंदे स्मर्तृगामी स माऽवतु ॥ ५ ॥
- सर्वरोगप्रशमनं सर्वपीडानिवारणम् ।
तापप्रशमनं वंदे स्मर्तृगामी स माऽवतु ॥ ६ ॥
- ब्रह्मण्यं धर्मवत्पुण्यं भक्तकीर्तिविवर्धनम् ।
आपदुद्धरणं वंदे स्मर्तृगामी स माऽवतु ॥ ७ ॥
- जन्मसंसारबंधघ्नं स्वरूपानन्ददायकम् ।
निःश्रेयसप्रदं वंदे स्मर्तृगामी स माऽवतु ॥ ८ ॥
- जयलामयशःकामदातुर्दत्तस्य यः स्तवम् ।
भोगमोक्षप्रदस्येनं प्रपठेत्स कृती भवेत् ॥ ९ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचित
श्रीदत्तात्रेयस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

मकरुन्दान्दर्शनतः पुष्पार्थचतुष्टयम् ।	
ददाति भगवान् भूमा सच्चिदानन्दविग्रहः ॥ ४ ॥	
जागर्ति गुप्तरूपेण गोप्ता ध्यानसमाधितः ।	
प्रह्वं दं प्राप्नुयं ददाति समदृष्टिः ॥ ५ ॥	
कृष्णा वृष्णाहरा यत्र सुरज्जा मुवनेश्वरी ॥	
यत्र मोक्षदराद्दत्तपादुका र्ता नमाम्यहम् ॥ ६ ॥	
पादुकास्तुपियतिराण्णरसिहसरस्वती ।	
राजते राजराजधीदत्तश्रीपादवल्लभः ॥ ७ ॥	
नमामि गुरुमूर्तिं तं वापन्नयहरं हरिम् ।	
आनन्दमयमात्मानं नयमस्त्या सुखप्रदम् ॥ ८ ॥	
करवीरस्थविबुधमूढपुत्रं विनिदितम् ।	
छिन्नजिह्वं मुपे चक्रे तद्वन्मयि कृपां कुरु ॥ ९ ॥	

१०५ श्रीपादश्रीवल्लभस्तोत्रम्

प्राप्तये यो मंक्षु मिश्रान्नतोभूत्प्रीतस्तम्भा यः कृपार्द्रः सुतोऽभूत् ॥
 विस्मृत्यास्मान् किं स गाढं निददौ श्रीपादद्वौ वापदाहानिददौ ॥ १ ॥
 आश्वास्योवां प्रव्रजन्नमज्जान्यः कृत्या स्वंगान् सौचचारार्थमाग्नः ॥
 विस्मृत्यास्मान् किं स गाढं निददौ श्रीपादद्वौ वापदाहानिददौ ॥ २ ॥
 सार्भां गतुं योद्यता स्त्रीस्तु वस्या दुःखं हर्तुं त्वं स्वयं तत्सुतः स्याः ॥
 विस्मृत्यास्मान् किं स गाढं निददौ श्रीपादद्वौ वापदाहानिददौ ॥ ३ ॥
 राज्यं योऽदादासु निर्णेजकाय प्रीतो नत्या यः स्वगुप्त्यै नृकायः ॥
 विस्मृत्यास्मान् किं स गाढं निददौ श्रीपादद्वौ वापदाहानिददौ ॥ ४ ॥
 स्तो...८

प्रेतं विप्रं जीवयित्वाऽस्तजूर्तिं यच्च के द्विश्शालिनीं स्वीयकीर्तिं ॥
विस्मृत्यास्मान् किं स गाढं निद्रौ श्रीपादौ वापदाहानिद्रौ ॥ ५ ॥

इति श्री. प. प. श्रीबामुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं
श्रीपादजीवल्लभस्तोत्रं संपूर्णम्

१०६ श्रीनृसिंहसरस्वतीप्रार्थनाष्टकम् ॥

ऋतुकृत्स्वमिरोऽमरोऽभयनिहजपत्न्यास्तनयोऽपि योभवः ।
स नृसिंहसरस्वती यतिर्भगवान्मेऽस्ति परा वरा गतिः ॥ १ ॥
अणवं प्रपपाठ जन्मतो विजहारात्पदस्रोऽपि सन्मतः ।
स नृसिंहसरस्वती यतिर्भगवान्मेऽस्ति परा वरा गतिः ॥ २ ॥
मृतविप्रसुतं व्यजीवयत् उ वंध्यामर्दिमदोहयन् ।
स नृसिंहसरस्वती यतिर्भगवान्मेऽस्ति परा वरा गतिः ॥ ३ ॥
स्वतनुं यतमे व्यदर्शयद्दिजगत् पुरुषान्पनाशयन् ।
स नृसिंहसरस्वती यतिर्भगवान्मेऽस्ति परा वरा गतिः ॥ ४ ॥
प्रददौ हि मृतप्रियस्त्रिया अपि सौभाग्यमु यत्नमस्त्रिया ।
स नृसिंहसरस्वती यतिर्भगवान्मेऽस्ति परा वरा गतिः ॥ ५ ॥
स्वमुदेऽभवदमृद्विहृत्सुवशाया अपि वंशशृङ्गिण् ।
स नृसिंहसरस्वती यतिर्भगवान्मेऽस्ति परा वरा गतिः ॥ ६ ॥
दुरकार्येण शुष्ककामतः कुसुमी येन शुची च कुपतः ।
स नृसिंहसरस्वती यतिर्भगवान्मेऽस्ति परा वरा गतिः ॥ ७ ॥
अमरास्यपुरे च योगिनीवरदे गोऽपि लक्ष्मिर्देवोऽस्ति योगिनीः ।
स नृसिंहसरस्वती यतिर्भगवान्मेऽस्ति परा वरा गतिः ॥ ८ ॥

इति श्री. प. प. श्रीबामुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं
श्रीनृसिंहसरस्वतीप्रार्थनाष्टकं संपूर्णम्

१०७ श्रीदत्तगुरुपंचकम्

सुनीलमणिमासुरादृतसुराववार्ता सुरा-
सुरावितदुराशरावितनरावराशांबरा ॥

बरादरकरा कराक्षणधरा धरापादरा-

दरारवपरा परा तभुरिमां स्मराम्यादरात्

॥ १ ॥

सदादृतपदा पदादृतपदा सदाचारदा

सदानिजहृदास्पदा शुभरदा मुदासंमदा ॥

मदांतकपदा कदापि तव दासदारिद्रहा

मदान्यब्रह्मास्तु मेतर उदारवीरारिहा

॥ २ ॥

जयाजतनयाभया सद्गुदया दयार्द्राक्षया

क्षयात्तविजयाजया तव तनुस्वेया हृत्स्थया ॥

नयादरदया दयाविशदया वियोगोनया

तयाश्रय न मे हृदोस्तु शुभया भया भातया

॥ ३ ॥

धिदात्यय चरु गुरु यमृषयोपि चेरुगुरुः

स्वशांतिविजितागुरुः समभवत्स पृथ्वीगुरुः ॥

भजं भवरुजं हरंतमुपिजं नरा अत्रिजं

भजंतु तमधोभुजं सुमनसानमूयात्मजम्

॥ ४ ॥

नमोस्तु गुरवे स्वकल्पतरवेऽथ सर्वोरवे

रवेरधिरुचे शुचे मलिनभक्तहृत्कारवे ॥

अवेहि तव किंकरं शिगसि घेहि मे शंकरं

करं तव वरं वरं नच पर वृणे शंकरम्

॥ ५ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवामुदेशानन्दसरस्वतीविरचितं

श्रीदत्तगुरुपंचक संपूर्णम् ॥

१०८ श्रीनृसिंहवाही दत्तपादुकाष्टकम् (वृत्तगर्भम्)

कृष्णावेणीपचगगायुतिस्थ श्रीपाद श्रीवह्म भक्तद्वत्स्थम् ॥

दत्तात्रेय पादुकारूपिण त वदे विद्या शालिनी सगृणतम् ॥ १ ॥

स्वपेद्रवज्जायुधपूर्वदेवे सपूर्वदेवर्मुनिभिश्च गीतम् ॥

नृसिंहसह निगमागमाद्य गमागमाद्यतकर प्रपद्ये ॥ २ ॥

परिहृतनवज्जतिं स्वीयकामप्रपूर्तिर्हृतनिजमज्जतिं सविदानदमूर्तिं ॥

सदयहृदयवर्ती योगविषयवर्ती स जयति यतिराह दिङ्मालिनी यस्य

कीर्ति ॥ ३ ॥

वृत्तविलिषितकर्मविचारणा कन्सुसिद्धिरतोऽमरभाञ्जन ॥

अनुभवत्यकमेष तदुद्धतौ हरिरिहाविरभूत्पदरूप्यसौ ॥ ४ ॥

विद्युन्मालातुल्या सप्तप्राद्वम्यातेऽप्यस्या आपन् ॥

तत्ते धार्य ज्योतिर्नित्य ध्याने मेऽस्तु ब्रह्मन्सत्यम् ॥ ५ ॥

त्रिद्वार तव भवन बहुप्रदीपं विघ्नेशामरपतियोगिनीमरुलै ॥

जान्द्व्यावृतमभितोऽन्नपूर्णया च स्मृत्वा मे भवति मति प्रहर्षि

णीयम् ॥ ६ ॥

ततिं द्विजाना शिषसोपजातिं पुष्पाति कृष्णात्र विनष्टवृष्णा ॥

गवाक्षप्रवाहाऽनुमताशिवाहा या साऽष्टतीर्था स्मृतिमेतु सार्था ॥ ७ ॥

कलौ मलौघातकर करजपुरे वरे जातमकामकामम् ॥

धराधराद्य भुवनाऽवनार्थ क्षणे क्षणे सञ्जनतानताग्रिम् ॥ ८ ॥

भुजगप्रयाताद्गुणोत्पादिवास्मान्द्रवाद्भीत आगत्य न त्यक्तुमिच्छेत् ॥

नृसिंहस्य वाग्गा प्रमो राजघान्या स यायात्सुधन्या गतिं

लोकमान्याम् ॥ ९ ॥

इति श्री प प थीवासुदेवानन्दसस्वतीविरचित

दत्तपादुकाष्टक संपूर्णम् ॥

१०९ श्रीदत्तात्रेयस्तोत्रम्

दत्तात्रेय त्वा नमामि प्रसीद त्वं सर्वज्ञा सर्वकर्ता न वेद ॥
 कोप्यत ते सर्वदेवाभिदेव ज्ञाताज्ञाता मेऽपराधानक्षमस्व ॥ १ ॥
 त्वदुद्भवस्यास्वदधीनधीत्वास्वमेव मे वक्ष्य वपास्व आत्मन् ॥
 अथापि मौढयात्स्मरणं न ते मे कृत क्षमस्व प्रियकुन्महात्मन् ॥ २ ॥
 भोगापवर्गप्रदमार्तवधु कारुण्यसिंधु परिहाय वधुम् ॥
 हिताय चान्य परिमार्गयति हा मादृशो नष्टदृशो विमूढा ॥ ३ ॥
 न मत्समो यद्यपि पापकर्ता न त्वत्समोऽथापि हि पापहर्ता ॥
 न मत्समोऽप्यो दयनीय आर्थे न त्वत्सम कापि दयालुवर्ध ॥ ४ ॥
 अनाधनाथोऽसि सुदीनवधु श्रीशानुकपामृतपूर्णसिंधु ॥
 स्वत्पादमक्ति तव दासदास्य त्वदीयमग्रार्थद्वैकनिष्ठाम् ॥ ५ ॥
 गुरुस्मृतिं निर्मलबुद्धिमाचिन्त्याधिष्ठय मे विजय च देहि ॥
 इष्टार्थलब्धिं वरलोकपश्य घनाग्नवृद्धिं ह्यगोतमवृद्धिं ॥ ६ ॥
 पुत्रादिलब्धिं स उदारता च देहीश मे चास्त्वभयं हि ज्ञाति ॥
 ब्रह्माग्निभूभ्यो नम ओषधीभ्यो वाचे नमो वाक्यतये च विष्णवे ॥ ७ ॥
 शिवस्तु भूर्ने शिवमवरिष्ठ चाग्राभय मेस्तु दिश शिवाश्च ॥
 आपश्च विद्युत्परिपातु देवा शं सर्वतो नोऽभयमस्तु ज्ञाति ॥ ८ ॥

इति ध्या प. प वासुदेवानदहरस्वतीविगचित
 दत्तात्रेयस्तोत्रम् ॥

११० अद्वैतमालामन्त्रः

वराभयकरं देवं सच्चिदानन्दविग्रहं ।

दत्तात्रेयं गुरुं ध्यात्वा मालामंत्रं पठेच्छुचिः ॥ १ ॥

ॐ नमो भगवते दत्तात्रेयाय सच्चिदानन्दविग्रहायादृश्यत्वादि-
गुणकाय नित्यशुद्धबुद्धमुक्तस्वभावायासंगतायेश्वराय प्रकृति-
प्रवर्तकायाजायान्यक्तात्मने भूतेश्वराय सद्धर्मत्राणाय योगमाययावि-
ष्कृतशुद्धसत्त्वस्वरूपायान्युत भवर्षधं विमोचय विमोचयाऽपापवि-
द्धासक्ततयाश्रमोचितकर्माणि साधय साधय श्रीमन् साधनसंपदं देहि
देहि सद्गुरुत्तम गुरुपसस्या भवणाद्यभ्यासपूर्वकं भवप्रदभक्तिं वितर
वितराऽऽद्य लयविशेषाशीन्यपरिहर परिहर श्रीहरेऽसंभावनादिद्विक्लिनी-
र्जहि जहि लेशकर्मविपाकाशयवर्जिताविद्यादिद्वेशाश्रयाशय नाशय
हृषीकेशार्थदोषदृष्ट्या प्रमार्थाद्रियाणि वशीकुरु वशीकुरु सर्वातर्यामिन्
वैराग्याभ्यासवशाच्चंचलं मन आकर्षयाकर्षयासंग रागद्वेषौ विद्वे-
षय विद्वेषयाऽऽप्तकाम कामादिशत्रून्चाटयोचाटय कल्पनातीत दुष्कल्प-
नाः स्तंभय स्तंभयाऽऽमुष्मनिपूदनासुरभावं मारय मारयाऽऽप्तमुदर्शन
व्याधिरत्यानादियोगोपसर्गाऽऽत्मय शमय मृत्युंजय प्रमादमृत्युं विद्रा-
वय विद्रावय विमुक्त हृदयमंघ्रि मिथि मिथि निःसंशय सर्वसंशया-
श्लिधि श्लिधि निर्वासन दुर्वासना वारय वारय क्रियाकारकफलासं-
स्पृष्ट ज्ञानाग्निना दाह्यकर्माणि दह दह पाशविमोचन पाशांस्त्रोदय
त्रोदयाऽऽदित्यवर्णात्मस्वरूपप्रदर्शनेन स्वपदेन नियोजय नियोजय
जय जय भगवन्ननसूयानन्दवर्धनाय दत्तात्रेयाय नमस्ते नमस्ते ५००॥

इति पंचशतार्थं यो दध्यान्मालामनुं गले ।

अर्थं तस्य न मुष्णंति देहस्थेन्द्रियतस्कराः ॥ २ ॥

दंभदर्पादयो घोरा ये चाविद्यानिष्ठाचराः ।
 ये योगभूचरा ज्ञानभूचराः क्षेत्रा अपि ॥ ३ ॥
 अंतरायकरा भूतग्रहाः क्रूरतरा अपि ।
 याश्च तुष्णादिराक्षस्यो दुर्मरा भैरवा अपि ॥ ४ ॥
 ये च त्रिविधदुःखारूपा वेतालो लोभसंहितः ।
 महामोहाभिधो जलप्राक्षसो द्विविधानृती ॥ ५ ॥
 शाकिनी डाकिनी चापि लयापाश्च पिशाचकाः ।
 दूरादेश भलायंते तेपि मालाभूतो द्रुतम् ॥ ६ ॥
 भीष्मद्विक्रमतो लभ्य परभक्तिः प्रजापितः ।
 दत्तोति परमं दद्यात्पदं देवमुदुर्लभम् ॥ ७ ॥

इति श्रीबालदेवानन्दसरस्वतीभिरक्षित-
 द्वैतमालामन्त्रः ॥

१११ अद्वैतं दत्तात्रेयवर्मस्तोत्रम्

ध्यात्वा भक्तमयकरं सप्तद्विष्टिचालकम् ॥
 दत्तात्रेयं पठेद्भक्तं सर्वरक्षाकरं परं ॥ १ ॥
 स्वसत्तनुप्रणामे मे प्रणमय्य शिरोऽवतु ॥
 व्यर्थोत्तिरः पुरःकपाद् दुर्मराश्च दुर्मूर्खः ॥ २ ॥
 स्वपादतुलसीगंधप्रीतिदानेन पातु मे ॥
 नासत्यनासिको प्राणमितरप्राणतपस्यात् ॥ ३ ॥
 नेत्रे स्वसाधुमूर्तिं भास्कराक्षः प्रदर्श्य च ॥
 रूपलावण्यसौंदर्यवीक्षणतपिरक्षतु ॥ ४ ॥
 सुश्लोको दिव्यभुक्तिः श्रोत्रे श्रावयित्वा स्वकं यशः ॥
 श्राव्यं च द्विविधं पातु शब्दात्कर्णकषायदात् ॥ ५ ॥

- वसारायित्वा मधुरान्स्वगुणान्लोकशोभहान् ॥
 जिह्वां पावकवाक्पातु रसास्वाददुरुक्तितः ॥ ६ ॥
 स्वाश्रयक्षेत्रतीर्थेषु गमयित्वा पदौ मम ॥
 चरुक्रमपदः पातु व्यर्थपर्यटनादकान् ॥ ७ ॥
 रजोहरः स्वसत्पादरजस्तीर्थाप्लुतानि मे ॥
 कृन्त्यांगानि हरिः पातु सुस्पर्शालेपनादितः ॥ ८ ॥
 चंद्रचेताः स्वमननात्हादवानेन मे मनः ॥
 दुःखदाघंतवत्स्पर्शसंकल्पायासतोऽवतु ॥ ९ ॥
 चित्तं सादयतुसंधानं कारयित्वा पुमीश्वरः ॥
 गरीचिकोपमद्वैतानुसंधानात्सदायतु ॥ १० ॥
 प्राहयित्वातीन्द्रियकं बुद्धिं मे निश्चयात्मिकाम् ॥
 दुस्तर्कत्पातु जीवात्मा धीन्याप्यस्वतमाः स्वभूः ॥ ११ ॥
 हृत्ते देहेंद्रियप्राणमनोधीभ्यो विलक्षणः ॥
 सोहमित्यनुमात्र्याहंकारत्पातु दुराग्रहान् ॥ १२ ॥
 सर्वाशाभ्यः सदा माग्याद्विष्णुः सयात्मकोऽपि च ॥
 वर्जितं कथवेनाव्याद्रक्षाहीनं च यत्स्थलं ॥ १३ ॥
 यो नष्टादारमनीदं सन्सनद्धः कथं च भवेत् ॥
 साम्राज्यसंस्थः कामाचरीन् जित्वाद्वैतसंविदि ॥ १४ ॥
 संसारदुःखप्रहर नष्टात्मघनदायकं ॥
 त्रिदोषोत्पातशमनं दुर्हृत्त्रावादिवारणम् ॥ १५ ॥
 यस्यांगे वर्म कंठे च माला गीतायुधं करे ॥
 जराप्रदर्शितपथं प्रचंडामयसैनिकम् ॥ १६ ॥
 प्राप्तं मृत्युरिपुं चाप्यविगणय्य स एव हि ॥
 पदाक्रम्य सुखी यायात्प्रसिद्धं ब्रह्मलोककम् ॥ १७ ॥
 इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानंदसरस्वतीविरचित
 श्रीदत्तात्रेयवर्माख्यकवच संपूर्णम् ॥

११२ श्रीदत्तात्रेयनातारावली

दत्तात्रेय महामाय वेदगेष हतामय ॥

अनसुयाऽत्रितनय ममापायं निवारय ॥ १ ॥

नमो नमस्ते जगदेकनाथ । नमो नमस्ते सुपवित्रगाथ ॥

नमो नमस्ते जगतामधीश । नमो नमस्तेऽस्तु परावरोक्ष ॥ २ ॥

स्वत्तोऽपिकं जातमिदं हि विश्वं । त्वमेव सर्वं परिपासि विश्वं ॥

स्यं शक्तितो धारयसीह विश्वं । त्वमेव ओ संहरसीश विश्वम् ॥ ३ ॥

स्वं जीवरूपेण हि सर्वविश्वं । प्रविश्य संचेष्टयसे न विश्वं ॥

स्वतंत्रमश्रागिललोकत्रंधो । कान्ठ्यसिंधो परशोधसिंधो ॥ ४ ॥

यो ब्रह्मरूपेण सृजत्यशेषं । यो विष्णुरूपेण च पालयशेषं ॥

यो रुद्ररूपेण च हंत्यशेषं । दुर्गादिरूपैः क्षमयत्यशेषं ॥ ५ ॥

यो देवतारूपधरोऽस्ति भागं । यो वेदरूपोऽपि विभर्ति भागं ॥

यो ऽधीशरूपेण ददाति भागं । यो मानिरूपेण वनोति योगम् ॥ ६ ॥

गायन्ति यं निधमशेषदेवाः । यजन्ति नित्यं मुनयोऽस्तभेदाः ॥

ब्रह्माविदेवा अपि यं नमन्ति । सर्वेऽपि ते लक्ष्यहिता भवन्ति ॥ ७ ॥

यो धर्मसेतुं पुट्टद्वान्निभर्ति । नैकाग्रतारात्मने विभर्ति ॥

शृङ्खलालान्योऽपि सतो विभर्ति । यो भक्तद्वारं स्पृशमावनेति ॥ ८ ॥

स त्वं नूनं देवदेवर्षिणेयो । दत्तात्रेयो भावगम्योऽहमेव यः ॥

ध्येयः सर्वैर्योगिभिः सर्वमान्यः कोऽन्यस्मात् तारकोपीश धन्यः ॥ ९ ॥

सजलजलदनीलो योऽनसुयात्रिनाथो

विनिहतनिजकालो योऽमलो दिव्यलीलः ॥

अमरविपुलकीर्तिः सविदानंदमूर्तिः-

हंतनिजभञ्जकातिः पात्यसी दिव्यमूर्तिः ॥ १० ॥

करोति सर्वस्य भवानपेक्षा कथं भवतोऽस्य भवेदुपेक्षा ॥
 अथापि मूढः प्रकरोति तुच्छां सेवां तवोद्दिश्य च जीवितेच्छाम् ॥१९॥
 द्वेष्ट्यः प्रियो या न च तेऽस्ति कश्चिन् त्वं वर्तसे सर्वसमोऽथ दुश्मिन् ।
 त्वामन्यथा भावयति स्वदोषान्निर्दोषतायां तव वेदघोषः ॥ २० ॥
 गृण्हासि नो कस्यचिदीश पुण्यं गृण्हासि नो कस्यचिदप्यपुण्यम् ॥
 क्रियाफलं मास्य च कर्तृमार्गं सृजस्यविद्वेत्ति न च स्वभावम् ॥२१॥
 मातुः शिशोर्दुर्गुणनाशनाय न तावने निर्दयता न दोषः ॥
 तथा निघंतुर्गुणदोषयोस्ते न द्रुष्टव्याऽदयता न दोषः ॥ २२ ॥
 दुर्गादिरूपैर्महिषासुराद्यान् रामादिरूपैरपि रावणाद्यान् ॥
 अनेकैर्हि साविकपापबुक्तान् क्रूरान्सदाचारकथाविबुक्तान् ॥ २३ ॥
 स्वपापनाशार्थं मनेककल्पान्यास्यंत पतान्निरयानकल्पान् ॥
 स्वकीयमुक्तौ निजशस्त्ररुत्तान् कृत्वा भवान्यामनयत्मुपूतान् ॥ २४ ॥
 याऽपाययस्तन्यमिषाद्विषं सा लेभे मतिं पाशुभिर्वा दयालुः ॥
 त्वतोपरः को निजह्वयंसक्तस्तत्रैव नित्यं हामेमानुक्तः ॥ २५ ॥

नो कार्यं करणं च ते परावते लिंगं कला नापि ते
 विताता त्वदमेव नान्य इति ते तत्त्वं प्रसिद्धं श्रुतेः ॥
 नैशस्ते अनिताधिकः सग उक्तान्यः कथनास्ति प्रमु-
 र्दत्तात्रेय गुरो निजामरतरो त्वं सत्यमेको विभुः ॥२६॥

भोगार्थं सृजसीति कोऽपि वदति मांढार्यमित्यं परे
 ते केन्द्रावित समानकाम महिमानं नो विदुर्हीतरे ॥
 केशीदं सदसद्बदं त्वितरथा वामास्तु मेतरकथा-
 पंधा मे श्रुतिर्निवस्तव पदप्रार्थये सुरयोऽन्ये यूया ॥ २७ ॥

सोऽनन्यभक्तोऽस्य ॥ पर्युपासको नित्याभियुक्तो यमुपैत्यभेदतः ॥
तत्प्रीतयेऽसौ भवतात्समर्थनातारावली तत्पदभक्तिभावना ॥२८॥

इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानंदसरस्वतीविरचिता

प्रार्थनातारावली संपूर्णा ॥

११३ नक्षत्रमालिकास्तोत्रम्

गोदावर्या महानद्या उत्तरे सिंहपर्वते ॥
सुपुण्ये माहुरपुरे सर्वतीर्थसमन्विते ॥ १ ॥
जज्ञेऽत्रैरनसूयायां प्रदोये बुधवासरे ॥
मागशीर्ष्या महायोगी दत्तात्रेयो दिगंबरः ॥ २ ॥
मालां कुंडीं च दमरुं शूलं शंखं सुदर्शनम् ॥
दधानः पद्भुजैस्त्रयात्मा योगमार्गप्रवर्तकः ॥ ३ ॥
भस्मोष्णलितसर्वांगो जटाजूटविराजितः ॥
रुद्राश्रभूषिततनुः शांभवीमुद्रया युतः ॥ ४ ॥
भक्तानुग्रहकृतित्यं पापतापार्तिभंजनः ॥
बालोन्मत्तपिशाचाभः स्मर्तृगामी दयानिधिः ॥ ५ ॥
यस्यास्ति माहुरे निद्रा निवासः सिंहपर्वते ॥
प्रातःस्नानं च गंगायां ध्यानं गंधर्वपत्तने ॥ ६ ॥
कुरुक्षेत्रे चाचमनं धूतपापेश्वरे तथा ॥
विभूतिधारणं प्रातःसंध्या च करहाटके ॥ ७ ॥
कोलापुरेऽस्य भिक्षा च पांचालेऽपि च मोजनं ॥
तिलको विठलपुरे तुंगापानं दिने दिने ॥ ८ ॥

पुराणश्रवणं यस्य नरनारायणश्रमे ॥
 विश्रामो रैवते सायंसंध्या पश्चिमसागरे ॥ ९ ॥
 कार्तवीर्यार्जुनायादाद्योगर्धिमुभयौ प्रभुः ॥
 स्वात्मतत्त्वं च यदवे बहुगुर्वाप्तमुत्तमम् ॥ १० ॥
 आम्बीश्रिकीमलर्काय प्रन्हादाय च धीमते ॥
 आयूराजाय च वरान्साध्येभ्यो मोक्षसाधनम् ॥ ११ ॥
 मंत्रांश्च विष्णुदत्ताय सोमहांताय कर्म च ॥
 स एवाविरभूद्भूयः पूर्वार्णवसमीपतः ॥ १२ ॥
 मात्रे मासि सिते पक्षे चतुर्थ्यां राजविप्रतः ॥
 सुमत्यां प्रार्क्षिसधुतीरे रम्ये पीठापुरे वरे ॥ १३ ॥
 य जाचारव्यवहृतिप्रायश्चित्तोपदेशकृन् ॥
 निजाप्रजावंधपंगू विलोक्य प्रमजन्सुधीः ॥ १४ ॥
 माताभिर्गोमुदे दृष्टिं गतिं ताभ्यामुपानयन् ॥
 मही प्रदक्षिणीकृत्य गोकर्णे द्यद्वमावसन् ॥ १५ ॥
 ततः कृष्णातटं प्राप्य मर्तुक्रामां सपुत्रकं ॥
 निवर्त्य प्राक्षर्णा मेदप्रदोपग्रतमादिशन् ॥ १६ ॥
 तत्पुत्रं विपुषं कृत्वा तस्या जन्मांतरे प्रभुः ॥
 पुत्रोभूद्यो नरहरिनामको देश उत्तरे ॥ १७ ॥
 परंजनगरेऽप्यंशमाचवद्विजतो विभुः ॥
 मासि पापे सिते पक्षे द्वितीयायां शनेर्दिने ॥ १८ ॥
 जातमात्रोऽपि चोकारं पपाठायापि मृषत्रन् ॥
 सप्ताहान्ग्रीलया स्थित्या नानाकोतुङ्कृतप्रभुः ॥ १९ ॥
 ठपनीतोऽपठद्वेदान्छप्तमे वत्सरे स्वयम् ॥
 आम्नास्य जननीं पुत्रद्वयदानेन घोषदः ॥ २० ॥

काशीं ग वाष्टागयोगाभ्यासी कृष्णसरस्वतीम् ॥
 वृत्वा गुरु यतिर्भूत्वा वेदार्थान्सप्रकाश्य च ॥ २१ ॥
 लुप्तसन्धासिधर्मं च तेने तुर्याश्रमोक्तकृन् ॥
 मेरु प्रदक्षिणीकृत्य शिष्यान्कृत्वापि भूरिश ॥ २२ ॥
 पितृभ्या दर्शनं दत्वा द्विज शूलरुजार्दितम् ॥
 कृत्वानामयमाश्रमस्य सायदेव महामतिम् ॥ २३ ॥
 जम्बू स्थित्वा वधनायक्षेत्रे कृष्णातटे तत ॥
 भिल्लवाग्या चतुर्मासान्विभुर्गत्वा ततोऽप्रत ॥ २४ ॥
 नृसिंहवाटिकाक्षेत्रे द्वादशाब्दान्वसन्मुधी ॥
 तत्र स्थित्वापि गधर्वपुरमेयावसन्मठे ॥ २५ ॥
 जीवयित्वा मृतान्दुग्धा वध्या च महिषीं हरि ॥
 विध्वरूपं दर्शयित्वा यतये विश्वनाटक ॥ २६ ॥
 बह्नीरमानुषीर्लीला कृत्वा गुप्तोऽपि तत्र च ॥
 य आस्ते भगवान्दत्त सोऽस्मान्क्षतु सर्वदा ॥ २७ ॥
 या सप्तविंशतिश्लोकं कृत्वा नक्षत्रमालिका ॥
 सङ्गृह्येभ्योर्पिता भक्त्यभिन्नश्रीदत्ततुष्टये ॥ २८ ॥
 द्वादश्यामाश्रिते कृष्णे श्रीपादस्योत्सवो महान् ॥
 माधे कृष्णे प्रतिपदि नरसिंहप्रभोस्तथा ॥ २९ ॥

इति श्री. प. प. भ. वामुदेवानन्दसरस्वतीविरचिता
 नक्षत्रमालिका संपूर्णा ॥

११४ श्रीदत्तभानुसुधारसस्तोत्रम्

दत्तात्रेय परसुखमय वेदमेय ह्यमेय
 योगिध्येय इतनिजभय स्वीकृतानेककायम् ॥
 दुष्टाभ्याम्य विततविजय देवर्ष्यार्पितं
 चदे निय विहितविनय चान्धय भावगान्यम् ॥ १ ॥
 दत्तात्रेय नमोऽस्तु ते मगवते पापश्रय कुर्वते
 दारिद्र्य हरते भय क्षमयते काङ्क्षमातन्वते ॥
 भक्तानुद्धरते शिष्य च ददते सत्कीर्तिमातन्वते ।
 भूतान्द्रावयते वर प्रददते भेय पते सद्गते ॥ २ ॥
 एक सोभाग्यजनक तारक लोकनायकम् ॥
 विशोक श्रातभजक नमस्ये कामपूरकम् ॥ ३ ॥
 नित्य स्मशमि ते पादे हतलेहे सुखप्रदे ॥
 प्रदेहि मे शुद्धभाव भाव यो वारयेद्द्रुतम् ॥ ४ ॥

समस्तसफप्रदगार्तबंधु समस्तकल्याणदमस्तबधु ॥
 काङ्क्षसिद्धिं प्रणमामि दत्त य शोधयत्याशु मलीनचित्तम् ॥ ५ ॥
 समस्तभूतात्तत्प्राप्तवर्ती यश्चाग्निपुत्रो यतिपञ्चवर्ती ॥
 सुकीर्तिसंख्यातदिगतराल स पातु मा निर्जितभक्त्याल ॥ ६ ॥
 व्याख्याधिदारिद्र्यमयातिहर्ता स्वगुणयेनेकशरीरघर्ता ॥
 स्वदातवर्ता बहुधा विद्वता कर्ताप्यकर्ता स्ववशोऽरिहर्ता ॥ ७ ॥
 स पानसुपातनयोऽभयथा विष्णु स्वय भारिकरक्षणाय ॥
 गुणा यदीया ॥ हि बुद्धिमद्भिर्गण्यत आत्ममणीह धात्रा ॥ ८ ॥
 न परकटाक्षामृतवृष्टितोऽत्र तिष्ठति तापा सकला परत्र ॥
 य सद्गतिं सनददाति मूषा स मेतरे तिष्ठतु दिव्यधामा ॥ ९ ॥

स त्वं प्रसीदात्रिसुतार्तिहारिन् दिगंबर स्वीयमनोविहारिन् ॥
दुष्टा लिपियां लिखितान् धात्रा कार्या त्वया सातिशुभा

विधात्रा ॥१८॥

सर्वमंगलसंपुक्त सर्वैश्वर्यसमन्वित ॥

प्रसन्ने त्वयि सर्वेशे किं केषां दुर्लभं दुह ॥ १९ ॥

हादापतिमिरं हंसं शुद्धज्ञानप्रकाशक ॥

रज्ज्वेग्निसमागिक्यश्रुतिरेवालमीश नः ॥ १२ ॥

स्वकृपार्द्रकटाक्षेण वीक्षसे चेत्सकृद्वि मां ॥

भविष्यामि कृतार्थोऽत्र पात्रं चापि स्थितेस्तव ॥ १३ ॥

यद्येव मंदो यराकोऽहं क्व भवान्भगवान्प्रभुः ॥

अथापि भवदादेश भाग्यवानस्मि ते दृशा ॥ १४ ॥

विहितानि मया नाना पातकानि च यद्यपि ॥

अथापि ते प्रसादेन पवित्रोऽहं न संशयः ॥ १५ ॥

स्वलीलया त्वं हि जनान्पुनासि तन्मे स्वलीलाश्रयणं प्रयच्छ ॥

तस्याः श्रुतेः मांद्रविलोचनोऽहं पुनामि चात्मानमदीव देव ॥ १६ ॥

पुरतस्ते स्फुटं वच्मि दीपराशिरहं किं ।

दीपा ममामिताः पांसुवृष्टिर्बिन्दुसमा विभो ॥ १७ ॥

पापीयसामहं मुर्यः त्वं तु कारुणिकाग्रणीः ।

दयनीयो नहि कापि मदन्य इति भाति मे ॥ १८ ॥

ईदृशं मां विलोकयापि कृपालो ते मनो यदि ।

न द्रवेत्तर्हि किं वाच्यमदृष्टं मे तवाप्रतः ॥ १९ ॥

त्वमेव सृष्टवान्सर्वान्दत्तात्रेय दयानिधे ॥

वयं दीनतराः पुत्रास्तवाकल्पाः स्वरक्षणे ॥ २० ॥

जयतु जयतु दत्तो देवसंघामिपूज्यो
जयतु जयतु भद्रो भद्रो मावुद्देवः ॥
जयतु जयतु नित्यो निर्मलज्ञानवेद्यो
जयतु जयतु सत्यः सत्यसंघोऽनवरः ॥ २१ ॥
यद्यहं तव पुत्रः स्यां पिता माता त्वमेव मे ॥
दयारतन्यामृतेनाशु मातस्त्वममिपिच माम् ॥ २२ ॥
ईशामिन्ननिमित्तोपादानत्वात्सदुरस्य ते ॥
जगद्योने सुतो नाहं दत्त मां परिपाह्यतः ॥ २३ ॥
तव वत्सस्य मे वाक्यं सूक्तं वामूक्तमप्यहो ॥
क्षंतव्यं मेपराधम स्वत्तन्या न गतिर्हि मे ॥ २४ ॥
अनन्यगतिकम्यास्य बालस्य मम ते पितः ॥
न सर्वयोषितां गेहा दोषाणां गणनापि च ॥ २५ ॥
अज्ञानित्वाद्भक्त्यादोषा मम पदे पदे ॥
भवंति किं करोमीह कष्टनायकनालय ॥ २६ ॥
अथानि मेऽपराधैश्चेदायास्यति पातम् ॥
पदाहताभेकेणानि माता रुध्यति किं भुवि ॥ २७ ॥
रंक्रमंरुगत दीनं तादृशं पदेन च ॥
माता ह्यजाते किं बालं प्रत्युताश्चाश्रयत्यहो ॥ २८ ॥
तादृशं मामकलं चेन्नाश्वासयसि भो प्रभो ॥
अहह यत दीनस्य त्वां विना मम का गतिः ॥ २९ ॥
शिशुर्नायं शठ स्वार्थीयापि नायातु तैऽतरम् ॥
लोके हि क्षुधिता पात्राः स्मरन्ते त्रिजमातम् ॥ ३० ॥

जीवनं भिन्नयोः पित्रोर्लोक एकतराच्छिशोः ॥
 त्वं नृभयं दत्त मम मास्तु निर्दयता मयि ॥ ३१ ॥
 स्तवनेन न शक्तोऽस्मि त्वां प्रसादयितुं प्रभो ॥
 ब्रह्माद्याश्चकितास्तत्र मंदोऽहं शक्नुयां कथम् ॥ ३२ ॥
 दत्त त्वद्बालवाक्यानि सूक्तासूक्तानि धानि च ॥
 धानि स्वीकुरु सर्वज्ञ दयालो भक्तभावने ॥ ३३ ॥
 ये त्वां शरणमापन्नाः कृतार्था अभवन्निह मे ॥
 एतद्विचार्य मनसा दत्त त्वां शरणं गतः ॥ ३४ ॥
 त्वन्निष्ठास्त्वत्परा भक्तास्तव ते सुखभागिनः ॥
 इति दाक्षानुरोधेन दत्त त्वां शरणं गतः ॥ ३५ ॥
 स्वभक्षननुगृह्णाति सगवान्भक्तवत्सलः ॥
 इति संचित्य संचित्य कथंविद्वारदाम्यसून् ॥ ३६ ॥
 त्वद्भुक्तस्त्वदधीनोऽहमस्मि तुभ्यं समर्पितम् ॥
 तर्तुं मनो धनं चापि कृपां कुरु ममोपरि ॥ ३७ ॥
 त्वयि भक्तिं नैव जाने न जानेऽर्चनपद्धतिम् ॥
 कृतं न दानधर्मादि प्रसादं कुरु केवलम् ॥ ३८ ॥
 ब्रह्मचर्यादि नाधीनं नाधीता विधितः श्रुतिः ॥
 गार्हस्थ्यं विधिना दत्त न कृतं वत्प्रसीद मे ॥ ३९ ॥
 न साधुसंगमो मेऽस्ति न कृतं वृद्धसेवनं ॥
 न शास्त्रशासनं दत्त केवलं त्वं दयां कुरु ॥ ४० ॥
 ज्ञातेऽपि धर्मे नहि मे प्रशुत्तिर्ज्ञातेऽप्यधर्मे न सतो निवृत्तिः ॥
 भीदत्तनाथेन हृदि स्थितेन त्वया नियुक्तोऽस्मि तया करोमि ॥ ४१ ॥
 कृतिः सेवा गतिर्यात्रा स्मृतिश्चिता स्तुतिर्विचरः ॥
 भवंतु दत्त मे नित्यं त्वदीया एव सर्वदा ॥ ४२ ॥

प्रतिज्ञा ते न मक्ता मे नश्यतीति सुनिश्चितम् ॥	
श्रीदत्त चित्त आनीय जीवनं धारयाम्यहं	॥ ४३ ॥
इत्तोऽहं ते मयेतीक्ष्ण आत्मदानेन योऽभवत् ॥	
अनसूयात्रिपुत्रः स श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ४४ ॥
कार्तवीर्यार्जुनायादाद्योगार्द्धिसुमर्या प्रभुः ॥	
अव्याहतगतिं चासौ श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ४५ ॥
आन्दीक्षिकीमलर्काय विकल्पत्यागपूर्वकम् ॥	
यो ददाचार्यवर्यः स श्रीदत्तः शरणं मम	४६ ॥
चतुर्विंशतिगुर्वोक्तं हेयोपादेयलक्षणं ॥	
ज्ञानं यो यदपेऽदात्तः श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ४७ ॥
मदालसागर्भरत्नालर्काय प्राहिणोच्च यः ॥	
योगपूर्वात्मविज्ञानं श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ४८ ॥
आयुराजाय सत्पुत्रं सेवार्धमपराय यः ॥	
प्रददी सद्गतिं धीप श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ४९ ॥
लोकोपकृतये विष्णुदत्तविप्राय योऽर्पयत् ॥	
विद्यास्तच्छास्त्रमुग्रयः स श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ५० ॥
मर्त्या सहानुगमनविधिं यः प्राह सर्वविन् ॥	
राममात्रे रेणुकायै श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ५१ ॥
समूलभान्दिकं कर्म सोमकर्तृनृपाय यः ॥	
मोक्षोपयोगि सकलं श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ५२ ॥
नामधारकभक्ताय निर्दिष्टाय वयदशेषत् ॥	
सुष्टः स्तुत्या स्वरूपं स श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ५३ ॥
यः कलिग्रहसंवाद्मिपेणाऽऽह युगसिद्धिः ॥	
गुरुसेवां च सिद्धाऽऽस्याच्छादितः शरणं मम	॥ ५४ ॥

शिष्यवेनोरीकृत्य सायंदेवं ररक्ष यः ॥	
भीतं च झूरयवनाच्छू दत्तः शरणं मम	॥ ६७ ॥
त्रेरथत्तीर्थयात्रायै तीर्थरूपोऽपि यः स्वकान् ॥	
सम्यग्धर्ममुपादिश्य श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ६८ ॥
सशिष्यः पर्यलीक्षेत्रे वैद्यनाथसमीपतः ॥	
स्थित्योद्धार मूढं यः श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ६९ ॥
विद्वत्सुतमविद्यं य आगतं लोकनिन्दितम् ॥	
छिन्नजिह्वं युधे चक्रे श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ७० ॥
मृलिहृदाटिक स्थो यः मददौ शाकमुद् निधिम् ॥	
दरिद्रब्राह्मणायाम्नी श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ७१ ॥
भक्ताय त्रिस्तलीयात्रां दर्शयामास यः क्षणात् ॥	
षकार धरतं क्षेत्रे श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ७२ ॥
प्रेतं तिं वारयित्वा यो ब्राह्मण्ये भक्तिभावितः ॥	
ददौ पुत्रो स गतिदः श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ७३ ॥
तत्त्वं यो मृतपुत्रायै बोधयित्वाप्यजीवयन् ॥	
मृतं कल्पद्रुमस्थः ॥ श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ७४ ॥
दोहयामास मिश्रायै यो वंध्यां माहिर्षीं प्रभुः ॥	
वारिश्चदावदावः स श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ७५ ॥
राजप्रार्थिन एत्यास्थान्मठे यो गाणगापुरे ॥	
प्रक्षारक्षः समुद्धर्ता श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ७६ ॥
विश्वरूपं निदद्याय शिष्यकास्थः स्वतंक्रुतः ॥	
गर्वहादर्शयद्यः स श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ७७ ॥
त्रिविश्रमेण चानांतां गर्वितौ ब्राह्मणद्विषौ ॥	
बोधयामास तौ यः स श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ७८ ॥

- वक्त्वा चतुर्वेदशाखातदंगादिकमीश्वरः ।
 विप्रगर्भद्वयो यः स धीदत्तः शरणं मम ॥ ७९ ॥
 सप्तजन्मविदे सप्तरेखोलुंघनतो ददौ ॥
 यो हीनाय द्युतिस्फूर्तिं धीदत्तः शरणं मम ॥ ८० ॥
 त्रिविक्रमायाह कर्मगतिं दत्तविदा पुनः ॥
 विद्युक्तं पतितं चक्रे धीदत्तः शरणं मम ॥ ८१ ॥
 रक्षसे वामदेवेन भरममाहात्म्यमुद्रतिम् ॥
 उक्तं त्रिविक्रमायाह धीदत्तः शरणं मम ॥ ८२ ॥
 गोपीनाथमुतो रुणो मृतस्त्वस्त्री शुशोच ताम् ॥
 बोधयामास यो योगी धीदत्तः शरणं मम ॥ ८३ ॥
 गुर्वगस्त्यपि सत्त्वादर्कं स्त्रीधर्ममाह यः ॥
 रूपांतरेण स प्रातः धीदत्तः शरणं मम ॥ ८४ ॥
 विषयाधर्ममादिद्वयानुगमे चाक्षमरमदः ॥
 अजीवयन्सूतं विप्रं धीदत्तः शरणं मम ॥ ८५ ॥
 वेदयासत्यै तु रुद्राश्रमाहात्म्ययुतमीदृकृतम् ॥
 प्रसादं प्राह यः सत्यं धीदत्तः शरणं मम ॥ ८६ ॥
 दत्तरुद्रीयगाहात्म्ये सृतराद्गुतजीवनम् ॥
 सत्यं शशंस स गुरुः धीदत्तः शरणं मम ॥ ८७ ॥
 कपारुवान् क्षियो मंत्रानर्हत्तार्यमुभायदम् ॥
 सोमप्रनं च यः प्राह धीदत्तः शरणं मम ॥ ८८ ॥
 प्राक्षण्या दुःस्वभावं यो निवार्याह्निमुत्तमम् ॥
 शशंस प्राक्षणायासां धीदत्तः शरणं मम ॥ ८९ ॥
 गार्हग्यधर्मं विप्राय प्रत्यक्षायजिहासवा ॥
 प्रममुक्त्वै ॥ उपे न धीदत्तः शरणं मम ॥ ९० ॥

त्रिपुंवर्याप्तपक्तेन मोक्षयामास यो नृणाम् ॥	
सिद्धश्रुतु सहस्राणि श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ९१ ॥
अश्वत्थसेवामादिश्य पुत्रौ योदात्फलप्रदः ॥	
चित्रकूटं धृतवंध्यायै श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ९२ ॥
कारयित्वा शुष्ककाष्ठसेवां तद्वृक्षतां नयन् ॥	
विप्रकुष्ठं जहारासौ श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ९३ ॥
भजंतं कष्टतोऽप्याह सार्यदेवं परीक्ष्य यः ॥	
गुरुसेवाविधानं स श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ९४ ॥
शिवतोषकरी काशीयात्रां भक्ताय योऽवदत् ॥	
सविधिं विहितां त्वष्टा श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ९५ ॥
कौण्डिण्यधर्मविहितमनेतव्रतमाह यः ॥	
कारयामास तद्योऽपि श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ९६ ॥
श्रीशैलं तंतुकायासौ योगगत्या व्यदर्शयत् ॥	
शिवरात्रिप्रवाहे स श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ९७ ॥
ज्ञापयित्वाप्यमर्त्यत्वं स्वस्य दृष्ट्वा चकार यः ॥	
विदुष्टं नंदिशर्माणं श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ९८ ॥
नरकेसरिणे स्वप्ने स्वं कलेश्वरलिंगगम् ॥	
दर्शयित्वानुजमाह श्रीदत्तः शरणं मम	॥ ९९ ॥
अष्टमूर्तिधरोऽप्यष्टधामगो भक्तवत्सलः ॥	
दीपावत्युत्सवेऽभुत्स श्रीदत्तः शरणं मम	॥ १०० ॥
अपत्यं छेदयित्वापि क्षेत्रे शतगुणं वतः ॥	
धान्यं शूद्राय योऽदात्स श्रीदत्तः शरणं मम	॥ १०१ ॥
गाणगापुरके क्षेत्रे योऽष्टवीर्यान्दर्शयत् ॥	
भक्तेभ्यो भीमरथ्यां स श्रीदत्तः शरणं मम	॥ १०२ ॥

पूर्वदत्तवरायादाद्राग्यं स्फोटकरुग्धरः ॥

श्लेच्छाय दृष्टि चेष्टे च श्रीदत्तः शरणं मम ॥ १०३ ॥

श्रीशैलयात्रामिषेण वरदः पुष्पपीठगः ॥

कलौ तिरोऽभवद्यः स श्रीदत्तः शरणं मम ॥ १०४ ॥

निद्रा मारुपुरेऽस्य सहस्रशिल्लरे पीठं मिमंशा पुरे
काश्याख्ये करहाटकेऽर्घ्यमवरे भिक्षास्य कोलापुरे ॥

पांचाले भोजिरस्य विठ्ठलपुरे पत्रं त्रिचित्रं पुरे
गांधर्वे युजिराचमः कुरुपुरे दूरे स्मृतो नांतरे ॥ १०५ ॥

अमलकमलवक्त्रः पद्मपत्राभनेत्रः

परविस्तिक्तत्रः सर्षपा यः स्वतंत्रः ॥

स च परमपरित्रः सत्कर्मदत्त्वमत्रः

परमरविरगात्रो योऽनसुयात्रिपुत्रः ॥ १०६ ॥

नमस्ते समस्तेष्टदात्रे विग्रहे नमस्ते समस्तेष्टिषार्थीघटत्रे ॥

नमस्ते समस्तेगितहाय भूत्रे नमस्ते समस्तेष्टकर्त्रेऽकृद्भूत्रे ॥ १०७ ॥

नमो नमस्तेऽस्तु पुरांतकाय नमो नमस्तेस्त्वसुरांतकाय ॥

नमो नमस्तेऽस्तु सलांतकाय दत्ताय भक्तार्तेरिनाशनाय ॥ १०८ ॥

श्रीदत्तदेवेश्वर मे प्रसीद श्रीदत्तसर्वेश्वर मे प्रसीद ॥

प्रसीद योगेश्वर दोहं योगं स्वरीयभक्तेः कुरु मा वियोगम् ॥ १०९ ॥

श्रीदत्तो जयतीह दत्तमनिशं ध्यायामि दत्तेन मे ।

हृच्छुद्धिर्विहेता तवोऽस्तु सततं दत्ताय तुभ्यं नमः ॥

दत्ताप्रप्ति परायणं भुतिमतं दत्तस्य दासोऽभ्यहम् ।

श्रीदत्ते परमाकिरन्तु मम भो दत्त प्रसीदेश्वर ॥ ११० ॥

इति श्री. प. प. श्रीवामुदेव'नंदसरस्वतीविरचितं

श्रीदत्तभावतुषारस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

११५ प्रार्थनास्तोत्रम्

प्रभो देवदेव प्रभो दत्तदेव ॥

तारकोऽस्माकमकृत्स्नमेव ॥

प्रभो देव देव प्रभो दत्तदेव

॥ ६ ॥

एहि करुणाकरा एहि परमेश्वरा ।

श्राद्धे भयसागरादपिलदेव ॥

एहि लघु सन्मते एहि लघु सप्तते ।

देहि लघु सद्गते शुद्धमायम्

॥ १ ॥

त्वमसि दुःखितापहा त्वमसि भवतापहा ।

त्वमसि दुःमताम्हा सर्वदेव ॥

त्वमसि हितकारक त्वमसि भयवारक-

स्त्वमसि भवतारक साधुदेव

॥ २ ॥

त्वमसि मम दैवतं त्वमसि मम जीविनं ।

त्वांसि मम सकलहितजातमेतन् ॥

त्वमसि मम चालकस्त्यसि मम पालक-

स्त्यमसि मम तारको दत्तदेव

॥ ३ ॥

आर्द्रमतिबोभलं सांद्रकरुणालयं ।

सांद्रचितिसोऽवलं सुकृणशीलं ।

हृदयमिह विश्रुतं सद्यमज ते मतं

सुनय सत्सदा द्रुतं भवतु देव

॥ ४ ॥

देव भयदान्तस्तीव्रतरतापतः ।

दत्त संनापितं मामिषिन्व ॥

सत्कटाशामृतैः पूजितोऽमृतैः

संतुवास्तानृतैः पाहि देव

घोरघोरायकारावृते सद्गतेऽगाधससारकूपे दुरते ।

पतितमतिमन्युना घोरकालादिना

समृत मोचयाम्येष मात्र

॥ ६ ॥

घोरभवसागरे सर्वथा दुरतरेऽस्मिन्ननादाबनेतेऽनपारे ।

पतितमिह दृश्यते कर्मवाताहत

प्रोद्धरतु प्रभो मां सुभाव

॥ ७ ॥

मत्समः पापवृत्तसमः पापवृत्तः ।

नास्त्यपर ईश्वर प्रार्थये तत् ।

यस्वमिच्छसि विमो तत्पुरुष्य प्रभो

वामुदेयार्थित श्रीश देव

॥ ८ ॥ प्रभो

इति धी. प. प धीवामुदेवानदत्तस्वर्गविरचित

धीशान्नयनाधनरुद्रात्तत्पुरुषम् ॥

११६ आयुराजवृत्तदत्तात्रेयस्तोत्रं चतुर्थम् ॥

दुर्दर्श ईशोऽपि मयात्रिजान भवृजितो येन करोऽपि दत्त ॥

दत्तामये तत्पदि मेऽस्ति चित्तं दत्ताश्रय त प्रणमामि दत्तम् ॥ १ ॥

मगधन् किमु मामुपेक्षसे मघवन्मान्य सहापि नेच्छसे ॥

अरितं किमु दुष्कर मया अरितं वाऽऽगच्छेत्ते मया

॥ २ ॥

प्रणमामि विमो प्रसीद मे प्रणतेऽपीश भूते महादमे ॥

शरणं क्व परेण नञ्जरण तेऽभयं गतिर्हि न

॥ ३ ॥

पुत्रार्थं त्वाराध्य लब्ध्वापि पान्तं

पुत्रार्थं ते सप्तसादादकान्तम् ॥

नेत्रेऽशार्तो नष्टपुत्र सुरेण

वीक्षे स्वतोऽन्याश्रय नो परेण

॥ ४ ॥

इति धी. प. प धीवामुदेवानदत्तस्वर्गविरचित

चतुर्थं आयुराजवृत्तदत्तात्रेयस्तोत्रं तत्पुरुषम् ॥

११७ श्रीदत्तात्रेयप्रार्थनास्तोत्रम्

समस्तदोषशोषणं स्वभक्तचित्ततोषणं
 निजाभितप्रपोषणं यतीश्वराग्र्यभूषणं ॥
 अर्याशिरोविभूषणं प्रदर्शितार्थदूषणं
 भजेऽत्रिजे गतिपणं विभुं विभूतिभूषणम् ॥ १ ॥
 समस्तलोककारणं समस्तजीवधारण
 समस्तदुष्टमारणं कुयुद्धिदक्षिणारणम् ॥
 भजद्भयादिदारणं भजत्कुर्मवारणं
 हृदि स्वभक्ततारणं नमामि साधुचारणम् ॥ २ ॥
 नमाम्यहं मुदास्पद निवारितारित्वापदं
 समस्तदुःखतापदं मुनीन्द्रबन्ध ते पदम् ॥
 यद्विवातारामदं विहाय नित्यसमद
 अयान्ति नैव ते भिदं मुहुर्भजन्ति चाविदम् ॥ ३ ॥
 प्रसीद सर्वचेतने प्रसीद मुस्रिचेतने
 स्वभक्तहृदिकेतने सदांश्व दुःखशतने ॥
 स्वमेव मे प्रसूर्मता स्वमेव मे प्रभो पिता
 स्वमेव मेऽखिलेहितार्थदोऽखिलाकतोऽयिता ॥ ४ ॥
 इति श्री. प. प. श्रीबामुदेवानन्दसरस्वतीधिरचित
 श्रीदत्तात्रेयप्रार्थनास्तोत्रं संपूर्णम् ॥

११८ श्रीदत्तप्रतिष्ठास्तोत्रम्

शालिवाहनशकेऽभ्रपूर्णजम्भामिते तपसि मासि योऽत्रिजः ॥
 शीतमीतट उपागतो विमुर्दत्त एष स पुनातु नः प्रभुः ॥ १ ॥

योऽनुवेगवदवत्यनुद्धतानाशयत्यपि सुधीरयोद्धतान् ॥

दत्त एष पुनातु नः स्वयान् सेवकांश्च विदधा वज्रो व्यकान् ॥ २ ॥

गौतम्या निवसति पूर्वकूल आन्ध्रे देशे यो निजभज्ज्येष्ठहन्महीन्ध्रे ॥

सहाख्ये महति यथा तथानपीय यस्यास्ते जगति कथा प्रहर्षणीयम् ॥ ३ ॥

यो माघे मासि राकायां शुक्लशरे प्रतिष्ठितः ॥

प्रज्ञानन्देन गौतम्यां श्रीदत्तो भक्तवत्सलः ॥ ४ ॥

इति श्री. प. प. श्रीव मुद्देवानन्दसरस्वतीविरचितं

श्रीदत्तात्रेयस्तोत्रं सपूर्णम् ॥

११९ श्रीदत्तात्रेयस्तोत्रम् ॥

नमस्तेऽनसूयासुतायार्तिहन्त्रे नमस्तेऽत्रिपुत्राय सर्वाधिहन्त्रे ॥

नमस्तेऽवधूताय लोकैकमग्रे नमस्ते समस्तेहितायादिकर्त्रे ॥ १ ॥

नमस्ते सखादिक्रियायुक्तिर्त्रे नमस्ते जगत्साहिणे ते विकर्त्रे ॥

नमस्तेऽसुरराजये भक्त्यात्रे नमस्तेऽखिलभ्याऽस्य पित्रे च मात्रे ॥ २ ॥

नमस्ते जगन्मानसप्रेम्णाय नमस्ते जगद्यन्त्रसंचालकाय ॥

नमो योगिवर्य प्रभो मे प्रसीद नमो मिथुयन्त्र प्रभो मे प्रसीद ॥ ३ ॥

भुजंगप्रयातेहितास्मासु माला भुजंगप्रयातोऽमं ते विशाखा ॥

अबं नादायित्वा वसन्तीशमूर्तिः शिवंकर्यपीडयाऽऽधिहन्त्री च

कीर्तिः ॥ ४ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवामुद्देवानन्दसरस्वतीविरचितं

श्रीदत्तात्रेयस्तोत्रं सपूर्णम् ॥

१२० श्रीदत्तात्रेयस्तोत्रम्

जन्माद्यस्य यतो यतो जगदिदं शास्त्रं च शास्त्रप्रमं
यत्तच्छास्त्रसमान्वितं मतिहितं वेधं विनष्टप्रमम् ॥
दत्ताख्यं तदु माययाऽस्य तु मया शार्दूलविश्रीडितम्
आरब्धं रुणेन मन्दमतिना स्तोत्रं तदस्वीडितम् ॥ १ ॥
ईक्षापूर्वमचिन्त्यशक्तिरसृजद्विधं य एवो विभुः ॥
साध्याः शापमृधेऽथ लाकविषहो ब्राह्मण्यन्त्याः प्रभुः ॥
पत्न्या अत्रिमुनेस्तपस्विन इतलेषामर्ता निर्मलः ॥
शुर्वास शशिदत्तसंक्षित इतः कुर्यात्स नो मङ्गलम् ॥ २ ॥

कष्टादीपकशिष्ययन्निजगुरुं श्रौवेदधर्माह्वयं
रुष्टं रुग्णमहो निषेव्य वरदं विधेऽहर्द्याह्वयम् ॥
सोऽनाहत्य सुरद्वयं स्वगुरुतो वने यशोऽप्याऽमलम्
दत्तात्रेयगुरुर्मज्जसुरतरुः कुर्यात्स नो मङ्गलम् ॥ ३ ॥

प्रन्दादः क्षुधितातिथिद्विजनुयः श्लोऽसुरग्यं गतः
श्रुत्याऽजेन रणे क्षणं हतमतिः सांऽनात्मचित्वाह्वयः ॥
यं भक्त्या शरणं यतोऽलभदिमामान्वीक्षिर्निश्चलं
दत्तात्रेयगुरुर्मज्जसुरतरुः कुर्यात्स नो मङ्गलम् ॥ ४ ॥

यं साध्याभिधदेयता वपगतास्ताभ्यो जगादामृतं
यो दुःसद्गनिशुचिपूर्वकमरं धैर्यं तितिक्षामृतम् ॥
शान्तिं चात्रि तपोन्तरङ्गकतया भाषानियन्ताऽपलं
दत्तात्रेयगुरुर्मज्जसुरतरुः कुर्यात्स नो मङ्गलम् ॥ ५ ॥

यं वर्णाश्रमलिङ्गहीनममले नम्रं स्थितं साबलं
नागः पिङ्गल ऊच आश्रममिदं किं ते वदत्याह तम् ॥
योऽसौ पञ्चममाश्रमं समदत्त पुनस्य मे हीत्यलं
दत्तात्रेयगुरुर्मज्जसुरतरुः कुर्यात्स नो मङ्गलम् ॥ ६ ॥

यो बुद्ध्याभितभूनगादिगुरुः आदेयदेयात्मकम्
 शान्त्यादिप्रदक्षिणं च यदवेष्टो जगौ स्वाजितम् ॥
 आत्मैवात्मागुरुः किलेति च यतो योऽदर्शयव्यर्गलं
 दत्तात्रेयगुरुर्मजत्सुरतरुः कुर्यात्स नो मङ्गलम् ॥ ७ ॥
 निष्ठां वीक्ष्य पुरा पुनरिह मयीं योगार्द्धमुच्चैर्ददौ
 बाहूनां च सहस्रमाजिमरणं यच्चार्जुनायोद्भूतम् ॥
 बन्धे भार्गवरामकामदमरं धीरेणुकाभीष्टदं
 दत्तात्रेयगुरुर्मजत्सुरतरुः कुर्यात्स नो मङ्गलम् ॥ ८ ॥
 रक्षः प्रत्युपकार्यदर्शयदहो त्रिविष्णुदत्ताय यं
 दुर्दशोऽपि निमन्त्रितोऽग्निरवियुक् भ्रातृभ्युक् सान्वयम् ॥
 तं रक्षोऽप्यनयमिजं पदमदो मोदात्मकं सोम्यवलं
 दत्तात्रेयगुरुर्मजत्सुरतरुः कुर्यात्स नो मङ्गलम् ॥ ९ ॥
 भिक्षित्वाभ्रमुपादिशद्वरममूनन्वागतव्रजणे
 धैः सप्तप्रदमुक्त आस मनुभिर्महात्मजो ब्रह्मणे ॥
 तस्मै दुर्भदनिप्रहाय महसे कुर्मो नमो मङ्गलं
 दत्तात्रेयगुरुर्मजत्सुरतरुः कुर्यात्स नो मङ्गलम् ॥ १० ॥
 आयूराजवरप्रदोऽपि नहुषो हुण्डेन मायाविना
 सत्पोतं हतमाशु हन्तुमजितो योऽरक्षदार्तिं विना ॥
 पित्रोर्योगमकारयन्न जयिना तं नेष्टदोऽसावलं
 दत्तात्रेयगुरुर्मजत्सुरतरुः कुर्यात्स नो मङ्गलम् ॥ ११ ॥
 भ्रात्राऽजी विजितो विचित्रचरितस्वाभ्यार्पितस्त्रोक्त-
 भ्रातृकंः क्षरणं यमाप पृथया साष्टाङ्गयोगं सविन् ॥
 तस्मै येन मदालसामुष कथादिष्टो धरिष्ठोऽमलं
 दत्तात्रेयगुरुर्मजत्सुरतरुः कुर्यात्स नो मङ्गलम् ॥ १२ ॥
 इति श्री. प. प. धीव'सुदेशानन्दसरस्वतीविरचितं
 धीदत्तात्रेयस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

१२१ पद्यम् (चाल जम्का अजव तडाका०)

भगवन् भक्तिरसं देहि स्याद्वन्यो येन ॥ देही ॥ धृ० ॥
 सकामधर्मं हृदापि नेच्छोऽनर्थक्रेऽस्मिन् तुच्छे ।
 निरास्पदेऽनिरहतनार्योव स्वार्थं को वाऽन्विच्छेत् ॥ १ ॥
 अत्यहभाग्यद्वज्जनविप्रकृन्नियते कर्मण्यपि मे ।
 सदानादरस्त्यद्वज्जनादर परास्तु नाऽन्येच्छा मे ॥ २ ॥
 ननु स्वधर्मत्यागे भजतां कृतार्थता चेदिष्टा ।
 येन यदि वाऽतो भ्रश्येद्वाऽपकः किं स न साधु ॥ ३ ॥
 न भक्तिरसिकोऽनर्थं याति कापि समर्थः ।
 भक्तिवासनासद्भाग्याप्नो हीनोऽपि भजेत्स्वार्थं ॥ ४ ॥
 भजतो जन्मान्तरेऽप्यमर्द्रं नीचगतो लभेत्किं ।
 स्वधर्मनिरतो न चेद्भूतो भद्रं क्वापि लभेत्किं ॥ ५ ॥
 यद्यपि धर्मादुपरि सुखं स्यात्तदर्थयत्नो व्यर्थः ।
 सुराति देवाद् दुःखानीवाऽऽयान्ति कापि समर्थ ॥ ६ ॥
 यदधोलभ्यं चोर्ध्वमलभ्यं तदेव देव प्रेष्ट ।
 स्वत्यश्मजनं जनिमृतिर्मजनं मे देहमरमेष्ट ॥ ७ ॥

१२२ पद्यम् (चाल-जमका अजव तडाका०)

भगवन्निर्विकार ईश त्वमसि सद्बोधित विगताश ॥ धृ० ॥
 अपरोक्षस्त्वं नित्यप्राप्तः प्राप्तिस्त्यं कथमीश ॥
 स्वयं ग्योतिस्त्वमतो विकृतिर्नहि तव भवद्वयनाश ॥ १ ॥
 मटिनो योऽसौ मलप्रालनाच्छुद्धो निष्ठुर्वि पावीन ॥
 अज्ञानमलाऽस्पृष्टोऽस्यमलाऽस्तस्ते विकृतिः क्वेद ॥ २ ॥

यो हि जायते सचोत्पत्तिना विक्रियते जगदीश ॥
 त्वं तु सदाऽजस्तबाधोऽक्षज विकार उत्पत्तिर् ईश ॥ ३ ॥
 आगमगेयस्त्वमप्रमेयः कथं घटेत त्रीश ॥
 ज्ञानलक्षणाऽतिशयाधानात्संस्कारस्तव धीश ॥ ४ ॥
 त्वं देशाद्यैरपरिच्छिन्नो महानुभूतित्रीश ॥
 अस्तिस्वाद्या विकृतिरविद्या कृता न तेऽस्ति परेश ॥ ५ ॥
 त्वमेक एवाद्वितीय एवापिलानुभूतिः स्वेश ॥
 विकारहेतोरभायतोऽतो न ते विकारोधीश ॥ ६ ॥
 श्रुतिविषयस्य स्वयं प्रभावं तूक्तिविरामेधीश ॥
 स्वर्दापिता बाह्मुखाश्चरति वृत्तिभ्यामिः सुमतेश ॥ ७ ॥
 (अस्य श्लोकः भागवते)

एष स्वयं ज्योतिरजाप्रमेयो महानुभूतिः स्वकलानुभूतिः ॥
 एकोऽद्वितीयो वचसा विरामे येनोपेता वागसवश्चरति ॥ १ ॥

१२३ दत्तात्रेयस्तोत्रम् ॥

निर्मलं निश्चलं स्थातं निशांतं यस्य संततम् ॥
 इयं तीतरज उत्कृष्टमेवांतं दयितं मतम् ॥ १ ॥
 स सर्वमात्मपि सर्वेशः सर्वभूतगुहाशयः ॥
 नि यंता सर्वभूतानां सर्वशक्तिसमन्वितः ॥ २ ॥
 प्रियश्चात्मवतां नियं दत्तात्रेयो जगद्गुरुः ।
 यो गेहरो योगिपूज्यो भक्तानां कल्पपादपः ॥ ३ ॥
 विश्वरूपधरो विश्वविहारी विजितादितः ॥
 जन्ममृत्युजराव्याधिभयदोषनिवारणः ॥ ४ ॥
 यत्तिसंन्यासिसुगतिः सर्वागिष्टनिवारणः ॥
 सं जसां तेज आत्मायं सदा ध्येयो मुमुक्षुभेः ॥ ५ ॥

१२४ पद्यम् (चालः सुंदरमुख तुंदिल०)

अत्रिपुत्र मेऽद्य पुत्र ईश कुत्र मो ॥ चित्रसंग्रथित्रमत्र दर्शितं प्रभो ॥ ध्रु० ॥
 पूर्वजनुपि करय रत्नमपहृतं मया । दद्विपक्तिरिह विनाष्टिरहाते यया ॥
 शर्मकराऽधर्महराऽलं परीक्षया ॥ (चाल) ॥ श्रीमन् धीमन् भुमन् जय
 भगवन् तत्तमहिमन् नुतधामन् ग्राहि मां विभो ॥ १ ॥
 परिहृत्याद्यानपत्यदोषमर्षितः ॥ खलु परया ते दयया सद्गुणः सुतः ॥
 केन चाद्य सोऽनय कुत्र परिहृतः ॥ (चाल) ॥ त्वरया परया घृणया
 दर्शय तं दत्त सुतं भगवंतं त्वार्चये विभो ॥ २ ॥ अत्रिपुत्र० ॥

१२५ पद्यम् (चाल-साध्य नसे मुनि कन्या०)

भज भज भगवत्कायं ॥ तं विप्रं हापितमायं ॥ ध्रु० ॥
 समाधिमिधौ हेशविहृत्यै कृतक्रियो यो विप्रः ॥
 कर्माशयहृत्तापाऽतापकृन्मूलोत्पादनविप्र ॥ १ ॥
 सुप्रमपि दुःखं पश्यत्यालंढिततुर्बाऽयनेसंखः ॥
 विप्रो देवः साक्षादेव प्रभुः स क्रिमुपरित्यः ॥ २ ॥
 अभ्यासहताऽविद्या ये तानर्चत नित्यं दि यतः ॥
 यदि ते क्षुपिता अप्यतिशान्ता ज्ञान्ति मानातीताः ॥ ३ ॥

१२६ नरर्मिहसरम्पतीस्तोत्रम्

विजयते जयते जय ते यतेरिहतमो हतमोहत्वमो नमः ॥
 हृदिक्दाय पदाय सदा यदा तदुदयोदयो न त्रियोनयः ॥ १ ॥
 उदयते नयतेर्नयतेर्यदा मनसि कामनिष्कामगतिस्तदा ॥
 पदुदयो हृदयोऽसि ते सिधे भवति योवति योगिवरावरान् ॥ २ ॥

भवति भावभवोवभवो यदा भवति कामनिकामहृतिस्तदा ॥
 भवति मानव मानवदुत्तमे भवतिरोधिरतो विरतोत्तमे ॥ ३ ॥
 तव सता वसतां मूनसा नसा प्रपद्यां पदयोरजसाजसा ॥
 सुसहित सहितस्त्व तावता यदुत्तारवता जनताविता ॥ ४ ॥
 कृतफल तु विहाय विहायसा सममन भजतामज तामसात् ॥
 मिलति तारकमत्र कमत्रसत् पदरजो भ्रमहारिमहारिसत् ॥ ५ ॥
 तदजरामरकोशविरक्षण सद्जधीगुणनेतृकलक्षणम् ॥
 भुवनहेत्वचहृत्त्रिपुराधिक तव न जातु पद धुपुराधिकम् ॥ ६ ॥
 त्रिविधमेदपर समदृश्यते विविधवेदपर कमदृश्यते ॥
 पद्मिय महुनिदूघनमुद्विधा सद्निद प्रजहात्यघनुद्विधा ॥ ७ ॥
 अज नमो जनमोहनमोहन प्रिय नियोजय ते नयते नते ॥
 य इह वेद निवेद निवदवे त्यज पद जपद तपद पदम् ॥ ८ ॥
 इति श्री प प श्रीषास्तुदेवाम दशरस्वतीविरचित
 नरसिंहदशस्वतीस्तोत्र संपूर्णे ॥

१२७ श्रीदत्तात्रेयाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रम् ॥

ॐ अनसूयामुतोऽमृत आद्य आत्रेय आत्मद ॥
 इडापतिरिलेशार्घ्य ईश ईदितसद्गुण ॥ १ ॥
 चम्पक उत्तमयशा उक्तदूर्ध्वगतिप्रिय ॥
 ऋणहर्ता ऋषिश्रेष्ठो ऋबधो ऋजशिक्षक ॥ २ ॥
 लस्यग्रहो लूगतिदो लूवधो लूपुर सर ॥
 एष्यदिष्ट एकार्य ऐकात्म्यप्रन् ऐक्यदृक् ॥ ३ ॥
 ओकारवान्य ओजोद औदासीन्यद औषध ॥
 अदर्योत परणपा अद्यास्तनिजहन्मल ॥ ४ ॥

१२८ दत्तमञ्जनम्

(दत्तपुराणान्तर्गतप्रत्यध्यायता प्रथम्)

वेदपादनुततोपित दत्त १. श्रावितशास्त्रविरोधक दत्त २. मंमत-
वेदशिरोमत दत्त ३. संस्पृष्टेश्वरसत्क्रिय दत्त ४. कर्मोद्भवतापक
दत्त ५. स्मृतित. सन्निधिकारक दत्त, सहामहीधरवासिन्दत्त, काशी-
गंगास्नाधिन्दत्त, कमलापत्तनभिभुक्दत्त, शांडिल्यानुमाहक दत्त ६.
योगाष्टागेश्वर दत्त ७. योगफलाभिज्ञेश्वर दत्त ८. शिक्षितपातजल-
प्रद दत्त ९. अर्पितसायुष्यामृत दत्त १०. विश्वेपातृतिथिर्जित दत्त,
असग अक्रिय अधिकृत दत्त, स्वाध्यायशत्रुवृद्धोदधक दत्त, स्वैकांशाहित-
विश्वक दत्त, जीवेश्वरतास्वीकृतदत्त, ऋषिसमष्टयंतर्गतदत्त, गुणतो रूप-
त्रयधरदत्त, नानाकर्मगतिप्रददत्त ११. स्वभक्तमायानाशक दत्त १२.
अनसूयाभाल्लादक दत्त १३. मत्स्याध्वतायत्मक दत्त १४. मन्हा-
दानुमाहक दत्त, असुरसुरोरगशिखक दत्त १५. ज्ञानकाण्डसंदर्शक दत्त,
१६ ज्वरिधर्मक्तिपरायणदत्त, स्वमंत्रजापकउारक दत्त १७. योगभ्रष्ट-
द्विजनुतदत्त, सतीमाहात्म्यप्रमुदित दत्त, सत्यनसूयात्र्यर्भक दत्त १८.
कृतवीर्यानुमाहक दत्त १९. जम्बाक्यासुरधातक दत्त, देवेंद्राभीष्टार्पक
दत्त, अर्जुनहृद्यवरप्रददत्त २०. मोक्षेष्टुर्जुनसंस्तुत दत्त, शिल्पज्ञो-
द्भतिशसक दत्त, कामशास्त्रविहापक दत्त, सप्तमहविद्राचक दत्त २१.
विष्णुदत्तवरदायक दत्त २२. कर्मविपाकख्यापक दत्त, श्रुतिगपीडाहारक
दत्त २३. भीतप्राज्ञाल्लादक दत्त २४. श्रवणाविधिघोतक दत्त २५.
सयोगविज्ञानार्पक दत्त २६. विमुक्तचर्याजिल्पक दत्त २७. शक्तभक्त-
हितयोजक दत्त २८. भार्गवरामाल्लादक दत्त २९. अर्जुनसायुष्यप्रद
दत्त ३०. रेणुकामीष्टार्थप्रद दत्त ३१. पातितभपकदंष्टक दत्त ३२.
ऋतध्वजानुमाहक दत्त ३३. भदालसानुमाहकदत्त ३४. अलर्कराज्यो-

त्कर्षकदत्त ३५. अलर्कराज्यत्याजकदत्त ३६. योगसिद्धिसंदर्शकदत्त
 ३७ योगसुचर्याभापकदत्त ३८. मृत्युलक्ष्मसंज्ञत्पकदत्त ३९. अलर्क-
 गीतोत्तमगुणदत्त, विहितालर्कनृपाश्रयदत्त ४०. आयुराजवरप्रददत्त
 ४१. नहुपाशोपाश्टिददत्त ४२. आयु शोकद्रावकदत्त, इदुमतीहृद्वर्षकदत्त
 ४३. प्रकटिषनहुपसुतेजोदत्त, घातिवहुंढासुरबलदत्त, आयुर्लिप्सापूरक
 दत्त ४४. यदुराजानुग्राहक दत्त, बहुगुरुत्वग्राहकदत्त, श्रीयदुवंशा
 स्हादकदत्त ४५. मन्वंतरसत्कीर्तिगदत्त, सप्तद्वीपक्षमाप्रियदत्त ४६.
 दिनकरचंशोत्कर्षकदत्त ४७. हिमकरचशोद्धारकदत्त, पूरितभक्तमनोरथ-
 दत्त, वपासनाकांडप्रियदत्त ४८. देहार्धाव्योव्दोधक दत्त, शरीरदोषा-
 दर्शकदत्त, तनुसाफस्यद्योतकदत्त, ऋषीकतपआख्यापकदत्त, भाषित-
 सुंदासुरमृतदत्त ४९. जल्पितवैद्योत्तमगतदत्त, अभिहितपिदसुतवुर्गत
 दत्त ५०. नानाधर्मद्योतकदत्त ५१. निषेधविधिसंदर्शकदत्त ५२.
 वैष्णवधर्मादर्शकदत्त ५३. सन्माहात्म्यद्योतकदत्त ५४. माघस्नान-
 रूपापकदत्त ५५. भाषितराश्रसमोचनदत्त, सुकृतोत्सुकजतरोचकदत्त
 ५६. सोमकीर्तिनृपतारकदत्त, अधर्मसाख्यसंहारकदत्त, यर्णाश्रमवृष-
 कारकदत्त, प्रह्लाचारिषृपशोधकदत्त ५७. गृहस्थधर्मद्योतकदत्त ५८.
 आह्वसुपद्धतिदर्शकदत्त ५९ दर्शितसत्तिथिनिर्णयदत्त ६०. कृतदुष्कर्म-
 विनिर्णयदत्त, प्रायश्चित्तस्थापकदत्त ६१. कर्मविपाकज्ञापकदत्त ६२.
 सत्संसारद्योतकदत्त, वनस्पतपत्रादर्शकदत्त ६३. पंचप्रलयासंगतदत्त,
 संमतसंन्यासाश्रमदत्त ६४.

१२९ दत्तस्तवस्तोत्रम्

भूतप्रेतपिशाचाद्या यस्य स्मरणमात्रतः ॥
 दृष्टादेव पलायंते दत्तात्रेयं नमामि तम्

॥ १ ॥

यन्नामस्मरणाद्देव्यं पापं तपश्च नश्यति ॥
 भीतिप्रहाविदुःस्वप्नं दत्तात्रेयं नमामि तम् ॥ २ ॥
 दद्रुस्फोटककुष्ठादि महामारी विपूचिका ॥
 नश्यत्यन्येऽपि रोगाश्च दत्तात्रेयं नमामि तम् ॥ ३ ॥
 संगजा देशकालोत्था अपि सांक्रमिका गदाः ॥
 शाम्यन्ति यत्स्मरणतो दत्तात्रेयं नमामि तम् ॥ ४ ॥
 सर्पवृश्चिकदृष्टानां विपार्वानां शरीरिणाम् ॥
 यन्नाम शान्तिदं शीघ्रं दत्तात्रेयं नमामि तम् ॥ ५ ॥
 त्रिविधोत्पातशमनं विविधारिष्टनाशनम् ॥
 यन्नाम मूरभीतिघ्नं दत्तात्रेयं नमामि तम् ॥ ६ ॥
 वैद्यादिकृतमंत्रादिप्रयोगा यस्य कीर्तनान् ॥
 नश्यति देववाघाश्च दत्तात्रेयं नमामि तम् ॥ ७ ॥
 यच्छिष्यस्मरणासद्यो गतनष्टादि लभ्यते ॥
 य ईशः सर्वतक्षाता दत्तात्रेयं नमामि तम् ॥ ८ ॥
 जयलभयशःकामदानुर्दत्तस्य यः स्तव्यं ॥
 भोगमोक्षप्रदस्येनं पठेदत्तप्रियो भवेन् ॥ ९ ॥
 इति, श्री, प, प, धीरासुदेवानंदवरस्वामीविरचितं
 दत्तस्तवस्तोत्रं संपूर्णम्

१३० पंचमाष्टकस्थालर्ककृतस्तोत्रम्

वन्दे देवं हेत्वात्मानं सच्चिद्रूपं सर्वात्मानं ॥
 विश्वाचारं मुन्याचारं स्वेच्छाचारं बाह्यदृष्टम् ॥ १ ॥
 विश्वोपाध्या यो ब्रह्मेशोऽविद्योपाध्याप्यत्मान्नीशः ॥
 तत्त्वज्ञानान्मायानाशे तर्ह्येकस्त्वं नेशोऽनीशः ॥ २ ॥

रज्ज्वहानात्सर्वस्तत्र भ्रान्त्या मातीशैव ह्यत्र ॥
 जीवप्रान्तिस्त्वेषा मिष्या सा मेऽद्यार् नष्टाऽऽप्तोक्तया ॥ ३ ॥
 घन्योऽस्म्यद्य त्वद्दृक्पूतो जातोऽस्म्यद्य ब्रह्मीभूतः ॥
 त्वं ब्रह्मैवासीशारूपो मायायोगात्रानारूपः ॥ ४ ॥
 दत्तात्रेयः प्रज्ञामेयो वेदैर्गेयो योगिध्येयः ॥
 त्वं विश्वात्मा कस्तवामीशः स्तोतुं ध्यातुं क्षातुं वेशः ॥ ५ ॥
 पृष्ठः कपिः प्रीठः कपिः बालः कपिः प्रज्ञः कपिः ॥
 जंगी योगी रागी कविः त्यागी योगी संगी कपिः ॥ ६ ॥
 स त्वं बुद्धः सिद्धः शुद्धः ब्रह्माष्टोप्यन्याविद्धः ॥
 श्रीशो मायाघोशो धीशो विज्ञानेशो निर्वाणेशः ॥ ७ ॥
 धर्माधर्मातीतो गीतो वेदैर्भेदैर्दानोन्नतः ॥
 त्वां तं संतं भक्त्या मुक्त्या ईशं श्रीशं वन्दे वन्दे ॥ ८ ॥

१३१ चतुर्थाष्टकस्थार्जुनकृतस्तोत्रम्

मोहतमो मम नष्टं त्वद्वचनाज्जदि कष्टम् ॥
 शिष्टमिदं मयि द्रष्टुं ह्यपरमात्मनि तुष्टम् ॥ १ ॥
 ज्ञानरयिर्हृदि भातः स्वानरणायतमोऽवः ॥
 कयापि गतं भवदीक्षासौ सलु काममदीक्षा ॥ २ ॥
 छेशरजां हरणेन त्वय्यरण्यस्मरणेन ॥
 अस्मि कृतार्थ इहेश श्रीश परेश महेश ॥ ३ ॥
 प्रेयदुषं तत्र पादं को न मजेऽविवादे ॥
 देवदशादृदि पेयं दर्शितयानसि मे यं ॥ ४ ॥
 चित्रमिदं सद्मेयः सोप्यमवदृदि मेयः ॥
 देवसुरभिमुनेयः सोऽद्य कथं मम हेयः ॥ ५ ॥

आश्रिततापहरं तं पातकदैर्न्यहरं तम् ॥
 नौमि शिवं भगवंतं पादमहं तव संतम् ॥ ६ ॥
 यत्र जगद्भुम एषः कलित एव सशेषः ॥
 भ्रान्तिलयेऽद्वय एवावेदि मयाद्य स एव ॥ ७ ॥
 शान्तिपद तव पादं स्वार्थदमाद्यमनंतम् ॥
 नौमि शिवं भगवन्तं हापितकामघनं तम् ॥ ८ ॥
 देवोऽभावो राद्यः सिद्धः सत्यो नित्यो बुद्धः शुद्धः ॥
 सर्वोऽपूर्वो हर्ता यर्ताऽभिन्नस्त्वं नः पाता माता ॥ ९ ॥

१३२ अथ वेदपादस्तुतिः

आग्निमीळे परं देवं यज्ञस्य त्वां त्र्यधीश्वरम् ॥
 स्तोमोऽयमभियोऽध्यस्ते हृदिऽष्टगस्तु शन्तमः ॥ १ ॥
 अयं देवाय दूराय गिरां स्वाध्याय सात्त्वनाम् ॥
 स्तोमोऽस्त्यनेन विन्देयं तद्विष्णोः परमं पदम् ॥ २ ॥
 एता या लौकिकाः सन्तु हीना वाचोऽपि नः प्रियाः ॥
 बालस्येव पितुष्टे त्वं स नो मृळ महौ असि ॥ ३ ॥
 अयं वां नात्मनोस्तत्त्वमधिगम्यास्ति दुर्मनाः ॥
 हृद्रोगं मम सूर्य त्वं हरिमाणं ॥ नाशय ॥ ४ ॥
 प्रमग्महेऽस्मान्विद्धाति स्तोत्रारस्ते वयं नमः ॥
 भगवो देव ते स्तोममारे अस्मे च शृण्वते ॥ ५ ॥
 इन्द्रो मदाय यातीह सत्वरं सोमिनो यथा ॥
 स्तोतुर्नेहि तथाऽस्मोस्ते माध्वीर्गात्रो भवन्तु नः ॥ ६ ॥
 द्वे विरूपेऽत्र मायायाऽस्तेऽत्र ममोऽस्मि पीडितः ॥
 माभितः सन्तपन्तीह सपत्नीरिव पशवः ॥ ७ ॥

- इदं श्रेष्ठमपि प्राप्य जन्म गन्ताथ एव तत् ॥
 कुरु प्रसादं ध्यात्वैतत्तेनाहं मूरि चाकन ॥ ८ ॥
- प्रवस्तुक्षानाज्जहाति निष्कामश्चेन्मृतिं त्वहम् ॥
 न तादृशोऽतः कामादि सर्वं रक्षो निर्वह्य ॥ ९ ॥
- सुपुमामूर्धिय स्तोमैरागन्धैते वयं विभो ॥
 त्वद्देशास्तत्र पतिर्नोऽसि देवो देवेषु मेधिरः ॥ १० ॥
- वसू रूपं रूपमिह प्रतिरूपोऽसि नो पृथक् ॥
 एतानि भूतानि त्रिदुर्गाहणा ये मनीषिणः ॥ ११ ॥
- तं तु त्वा किं ह्रुपेऽस्पृशो भगवन्तं क्षमस्व भोः ॥
 औपमागहि मां त्वं येत्सरा सन्नतिमन्यसे ॥ १२ ॥
- ता वासना प्रन्ति यथा पृथिव्यारसं विषम् ॥
 जतो मा पाहि भूयिष्ठां नम उक्तिं विधेम ते ॥ १३ ॥
- नि होता सीदसि विभो यस्त्वं यष्टुर्दे प्रिय ॥
 त त्वा ह्ये ज्येष्ठराजं ब्रह्मणा ब्रह्मणस्वते ॥ १४ ॥
- सेमामनिद्धुप्रभृतिमीशिषे योऽव मानिशम् ॥
 त्वं विधेया यदीशानां ब्रह्मणा येषि मे ह्यम् ॥ १५ ॥
- मन्दः स्वप्नोऽयं दीनोऽस्मि इति विद्वान्भगवन्प्रभुः ॥
 इन्द्र आशाभ्य पर मां सर्वाभ्यो अभयं करत् ॥ १६ ॥
- प्र य आरपितां ध्रान्ति त्वत्प्रसादाज्जहाति सः ॥
 विमुन्यते तद्विप्रास्त्वां जागृवांसः ममिन्यते ॥ १७ ॥
- इच्छन्ति देवा अपि ते प्रसादाय नृजन्म वत् ॥
 विद्वाग्रामानि ते दत्त विधाभिर्गोभिर्दामदे ॥ १८ ॥

इन्द्र त्वा भजतः मृगेर्दुर्गं किं करामि तन् ॥
 भवत्या हेगादि ते नाशः गंभीरो उद्धारीय ॥ १९ ॥
 न सा रोदुं धियः श्रुत्वा योगेनाऽपि ततः सदा ॥
 प्रातारं धीमहीश त्वां धियो यो नः प्रबोदयन् ॥ २० ॥
 वैश्वानराय दत्त्याग्रे विधिलब्धं मदैव ते ॥
 भवामो भजने भक्ता अस्माकं शृणुधी हयम् ॥ २१ ॥
 एषा त्वामिन्द्र विप्रास्तो जागृयांसो विपन्वयः ॥
 श्रुत्वास्त्येभ्यो हि ते कोऽपि न जायते अस्ति वृत्रहन् ॥ २२ ॥
 प्रशस्तभ्यो गृणद्गन्धर्वे मर्तेभ्योऽप्यमृततरुमिन् ॥
 दत्तं स्मृत्वा तव मनोरथ आयातु पात्रसा ॥ २३ ॥
 इदमुन्यदिपं भेषो यज्जग्ता परितृप्यति ॥
 साधुस्तद्भजनं तेऽस्मै इयं स्तोत्रम्य आभर ॥ २४ ॥
 त्वामग्रे मायिनं मायां जेतारमपराजितम् ॥
 हित्वा कं शरणं यामः सनो बोधिं श्रुधी हयम् ॥ २५ ॥
 मही महेशोऽज्ञानेन भवानवतु मातृवम् ॥
 यथा धं सूर्यं स्वर्मानुस्तमस्तविभ्यदामुरः ॥ २६ ॥
 प्रयञ्जती यदात्मानं महीपा मनसा सह ॥
 तदैव भवतैरान्तं जानता संगमेमहि ॥ २७ ॥
 ऋतस्य गोपास्त्वं देहि मह्यं शं युञ्जते धियः ॥
 भीताय नाघमानाय ऋपये सप्तवधये ॥ २८ ॥
 त्वं हि पात्राऽसि नो दत्तं परिशयम् दुष्कृतम् ॥
 कामादीन्यस्य धीजानि जहि रक्षांसि मुक्त्वो ॥ २९ ॥
 पित्रा सोममिति श्रुत्वा यष्टुर्हतिं शुभ्रं द्रवन् ॥
 आयासि पुरुरूप त्वमासु गोपूषपृच्यताम् ॥ ३० ॥

- इन्द्रं चोत्तान्यं न पृथह मन्ये मायाभिरिद्ववान् ॥
 पुरुरूप इतीक्षे त्वयमित्रो मुषहाम्कुधि ॥ ३१ ॥
 यज्ञा यज्ञाधीश सर्वे त्वन्मया अपि तेषु नः ॥
 जपयज्ञो मतस्तेन समु पूष्णा गमेमहि ॥ ३२ ॥
 स्तुपे नराप्यं तुष्टः सज्जथो यस्या अयोमुखम् ॥
 मायां जित्वा भवान्तां मे विद्याहा शर्म यच्छतु ॥ ३३ ॥
 जुषस्व स्तोममीदृते प्रियासः सन्तु सूरयः ॥
 ययं स्तोम प्रियानेन यच्छा नः शर्म दीर्घशुत् ॥ ३४ ॥
 चम्रो जज्ञे मृग्युरयमदुग्धा इव धेनवः ॥
 धियो मेऽनेनेदगीश न जातो न अनिष्यते ॥ ३५ ॥
 प्रमद्वैदीदमाकण्योर्वोरुकमिव बन्धनात् ॥
 मृत्युं जय प्रमादाक्यान्मृत्योर्मुक्षीय माऽसृतात् ॥ ३६ ॥
 यदद्य वर्ष्म ते नैव पश्येम शरदः शतम् ॥
 स्तोत्राय ते हते मृत्यो जीवेम शरदः शतम् ॥ ३७ ॥
 मृत्युत्तमं महेशं त्वां मनामह इहागहि ॥
 मृत्वा सुक्षत्र मृच्छय मा नो दुःशंस ईशत ॥ ३८ ॥
 तिम्रो वाचस्तेऽत्र घरां क ईशानं न याचिषन् ॥
 भक्त्या गृणीमस्त्वां स्तोत्रिहोभिर्न स्तूयमागहि ॥ ३९ ॥
 दूराद्विहाय सर्वं त्वामृषयो ये च सुपुत्रुः ॥
 मर्ता अमर्त्यस्य ते वरूरे नाम मनामहे ॥ ४० ॥
 य इन्द्र त्वं यो नमसा स्वध्वरो हीति संस्तुतः ॥
 इन्द्रो ब्रह्मेन्द्र ऋषिरित्युपब्रह्माणि नः शृणु ॥ ४१ ॥
 चयमु त्वा वरं देवमस्मभ्यं शर्म मप्रयः ॥
 मनामहे पुणतं वदमित्यामिन्द्र नोनुमः ॥ ४२ ॥

प्रकृतान्यपि सूक्तानि शृण्वन्तं जातवेदसम् ॥
 त्वां गृणन्ति न के त्वं हि येषामिन्द्रो युवा सखा ॥ ४३ ॥
 त्वावतः पाहि नो मर्त्यान्यत इन्द्र मयामहे ॥
 आदिदय पदभक्तिं ते ततो नो अभयं कृधि ॥ ४४ ॥
 आत्मा रथं न तुरगैः स्तोत्रैस्त्वा वर्तयामसि ॥
 स त्वं न इन्द्र मृळ्य यस्य ते स्वादु सख्यमित् ॥ ४५ ॥
 आ प्रथोर्धं भवोऽयोधः स्वप्नवद्दुःग्न्दोऽशुचिः ॥
 सतितान् दुःखितान् नृजः पाहि त्वं शृणुधी गिरः ॥ ४६ ॥
 इन्द्राय साम ते गातु न क्षमो नाम ते गृणे ॥
 यमहोऽअसि सूर्य त्वं सत्रादेव महोऽअसि ॥ ४७ ॥
 सोमः पुनानोऽतारामो मया त्वं नाधिष्ठितः ॥
 ईक्षं तुच्छान्यहिर्भोगान्योपा जारमिव प्रियम् ॥ ४८ ॥
 प्रण इन्द्रोरपि स्मेरं रूपं ते दर्शयामलम् ॥
 नृन्स्तोतृन्पाहंसो नो जहि रक्षांसि मुमत्तो ॥ ४९ ॥
 हिन्वन्ति द्वैतमस्त्यस्माद्भयं विन्दति मामिह ॥
 यदन्ति दूरके यच्च पवमान वि वज्रहि ॥ ५० ॥
 धर्ता कारकशक्तीनां सर्वेषां त्वमिदं क इत् ॥
 यशोऽत्रेदं पवित्रं ते दिततं ब्रह्मणस्पते ॥ ५१ ॥
 असार्जि भवता विद्यमनित्यमवशं बृहत् ॥
 त्वं संस्मर ह्य शरण बत्सं जातं न धेनवः ॥ ५२ ॥
 पुरोजितीश मो भुमन्तत्र माममृतं कृधि ॥
 यत्रानन्दाश्च मोदाश्च मुदः प्रमुद आसते ॥ ५३ ॥
 अयं स इति विद्वान्त्सन्धमाय घृतवद्धविः ॥
 कुतो जुहोम्यतोऽदेवा यमाय जुहुता हविः ॥ ५४ ॥

- नियतं ध्वमितो देवा भद्रं नो अपि वातय ॥
मनो हरे मां पाह्यार्तं पिता पुत्रमिव प्रियम् ॥ ५५ ॥
प्रमा प्रमाता प्रमेयं त्रिपुटीह न विद्यते ॥
रूपं तेऽविकृतं सत्त्वं मधुमन्त्रे परायणम् ॥ ५६ ॥
ग्रहोत्तरोऽत्रैव मनोन्वाहुवाग्रह इत्यतः ॥
गमादि मनसो नास्य यो यज्ञस्य प्रसाधनः ॥ ५७ ॥
ये यज्ञेनार्धन्त्यनेन सर्वे नन्दन्ति ते त्वया ॥
नान्येऽतस्त्वप्रिया एव विरूपासो दिवस्परि ॥ ५८ ॥
देवानां तु वशे योऽस्य सुमङ्गलीरियं यधूः ॥
स्नेहेषु त्वच्युतो भोगी पतिर्बन्धेषु वधते ॥ ५९ ॥
विहितं सर्वमिच्छे त्वमतो व्यायांश्च पूरुषः ॥
पादोऽस्य विश्वाभूतानि त्रिपादस्यामृतं दिवि ॥ ६० ॥
हृये जाये इति वदन्या सात्तातृकहस्तमा ॥
तन्मयो न स वेदामुमात्मानं तव पूरुष ॥ ६१ ॥
ब्रमा उपाधितोऽत्रैकः पाकेत मनसान्वितः ॥
स्वां यदीक्षेत तं माता रेहि स उ रेहि मातरम् ॥ ६२ ॥
तदिदात्मन्हृदि यपुः पश्यन्तस्ते मनीषया ॥
मुनयो वातरशताः पिशङ्गा वसतेऽमलाः ॥ ६३ ॥
रयं चिन्मयं बुधा रूपं संजानाना उपासते ॥
यो अस्य पारे रजसः स नः पर्पदतिद्विपः ॥ ६४ ॥
इये त्वोर्जे चौदनेन नित्यहोत्रेऽपि न्ययतः ॥
यजन्त्यहं त्वकामस्त्वां भेष्टतमाय कर्मणे ॥ ६५ ॥
अग्न आयाहीति गातुं त्वाऽग्नमः स्तौमि केवलम् ॥
निपीद मे हृदि यथा निहोता सत्सि वर्हिषि ॥ ६६ ॥

शं नो देवीः प्रसादात्ते संतु धीमृचयोऽनिशम् ॥

आत्मप्रवाहा रवारस्याच्छेयोरभिस्रवन्तु नः ॥ ६७ ॥

ज्ञातेऽस्मिन्पाशमुक्तिः सकलविदिति तत्सयादनिर्देश्यमेकम् ।

सूक्ष्मं चार्तान्द्रियं सत्तदयमिति गिरा शाब्दनिर्देश्यमेव ॥

वाक्यैस्तत्त्वं विरोधेऽपि सति सुमतिभिः सोऽयमित्यादियत्तद्-

भागस्यागेन लक्ष्यं धरगुरकृपया लभ्यमन्यं हि तज्ज्ञैः ॥ ६८ ॥

इति श्री. प. प. बासुदेवानंदसरस्वतीविरचिता

भौदत्तपुराणा-संग्रहवेदपादस्तुतिः संपूर्णा ॥

१३३ भद्रात्मकश्लोकाः ॥

अनसूयात्रिसंभूतो दत्तात्रेयो दिगंबरः ॥

समर्तुगामी स्वभक्तानामुद्धर्ता भव संकटान् ॥ १ ॥

दरिद्रविप्रगेहे यः दाकं भुक्त्योत्तमश्रियं ॥

ददौ श्रीदत्तदेवः स दारिद्र्यान्ध्रीप्रवेऽवतु ॥ २ ॥

दूरीकृत्य पिशाचातिं जीवयित्वा मृतं सुतम् ॥

योऽभूदभीष्टः पातु स नः संतानवृद्धिकृत् ॥ ३ ॥

जीवयामास भर्तारं मृतं सत्या हि मृत्युहा ॥

मृत्युंजयः स योगीन्द्रः सौभाग्यं मे प्रयच्छतु ॥ ४ ॥

अत्रेरात्मप्रदानेन यो मुक्तो भगवानृणान् ॥

दत्तात्रेयं तमीशानं नमामि ऋणमुक्तये ॥ ५ ॥

जपेच्छ्लोभमिमं देवपित्रर्पिपुंनृणापहं ॥

सोऽनृणो दत्तकृपया परं प्रह्लाधिगच्छति ॥ ६ ॥

अग्निपुत्रो महातेजा दत्तात्रेयो महामुनिः ॥

सस्य स्मरणमात्रेण सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ७ ॥

नमस्ते भगवन्देव दत्तात्रेय जगत्प्रभो
 सर्वपापप्रशमनं कुरु शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ ८ ॥
 अनसूयासुत श्रीश जनपातरुनाशन ॥
 दिगंबर नमो नित्यं तुभ्यं मे वरदो भव ॥ ९ ॥
 श्रीविष्णोरवतारोऽयं दत्तात्रेयो दिगंबरः ॥
 मालाकमंडलूच्छूलडमरूझाङ्गचक्रचक्र ॥ १० ॥
 नमस्ते शारदे देवि सरस्वति मातृप्रदे ॥
 वस त्वं मम जिह्वामे सर्वविद्याप्रदा भव ॥ ११ ॥

दत्तात्रेयं प्रपद्ये शरणमनुदिनं दीनबंधुं मुकुन्दम्
 निर्गुण्ये संनिविष्टं पथि परमपदं बोधयंतं मुनीनाम् ॥
 भस्माभ्यङ्गं जटाभिः सुललितमुकुटं दिक्पटं त्रिव्यरूपं
 सहास्रौ नित्यवासं प्रमुदितममलं सद्गुरुं चारुशीलम् ॥ १२ ॥

१३४ श्रीनृसिंहसरस्वतीस्तोत्रं ॥

कोट्यर्कनं कोटिसुचंद्रशांतं विश्वाभयं देवगणाधिवांभि ॥
 भक्तप्रियं त्वात्रिसुतं वरेण्यं वंदे नृसिंहेश्वर पाहि मां त्वम् ॥ १ ॥
 मायातमोक्तं विगुणं गुणाढ्यं श्रीब्रह्मं स्वीकृतमिष्टुवेधं ॥
 सद्भक्तसेव्यं वरदं वरिष्ठं वंदे नृसिंहेश्वर पाहि मां त्वम् ॥ २ ॥
 कामादिपणमत्तगर्जावुशं त्वामानंदकंद परतत्त्वरूपम् ॥
 सद्धर्मगुण्यै त्रिपृतावतारं वंदे नृसिंहेश्वर पाहि मां त्वम् ॥ ३ ॥
 सूर्येदुगुं सज्जनकामधेतुं मृपोदापंचात्मकविश्वमस्मात् ॥
 उदेति यस्मिन्नमतेस्तमेति वंदे नृसिंहेश्वर पाहि मां त्वम् ॥ ४ ॥
 रक्षाञ्जपग्रायतकांतनेत्रं सद्दंडकुंडीपरिहर्षितायं ॥
 धितस्मितगोस्नमुखेदुस्तोभं वंदे नृसिंहेश्वर पाहि मां त्वम् ॥ ५ ॥

नित्यं त्रयीमृग्यपदान्जपूलिं निनादसार्द्धिदुक्कलस्वरूपम् ॥

मितापकल्पाश्रितकल्पवृक्षं वन्दे नृसिंहेश्वर पाहि मां त्वम् ॥ ६ ॥

दैव्यादिमौक्तप्रदवाग्मिमीडयं योगाष्टकज्ञानसमर्पणोत्कं ॥

कृष्णानदीपंचसरिद्युतिस्थं वन्दे नृसिंहेश्वर पाहि मां त्वम् ॥ ७ ॥

स्तोत्रे क ते मेस्त्युहगायशक्तिश्चतुर्मुखो वै विमुखोऽस्य जातः ॥

स्तुषन्निजिह्वोभवदीरयन्त्वां वन्दे नृसिंहेश्वर पाहि मां त्वम् ॥ ८ ॥

श्रीनृसिंहसरस्वतीस्तोत्रं सपूर्णम् ॥

१३५ श्रीनृसिंहसरस्वतीस्तोत्रं

प्राग्गङ्गा त्वमजोऽकियोऽपि बहुलं स्यामित्त्वमुद्धीस्तया

सृष्ट्वैवाहमुवं ततो जगदिदं सृष्टं सधर्मं गुणं ॥

स्वैः स्वं भो स्मयन्विद्मसि सदरीनत्रावतीर्यानिशम्

वंदे श्रीनृहरे सरस्वति वरं ते श्रीपदान्जद्वयम् ॥ १ ॥

कस्याकृष्टदुःक्षितकतुनरग्रस्ताभ्यराशीर्मुदे

प्रातः सूर्य इयोदितोऽस्यज महामोहांधकारं भसन् ॥

सद्धर्माश्रमसेतुमग्न सिधिरप्रायं सुदाढ्यं नयन्

वंदे श्रीनृहरे सरस्वति वरं ते श्रीपदान्जद्वयम् ॥ २ ॥

सर्वानंदनिधानरूपममलं स त्वं सुखं मूर्तिमत्

प्रादुक्त्य जनांतरमृगकीटावनं पावनम् ॥

संसारावटमग्नमुद्धरसि भो स्वीकृत्य तुर्याश्रमं

वंदे श्रीनृहरे सरस्वति वरं ते श्रीपदान्जद्वयम् ॥ ३ ॥

सूके गां दशमेघके सुतनयं वंध्यासु चामून्मृते
सौभाग्यं विधवामु पल्लवगहो दत्तं सुशुष्केष्वने ॥
एवंभूत इयान्तवैष महिमा त्रैलोक्यसंस्थाश्रमो
वंदे श्रीनृदरे सरस्वति वरं ते श्रीपदाब्जद्वयम् ॥ ४ ॥

मुक्तावास मुमुक्षुकल्पविटपिन्मो कामिनां कामधुक्
दारिद्र्यानलमेघ दुष्कृतदवाग्ने तापिताराम ते ॥
भुवन्विष्टरजः पदं श्रुतनिवादातीतितत्त्वं महद्
वंदे श्रीनृदरे सरस्वति वरं ते श्रीपदाब्जद्वयम् ॥ ५ ॥

भो योगीश्वर भावितं तव पदं तीर्थाश्रयं सज्जना-
जीवं कामिसुदैवतं च कमलालीलास्थलं निर्गलं ॥
विद्वद्वादकरंढकं सुकृतसंस्थानं महत्पावनम्
वंदे श्रीनृदरे सरस्वति वरं ते श्रीपदाब्जद्वयम् ॥ ६ ॥

वेदागोचर ते चवित्रममलं शक्तोऽत्र कः कृत्स्नशो
षष्ठुं वन्द्यायिर्नैदुमूलपवनात्मेतीह मूर्त्यष्टकम् ॥
एतद्विधमयं च नाग्यदिह वा ऽकाररूपेणित-
वंदे श्रीनृदरे सरस्वति वरं ते श्रीपदाब्जद्वयम् ॥ ७ ॥

कुंडीदंढकरं प्रज्ञातममलं सन्याभिरूपं तव
श्रीमीमामरजायुतिस्थितमजं ध्येयं शरण्यं मयि ॥
ज्ञानं तारकमीश सत्यमनिशं ब्रह्मनिस्थीरुर्वदो
वंदे श्रीनृदरे सरस्वति वरं ते श्रीपदाब्जद्वयम् ॥ ८ ॥

श्रीनृदिदसरस्वतीस्तोत्रं सगुणम् ॥

१३६ मानसपूजा

परानन्दमयो विष्णुर्हृत्स्थो वेद्योऽप्यर्ताद्रियः ॥	
सदा संपूज्यते मर्कटमग्नान्मक्तिभावनः	॥ १ ॥
अर्चित्यस्य कुतो ध्यानं कूटस्थाऽऽवाहनं कुतः ॥	
कासनं विश्वसंस्थस्य पाद्यं पूतात्मनः कुतः	॥ २ ॥
कान्धोऽह्यमस्याह्यं विष्णोराचमनं कुतः ॥	
निर्मलस्य कुतः स्नानं क निरायरणेऽथरम्	॥ ३ ॥
स्वसूत्रस्य कुतः सूत्रं निर्लेपस्य च लेपनम् ॥	
निस्तृपः सुमनोभिः किं किमल्लेखस्य धूपतः	॥ ४ ॥
स्वप्रकाशस्य दीपैः किं किं मक्षपाद्यैर्जगद्भुतः ॥	
किं देयं परितृप्तस्य विराजः क प्रदक्षिणाः	॥ ५ ॥
किमनन्तस्य नतिभिः स्तौति को घागगोचरम् ॥	
अन्तर्यहिः प्रपूर्णस्य कथमुद्धासनं भवेत्	॥ ६ ॥
सर्वतोपीत्यसंभाव्यो भाव्यते भक्तिभावनः ॥	
सेव्यसेवकभावेन भक्तैर्लीलानृविप्रहः	॥ ७ ॥
तवेक्षार्ताद्रियस्यापि पारंपर्याधुतां तनुम् ॥	
प्रकल्प्याभ्यावाचयति प्रार्थयेच्चां मनोमयीम्	॥ ८ ॥
कलमुल्लोकगीतेन भगवन्दत्त जागृहि ॥	
भक्तवत्सल सामीप्यं कुरु मे मानसार्चने	॥ ९ ॥
श्रीदत्तं खेचरीमुद्रामुद्रितं योगिसद्गुरुम् ॥	
सिद्धासनस्थं ध्यायेऽभीवत्प्रदकरं हरिम्	॥ १० ॥
एतात्रेयाह्वयाम्यत्र परिवारः सहार्चने ॥	
भद्राभक्त्येश्वरागच्छ ध्यातव्यान्नाजसा विमो	॥ ११ ॥

सौवर्णं रत्नजडितं कल्पितं देवतामयम् ॥	
रम्यं सिंहासनं दत्त तत्रोपविश शंखिते	॥ १२ ॥
पाद्यं चंदनकर्पूरसुरभि स्वादु वारि ते ॥	
गृहाण कल्पितं तेन दत्तांधी क्षालयामि ते	॥ १३ ॥
गंधाञ्जतुलसीविल्वशमीपत्राक्षतान्वितम् ॥	
सांदवर्धं स्वर्णपात्रेण कल्पितं दत्त गृह्यताम्	॥ १४ ॥
सुस्थाद्वाचमनीयांबु हैमपात्रेण कल्पितम् ॥	
तुभ्यमाचम्यतां दत्त मधुपर्कं गृहाण च	॥ १५ ॥
पुष्पवासितसत्तैलमंगेष्वालिप्य दत्त भोः ॥	
पंचामृतैश्च गंगात्रिः स्नानं ते कल्पयाम्यहम्	॥ १६ ॥
भक्त्या दिगंबरान्त जलेदं दत्त कल्पितम् ॥	
काषायपरिधानं तद् गृहाणेनेयचर्म च	॥ १७ ॥
नानासुगन्धैस्ते ते मलसूत्रे प्रकल्पिते ॥	
गृहाण दैवतमये श्रीदत्त नवततुके	॥ १८ ॥
भूतिमृत्स्नामुक्ततूरीकेशरान्वितचंदनम् ॥	
रत्नाक्षताः कल्पितास्त्वामलंकुर्वेथ दत्त वैः	॥ १९ ॥
सच्छमीविल्वतुलसीपत्रैः सौगंधिकैः सुमैः ॥	
मनसा कल्पितैर्नानाविधैर्दत्तार्चयाम्यहम्	॥ २० ॥
लाक्षासिताभ्रभीवासथ्रीखंडागुरुगुमालैः ॥	
युक्तोऽग्नियोजितो घूपो हृदा स्वीकुरु दत्त तम्	॥ २१ ॥
स्वर्णपात्रे गोघृताक्तवत्तिप्रग्वलितं हृदा ॥	
दीपं दत्त सकर्पूरं गृहाण स्वप्रकाशक	॥ २२ ॥

सपद्मं पादुषात्रे नैवेद्यं गन्धसंयुतम् ॥	
कल्पितं दैवपात्रे ते मुदं दत्ताञ्जदः पिब ॥ २३ ॥	
प्रज्ञास्यास्यं करौ चाद्भिर्दत्ताचम्य प्रगृह्यताम् ॥	
सांवृलं दक्षिणां ह्रीं कल्पितानि फलानि च ॥ २४ ॥	
नीराज्य रत्नदीपस्तं प्रणम्य मनसा च ते ॥	
परितस्त्वत्कयोद्धर्तः कुर्वे दत्त प्रदाश्रिणाः ॥ २५ ॥	
मंत्रयन्निदितो मूर्ध्नि दत्त ते कुसुमाञ्जलिः ॥	
कल्प्यते मनस गीतवाद्यनृत्योपचारकाः ॥ २६ ॥	
प्रेर्यमाणभेरकेण त्वया दत्तेस्ति ते ॥	
कृतेयं मनसा पूजा श्रीमस्तुष्टो भवानया ॥ २७ ॥	
दत्त मानसतत्त्वे मे सुराणि द्रौ रहः कुरु ॥	
रम्ये व्यायतमफत्यामतूलिकादये सुधीजिते ॥ २८ ॥	
इति श्री, प, प, श्रीशानुदेवानन्दसरस्वतीविरचिता श्रीदत्तात्रेयमानसपूजा संपूर्णा ॥	

१३७ श्रीदत्तात्रेयापराधक्षमापनस्तोत्रम् ॥

रसज्ञा यशा तार्क्यं स्वादु लभ्यं गृहीतं कदाचिन्न ते नाम दत्त ॥	
क्षमस्वापराधं क्षमस्वापराधं क्षमस्वापराधं प्रभो छिन्नचित्त ॥ १ ॥	
वियोन्यंतरे दैधदाढर्षाद्विभो प्राग्गृहीतं कदाचिन्न ते नाम दत्त ॥	
क्षमस्वापराधं क्षमस्वापराधं क्षमस्वापराधं प्रभो छिन्नचित्त ॥ २ ॥	
मया मातृगर्भस्थितेप्राप्तकष्टाद्गृहीतं कदाचिन्न ते नाम दत्त ॥	
क्षमस्वापराधं क्षमस्वापराधं क्षमस्वापराधं प्रभो छिन्नचित्त ॥ ३ ॥	
मया जातमात्रेण संमोहितेन गृहीतं कदाचिन्न ते नाम दत्त ॥	
क्षमस्वापराधं क्षमस्वापराधं क्षमस्वापराधं प्रभो छिन्नचित्त ॥ ४ ॥	

मया क्रीडनासक्तचित्तेन धास्ये गृहीतं कदाचिन्न ते नाम दत्त ॥
क्षमस्वापरार्थं क्षमस्वापरार्थं क्षमस्वापरार्थं प्रभो ह्यिन्नचित्त ॥ ५ ॥
मया यौवनेऽज्ञानतो भोगतोपाद्गृहीतं कदाचिन्न ते नाम दत्त ॥
क्षमस्वापरार्थं क्षमस्वापरार्थं क्षमस्वापरार्थं प्रभो ह्यिन्नचित्त ॥ ६ ॥
मया स्थाविरेऽनिघ्नसर्वेन्द्रियेण गृहीतं कदाचिन्न ते नाम दत्त ॥
क्षमस्वापरार्थं क्षमस्वापरार्थं क्षमस्वापरार्थं प्रभो क्लिन्नचित्त ॥ ७ ॥
हृषीकेश मे बाहूभनःकायजातं हरेऽज्ञानतो ज्ञानतो विश्वसाक्षिन् ॥
क्षमस्वापरार्थं क्षमस्वापरार्थं क्षमस्वापरार्थं प्रभो क्लिन्नचित्त ॥ ८ ॥
स्तुतो ध्यात आवाहितोस्यचित्तो नो न गीतः स्तुतो वंदितो नो न जप्तः ॥
क्षमस्वापरार्थं क्षमस्वापरार्थं क्षमस्वापरार्थं प्रभो ह्यिन्नचित्त ॥ ९ ॥
दयाविधर्मवाट् न सागाश्च मादृग्भवत्यात्ममंतोर्मवान्मे शरण्यः ॥
यथासंभवं भूर्वि भूनिःस्तृतांगेरिति प्राथितं दत्ताक्षिण्येण सारं ॥ १० ॥

इति श्री. प. प. श्रीबाहुदेवानंदसरस्वतीविरचितं

श्रीदत्तात्रेयारक्षसमापनस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

१३८ दत्तारादिदत्तात्रेयाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रम्

दत्तं वंदे दशातीतं दयाविधं दहसं दमम् ॥
दक्षं दरभं दस्युघ्नं दशं दर्पहरं दवम् ॥ १ ॥
दातारं दारुणं दान्तं दास्यादं दानतोषणम् ॥
दानं दावप्रियं दावं दासत्रं दारवर्जितम् ॥ २ ॥
दिक्पं दिवसपं दिक्स्थं दिव्ययोगं दिगंबरम् ॥
दिन्यं दिष्टं दिनं दिश्यं दिव्यांगं दितिजार्पितम् ॥ ३ ॥

दीनपं दीधितिं दीप्तं दीर्घं दीप्तं च दीप्तगुम् ॥	
दीनसेव्यं दीनचंद्रं दीप्ताद् दीप्तिस्तोत्तमम् ॥ ४ ॥	॥ ४ ॥
दुर्गं दुर्मेहं दुर्गं दुर्गेशं दुःखमंजनम् ॥	
दुष्टं दुग्धं दुःखं दुर्वासोभ्यं दुरासदम् ॥ ५ ॥	॥ ५ ॥
दूतं दूतप्रियं दूष्यं दूष्यत्रं दूरदर्शितम् ॥	
दूरं दूरतरं दूर्वाभं दूर्वां च दूरगम् ॥ ६ ॥	॥ ६ ॥
देवाचार्यं देवपं देवं देयक्षं देवतोत्तमम् ॥	
देवक्षं देहिनें देशं देशिकं देहिजीवनम् ॥ ७ ॥	॥ ७ ॥
दैव्यं दैन्यहरं दैव्यं दैन्यदं दैविकांतकम् ॥	
दैव्यं दैवतं दैव्यं दैवतं दैविकार्तिदम् ॥ ८ ॥	॥ ८ ॥
दोषघ्नं दोषदं दोषं दोषिघ्नं दोर्द्धयान्वितम् ॥	
दोषक्षं दोहपं दोषेद्वंशं दोहं च दोहदम् ॥ ९ ॥	॥ ९ ॥
दीरात्मघ्नं दीर्घनस्यहरं दीर्घागमोचनम् ॥	
दीष्टयत्रं दीप्स्त्यदोषहरं दीर्द्धयमंजनम् ॥ १० ॥	॥ १० ॥
दंडक्षं दंडिनं दंडं दंभघ्नं दंभिशसनम् ॥	
दंष्ट्यास्यं दंतुरं दंशिघ्नं दंडयक्षं च दंडदम् ॥ ११ ॥	॥ ११ ॥
अनंतानंतनामानि संति तेऽनेतधिकम् ॥	
वेदोऽपि अकितो यत्तु नुर्वाहद्दुरका कथा ॥ १२ ॥	॥ १२ ॥
इति श्री. प. प. श्रीवाग्देवानन्दसरस्वतीविरचिते दक्षरादिदत्तात्रेयाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रं संपूर्णम् ॥	

१३७. श्रीगुरुचरिताध्यायमारांशश्लोकाः ॥

अध्याये प्रथम इहेष्टवन्दनाग्नं
प्रोक्तं मंगलमय नामधारकाख्यम् ॥

प्राप्येष्टं स्तुता इह धाम दर्पणीयं
दत्तोद्देशयदु तनुः प्रहर्षिणीयम् ॥ १ ॥

सिद्धः सृष्टिपुनरियतीरिह जगौ मर्गे द्वितीये विपेः
संवादं कलिना न दीपकगुरुत्वात्मानकं गद्विधेः ॥
यथाशारे दि दीनरेन गुरुमन्मेयाग्न्यविशीठितं
वुर्पाद्योऽथ तथा करोत्यपि दत्ताः सार्धं विशीठितम् ॥ २ ॥

मृतीयेऽध्यायेऽधो नानमिति मीनेः प्रथमवर्गे-
वरीषोपाद्विष्णुप्रतद्विभिषा ध्वजवमन ॥
प्रजानेन योनीरिति दत्तति दुर्गाममि हरि-
स्तमाशब्दार्थं यामिजमदनाभूतितारेली ॥ ३ ॥

तुर्वे प्रोक्ताः सारवर्ण्यं यथात्र
भेदं देवादानमूपा तथाम् ॥
पाल भूषा दुग्धमध्याः पदुभे ।
सर्वविश्वदेवतालिनी सर्वताऽऽश्री ॥ ४ ॥

दत्ताय दत्तं द्विजाह्वानं साक्षात्पुनः न वक्ष्येऽभूत् ॥
मीनादभिषः सुतोऽपारद्वृद्धद्विषादभूतोऽप्राद ॥ ५ ॥
शिषो दत्ताभ्याय दत्तं वक्ष्येऽभूत् सत्ताद्वनदत्ताभ्याम् ॥
मरेष्टवशात्तु-गेविः श्री सदादेवेति निर्दो न वष्टे ॥ ६ ॥
भूमेष्टवशात्तु-गेविः सत्तादेवेति निर्दो न वष्टे ॥
सत्तादेवेति निर्दो न वष्टे ॥

सकुमुतविधवा मा मर्तुकाया प्रदोष-
प्रतकथनत ईशानान्निवर्त्याष्टमेऽन्तान् ॥

स विमुधमकरोत्तज्जं च जन्मान्तरेऽस्याः

मुत इह भविता दिद्मालिनी यस्य कीर्तिः ॥ ८ ॥

आरयानकीर्तिभूतितोऽस्य मुक्ति-

र्भवान्तरेऽसौ रजकाय राज्यम् ॥

दास्यन्तिगोऽभून्नवमेऽथ कृष्णा-

तटेऽपि संपूरयति स्वकृष्णाम् ॥ ९ ॥

पयि तस्करघातितभक्तं सार्धमजीवयदेत्य चिरस्य ॥

विनिहत्य च तान्दशमे श्रीपादतिथेयवती गतिरस्य ॥ १० ॥

एकादशे नृहृत्सिंहक आस सौऽद्या-

पुत्रः प्रदोषफलदः प्रणवं पठिष्यन् ॥

भूत्वाप्यश्वश्रुतिगणानुपनीत ऊच

उद्धर्षणी स्यजननी बहुधा करिष्यन् ॥ ११ ॥

माणवप्राक्रीडितकृद्द्वादश आश्वस्य विभुः ॥

मातरमेत्य च काशीं श्यास्यभवत्स निराशीः ॥ १२ ॥

प्रसूमुषैर्जनिभुवि सङ्गतः स्वदेवयोदशेऽनुगयुगुपेत्य गोतमी ॥

मृतोत्सुकं जठररगार्तमुद्धरन्व्यदर्शयद् भुवि रचिरां प्रसुर्गतिम् ॥ १३ ॥

सायंदेवं शक्रमिताध्याय उवाच

श्रीशो म्लेच्छं याहि न भीते ॥ तथेति ॥

गत्वा मीतम्लेच्छनृपेणाचित एत्य

नृत्यन् रेजे मत्तमयूरो हि यथा सः ॥ १४ ॥

चित्रपदोक्तित ईशस्तीर्यगमाय स शिष्यान् ॥

पञ्चदशे कथयित्वा तद्विधिमीर्यदेव ॥ १५ ॥

योदशे गुरुरथोद्धतात्मने धौन्यक्षिप्यपरितोषदेशतः ॥

प्राक्ष्णाय विदमर्षयद् गुरुद्रोहिणेऽलमनुवप्नचेतसे ॥ १६ ॥

आर्यावमानितोऽदादर्यायै मूढविप्र इह जिह्वां ॥

सप्तदशे तत्प्रेरित ईशमवाप्यालमत्ततो जिह्वाम् ॥ १७ ॥

मिश्रार्थं गत्वा कुसुमितलतापेक्षितद्वारदेशं

गेहं विप्रस्य प्रभुरतिदरिद्रस्य भुक्त्वापि शाकम् ॥

छाया बह्वी स्ववसतिमगात्तल्लतामूलदेशे

लेभेऽर्थोपं द्विजवर इहाष्टावशे चाशिपोऽपि ॥ १८ ॥

अमरापुर ऊनविंशकेऽनुगगङ्गानुजपा वहुंयदे ॥

वरदे स निधाय पादुके गुरुराश्वस्य च योगिनीरगात् ॥ १९ ॥

प्रेताविह्वताऽर्मी दत्तौ मृत एरुः ।

वर्ण्यपतदंषां विंश तनुमध्याम् ॥ २० ॥

विशुन्मालावत्संशब्धं पुत्रादेः सन् चोक्त्या बोधम् ॥

सत्यं चक्रे जीवावेतं सैके विंशेऽर्सा तत्सोतम् ॥ २१ ॥

गन्धर्वं प्राप्य भोगामरदुहितृयुति मिश्रार्थमथ गुरु-

गत्वा दीनिद्विजौको गतरदमहिर्षी वंघ्यां भरवहाम् ॥

दृष्ट्वा दुग्धं ययाचे तदनु सुवदना स्त्रीः क्षीरमदुह-

द् द्वाविंशेऽदात्पयोऽश्वै तद्दु वरदगुरुः पीत्वागमदसौ ॥ २२ ॥

राद् प्रयोविंश आकर्ण्य सत्तयशः स्रग्विणीं स्वां पुरीमानयत्तद्वशः ॥

श्रीगुरु रक्षसेऽदाद्रतिं राजवद्राजदत्ते मठे विधायामोऽवसत् ॥ २३ ॥

निन्दापर्वयतिप्रिविप्रमं प्राप्य श्रीगुरुराश्वदर्शयत् ॥

सैन्यं न्यासिवपुः क्षणं चतुर्विंशे वानगराजवद्विराद् ॥ २४ ॥

मत्तावाप्तौ श्रुतिनयविज्ञौ म्लेच्छाक्षप्रो द्विजविजिगीषू ॥

भिक्षुर्निन्ये श्रितशिविकौ तौ गुर्वभ्यं पंचसहितविंशे ॥ २५ ॥

चित्रपदोक्तिभिरीक्षः पद्भ्युतविंश उवाच ॥

वेदतदङ्गविशारदा यं प्रणमन्ति हि लेखाः ॥ २६ ॥

अपि क इह यदीक्षणादपराजिताः स युरुडवदनाच्छ्रुतीः समवाचयत् ॥

अमयदुर्ममिषे द्विजो च पिशाचतां सुगतिमथ गतौ च तौ द्विषद्वदतः ॥ २७ ॥

अकथयदसावष्टाविंशे स्वकर्मविपाकतो

विविधकुगतिं ह्रीनस्याप्तिं सचिह्नपुनर्भवम् ॥

तदघहतये प्रायश्चित्तं च कृच्छ्रजपादिकं

पतितमकरोद् भूयोऽक्षं सा मनोहरिणी कथा ॥ २८ ॥

नषद्वयपुत्रे नतेन मुनिना स पृष्टोऽवदत्

विमूतिमहिमानमानतपदास्त्रपायावदत् ॥

कुमारहरवादमप्यथ स वामदेवो ददौ

गतिं भसितधारणेन विधिवच्च पृथ्वीधरः ॥ २९ ॥

गोपीनाथोऽत्रिसुतभजनात्पुत्रमापोद्वहोर्ष्वं

तस्त्री रुग्णं तमनयदयो पत्तनं गाणगारुपम् ॥

मन्दात्रान्ताभ्यनि स तु पुरस्थोपकण्ठं ममार

त्रिंशे तस्त्रीनिःश्रम्य गतो भूतिरुद्राश्चभृक्सन् ॥ ३० ॥

स्त्रीधर्ममुवाच कुपूर्मितेऽव्याये धिपणोक्तमुपस्थिताम् ॥

विन्ध्याद्रिचरित्रसमन्विताऽगस्त्यापिसतीचरितं च सन् ॥ ३१ ॥

रुक्मवतीमूचे प्रणतां तामष्टमुवा सौभाग्यवती स्या ॥

प्रेतमपि द्वात्रिंश इहास्या वल्लभमाश्रयापयदीशः ॥ ३२ ॥

भुजगशिशुभृता नीता कुलयुगिह पुराम्न्याढ्ये ॥

स्वपुरमपि सती वेश्या तत इह विकपी भूपौ ॥ ३३ ॥

कृतकरपुटराजप्राथितर्पिः सुतमृतिहतये रुद्रामियेकम् ॥

श्रुतिपुरमितसर्गेकारणद्रादतनयमुत मृतितोजीवयद्द्राक् ॥ ३४ ॥

सुरहितदरुचकथा वृत्ता शरपुरमित इह सोमाख्यं ॥

वतमपि यत इह सीमन्तिन्यलभदपि च दयितं नष्टम् ॥ ३५ ॥

तर्कपूर्युजि हलमुत्ती स्त्री मुशिक्षणमिपत ईद ॥

आहिकायरणमयदृच्छाकृत्यसंमतमु सुधिये ॥ ३६ ॥

प्रमिताक्षरोक्तिगुरुराह सुचिरसुरपूजनादेसकलाहिकवित् ॥

अशनादिधर्मशयनादिविधिः स्वरूपमितेऽत्र इतमक्तविधिः ॥ ३७ ॥

त्रिलोकपर्याप्तकृतोदनेन संभोजिता विप्रमुखा अनेन ॥

अष्टत्रियुक्ते हृष्टपजातयोऽपि मक्ताय दत्तो गुरुणा वरोऽपि ॥ ३८ ॥

नवत्रिमितसर्गे व्यधास्तथविरचन्ध्यां ॥

कुमारललितां पिप्पलार्चनत ईशः ॥ ३९ ॥

स्वयुगमितेऽत्र कुष्ठविनिमृत्यै नरहरयेऽवदत्समिदर्चां ॥

तदु विटपी द्विजश्च शुचिरासीदियमज्जकार्त्तिरिन्नयमालिनी ॥ ४० ॥

अवशदिह परीक्ष्य सायंदेवं कुयुगमिते भगवान्गुरुक्तलब्धै ॥

विधिजमुपगतः सुपुष्पिताप्रागमवन आर्य उवाच काशियाश्राम् ॥ ४१ ॥

वातोर्मीतोर्द्धेयुगाढये स सर्गे शिष्टां यात्रां कथयन्दर्शयित्वा ॥

काशी दारादिनुतश्चानयित्वा सायंदेव गुरुराह व्रतं सन् ॥ ४२ ॥

सायंदेवाय त्रियुगपरिमितेध्याये प्रादेशोऽनंतव्रतमिह च पत्रेष्टम् ॥

यस्याचीर्णेन वृषपगतदुरिखो यायात्कौण्टिन्यः पार्थश्च मुगतेमितो-

संवाधाम् ॥ ४३ ॥

क्षणत श्रुतिवेदसमितेऽस्मिन्ननयद्यतिराज एकरूप ॥

अयमात्मरत्न स तत्तुक्त चानयदाशु निवेद्य राट्पारिजम् ॥४४॥

यद्धीरासीद्धिमरविलसिता नद्यवोक्त्या कुरगुपशमधी ॥

प्राप्येश द्राक्स श्रुचिकिरिभूद गुर्वाक्षातोऽक्षयुगमित इह ॥४५॥

र उपेत्य स आन्द ईशा रत्नकृतयुक्त इहार्चनमप्रपम् ॥

रिदत्तमभूद्द्रुतमध्यामकपददस्य ऋषि स च शिष्य ॥ ४६ ॥

दीपावल्या सप्रार्थित सप्तशिष्यै

सप्तग्रामान्तःक्षेत्रसरथोऽप्यगात्स ॥

अष्टात्मा भूत्वा सप्तवेदाढ्यसर्गे

लोके यन्मूर्तिर्विष्णुता यन्वदेवी

॥ ४७ ॥

क्षत्र गुरुक्तवदशेषमपकथान्य

चिच्छेद शूद्र उपगा विनिवारयन्तीम् ॥

सिद्धोत्तताक्ष इव आत्मवधू निवार्य

रेभेऽमितधिभिभवेदयुजीशभक्त्या

॥ ४८ ॥

सर्गेकवाक्समित इन्द्रवज्रालेपोपमापक्षतिकृद्भगिन्या ॥

यत्क्षेत्रमाहात्म्यमुवाच सोष्टतीर्थानि चादर्शयदत्र सभ्य ॥४९॥

रत्नशरयुते पुरोक्तनक्रोभवद्यवनराज आस धृषकृन्

पृथुपिटकरवदङ्ग उदितस्तदीयशमकृद्भोजो नृपकथाम् ॥

अवददयो ययौ ॥ गुरु स्मृति प्रथमजन्मनोऽलभदयो

गतरुगसौ सुयानगमज गजाश्वललित पुर स्वमनयत् ॥ ५० ॥

राजपुरादेत्य ॥ च नीजपीठ कीर्तिरभून्मम सुशुचिरतन्वी

स्थेयमिहात परमिह न साक्षादित्यधनीपुयुजि स च विचार्य ॥

स्वानपि आश्रय बहुवरदानै पुष्पवृतासनगत इदमाह

मद्भजनाद् सुगतिरिह तिष्ठे सत्यमितीदरमभवददृश्य ॥५१॥

श्रवणेच्छाश्रुतानां च तदन्येषां स्मृतिर्यतः ॥

सैकपञ्चाशदध्यायसारभूतार्थमालिका ॥ ५२ ॥

तीर्णा आशु तरन्त्यस्मात्तरिष्यन्त्यघतो नराः ॥

तीर्थं गुरुचरित्रारुखमवगाह्यमिदं बुधैः ॥ ५३ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचिता

श्रीगुह्यसंहिता-समस्तश्रीगुह्यचरिता-पञ्चापसाराक्षतरणिका संपूर्णा ॥

१४० बालाश्लेषः

स्वांशेनेदं ततं येन स स्वमीशाश्रितनन्दन ॥

मुञ्च मुञ्च विपश्चोऽमुं रक्ष रक्ष हरे शिशुम् ॥ १ ॥

प्रातर्मध्यन्दिने सायं निशि चाप्यय सर्वतः ॥

दुर्दृग्गोधूलिभूतार्तिगृह्मावृमहादिकाम् ॥ २ ॥

छिन्धि छिन्धि सखिलारिष्टं कमण्डलुनरिशूलधृक् ॥

ग्राहि ग्राहि विमो नित्यं त्यक्त्वा लंकृतं शिशुम् ॥ ३ ॥

सुप्तं स्थितं पोषयिष्टं गच्छतं कापि सर्वतः ॥

ओ देवाय धिना देव कुमारो धामनामयः ॥ ४ ॥

दीर्घायुस्तु सततं सहजो ज्योत्स्नान्वितः ॥

इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचिता

श्रीदत्तात्रेयान्तर्गतबालाश्लेषः

१४१ श्रीदत्तात्रेयहृदयम्

- प्रन्हाद एकदारण्यं पर्यटन्मृगयामिषान् ॥
 भाग्याददत्तं सत्पात्रैः कावेर्या निद्रितं भुवि ॥ १ ॥
 कर्मापर्वर्णलिङ्गाद्यैरप्रतयै रजस्यलम् ॥
 नरया प्राहायधूतं सं निगूढामरुतेजसम् ॥ २ ॥
 यथं भोगीद धत्तेऽश्वः पीनां तनुमनुद्यमः ॥
 वयोमातर्यं ततो भोगो भोगात्पीना तनुर्भवेन् ॥ ३ ॥
 क्षयानोऽनुद्यमोऽनीहो भवानिह तथाप्यसं ॥
 पीना तनुं यथं सिद्धो ययान्वदतु वैश्वम् ॥ ४ ॥
 विद्वान्दक्षोऽपि चतुरभिप्रभिवक्ष्यो भवान् ॥
 दृष्ट्वापीह जनांभिप्रवर्मणो वर्तते समः ॥ ५ ॥
 इत्थं श्रीमगरांस्तेन प्रहादेनाग्रिनन्दनः ॥
 संपृष्टः प्राह मन्नुष्टः क्षुण्डः प्रहमन्निव ॥ ६ ॥
 भीतुसिहोऽवतीर्णोऽयं यथं स स्वमेव हि ॥
 दैत्यजोऽपि मुनिश्छात्र शृगु भागवतोत्तम ॥ ७ ॥
 मन्दः स्वप्नो भ्रमस्तृणान्नेर्यं लोबमागतः ॥
 कर्मयोगेन सुतिस्त्रयोद्वारं यदृष्टया ॥ ८ ॥
 निवृत्तोऽयं यथा क्वाययं पीह्य शर्मणे ॥
 आत्मनोरथ शुभं रूपं हिष्टे नष्टे स्वयंप्रमम् ॥ ९ ॥
 ज्ञात्वा संस्पृष्टजान्मांगान्दुःखात्प्रपद्यामि देवभुङ् ॥
 विमृश्यामि जनः स्वार्थं मन्वं यातुमसंगतिम् ॥ १० ॥
 स्वार्थं मायावृत्तं त्यक्त्वा तदप्यन्यत्र धावति ॥
 शीबालश्चक्रे त्यक्त्वा यथाव्ययी मीनिकाम् ॥ ११ ॥

हुनेद्विकल्पं चित्तौ तां मनस्यर्थभ्रमे तु तत् ॥
 वैचारिके तं मायायां तां स्वस्मिन्विद्योत्तरे ॥ २४ ॥
 शुद्धः सोऽहं परात्मैक इति दाढये विमुच्यते ॥
 हृदयं मे सुगुप्तं ते प्रोक्तं तत्त्वं विचारय ॥ २५ ॥
 इतीशेनोपदिष्टः स ज्ञात्वात्मानं प्रपूज्य च ॥
 तदाज्ञप्तो ययौ राज्यं दुर्बलपि स दैवमुक्त् ॥ २६ ॥
 राज्यश्रीपुत्रदारादयोऽप्यलिप्तः स्वात्मदृवसः ॥
 मुक्तत्वारुधं चिरं राज्यं दत्त्वा पुत्रे विरोचने ॥ २७ ॥
 मुक्तसंगश्चचार क्षमां समदृक् स गुरुकथत् ॥
 इति श्री. प. प. श्रीवामुदेवानन्दसंस्थतीविरचितं
 श्रीदत्तपुराणान्तर्गतं श्रीदत्तत्रेयहृदय संपूर्णम् ॥

१४२ श्रीदत्तात्रेयकवचम् ॥

श्रीपादः पातु मे पादयूरु सिद्धासनस्थितः ॥
 पायादिगंधरो गुह्यं नृहरिः पातु मे वटि ॥ १ ॥
 नाभिं पातु जगत्सदोदरं पातु दलोदरः ।
 कृपालुः पातु हृदयं पद्मजः पातु मे भुजौ ॥ २ ॥
 श्रवकुंडीशूलहमरुशंखचक्रधरः करान् ॥
 पातु वंठं वक्रुवंठः सुमुखाः पातु मे मुरम् ॥ ३ ॥
 जिह्वां मे वेदवाक्पातु नेत्रे मे पातु दिव्यदृक् ॥
 नासिकां पातु गंधात्मा पातु पुण्यधरा श्रुती ॥ ४ ॥
 ललाटं पातु हंसात्मा शिरः पातु जटाधरः ॥
 कर्मेन्द्रियाणि पात्वीशः पातु ज्ञानेन्द्रियाण्यजः ॥ ५ ॥

दत्त. १५ सद्गुरुसेवोद्बोधक दत्त १६ गुरुशिष्यव्याशंसक दत्त
 १७ दीपशिष्योद्धारक दत्त १८ मानसपुत्रोत्पादक दत्त १९
 अग्रिमहर्ष्याल्हादक दत्त २० अनसूयानुमाहक दत्त २१ त्रिमूर्ति
 वपविधारक दत्त २२ निजभजवेच्छापूरक दत्त २३ मत्स्यायव
 तारामक दत्त २४ अगनगधरणीदेशिक दत्त २५ शिक्षितवा
 गोत्तमगुण दत्त २६ आकाशगुणमाहक दत्त २७ गृहीतनिर्मल
 जलगुण दत्त २८ अग्न्याचार्यपावक दत्त २९ चंद्रच्छात्र श्रीगुरु
 दत्त ३० भास्करशिष्य श्रीगुरुदत्त ३१ कपोतशिक्षितसद्गुण
 दत्त ३२ अजगरशिक्षिततोषित दत्त ३३ समुद्रशिक्षितसद्गुण
 दत्त ३४ पतंगशिष्य श्रीगुरुदत्त ३५ मधुकुच्छात्र श्रीगुरुदत्त
 ३६ स्त्रीकृतदत्तायलगुण दत्त ३७ मयुहरशिष्य श्रीगुरुदत्त ३८ सृग
 शिक्षोद्भितगीतक दत्त ३९ मत्स्यच्छात्र श्रीगुरुदत्त ४० वैश्य
 शिक्षास्ताशक दत्त ४१ कुररत्यक्तपरिमह दत्त ४२ पालकशिष्य
 श्रीगुरु दत्त ४३ कन्याककगुणवदत्त ४४ गृहीतसर्वोत्तमगुण दत्त
 ४५ शारदारालेकायन दत्त ४६ गृहीतपेशस्कद्गुण दत्त ४७ वृत्तो
 र्णनाभ्याचार्यक दत्त ४८ गृहीतदेहोत्तमगुण दत्त ४९ श्रीयदुराजो
 द्धारक दत्त ५० प्रह्लादानुमाहक दत्त ५१ कृतधीर्यात्मजतारक दत्त
 ५२ श्रीवादभीषण दत्त ५३ मातापित्राल्हादक दत्त ५४ सहो
 दरानुमाहक दत्त ५५ महाबलेश्वरपूजक दत्त ५६ गोवर्णक्षेत्राभित
 दत्त ५७ कृष्णावेणीतटगत दत्त ५८ मृदद्विजमुत्तवारक दत्त
 ५९ शनिप्रदोषकचोतक दत्त ६० प्राज्ञपयार्थितपूरित दत्त ६१
 चौरसमूहविधातक दत्त ६२ संजीवितमृतभूसुर दत्त ६३ प्रशेष
 पूजासुफलद दत्त ६४ नृसिंहसरस्वतीसप्तक दत्त ६५ जनित्र
 प्रणवोच्चारक दत्त ६६ प्रकृतिसर्वश्रुतिगुण दत्त ६७ तत्त्वज्ञानो
 द्बोधक दत्त ६८ मातापित्रेष्टार्पक दत्त ६९ काशीयात्रागामिन्दत्त.

७० स्वीकृतसंन्यासाश्रम दत्त. ७१ वेदांतार्योद्धोवक दत्त. ७२ योगाष्टांगख्यापक दत्त. ७३ कृष्णसरस्वतीछात्रक दत्त. ७४ जननी-
दर्शनकारक दत्त. ७५ शूलार्तद्विजवारक दत्त. ७६ सायंदेवाल्हादक
दत्त. ७७ तीर्थसुखेशंसक दत्त. ७८ भासितसद्गुरुसेवन दत्त.
७९ छिन्नरसज्ञाल्हादक दत्त. ८० द्विजदाख्यद्वानल दत्त.
८१ गंगानुजह्वर्षक दत्त. ८२ वंघ्यादोपाशंसक दत्त. ८३ पिशाच-
धाधानाशक दत्त. ८४ तत्त्वज्ञानादेशक दत्त. ८५ जीवितमृतविप्रात्मज
दत्त. ८६ वंघ्यामहिषोदोहक दत्त. ८७ राजाभीष्टमुपूरक दत्त.
८८ पिशाचतारकसद्गुरु दत्त. ८९ हृतत्रिविक्रमदुर्मद दत्त. ९०
शुक्लपद्मेशकतारक दत्त. ९१ कर्मविपाकघोतक दत्त. ९२ नारीघर्म-
घोतक दत्त. ९३ संजीवितमृतभूसुर दत्त. ९४ रुद्राक्षमहिषोदित
दत्त. ९५ नार्युपदेशानिषेधक दत्त. ९६ सोमव्रतफलशंसक दत्त.
९७ कर्मकांडसंजल्पक दत्त. ९८ स्वल्पाग्नद्विविधारक दत्त.
९९ वंघ्यादोपनिवारक दत्त. १०० शुक्लकाष्ठसंजीवक दत्त.
१०१ सायंदेवोदारक दत्त. १०२ तंतुक्रमकियोतक दत्त. १०३ कवि-
वरपुष्पोत्कर्षक दत्त. १०४ स्वीकृतसप्तकलेवर दत्त. १०५ शूद्र-
मनोरथपूरक दत्त. १०६ गंधर्वपुरतोतक दत्त. १०७ रजकमनोरथ-
पूरक दत्त. १०८ श्रीगुरुचरितवरप्रददत्त. ॥

१४४ दकारादिश्रीदत्तमहस्रनामस्तोत्रम् ॥

यावद्वद्वैतधर्मस्तावन्न क्षान्तिर्न परं मुखं ।

अतस्तदर्थं धस्येऽहः सर्वात्मत्वाययोषकम्

ॐ दत्तात्रेयो दयापूर्णो दत्तो दत्तकधर्मकृत् ।

दत्तामयो दत्तधैर्यो दत्तारामो दारदिनः

॥ १ ॥

दयावृतो दयापूर्णो दयायुक्तान्तरस्थितः ।	
दधालुर्दयनीयेशो दयासिन्धुर्दयोदयः	॥ १४ ॥
दरद्रावितचातश्च दरद्रावितभास्करः ।	
दरद्रावितवह्निश्च दरद्रावितवासवः	॥ १५ ॥
दरद्रावितमृत्युश्च दरद्रावितचन्द्रमाः ।	
दरद्रावितभूतीघो दरद्रावितदैवतः	॥ १६ ॥
दरद्रावितधृग्दरदरो दराक्षो दरहेतुकः ।	
दरद्रो दरातीतो दरमूलो दरप्रियः	॥ १७ ॥
दरघाघो दरदघो दरधृग्दरवल्लभः ।	
दक्षिणाघर्तदरपो दरोदस्नानतत्परः	॥ १८ ॥
दरप्रियो दक्षधन्यो दक्षेष्टो दक्षदैवतः ।	
दरकण्ठो दराभश्च दरहन्ता दवानुगः	॥ १९ ॥
दररावद्रावितारिर्दरराषादितामुरः ।	
दररावमहामन्त्रो दरापितमीर्दरीह	॥ २० ॥
दरभृग्दरवासी च दरशायी दरासनः ।	
दरहृद्दरहृदापि दरगर्भो दरातिगः	॥ २१ ॥
दरिद्रपो दरिद्री च दरिद्रजनशेवधिः ।	
दरीचरो दरीसंस्थो दरीकीदो दरीप्रियः	॥ २२ ॥
दरीलभ्यो दरीदेवो दरीकेतनहृत्स्थितिः ।	
दरार्तिहृदलनरुदलप्रीतिर्दलोदरः	॥ २३ ॥
दलादनर्घ्यनुग्राही दलादनमुपूजितः ।	
दलादगीतमाहिमा दलादलहरीप्रियः	॥ २४ ॥
दलाशनो दलचतुष्टयचक्रगतो दली ।	
द्विष्ट्यस्तपद्वागतिविदशास्त्राब्जविभेदकः	॥ २५ ॥

द्विपद्दत्ताब्जभेत्ता च ज्यष्टास्त्राब्जविभेदकः ।

द्विदलस्थो दशशतपत्रपद्मगतिप्रदः ॥ २६ ॥

दशक्षरावृत्तिकृद्व्यशो दशास्यवरदर्पहा ।

दशप्रियो दशपरो दशशायी दशालयः ॥ २७ ॥

दशानन्दशवक्त्रश्च दशविष्टावनपारवृत् ।

दशमाली दशदशो दशदोषनिशातनः ॥ २८ ॥

दशसाक्षी दशत्राणो दशरामो दशस्थगः ।

दशहेतुर्दशातीतो दशाधारो दशकृतिः ॥ २९ ॥

दशपद्मन्यसंविदो दशपद्मन्यभेदनः ।

दशामदो दशामिहो दशासाक्षी दशाहरः ॥ ३० ॥

दशायुषो दशमहाविद्यान्वो दशपद्मदम् ॥

दशलक्षणलक्ष्यारमा दशपद्मवाक्पलक्षितः ॥ ३१ ॥

दर्दुर्यातविहितध्वनिस्तपितशृष्टिकः ।

दशपालो दशबलो दशेन्द्रियविहारहृन् ॥ ३२ ॥

दशेन्द्रियगणाध्यक्षो दशेन्द्रियदृग्ध्वजः ।

दशैकगुणगम्यश्च दशेन्द्रियमलापहा ॥ ३३ ॥

दशेन्द्रियप्रेरकश्च दशेन्द्रियनिबोधनः ।

दर्शकमानमेवश्च दर्शकगुणचालकः ॥ ३४ ॥

दशभूदर्शनाभिज्ञो दर्शनादर्शितारमकः ।

दशाश्वमेधर्ताप्रेक्षो दशास्यरथपालकः ॥ ३५ ॥

दशास्यगर्वहर्ता च दशास्यपुरमञ्जनः ।

दशास्यशृङ्खलविध्वंसी दशास्यानुशपूजितः ॥ ३६ ॥

दक्षिणोत्तरमार्गद्वौ दक्षिण्यो दक्षिणार्हकः ।	
द्रुमाश्रयो द्रुमावासो द्रुमशायी द्रुमश्रियः	॥ ४९ ॥
द्रुमजन्मप्रदो द्रुस्यो द्रुरूपभवशासनः ।	
द्रुमत्वगम्बरो द्रोणो द्रोणीस्थो द्रोणोजितः	॥ ५० ॥
द्रुघणी द्रुघणाश्रय द्रुशिष्यो द्रुमधर्मघृक् ।	
द्रविणार्थो द्रविणदो द्रावणो द्राविडश्रियः	॥ ५१ ॥
द्राविषप्रणतापो द्रावफलो द्रान्केन्द्रमार्गवित् ।	
द्रापीयथायुर्दधानो द्रापीयान्द्राक्प्रसादकृन्	॥ ५२ ॥
द्रुततोपो द्रुतगतिक्यवीतो द्रुतभोजनः ।	
द्रुफलाक्षी द्रुदलमुष्टपद्मस्याप्लावादरः	॥ ५३ ॥
द्रुपदेह्यो द्रुतमतिर्द्रुतीकरणकोविदः ॥	
द्रुतप्रमोदो द्रुतिघ्नद्रुतिर्मीढाविचक्षणः	॥ ५४ ॥
दृढो दृढाकृतिर्दोढर्णो दृढसत्त्वो दृढव्रतः ।	
दृढच्युतो दृढबलो दृढार्थासक्तिधारणः	॥ ५५ ॥
दृढधीर्दृढभक्तिर्दृढभक्तिवरप्रदः ।	
दृढदृढभक्तिको दृढभक्तो दृढाश्रयः	॥ ५६ ॥
दृढदण्डो दृढयमो दृढप्रदो दृढाङ्गकृन् ।	
दृढकायो दृढभ्यानो दृढाभ्यासो दृढासनः	॥ ५७ ॥
दृढो दृढोपहरणो दृष्टिद्वंद्वविराजितः ।	
दृक्पूर्वो दृक्शनोतीतो दृक्पूतगमनो दृगोद्	॥ ५८ ॥
दृगिष्टो दृष्टविषमो दृष्टिहेतुर्दृष्टनुः ।	
दृग्लभ्यो दृक्त्रययुतो दृग्बाहुल्यविराजितः	॥ ५९ ॥
शुषतिर्शुषट्शुष्यो शुमणिर्शुषवर्तकः ।	
शुषेहो शुगमो शुस्यो शुभूर्शुभल्यो शुमान्	॥ ६० ॥

द्विसृष्टिर्द्विविधो द्वीदृशो द्विपथो द्विजघर्मकृत् ।	
द्विजो द्विजातिमान्यश्च द्विजदेवो द्विजातिकृत्	॥ ७३ ॥
द्विजप्रेष्ठो द्विजश्रेष्ठो द्विजराजसुमूषणः ।	
द्विजराजामजो द्विद्वीह द्विज्ञाननसुभोजनः	॥ ७४ ॥
द्विजास्यो द्विजभक्तो द्विजातिभृद्द्विजसत्कृतः ।	
द्विविधो व्यावृत्तिर्द्वैववारणो द्विमुखादनः	॥ ७५ ॥
द्विजपालो द्विजगुरर्द्विजराजासनो द्विपात् ।	
द्विजिह्वसूत्रो द्विजिह्वफणलुप्तो द्विजिह्वभृत्	॥ ७६ ॥
द्वादशात्मा द्वापरहृद्वादशादित्यरूपकः ।	
द्वादशीशो द्वादशारचक्रभृद्वादशाश्वरः	॥ ७७ ॥
द्वादशीवारणो द्वादश्यर्च्यो द्वादशपह्वलः ।	
द्वासप्ततिसहस्राङ्गनाडीगतिविचक्षणः	॥ ७८ ॥
द्वंद्वदो द्वंद्वदो द्वंद्वधीमत्सो द्वंद्वतापनः ।	
द्वंद्वार्तिहृद्द्वंद्वसहो द्वयी द्वंद्वानिगो द्विगः	॥ ७९ ॥
द्वारदो द्वारविन्द्यास्यो द्वारभृद्द्वारिषाप्रियः ।	
द्वारकृद्द्वारगो द्वारनिर्गमक्रममुक्तिदः	॥ ८० ॥
द्वारभृद्द्वारनवकगतिसंस्तुतिदर्शकः ।	
द्वैमातुरो द्वैतहीनो द्वैतारण्यविनोदनः	॥ ८१ ॥
द्वैतोत्पृष्टैतगो द्वैताद्वैतमार्गविशारदः ।	
दावा दासप्रियो दावो दारुणो दारदाशनः	॥ ८२ ॥
दानदो दारवसतिर्दास्यघ्नो दाससेवितः ।	
दानप्रियो दानतोषो दानघ्नो दानविमहः	॥ ८३ ॥
दास्यप्रियो दासपालो दास्यदो दासतोषणः ।	
दावोष्णद्दान्तसेव्यो दान्तघ्नो दान्तबहमः	॥ ८४ ॥

- दंपतिद्वेषशमनो दंपतिप्रीतिवर्धनः ।
 दन्तोदूखलको दंष्ट्री दन्त्याहयो दन्तिपूर्वगः ॥ १५६ ॥
- दंभोलिभृदंभहर्ता दंष्ट्रघविदंष्ट्रवारणः ।
 दन्द्रम्यमाणशरणो दन्त्यश्रवरयपत्तिदः ॥ १५७ ॥
- दन्द्रम्यमाणलोकार्तिकरो दण्डश्रयाश्रितः ।
 दण्डपाण्यर्चपदण्डिवासुदेवस्तुतोऽवतु ॥ १५८ ॥
- इति श्रीमद्दकारादिदत्तनामसहस्रकं ।
 पठतां शृण्वतां वापि परानन्दपद्मप्रवम् ॥ १५९ ॥

इति श्री. प. प. श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविहित-

दकारादिदत्तसहस्रनामस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

अथ षोडशावताराणां सामान्यतः तंत्रोक्ताः पूजोपचारमंत्राः ॥

मंत्रात्मा मंत्रराजोयं परमात्मात्ममूः स्वयं । गूढश्चरति तंत्रेषु
मंत्रधीजार्थगर्जितः । त्वयान्वितं जगत्सर्वं तत्त्वमसि न संशयः ।
शून्याकारं निराकारं साकारं सर्वतोमुखं । मंत्रराज महाराज योगिराज
जगत्पते । सुवर्णवर्णः सर्वात्मा त्वमेकोसि जगद्गुरुः । इति आवाहनं ॥
येषु येषु च भावेषु भक्त्या त्वां परमेश्वर । साधवो प्रायवन्त्यात्मा त्वं
तथा तत्र भाससे । मेदाभेदौ न च स्थित्या मंत्रराज जगत्पते ।
ब्रह्मैकः परब्रह्मा न वैशान्योस्ति तत्त्वतः । इति आसनं ॥ सर्वतः
पाणिपादं तद्रूपं जगत्प्रगात्मकं । न तस्मात्तद्विवेकेन विश्वेशं विदितं परं ।
इति पादं ॥ त्वमेव सर्वयोगानां भोक्ता साक्षी गुरुर्गतिः । फलं
तत्कारणं धीजस्थानं त्वमासि तत्त्वतः । इति अर्घ्यं ॥ अमृतामृतं
मर्त्या भजन्ति भवनाशनं । मंत्रराजमिदं पुण्यं दुःखांकुरविमर्दनं । इति
आचमनं ॥ असंगो ह्यजरः साक्षी नित्यसिद्धो निरामयः । नित्यानन्दमयो
देवः सर्वप्राप्त्यमलो युधः । इति स्नानं ॥ स्वमायया प्रगुप्तात्मा
नायानाभयमोहिनी । यस्यायं पुरुषः पूर्णः परमात्मा परं पदं ।
ति पदं ॥ ब्रम्हनामकसूत्रं तु ब्रम्हसूत्रं प्रकीर्तितं । ब्रम्हैव ब्रम्हसूत्रं
तद्वस्तिमन्त्रोत्तरं चराचरम् । इति यशोपवीतं ॥ यशसं पुरुषं पूर्णमगोचर-
मनामयं । ध्याये त्वां देवदेवेश मंत्रराज नमोऽस्तुते ॥ इति तैलं ॥
अतर्क्योऽयमन्तोयमद्वयः पुरुषेश्वरः । पूर्णनिन्दो घनश्यामः सिद्धरा-
जोज्जलोचनः । इति अष्टाङ्गः ॥ नानाश्चर्यमयं देवं नानाश्चर्यविनिर्गतं ।
निगमागमगोप्तारं गोपतिं श्रीपतिं भजे । इति अबन्कारः ॥ यस्मिन्भाति
जगत्सर्वं भासा यस्य प्रवर्तते । तस्मै सर्वगुणभासमूर्तये ब्रह्मणे नमः ।
इति पुष्पाणि ॥ यद्भाति रोचते यच्च येनेदं तत्त्वमेव हि । सायं तच्चिन्मय
प्रसन्न इत्यमेषावभासते । इति पुष्पः । चिन्मयं चैव चिद्वास्तु चेतनं

घननिर्मलं । ब्रह्मैव मंत्रराजोऽयं सुरराजो जनप्रियः । इति दीपः ॥ सर्व-
दुःखांतकक्षाता सर्ववित्स परः स्वमुक् । सर्वात्मा सर्वसर्वज्ञः सर्वसर्वोत्तम-
मोत्तमः । इति पूर्वापोशनं ॥ मंत्रराजमूर्तये स्वाहा । मंगलमूर्तये स्वाहा ।
सज्जनप्रियाय स्वाहा । साधूनां पतये स्वाहा । परब्रह्ममूर्तये दत्तात्रेयाय
स्वाहा । इति उत्तरापोशनं । प्रणवेनादायंते चापोशनमिति । नैवेद्यं ॥
कर्ता कर्म च कार्यं चतुर्थं कर्मणः फलं । ब्रह्मैव भासते सर्वं मंत्रेश्वर-
प्रसादतः । इति फलं ॥ वेदवेदार्थसंसारविसारं सर्वमंगलं । सर्व-
भूतमयं ब्रह्म वंदे मंत्रमयं शिवं । इति करोद्वर्तनं ॥ योगारिष्टहरं देवं
भोगमोक्षफलप्रदं । मंगलं परमं धाम शंकरं प्रणमाम्यहं । इति पुनर्धूपं ॥
भावस्याभावको भावो नाभावो भावभावभाक् । भासते भावरूपात्मा
भावना भावभावना । भावाभावौ च संत्यज्य भावस्वभावभाक् । तस्मै
शुद्धाय शांताय मंगलाय च ते नमः । इति तांबूलं ॥ अदृश्यं दृश्यते
दृश्यं तद्दृश्यं दृश्यते न हि । दृश्यादृश्यविदृश्यत्वादूपं ते मंगलं परं
इति दक्षिणा ॥ ज्ञात्वा ह्येवं वेदनं च ज्ञायते यत्परं न हि । सत्यं तच्चिन्मयं
ब्रह्म स्वयमेवावभासते । इति महावज्र । स्वप्रकाशः प्रकाशात्मा परमात्मा
परात्परः । परब्रह्मात्मभूतात्मा परमात्मा परात्परः । परब्रह्मात्मभूतात्मा
स्वयंज्योतिः सदाशिवः । इति महानीराजनं ॥ मंत्रेश्वर महाराज मंत्र-
बीज जनाश्रय । प्रभो त्वं देवदेवेश सर्वोसि त्वं जगत्पते । सत्यज्ञा-
नानंदमयं रूपं ते मंगलं परं । दत्तात्रेय मंत्रराज ज्ञानबीज नमोस्तुते ।
इति मंत्रपुष्पांजलिं ॥ गद्रे त्वमेव सर्वत्र सच्चिदानंदमज्ययं । प्रसीद
देवदेवेश दत्तात्रेय नमोस्तुते । इति देवस्योपरि जलं भ्रामयेत् । नमस्ते
दिव्यरूपाय नमस्ते बोधमूर्तये । मंत्रमयाय देवाय दत्तात्रेयाय
ते नमः । इति प्रार्थनाशमापनं ॥ प्रत्युपचारं तत्तदवतारनाम चतुर्थ्यंतं
नमोऽनुमोक्तोपचारो देय इति सामान्यतः पूजाविधिः ॥

ॐ

ॐ

•

॥ श्रीरस्तु ॥ ॥ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ ॥ शुभं भवतु ॥

श्रीदत्तात्रेयपोडशावतारचरितानि

१४५ प्रथमचरित्रप्रारंभः

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीदत्तगुरुभ्यो नमः

वेदधर्मा दीपकं प्रति कथयति—

यदुत्तमायर्वणिके विवात्रे

क्षेत्रे च सत्याभिध आत्ममूर्तेः ॥

श्रीविष्णुनोपासनमात्ममुक्त्यै

भक्त्यैकगम्यस्य तदत्र वच्मि ॥

॥ १ ॥

नारायणं लोकगुरुं शरण्यं । कारुण्यसिंधुं विधिनोपगम्यं ॥

ब्रह्माभिवाद्याह हराद्य चिंतां । किं कारकं तद्वद वेदवेद्य ॥ २ ॥

एवं निशम्यात्मभुवो नियोगं । सांगं निजोपासनमुक्तवान् सः

त्वं सात्त्विकं मामवमेकमेव । भावह धामातितरामुपास्व ॥ ३ ॥

दत्तोऽहं ते मये यागदानेनाहमवातरम् ॥

दत्तोऽहमिति ऋषमुपास्यं निरिलै सदा

॥ ४ ॥

रामाद्या येऽवतारा इह वृषघृतये स्वाश्रमाद्यादरास्तै-

रैकात्म्येऽप्येव वर्णोत्तम इतरनुतः स्वाश्रमस्थैश्च वंशः ॥

श्रीदत्तोऽस्याश्रमस्थ-

॥ ५ ॥ भूतोऽर्च्य आत्मा

ऽऽकल्पं वर्धति ते

न मे पाथा

श्लोकैः

प्रत्युत्थानाभिवादाद्यैः सर्वज्ञैरपि सेविताः ।	
विप्राश्रिता वसिष्ठाद्या गुरवो गौरवादरैः	॥ ८ ॥
तैः सर्वैरवधूतोऽयं श्रीदत्तो भगवान् स्वयं ।	
अयोनिसंभवत्वाच्चात्याश्रमित्वाच सर्वथा	॥ ९ ॥
सेवनीयो वन्दनीयो भूयो भूयो न संशयः ।	
किं पुनर्मानयैर्यैः परार्थनिर्हितेच्छुभिः	॥ १० ॥
निरुपाधिकमेकं यन्निर्गुणं निर्विकारकं ।	
निरंजनं निरवधि चैतन्यात्मकमद्वयम्	॥ ११ ॥
परिपूर्णं परं ब्रह्म सच्चिदानन्दविग्रहं ।	
नित्यं शुद्धं नित्यमुक्तं विमुक्तं सर्वकारणं	॥ १२ ॥
नैव किंचित्कृतं तेन स्वरूपेणोद्भवादिर्क ।	
सत्तामाश्रयरूपत्वात् सर्वापारस्तथापि च	॥ १३ ॥
सर्वस्यपि विषयोपादानत्वाग्निर्विकारतः ।	
सर्वं कृतमिदं ग्राह्यस्तेनैव परमात्मना	॥ १४ ॥
शुद्धाद्वैतस्वरूपत्वात्तेन किंचित्कृतं न हि ।	
निर्गुणेऽस्मिन्निर्विकारे सर्वमारोपयन्ति हि	॥ १५ ॥
वेदा अपि प्रवृत्ता यद्वर्णने तेऽपि सर्वथा ।	
चकिता हि यतो याचो निवर्तत इति श्रुतेः	॥ १६ ॥
उपाधित्वेन चादाय स्वात्मशक्तिं स एव हि ।	
अभवदेवदेवेशः सर्वज्ञः सर्वकारणं	॥ १७ ॥
अन्यकादिकमेतेन सर्वं सृष्टं चराचरं ।	
वेदशास्त्रपुराणादाद्यादिकर्ता स गीयते	॥ १८ ॥
स कुर्वाणोऽप्यकर्तृव्यं कुर्वन्नपि न लिप्यते ।	
आदिकर्ता स भगवानन्यच्छत्वं स्वयं गतः	॥ १९ ॥

- ततः स सूक्ष्मभूतानि त्रिगुणानि यभूव ह ।
 तेषां सत्त्वांशतः पंच घीन्द्रियाणि प्रयक् तथा ॥ २० ॥
 तत्सत्त्वांशैक्यतो जातमंतःकरणमेव तत् ।
 चतुर्विधं विमर्शादियुक्तिभेदेन चामवत् ॥ २१ ॥
 सूक्ष्मभूतरजोऽंशेभ्यः पंचकर्मन्द्रियाणि च ।
 तद्रजोऽंशैक्यतः प्राणो युक्तिभेदात्स पंचधा ॥ २२ ॥
 तेभ्यो लिङ्गादरीराणि तदैक्यं सूत्रमुच्यते ।
 पंचीकृतेभ्यो भूतेभ्यः स्थूलसूक्ष्मिजायत ॥ २३ ॥
 मन्त्रादं च तदंतस्थाः कृता लोकाश्चतुर्दश ।
 आपानादिभोग्यं च देहा अपि चतुर्विधाः ॥ २४ ॥
 ईशानरस्य देहोऽयं चराचरजगन्मयः ।
 विराटित्युच्यते यस्मादेववर्णादिसृष्टयः ॥ २५ ॥
 आपो नारा इति प्रोक्ता अयं तस्य ता. पुरा ।
 अतो नारायणोऽसौ तन्नामेः कः यमवर्तत ॥ २६ ॥
 स तपत्वा तप आसाद्य सर्गसामर्थ्यमौशितुः ।
 सनकादीन् ससर्जादीं सप्त मानसिकोस्ततः ॥ २७ ॥
 मरीच्यत्रिमुत्पान्स्वांगजयातः कर्दमे मुनिम् ।
 स्ववामदक्षिणांगभ्यां शतरूपां मनुं च सः ॥ २८ ॥
 ताम्भ्यां प्रियव्रतोत्तानपादौ कन्याग्रयं तथा ।
 आकृतिर्देवदूतिश्च प्रसूतिश्चेति विभ्रुतं ॥ २९ ॥
 कर्दमाय ददा देवदूतिं स्वायंमुखो मनुः ।
 यमवज्रव कन्या हि देवदूत्यां प्रजापतेः ॥ ३० ॥
 मरीच्यादिमुनिम्यस्ता विधिना प्रददौ मुनिः ।
 सपत्नीका मरीच्यादा. गृह्यर्थं ब्रह्मणेतिहाः ॥ ३१ ॥

अस्यामेव जयेत्यां स पूजयित्वा प्रयत्नतः ।

पूजांतेऽर्घ्यत्रयं दद्यान्मंत्रैरेतैरुपासकः

॥ ४४ ॥

(मंत्राः) मायागुणविमुक्ताय सर्वलोकेश्वराय च ।

योगिराजाय देवाय कर्मणार्घ्यं ददाम्यहं

॥ १ ॥ ४५ ॥

अद्वयानंदरूपाय योगमायाधराय च ।

योगिराजाय देवाय०

॥ २ ॥ ४६ ॥

अव्यक्ताव्यक्तरूपाय निर्गुणाय गुणात्मने ।

योगिराजाय देवाय०

॥ ३ ॥ ४७ ॥

पापेन यत्कृतं कर्म यद्यसा यत्कृतं मया ।

मनसा यत्कृतं तेऽस्तु योगिराज समर्पणं

॥ ४८ ॥

एवमर्घ्यत्रयं दत्त्वा नमोऽतं प्रणवाक्षिकं ।

योगिराजमनु भक्त्या जपेत्तद्गतमानसः

॥ ४९ ॥

नारिकेलफलं दत्त्वा प्रयतः प्रार्थयेत्प्रभुं ।

योगिराजजयन्त्यारुधं यन्मयेतद्धृतं शृतं

॥ ५० ॥

अनेन प्रीयतां योगिराजः श्रीमगवान्स्पर्धं ।

एवं संप्राप्य देवेदं यथाविभवविभक्तं

॥ ५१ ॥

ब्राह्मणान्मोक्षयित्वाऽथ मुंजीत स्वमुद्विगुतः ।

कथां च शृणुयादेतां पापतापप्रणाशिनीं

॥ ५२ ॥

श्रीदत्तारवावतारोऽयं योगिराज इति श्रुतः ।

प्रथमोऽथ द्वितीयोऽत्रिवरदाख्यो निगद्यते

॥ ५३ ॥

इति श्रीयोगिराजावतारो नाम प्रथमोऽध्यायः संपूर्णः ॥

१४६ अथ द्वितीयचरित्रप्रारंभः ।

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीअत्रिवरदाय नमः ॥

यो योगिराज उक्तोऽत्रिवरदोऽपि, स एव हि ।

रूपांतरेण द्वितीयावतारोऽभूत्स उच्यते ॥ १ ॥

अत्रिः पित्राज्ञया तपत्वा तपः परमदुष्करं ।

ऋक्षाद्रौ परमे तीर्थे वायुमक्षो जितेंद्रियः ॥ २ ॥

प्राणायामेन संयम्य मनो वर्षशतं शुचिः ।

अतिप्रदेकपादेन सकृद्दृष्टं महौजसं ॥ ३ ॥

ज्ञानानंदघनं नित्यं प्रधानगुणतः परं ।

योगिराजे महात्मानं चिंतयामासं सर्वदा ॥ ४ ॥

प्रजामात्मसमां कष्टं ददातु भगवानयं ।

इति संचित्य तपसि स्थितोऽत्रिर्मुनिसत्तमः ॥ ५ ॥

शतवर्षेषु पातेषु तपतोमेण मस्तकात् ।

निर्गतं सुमहत्तेजस्रैल्लोक्यमतपत्ततः ॥ ६ ॥

भूचराः खेचरा जीवाः सर्वे देवाः सदानवाः ।

परमोमेण तपसा संजाता भयविबुद्धाः ॥ ७ ॥

सर्वे देवाश्च ऋषयो ब्रह्मविष्णुमहेश्वरान् ।

स्वस्त्यर्थं शरणं जग्मुः सर्वे ते भयविबुद्धाः ॥ ८ ॥

देवर्षिप्रार्थिता ब्रह्महरिशर्वा दयालवः ।

मा भैष्टेत्यभयं दत्त्वा समारुह्य स्वधारणम् ॥ ९ ॥

चिह्निताः स्वस्वचिह्नैस्तं मुनेराश्रममुत्तमं ।

आगत्योत्थापयामासुस्तपसोऽत्रिं स्वतेजसा ॥ १० ॥

- ततः परागदशिः सोऽग्निः स्वस्वचिन्दैश्च चिन्दिवान् ।
 दृष्ट्वा मल्लहरीशान्भ्रात्रवीदर्हणाञ्जलिः ॥ ११ ॥
- एक एव मया ध्यातो यूयं त्रय इहागताः ।
 किमर्थमिति भातीदं चित्रं हृद्वागगोचराः ॥ १२ ॥
- एवं मे संशयं छेत्तुं भगवंतः क्षमाः किल ।
 यदत्र चापलं मे तस्मैतन्मयं भक्तवत्सलैः ॥ १३ ॥
- ते ऊचुस्तात भद्रं ते सासंकल्पस्त्वमेव हि ।
 यो ध्यातोऽत्र स एवामी वयं जानीहि नोऽद्वयान् ॥ १४ ॥
- अस्माकं मुनिशार्दूल भेदो न परमार्यताः ।
 कर्तव्योऽत्र न संदेहो यत्त एकात्मका वयं ॥ १५ ॥
- निजोपाधिगुणानेव गृहीत्वाऽत्र वयं त्रयः ।
 सृष्टिरियतिविनाशाय त्रिविधत्वं गता इव ॥ १६ ॥
- पश्य नोऽर्हाकिर्कं रूपं पूर्वंदृष्टं प्रयत्नतः ।
 इत्युक्त्वाऽऽर्दितास्ते तु तदाऽपश्यत्पुनः मुनिः ॥ १७ ॥
- योगिराजं महात्मानं योगमार्गप्रवर्तकं ।
 शुद्धरफटिकसंकाशं भाषयतं दिशो दश ॥ १८ ॥
- क्षणेन दृश्यते तत्तु त्रिगुणात्मकमुत्तमं ।
 योऽग्निनाऽऽराधितो योगतपसाऽऽकल्मषेण सः ॥ १९ ॥
- योगाभ्यश्चो योगिराजो योगसंसिद्धिः प्रभुः ।
 अत्रिसंस्कारासिष्ययं वरदानार्थमुद्यतः ॥ २० ॥
- तप्तकांषनसंकाशाः पट्टमुजः सुस्मिताननः ।
 यथाद्रुतो निद्रितो ना प्रशानालंघनेन हि ॥ २१ ॥
- बहिर्मुखो भवन्त्येवं भगवानप्ययं तथा ।
 बिम्बप्रकृत्यबलंघनेन दृढलब्धमुपेत्य सः ॥ २२ ॥

- भूत्वा बहिर्मुख इव देवो मक्तानुकंपया ।
आविर्बभूव सहसा कार्तिके मासि पुण्यदे ॥ २३ ॥
- कृष्णपक्षे प्रतिपदि रोहिण्यां गुरुवासरे ।
प्रथमे ग्रहरे धैव मुहूर्ते प्रथमे विभुः ॥ २४ ॥
- अवतारो द्वितीयोऽत्रिंशद्वारण्योऽयमीशितुः ।
तप्तकांचनसंकाशः पद्मभुजः सुस्मितादनः ॥ २५ ॥
- त्रिगुणात्मकमावायुक् त्रिमूर्तिवरवेषधृक् ।
त्रिमूर्तित्वाद् भद्राविष्णुशिवलक्षणलक्षितः ॥ २६ ॥
- मालाकर्महलुरधःकरपद्मयुग्मे ।
मध्यस्थपाणियुगले डमरुत्रिशूले ॥
यस्य स्त ऊर्ध्वकरयोः शुभशंखचक्रे ।
ध्यायेत्तमत्रिंशदं भुजपद्कगुक्तम् ॥ २७ ॥
- भद्राचिह्नमघःपाण्योर्विष्णुचिह्नं च मण्ययोः ।
ऊर्ध्वयोः करयो रुद्रचिह्नं क्षेत्रे विचक्षणैः ॥ २८ ॥
- न निष्प्रयोजनानि स्युरामुधानि अगदगुरोः ।
स्वकार्यसिद्धिहेतूनि च तानि कथं चन ॥ २९ ॥
- अद्वितीयस्य वस्योत्र मालया कस्य वा जपः ।
निष्क्रियस्याविकारस्य का कर्महलुमा क्रिया ॥ ३० ॥
- किं स्वानंदनिमग्नस्य विमोर्द्धमरुलंखतः ।
अद्वयस्य भयाभावात् किं भ्रष्टाभ्यां प्रयोजनं ॥ ३१ ॥
- स्वभक्तानुग्रहायैव विमोर्मालादिधारणं ।
एकस्मिन्नस्य यपुषि स्वरूपद्वयकल्पना ॥ ३२ ॥
- दक्षिणेनांगभागेन देव आदिगुरुर्मतः ।
धानेनार्घ्यंगमगेन मायावीश्वर उच्यते ॥ ३३ ॥

- दक्षिणेऽस्याक्षमाला तु लसत्यादिगुरोः करे ।
 आदिक्षांता द्विपंचाशद्वर्णास्तैरक्षमालिका ॥ ३४ ॥
- यत्किञ्चिन्मंत्रजातं तत्सर्वं वर्णात्मकं मतं ।
 सवीजं सरहस्यं तन्मोक्षसाधनमुच्यते ॥ ३५ ॥
- निगमागमसंभूतं गृहीतं दक्षिणे करे ।
 मुमुक्षुभ्योऽधिकारिभ्यो मंदेभ्यो दातुमेव तत् ॥ ३६ ॥
- तत ऊर्ध्वकरे चापि हमरुदक्षिणे गुरोः ।
 मुमुक्षुभ्यो मम्ममाधिकारिभ्यो मोक्षहेतवे ॥ ३७ ॥
- पूर्वपक्षादिरूपेण शब्दज्ञानमकाशकम् ।
 वेदादिशास्त्रं हमर्वायुधेन परिकल्प्यत्वं ॥ ३८ ॥
- नित्यानित्यविवेकाद्यैरुपायैस्तेन सर्वदा ।
 अनुगृह्णाति भगवान्मुमुक्षुभ्योऽपि मध्यमान् ॥ ३९ ॥
- तत ऊर्ध्वकरेणार्धं तेन चक्रं सुदर्शनं ।
 मुमुक्षुभ्योऽप्युत्तमाधिकारिभ्यः सद्य एव हि ॥ ४० ॥
- अहान्धांतनाशेन मुक्तये सुतरां शुभम् ।
 सुदर्शनं द्वादशारं गृहीतं निशितं दृढं ॥ ४१ ॥
- अविद्याकामकर्मोत्तमवगृह्णनिकृन्तनं ।
 कर्मबंधछेदनेनाऽऽवरणापगमेन च ॥ ४२ ॥
- स्वात्मज्योतिःप्रकाशाय चक्रमेकमलं गुरोः ।
 एवं क्रमेण मोक्षोपयोगित्वाच्छ्रीगुरोरिदं ॥ ४३ ॥
- दक्षिणांगं मुमुक्षूणां मोक्षायैव हि केवलं ।
 मायावांशस्य वामांगं कथ्यतेऽथ महेशितुः ॥ ४४ ॥
- आपः कर्माणि यत्रालं कर्मदृष्टे कर्मद्वलुः ।
 अधोगतेन सव्येन पाणिना स धृतः किल ॥ ४५ ॥

अद्वैतानंदरूपाय मोहमायाश्रयाय ते ।
 अत्रिवरदरूपाय कर्मणाघ्यं ददान्यहं ॥ ५८ ॥ २ ॥
 अव्यक्ताव्यक्तरूपाय निर्गुणाय गुणात्मने ।
 अत्रिवरदरूपाय कर्मणाघ्यं ददान्यहं ॥ ५९ ॥ ३ ॥
 एवमर्घ्यत्रयं दत्त्वा कदलीफलमर्पयेत् ।
 प्रीतोऽत्रिवरदेनेन स्वात्मानमपि दास्यति ॥ ६० ॥
 एवंबिधोऽत्रिवरदाट्यावतप्तो द्वितीयकः ।
 दत्तात्रेयाट्यावतारस्तृतीयः प्रोन्यतेऽपरः ॥ ६१ ॥
 इति अत्रिवरदारुणो द्वितीयोऽवतारः ॥

१४७ अथ तृतीयचरित्रप्रारंभः ।

॥ भगणेशाय नमः ॥ श्रीदत्तशुक्लभ्यो नमः ॥
 भगवानत्रिवरदो वरदानाय चात्रये ।
 आनिरासीत्स एवाह वर वरय मो मुने ॥ १ ॥
 दुर्लभं त्रिषु लोकेषु यदल्भ्यं क्षिप्रौक्ताम् ।
 तत्ते नूनं प्रदास्यामि भक्त्याऽऽकृष्टोऽस्मि यस्त्वया ॥ २ ॥
 सद्भक्त्याप्यनसूयाया वशवर्ती यतस्तवः ॥
 युवाभ्यां संप्रदास्यामि यदमीष्टं घृणीष्व तत् ॥ ३ ॥
 इति श्रुत्वा भगवत उदारं वचनं मुनिः ।
 अनसूयामुखं चीक्ष्य सस्मितं प्राञ्जलिर्जगौ ॥ ४ ॥
 न भुतले न पाताले न स्वर्गेऽन्यत्र वापि च ।
 वरणीयं ममास्त्येव यत कामो न मेऽपरः ॥ ५ ॥
 यदि प्रसन्नो भगवान्वरं दास्यति मे तदा ।
 देवो भवादृशः पुत्रो नान्यत्किमपि काञ्क्षितम् ॥ ६ ॥

तच्छ्रुत्वाऽत्रिवचो गूढं स्वगतं प्राह धीश्वरः ।	
दयाक्षमारूपगुणशालौदार्यशमादिभिः	॥ ७ ॥
मत्समोऽस्त्यपरो नातो मुनेः पुत्रो भवान्यहम् ।	
नोचेन्मे सत्यसंघत्वं नश्येदेव न संशयः	॥ ८ ॥
इति निश्चित्य भगवान्दंपत्योः पश्यतोः सतोः ।	
सत्त्वप्रधानं स्वं रूपं धृत्वा प्राहाभये स्मयन्	॥ ९ ॥
मयाऽहं तेऽत्रये दत्तस्त्वदधीनोऽस्मि सर्वथा ।	
इत्युक्त्वा बालभावेन दंपत्योः पुरतः स्थितः	॥ १० ॥
कार्तिके कृष्णपक्षे तु द्वितीयायां शृगोर्दिने ।	
मृगर्क्षे प्रथमे यामे मुहूर्ते प्रथमेऽपि च	॥ ११ ॥
आधिरासीन्सुनेरमे दत्तात्रेयो दिगंबरः ।	
वरदानमृतं कर्तुं सर्वलोकैकमोहनः	॥ १२ ॥
इंद्रनीलप्रतीकाशश्चंद्रवक्त्रश्चतुर्भुजः	
सर्वांगरुचिरो देवः रूपनिर्जितमन्मथः	॥ १३ ॥
शांढिल्योपनिषद्यस्व दत्तात्रेयस्य मंगलं ।	
ध्यानमुक्तं समासेन तदिदं ध्यातृमंगलं	॥ १४ ॥
दत्तात्रेयं शिवं शांतमिंद्रनीलनिभं प्रभुं ।	
आत्ममापारतं देवमवभूतं दिगंबरम्	॥ १५ ॥
भस्मोद्धूलितसर्वांगं जटाजूटधरं विभुं ।	
चतुर्बाहुमुदारांगं प्रफुल्लकमलेशृणं	॥ १६ ॥
ज्ञानयोगनिधिं विश्वगुरुं योगिजनप्रियं ।	
भक्त्यानुकंपिनं सर्वसाक्षिणं सिद्धसेवितं	॥ १७ ॥
इत्यौपनिषदं रूपं ध्यात्वाऽत्रिर्जायया सह ।	
प्रणिपत्याह देवेशं भक्तकामदुघं प्रभुं	॥ १८ ॥

१४८ अथ चतुर्थचरितप्रारंभः

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीदत्तगुरुभ्यो नमः ॥

- चतुर्थोऽस्यावतारस्तु कालातिशमनाभिधः ।
 अनसूयात्रितपसः कलभृतोऽयमेव हि ॥ १ ॥
- निवृत्तस्तपसः सोऽत्रिर्जायया सह धर्मवित् ।
 निजाश्रमं समासाद्य ध्याननिष्ठोऽभवत्तदा ॥ २ ॥
- ततो बहुतिथे काले तापसोऽग्निर्मुनेस्तनौ ।
 कालाग्निवःप्रघट्टधे दुष्प्रघर्षोऽतिदारुणः ॥ ३ ॥
- सोऽन्तरंगं ददाहन्नेः भवंहो भगवान्प्रभुः ।
 क्षात्वा कारुणिकः शीघ्रं तच्छांत्यै सहसा स्वयम् ॥ ४ ॥
- यथात्मा मूर्धसीमानं भित्त्वा विशति चांतरं ।
 तथाऽत्रिमूर्धतः सोऽयं प्रविश्यांतः सुशीतलः ॥ ५ ॥
- हृत्पुंडरीके दहरे परमे व्योम्नि निर्मले ।
 कोटिचंद्रप्रतीकाश आपादतलमस्तकं ॥ ६ ॥
- अत्रिमस्तकसंज्ञातं कालाग्निं प्रशमय्य सः
 मुनिं सुलभयं कृत्वा तस्यै शांतस्वरूपधृक् ॥ ७ ॥
- ततोऽग्निः शांतहृदयो नेत्रे उन्मील्य चावतः ।
 अनसूयामृतुस्नातां लोमनीयतमाकृतिम् ॥ ८ ॥
- पुत्रकायां महाभागां ददर्श तपसा उक्कम् ।
 देदीप्यमानं नेत्राभ्यामत्रेस्तेजो विनिर्गतं ॥ ९ ॥
- द्यावापृथिव्योः संधिं तव्याप्य लोकस्य पश्यतः ।
 अनसूयांतरं वेगात्प्राविशत्पुण्ययोगतः ॥ १० ॥
- मार्गशीर्षे सिते पक्षे सप्तम्यां शोभने दिने ।
 आविधेशानसूयायां गर्भभावं गतं तु तत् ॥ ११ ॥

(अध्याणि) अमायायात्मरूपाय कालाग्निशमनाय च ।

तोयतन्निवासाय कर्मणार्घ्यं ददाम्यहं ॥ १ ॥ २४ ॥

ज्ञानानन्दैरुदीपायानसूयानन्दनाय च ।

भक्तारिष्टविनाशाय कर्मणार्घ्यं ददाम्यहं ॥ २ ॥ २५ ॥

निर्विकरूपाय शुद्धाय सिद्धाय परमात्मने ।

मायागुणविमुक्ताय कर्मणार्घ्यं ददाम्यहं ॥ ३ ॥ २६ ॥

एवमर्चयं दत्त्वा दद्यात्पचासृजं सुधी ।

तत्प्रीतयेऽमृततरसद्रव्यं चा दापयेत्तदा ॥ २७ ॥

दत्तात्रेयोऽवतु श्वोयान्कालाग्निशमनाभिधः ।

चालभावं समाभित्य योऽनसूयापयोऽपिबत् ॥ २८ ॥

इति श्रीकालाग्निशमनो नाम चतुर्थोऽवतारः

१४९ अथ पञ्चमचरितप्रारम्भः

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

यदा दत्तोऽवतीर्णोऽयं कालाग्निशमनाभिधः ।

अत्रेर्गृहेऽवतीर्णो हि परमात्मा सनातनः ॥ १ ॥

तं द्रष्टुमागतस्तत्र देवाश्च ऋषयोपि च ।

गंधर्वाधारणाः सिद्धास्तथान्ये योगपारगाः ॥ २ ॥

आत्मानं दर्शयामास भगवान्योगिवल्लभः ।

अनादिनिधनो देवो योऽनमूयात्रिसंभवः ॥ ३ ॥

त्यक्त्वाऽर्भकस्वरूपं स तेषां संपश्यतां सतां ।

आविश्वकारः भगवान्ज्योतीरूपं सनातनं ॥ ४ ॥

दिनमध्येऽवतीर्णोऽयं योगीन्द्रप्रियरूपधृक् ।
 संपूज्य विधिना देवं समर्घ्याणि प्रदापयेत् ॥ १७ ॥
 (अर्घ्याणि) योगारिष्टविनाशायानसूयानंदनाय च ।
 दत्तात्रेयाय देवाय कर्मणार्घ्यं ददाम्यहं ॥ १८ ॥
 योगविज्जननाथाय भक्तानंदकराय च ।
 दत्तात्रेयाय देवाय कर्मणार्घ्यं ददाम्यहं ॥ १९ ॥
 विश्वेश्वराय सिद्धाय विश्वरूपधराय च ।
 पृथ्वीतत्त्वनिवासाय कर्मणार्घ्यं ददाम्यहं ॥ २० ॥
 एवमर्घ्यत्रयं दत्त्वा दद्यान्मौक्तिकमुत्तमम् ।
 यद्वा भक्ष्यविशेषस्य दानं दद्यात्स्वशक्तितः ॥ २१ ॥
 सर्वेषामवताराणां सामान्यार्चनमुच्यते ।
 नाममंत्रो नमोतोऽत्र प्रणवादिः प्रकीर्तितः ॥ २२ ॥
 मंत्रात्मा मंत्रराजाय दत्तात्रेयाय ते नमः ॥

इति श्रीबासुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं योगिजन-
 बल्लभावतारकथनं नाम पञ्चमावतारः ॥

१५० अथ षष्ठचरितप्रारंभः ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीदत्तगुरुभ्यो नमः ॥
 अवतारो योगिजनबल्लभाख्योऽयमीरितः ।
 स एव योगिनां ध्येयः पूज्योऽभूद्योगसिद्धिदः ॥ १ ॥
 तेनैव रूपेण विमुर्योगिनां मंडले स्थितः ।
 योगिविघ्नान्निवार्याशु योगिनां गतिदोऽस्ति सः ॥ २ ॥

आपातरमणीयानि दृष्टान्यत्र फलानि तु ।	
छाया विषमयी चापि पानीयं विषमेव हि	॥ १५ ॥
कष्टदं दर्शनादेव किमु तत्सेवितं पुनः ।	
तस्मान्न स्थेयमत्राय भवद्भिः सद्धितेच्छुभिः	॥ १६ ॥
इति ध्रुत्वाऽपि तद्वाक्यं मोहविभ्रंशितान्तराः ।	
अभ्रद्धाय फलासक्त्या समंतात्परिवभ्रमुः	॥ १७ ॥
त्रितापदवतो दग्धाः कुपितैर्मधुपालिभिः ।	
एकांते पिबतो लुब्धान्मधु काप्यविवेकिनः	॥ १८ ॥
तदा तिरोऽभवद्देवः सर्वे ते फललंपटाः ।	
इतस्ततः प्रधावंतः केवलं हेशभागिनः	॥ १९ ॥
उपपन्ने क्षये तत्र तदा ते सस्मरुः परं ।	
पुनस्तत्र सुखं दृष्ट्वा क्षणादेव विसस्मरुः	॥ २० ॥
फलमाधुर्यसंसक्त्या त्यक्तेशस्मरणाः पुनः ।	
अवापुः सुतरां दुःखं विषेकपरिषर्जिताः	॥ २१ ॥
तांस्तादृशाग्निरीक्ष्येशः कठणावरुणालयः ।	
किंचित्स्वाभिमुखान् क्षात्वा मायावनमलोपयत्	॥ २२ ॥
तदा दक्षमदृष्ट्वा ते शुशुचुर्बिरहार्दिताः ।	
तदा प्रादुरभूद्देवः स्वल्पेणांशे स्थितः	॥ २३ ॥
तदा ते चक्षिता उचुर्भगवन् क्व गतं वर्तनं ।	
दत्तात्रेयः स भगवान् प्रहस्याह कुमारकान्	॥ २४ ॥
यत पृथ समुत्पन्नं तस्मिन्नेव लयं गतं ।	
एवमेव हि संसारो नात्र कार्या विचारणा	॥ २५ ॥
तस्मात्तं दुःखदं त्यक्त्वा यः सदा मत्परो भवेत् ।	
तत्स्योऽपि तदसारस्य आत्मशानाद्विमुच्यते	॥ २६ ॥

त ऊर्चुर्भगवन्मात्मा कस्तज्ज्ञानं कथं भवेत् ।	
वयं ॥ साधनैर्दीना दीना नो भगवान् गतिः	॥ २७ ॥
श्रीदत्त आह सर्वेषामंतरात्माऽहमेव हि ।	
मज्ज्ञानं कर्मणा भक्त्या ज्ञानेन परिमुच्यते	॥ २८ ॥
त ऊर्चुर्भगवन्देव कथं नो मुक्तिरीदृशाम् ।	
ज्ञानेन कर्मणा भक्त्या हीना दीना वयं तव	॥ २९ ॥
स्वया सह परिभ्यामो नित्यं त्वदर्शनोत्सुकाः ।	
त्वां शक्यमुमश्नमास्तस्मात् प्रसीद कृपां कुरु	॥ ३० ॥
इति तन्निश्चयं ज्ञात्वा कथं चास्यैश्वर्यमी गृहाम् ।	
संगो हि योगमंगाय तस्मादेवं करोम्यहं	॥ ३१ ॥
एवं विचार्य भगवान्निममज्ज सरोवरं ।	
तत्रापि ते सरस्तीरे तस्थुः सर्वे दत्तं समाः	॥ ३२ ॥
ततस्तद्वृणानार्थाय नारीं मायामयीं यराम् ।	
गृहीत्वा पाननिरतामुत्तार जलात्प्रभुः	॥ ३३ ॥
स्त्रीसंसर्गिणं मामेते त्यजेयुरिति तेऽपि तम् ।	
सुरापानरतं मार्याऽऽन्निगितं तं न तस्यजुः	॥ ३४ ॥
तेजीयसां न दोषायेत्येवं निश्चित्य केचन ।	
भक्तिमंतो भगवताऽनुगृहीतास्त एव हि	॥ ३५ ॥
संयोगो वा वियोगो वा कथं सर्व्यात्मनो भवेत् ।	
अद्यापि लोकादिभ्यार्थं दर्शयत्येवमीश्वरः	॥ ३६ ॥
संगात्संजायते कामस्ततः प्रोधादयोऽपदाः ।	
शोकमोहादयः सर्वे संगदेव अर्धति हि	॥ ३७ ॥
योगर्भगकरः संगः प्रतिकूलोऽरिवैकेनाम् ।	
विवेकिनां तु सत्संगः सर्वदा योगोपादेहः	॥ ३८ ॥

यत्नात्त्याज्यो वह्निःसंगः संगस्त्याज्यस्तयांतरः ।

इत्युपादिशदीशोऽयं लीलाविश्वंभरो विभुः ॥ ३९ ॥

पौपमासे पूर्णिमायां पुण्यर्क्षे बुधवासरे ।

स सूर्योदयवेलायामवतीर्णो महाश्रुतिः ॥ ४० ॥

अद्धामकस्या तमग्न्यर्च्यं यथाविभवविस्तरं ।

श्रीग्यर्घ्याणि प्रदेयानि योगिवल्लभतुष्टये ॥ ४१ ॥

(अर्घ्याणि) पूर्णब्रह्मस्वरूपाय लीलाविश्वंभराय च ।

दत्तात्रेयाय देवाय कर्मणार्घ्यं ददाम्यहं ॥ ४२ ॥

अद्वैतानंदरूपाय विश्वरूपाय शंभवे ।

अन्नमयाय देवाय कर्मणार्घ्यं ददाम्यहं ॥ ४३ ॥

लीलायिप्रहूरूपायानसूयानंदनाय च ।

संसारधमनाशाय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं ॥ ४४ ॥

एवमर्घ्यं प्रयं दत्त्वाऽन्नं दत्त्वास्तस्य तुष्टये ।

तेन तुष्टोऽभिरुपितं लीलाविश्वंभरोऽर्पयेन् ॥ ४५ ॥

इति श्रीमद्भागवतपुराणसंस्कृतविरचितलीलाविश्वंभराख्य-

पञ्चावतारवर्णनं नाम पञ्चोऽध्यायः ॥

१५१ अथ सप्तमचरितप्रारम्भः

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ श्रीगुरुपरणारविदाभ्यां नमः ॥

लीलाविश्वंभरस्यैवं चरितं प्रोक्तमुत्तमं ।

सिद्धराजस्य चरितमप्यवश्यं समासतः ॥ १ ॥

लीलाविश्वंभरो देवः ऋषिः पर्यटमिजम् ।

रूपनाम्नाश्च वदन्निबन्धं प्राविशदेकः ॥ २ ॥

वयं श्रेष्ठा वयं श्रेष्ठा इत्थं विवदिरे मियः ।

तान्दृष्टवोवाच सिद्धेशो भगवान्त्रिनंदनः ॥ १५ ॥

विवादं मा कुर्या व्ययं सिद्धाः शृणुत मे मतम् ।

यस्यैते वचनादेव पुनर्यास्यंति देवताः ॥ १६ ॥

तेनैव कुंठितास्तस्मात्सर्वश्रेष्ठः स एव हि ।

इत्युक्तास्ते तथेत्युक्त्वा प्रोचुः सिद्धाः पृथक् पृथक् ॥ १७ ॥

प्रयांतु श्रेष्ठरा भूयो ममैव वचनादिति ।

न तदा गमनं तेषां यभूषातीव लज्जिताः ॥ १८ ॥

अभूवन्निगताक्रोधा यभूयुर्निरहंकृताः ।

निस्तंभास्तान्समालोक्य दत्तः सिद्धेश्वरोऽब्रवीत् ॥ १९ ॥

प्रयांतु श्रेष्ठरा भूयो वचसा मे क्षणादिति ।

तत्क्षणादेव ते सर्वे विमुक्तगतयः सुराः ॥ २० ॥

सर्वे यथागतं जग्मुर्विरिमता अभवन् हि ते ।

ततस्तं परमात्मानं ज्ञात्वा भक्तिपुरःसराः ॥ २१ ॥

अभिष्टूय महात्मानं नमस्कृत्य पुनः पुनः ।

प्रमोदाविष्टमनसः सर्वे देवा ययुर्दिवम् ॥ २२ ॥

तदाश्चर्यं समालोक्य श्रुत्वा देवमुखात्स्तथं ।

ज्ञात्वा तं पूर्णपुरुषं दत्तं सिद्धा ववंदिरे ॥ २३ ॥

ततस्तान् स्वपरान् सिद्धान् प्रज्ञांतान्निरहंमतीन् ।

स्वस्मिन् भक्तियुतान् दृष्ट्वा दत्तात्रेयोऽब्रवीदिदम् ॥ २४ ॥

अहं सिद्धः परो योगी परमात्माऽऽत्मभूः स्वयम् ।

देवदेवो जगन्नाथः कालाग्निशमनो हरिः ॥ २५ ॥

सर्वात्मा सर्ववित्साक्षी मतो वः परमेश्वरः ।

शिवं भवतु सर्वत्र सर्वतो मत्प्रसादतः ॥ २६ ॥

दिवैव संगवस्याते सिद्धेशस्तानुपादिशत् ।
 सिद्धराजागमः सोऽभूत्सांगमंत्रश्च सक्रियः ॥ ३९ ॥
 भोगमोक्षप्रदः शीघ्रं न देयोऽनधिकारिणाम् ।
 सिद्धराजस्य सां मूर्तिं विचित्रां ध्यानमंगलाम् ॥ ४० ॥
 माघे मासि प्रकटितामानर्जुस्ते सुभक्तितः ।
 सिद्धराजोयमस्याकं देवतेति सुभक्तितः ॥
 संपूज्य विधिवद्दुष्प्रीप्यर्घ्याणि महारमणे ॥ ४१ ॥
 (अर्घ्याणि) सर्वसिद्धांतसिद्धाय देवाय परमात्मने ।
 सिद्धराजाय सिद्धाय कर्मणाऽर्घ्यं दद्याम्यहम् ॥ ४२ ॥
 संसारदुःखनाशाय सर्वशोकहृत्ताय च ।
 सिद्धराजाम देवाय कर्मणाऽर्घ्यं दद्याम्यहम् ॥ ४३ ॥
 सर्वजिहानदीपाय सर्वशक्तिधराय च ।
 सिद्धराजाय शान्ताय कर्मणाऽर्घ्यं दद्याम्यहम् ॥ ४४ ॥
 एवमर्घ्यप्रदं दत्त्वा प्रदधुः पुस्तकं शुभम् ।
 यथोपदेशं ते सिद्धाः सिद्धराजपरायणाः ॥ ४५ ॥
 कालेनाल्पेन ते सिद्धिं प्राप्नुवन्प्रसादतः ।
 एवं यः पूजयेत् सोऽपि ब्रह्म सिद्धिं समाप्नुयात् ।
 सिद्धराजावतारोऽयं सप्तमः परिकीर्तितः ॥ ४६ ॥
 इति धीमद्राष्ट्रदेवानन्दसरस्वतीविरचितसिद्धराजावतारो
 नाम सप्तमोऽध्यायः ॥

- सुधापि तस्य तेनेपन्मुद्रामंगोऽपि नाभवत् ।
 ततश्चेश्वरसामान्यसिद्धियोगबलाद्विमुम् ॥ ११ ॥
 चालयामासुरीशस्य न किंपिदपि सोऽभवत् ।
 यथा वायुविघातेन न चचाल महागिरिः ॥ १२ ॥
 इत्युत्कृष्टप्रभावं तं ज्ञात्वा सर्वेऽपि विस्मिताः ।
 पप्रच्छुः कत्त्वनित्येवं सोऽप्रवीत्पूर्ववत्पुनः ॥ १३ ॥
 अप्रतीतस्वरूपोऽहमिति संस्मृत्य सोऽयं किम् ।
 भवेद्वा नेति संशय्य पुनः प्रपच्छुरादरात् ॥ १४ ॥
 कस्तवास्त्याश्रयो नाथो ह्यनाथोऽहमनाश्रयः ।
 कस्ते योगः क्रिया का च का च विद्येत्यमूलकाः ॥ १५ ॥
 कस्तवास्ति गुरुस्त्राता न मे त्राता तथा गुरुः ।
 का ते मुद्रेति मायेति किं पश्यसि यदीक्ष्यते ॥ १६ ॥
 किं ते ध्येयमिति ध्यानाभावगन्धं यदस्ति तत् ।
 कस्ते मार्गो जना येन न गच्छन्ति स एव मे ॥ १७ ॥
 इत्येतैर्वचनैस्तस्य स एवायं परेशिता ।
 इति निश्चिन्त तं मत्वा तेऽप्राक्षुर्बिचिकित्सितम् ॥ १८ ॥
 हे देव सर्वदेवेश दीननाथ जगत्पते ।
 स्वप्नसादाद्वयं सर्वं तव शक्तिमुपागताः ॥ १९ ॥
 तव शक्तिबलात्तस्मान्न विचाल्य स्थिरो यदा ।
 तदा हि कथमस्माकं त्वत्समानत्वमन्युत ॥ २० ॥

श्रीदत्तात्रेय उवाच ।

- सर्वभूतगतो वायुर्यथा सर्वस्य चेश्वरः ।
 सोऽपि संचालने व्योम्नो नैव शक्नोति सर्वथा ॥ २१ ॥

- सर्वावयवशून्यत्वान् कारणत्वाद्याम्बरम् ।
 न चलत्यनिलापातात्तयाऽहं चात्ममायया ॥ २२ ॥
 कारणत्वाग्निगुणत्वाग्निर्विकारो निरामयः ।
 सर्वत्रावस्थितो देहे सर्वसंस्पर्शवर्जितः ॥ २३ ॥
 अवाध्यः सर्वभूतात्मा प्राणाधारो निराश्रयः ।
 निरयानन्दमयं ब्रह्म सर्वसंगविवर्जितम् ॥ २४ ॥
 नैवेदसत्ता समुत्पन्नः स्थितो च न रियतः कदा ।
 न चैव प्रलये नाशः सत्परस्य मे सदा ॥ २५ ॥
 प्रक्षयाहं परं सत्यं शुद्धमद्वयमकारम् ।
 सर्वशून्यमशून्यं च माययाऽनामृतं सदा ॥ २६ ॥
 ईश्वरत्वमसद्यत्र सिद्धानां तत्र का कथा ।
 विकलाभ्यामसंसक्ता भवन्तः काममोहिताः ॥ २७ ॥
 कामो यः पारणं संगे दुःखायैव मुराये च ।
 कामो हि न कुर्येदं द्वारं मोहनमात्मनः ॥ २८ ॥
 कामान् क्रोधस्य संचारः क्रोधाच्च स्मृतिविभ्रमः ।
 रगतिभ्रंशाद् दुष्टधर्मं हन्त्याप्यं नरकप्रदम् ॥ २९ ॥
 सिद्धियोगपलायैव नरकागमनं महत् ।
 न चैव मनः संप्राप्तिर्न मुरां न परा गतिः ॥ ३० ॥
 सर्वशानविनिर्मुक्तः सर्वमन्दस्त्ववर्जितः ।
 भीरो यथा तथा स्वस्थश्चालितोऽपि न चंचलः ॥ ३१ ॥
 अहमाऽहं भव्यभूतस्य सर्वदा संगवर्जितः ।
 भीरो यथा तथा स्वस्थश्चालितोऽपि न चंचलः ॥ ३२ ॥

मिद्धा उचुः

- गुणो प्रापस्य देवता देवदेव रमापते ।
 न जानीमो ययार्थं त्वन्माहात्म्यं वयमश्रयम् ॥ ३३ ॥

शत्रुः कामो मनुष्यागामज्ञानामत्पमेषसाम् ।

इति ज्ञातं यथार्थत्वं त्वत्प्रसादान् सुवाक्यतः ॥ ३४ ॥

मोचयस्य जगन्नाथ गुरो कामविवर्धनान् ।

तदेकं यद् निश्चित्य येन मुक्तिर्मधिष्यति ॥ ३५ ॥

ज्ञानसागर उवाच ।

ममैवाराधने कार्यं सर्वैर्गं नात्र संशयः ।

विहितेन मया पूर्वं मंत्ररूपेण कर्मणा ॥ ३६ ॥

फलसंगपरित्यागात् कामक्रोधादिवर्जनात् ।

मङ्गलया मत्पदप्राप्तिर्न युक्त्यैवेति निश्चितम् ॥ ३७ ॥

इति तत्त्वोपदेशेन त आत्मज्ञानसाधने ।

प्रेरिता मंत्ररूपेण स्वात्मााराधनकर्मणि ॥ ३८ ॥

(अर्घ्याणि) सर्वत्राज्ञाननाशाय ज्ञानदीपाय चात्मने ।

सच्चिदानन्दोपाय कर्मणाऽर्घ्यं द्दशम्यहं ॥ ३९ ॥

भेदलयविनाशाय मोक्षयीजाय चात्मने ।

ज्ञानप्रियाय देवाय कर्मणाऽर्घ्यं द्दशम्यहं ॥ ४० ॥

भक्तारिप्रयिनाशाय विज्ञानसागराय च ।

क्षेत्रियाय देवाय कर्मणाऽर्घ्यं द्दशम्यहं ॥ ४१ ॥

एकमर्घ्यत्वं दृष्ट्वा कर्तव्यं मंदिरार्पणं

॥ ४२ ॥

इति श्रीज्ञानसागरचरित्रवर्णनं नाम षष्ठोऽध्यायः ॥

१५३ अथ नवमावतारचरितम् ।

- श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।
 ततो बहुविधे काले मंत्रानुष्ठानकारिणां ।
 सेवामेवात्ममत्तानां क्रियाः सम्यक्परीक्षितुं ॥ १ ॥
 तत्पूर्वरूपमान्ठाद्य मलीमसमिधाऽक्रियं ।
 अमलरूपमपरमवधूतं कथयारयत् ॥ २ ॥
 गत्वा तत्तत्समाजं मदांघ इव दूरतः ।
 अपश्यच्चरितं तेषामासीनो ध्यानमुद्रया ॥ ३ ॥
 यदा केचिद्रता पृथिलयं यिक्षिप्तमानसाः ।
 केचित्संतापसंशुक्ता आसंस्मरताश्च केचन ॥ ४ ॥
 मान्यवादरताः केचिदुद्धादंष्ट्रयस्तथा ।
 कामप्रोधादिसंदुष्टश्चमात्रविद्वतः परे ॥ ५ ॥
 पूर्वाग्यस्तध्यानबलाद् ध्यानस्थाः केचनापरे ।
 केचनानेकसंदेहसागरे पतितस्तथा ॥ ६ ॥
 शान्दृष्ट्वा परमात्मा स दत्ताग्नेयो दयाकरः ।
 तेषां योगविद्वद्भानि विज्ञानि समुपाहरन् ॥ ७ ॥
 तेन ते हृतचेतस्काः स्तब्धा आत्मक्रियासु च ।
 तत्परित्यागतोऽभूयंस्तदेकतानघुद्धयः ॥ ८ ॥
 अन्त्रासीनास्तमासीनं प्रजंतमनुयायिनः ।
 तिष्ठंतमनुतिष्ठंतस्ते द्वायेव तमन्वगुः ॥ ९ ॥
 इत्यात्ममायया तेषां मोहितानां परोक्षिता ।
 शुद्धीरात्मरताः कृत्वा पुनस्तथाः प्रमुमोच ह ॥ १० ॥

- सतस्ते योगसंभ्रष्टाः सर्व एतेम नो भृशम् ।
मोहितं चित्तमित्येवं ह्यात्मा संसृद्धमानसाः ॥ ११ ॥
- छलवादप्रसंगेन जेतुकामास्तमीश्वरं ।
पप्रच्छुः कस्त्वमित्येवं सोऽप्रवीत्पूर्ववत्पुनः ॥ १२ ॥
- अप्रतीतस्वरूपोऽहमित्ययं पूर्वं पञ्च हि ।
भवेद्वा नेति संदिह्य तमप्राप्नुस्तथा पुनः ॥ १३ ॥
- तथैव तद्वचः श्रुत्या स एवायं परोक्षिता ।
इति निश्चित्य ते सर्वे प्रणिपेतुर्मुहुर्मुहुः ॥ १४ ॥
- जयेति शब्दमुच्चार्य श्रुत्या सुस्तुतिभिस्तथा ।
अद्वया परयोपेतास्तमिदं वाक्यममुवन् ॥ १५ ॥
- हे दत्त करुणामूर्ते गुरो संदेहनाशन ।
कृपया पाहि देवेश शरणागतवत्सल ॥ १६ ॥
- मंत्रयोगस्त्वया प्रोक्तः साफल्येन सुदुष्करः ।
अस्य योगस्य विश्लेषात्त पश्यामः स्थितिं स्थिरां ॥ १७ ॥
- गुणवश्चक्रेलं चित्तं तद्भावति पिशाचवन् ।
दैहे बद्धासने घट्टे मुद्रामालापरिग्रहात् ॥ १८ ॥
- योगेनानेन सा सिद्धिर्भविष्यति कथं पुनः ।
अतस्त्रायस्व योगेश योगाभ्यासेऽतिदुर्बलान् ॥ १९ ॥
- तच्छ्रुत्वा वचनं तेषां दत्तात्रेयः कृपां बुधिः ।
चैत्रशुक्ले पौर्णिमायां चित्रर्शे भौमवासरे ॥ २० ॥
- द्वितीययामे प्रथमे प्रहरे प्रादुरास सः ।
आच्छाद्य पूर्वरूपं तदात्मानं विश्वरूपिणं ॥ २१ ॥
- नानावर्णमनेकांघ्रिं बहुदंष्ट्रं तथा ।
बहुवक्त्रभोग्रनेत्रमीवं सज्योतिषं परम् ॥ २२ ॥

- तेन तद्वचसा शीलस्तं पित्रायात्मनो गुरु ।
 षड्वृत्त्वो नमस्तृत्वा स्तुत्वा सम्यगपूजयन् ॥ ११ ॥
- मंरुत्पिताभिरद्भिस्तत्पादौ प्रभ्रात्य धर्मविन् ।
 कुशपुष्पसमायुक्ता अर्घ्यास्तावा अथाश्रोन् ॥ १२ ॥
- मुगांघसुमनोपूपदीपप्रभृतिभिर्मुदा ।
 उपचारैः समभ्यर्च्य श्राद्धार्थान्नं न्यरेदयन् ॥ १३ ॥
- तस्य पात्रेऽथ प्रक्षाल्य मुत्तपाणिपदांयुजम् ।
 दत्त्वा तांयुजमष्टांगं दीपैस्तं निरराजयन् ॥ १४ ॥
- तयोस्तथरितं दृष्ट्वा क्रोधेन महता युता ।
 पृत्वा कोटाहलं विप्रा मंदिरान्निर्ययुर्वहिः ॥ १५ ॥
- सान्द्रदृष्ट्वाभ्येऽपि भूयांसो ब्राह्मणा मिलितुरतदा ।
 आश्रये किमिदं चेति तदग्रामेऽभ्येऽपि संगताः ॥ १६ ॥
- इति ते मिलिताः सर्वे गत्वा सन्मदिरं शुभं ।
 ब्राह्मणार्तं मिष्टुरूपमप्राक्षुस्तीत्रया गिरा ॥ १७ ॥
- रे दुष्ट वर्णहीनस्त्वं कथमत्रागतोऽसि वै ।
 ब्रह्मकर्मविनाशाय कस्ते वद पराक्रमः ॥ १८ ॥

मिष्टुरुवाच

- किं तद्ब्रह्म कथं कर्म विप्राः सर्वे वदंतु मे ।
 तदहं नैव जानामि जानाम्यात्मानमात्मना ॥ १९ ॥

विप्रा ऊचुः

- ओमित्येकाश्वरं ब्रह्म वेदरूपेण विस्तृतं ।
 तेनेदं विदितं कर्म नित्यनैमिचित्कर्मकम् ॥ २० ॥

आत्मज्ञानाधिकारे हि निजंगाम ततो विभुः ।

तद् दृष्ट्वाऽयं पुमान् पूर्ण इति मत्वाऽब्रुवन् जनाः ॥ ३१ ॥

देवदेव जगन्नाथ सर्वज्ञ परमेश्वर ।

देहि देहि तदस्माकं ज्ञानं दुःखविनाशनम् ॥ ३२ ॥

अस्माकं भवकीटानां कोऽन्यस्मादा विना त्वया ।

प्रायस्व नः पुनः पाहि महात्मन् पुरुषेश्वर ॥ ३३ ॥

अस्माकं सपुटुंधानां क्षेमं देहायिधंचलं ।

यशः प्रज्ञां धनं देहि ध्यानं देहि सुखात्मकं ॥ ३४ ॥

अस्माकं कर्मजंतूनामायुरारोग्यदो भव ।

सर्वदा सुप्रसन्नत्वं भव देव रमापते ॥ ३५ ॥

इति मृडयित्वा लोका आत्माभिलापश्लोक्तुषाः ।

देहि देहीति शब्देन महात्मानं समन्वयुः ॥ ३६ ॥

तान् दृष्ट्वान्येऽपि भूयांसो ब्राह्मणाः काममोदिताः ।

तथाऽन्येऽपि च धावन्तः पृष्ठतस्तं न तत्यजुः • ॥ ३७ ॥

तान्मूढान् समितान् दृष्ट्वा परितः प्रसृतान् विभुः ।

संगत्यागमदेह्याथ तेषां धैर्यं परीक्षितुं ॥ ३८ ॥

प्रजगाम ततश्चैव महारथ्यं भयंकरं ।

तत्रैवासने योगी र्मानाभूत नृपविशान् ॥ ३९ ॥

(अध्यापि) मायाशुक्ताय शुद्धाय मायागुणहराय ते ।

शुद्धशुद्धात्मरूपाय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं • ॥ ४० ॥

सर्वविषयशुक्ताय सर्वमायाहराय ते ।

सर्वसंतापनाशाय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं ॥ ४१ ॥

शुद्धात्मज्ञानदीपाय भक्तारिष्टहराय ते ।

मायापाशविमुक्ताय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं ॥ ४२ ॥

एवमर्घ्यत्रयं दत्वा कुर्यादध्योदनापणम् ॥ ४३ ॥

इति श्रीमायाशुक्ताष्टोत्तरतितं नाम दशमोऽध्यायः

१५५ अथ एकादशावतारचरितम् ।

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।

तेनैव ध्यानयोगेन स्थितं व्यापि न ते जहुः ।

व्यालढ्याघ्राग्निरूपाणि माययाऽदर्शयद्विभुः ॥ १ ॥

तथापि ते महामानं नो जहुः काममोहिताः ।

पूर्वरूपं तदाऽऽच्छाद्य मायायुक्तोऽभयत्तदा ॥ २ ॥

व्येष्टशुष्कश्रयोदश्यां भृगां स्वास्यामिनोदये ।

प्रादुर्बभूव स त्रिभुर्मायायुक्ताऽधूतकः ॥ ३ ॥

शुद्धः प्रयामो युवा ध्यानयोगस्थोऽके स्वमायया ।

नारीनादाय कस्याणीमुपविष्टो ह्यभासत ॥ ४ ॥

तं मायासहितं ते न गच्छन्तुः पाममोहिताः ।

वितृष्य ध्यानयोगं तं गतं सह तया जगौ ॥ ५ ॥

तं गायनपरं व्यापि ते जना नैव तदयजुः ।

ततः सह तया देव्या मद्यमांसरतोऽभयत् ॥ ६ ॥

ततस्तं मायया गुप्तं मद्यमांसादिसेवितं ।

शंकाभुत्तरतिं दृष्ट्वा भ्रष्टोऽयमिति तदयजुः ॥ ७ ॥

ततस्ताम्रिगताभ्यांश्च स्वगतं प्राह सो विभुः ।

नारीयं दुष्टसंसर्गप्रतिबंधविमोचिनी ॥ ८ ॥

योगानुपूलभूता मे सर्वदा सुरकारिणी ।

विधिभ्रूषणमभ्यासु सर्वसंगनिवर्तनम् ॥ ९ ॥

इदं च मे पानमिदं च मांसप्रसेवनं मे जनसंगमुच्छये ।

इत्थं सदा योगहितं विचार्य तेनैव रूपेण चिरं ध्वजार ॥ १० ॥

श्रुत्येवमर्जुनः प्राह देवेन्द्रेणार्चितः कथं ।

एवंप्रभातो देवोऽपि ब्रह्मध्यानाय शंस मे ॥ ११ ॥

गर्गमुनिरुवाच

- नतावनात्तुमुभयगतोऽयं परमेश्वरः ।
 तल्लीलां दृष्टुं भूषेद्र यतोऽभीष्टार्थमागभूत् ॥ १२ ॥
 स दैत्यो दैत्यराट् जम्भो देवेन्द्रोपि सदेवतः ।
 स्वर्गाद्यायुष्यतान्योन्यं दिव्यवर्षं पुरा भूशम् ॥ १३ ॥
 दैत्यैर्देवाः पराभूता गत्वोत्तुर्जोऽमातुराः ।
 दृष्टः पराजयो नोऽद्य तत्किं कार्यमतः परम् ॥ १४ ॥
 तानाश्वास्याह धिपणो दत्तात्रेयं तपोधनं ।
 शरणं यात धरदः स काये व कश्चिद्यति ॥ १५ ॥
 द्रष्टुं सामरः शक्रः प्राप दत्ताश्रमे द्रुमं ।
 तत्र देव महात्मानमप्रतर्क्य ददर्श स ॥ १६ ॥
 दिगंबरमपि स्वांके धृत्वा बालां दिगंबराम् ।
 अनपां सुदतीं तन्त्रीं पानासत्तामपि स्थितां ॥ १७ ॥
 दृष्ट्वैवमपि ते चक्रुः सेवा मयेऽमराः सदा ।
 तिष्ठंतमुपतस्थुस्ते प्रणता बान्धवमन्वगु ॥ १८ ॥
 भक्त्यैवं बहुकालं ते सेवयामासुरादरात् ।
 अयं हृदाह भगवान् देवा किं सेवयेच्छय ॥ १९ ॥
 देवा ऊचुः प्रणम्येक्षं परमात्मन्जगत्प्रभो ।
 सयज्ञमागं त्रैलोक्यं दानवैरपिलं हतं ॥ २० ॥
 वयं हृताधिकाराश्च तिष्ठामो मर्त्येवद् भुवि ।
 परित्राणाय नो देव तद्वधे य धिय कुरु ॥ २१ ॥
 त्वद्भक्तानां सुराणां नो मिना त्वचरणंबुजान् ।
 गतिर्न विद्यते भूमन् पाह्यार्तान् शरणागतान् ॥ २२ ॥

- प्रहस्य प्राह तान्च्छ्रीमानहमुच्छिष्टदूषितः ।
 मयासक्तो वशी नैव मत्तः किं भवतां भवेत् ॥ २३ ॥
 स्त्रीसंमोहो हि दुःखाय तापाय च पुनस्तु सः ।
 दैवादुच्छिष्टतामस्याः प्राप्तोहं किमतो भवेत् ॥ २४ ॥
 देवा ऊचुस्त्वमनघो ह्यानदीपोऽनघान्यसौ ।
 विद्या तव विभो यस्याः प्रसादात्सद्वृत्तिः ग्लु ॥ २५ ॥
 यथाऽर्कस्य प्रभा भूमन् विप्रचंडालसंगिनी ।
 पुण्यं पापं च नादत्ते तथेयं प्रकृतिस्तव ॥ २६ ॥
 श्रीदत्तः प्राह यद्येवं भवतां संमतं ततः ।
 युद्धायाहूयतां दैत्या निहानयत मा चिरं ॥ २७ ॥
 सती दृष्टाः सुरा जग्मुर्दैत्यास्तेऽपि महाबलाः ।
 मुंचतो विविधास्त्रीघान्युपुमुंदविद्भलाः ॥ २८ ॥
 मलायनशरा जासन् देवास्तेऽसुरपीडिताः ।
 घृष्टतोऽनुव्रजन्तस्ते दैत्या दत्ताधर्मं गताः ॥ २९ ॥
 कालयंतः सुरान् दैत्या हन्प्रमानाम्भयातुरान् ।
 श्रीदत्तपादसंलग्नान् समस्ताभ्यरणार्थिनः ॥ ३० ॥
 दृष्टशस्ते महात्मानं दत्तात्रेयं दिगंबरं ।
 तन्वी तां वामपार्श्वस्थां चार्चनीं प्रमदोत्तमां ॥ ३१ ॥
 पद्मपत्रायताक्षीं तां सुदतीं सुम्बनीं शुभां ।
 सर्वयोपिद्गुणाढ्यां दृष्ट्वाऽऽसन् काममुच्छिष्टताः ॥ ३२ ॥
 साभिलाषास्ततो दैत्यास्त्यक्त्वा देवान् यष्टु वरां ।
 हर्तुं मनो दधुः सर्वे तत्सोदयविमोहिताः ॥ ३३ ॥
 वपं स्त्रीरत्नलाभेन कृतार्था इति तेऽसुराः ।
 चत्त्या यत्नाय क्रियं क्रिप्त्वा शिथिलायां च के वधुः ॥ ३४ ॥

स्वस्थानाभिमुखा जम्मुः सानुरागाः स्मरातुराः ।
 योगीन्द्रोऽथ प्रहस्याथ दानवान्पश्यतामराः ॥ ३५ ॥
 परांगनाभिमशोत्थपापेनातिबलीयसा ।
 हतर्थाका हतबला जाता एते न संशयः ॥ ३६ ॥
 तन्मूर्धगाऽधुनेयं श्रीः शीर्षाण्युत्कृण्व सत्वरं ।
 आयास्यस्यत्र नैषात्र शंका ह्येते मृतोपमाः ॥ ३७ ॥
 हन्यन्तां तन्न भेत्यं प्राप्तोऽथ विजयक्षणः ।
 भवंतोऽत्र निमित्तं ते हतप्रायाः श्रियार्दिताः ॥ ३८ ॥
 शत्रुक्तास्ते सुरा भत्वा शस्त्रैर्देत्यशिरांसि तु ।
 फलानीवाहु पृष्ठेभ्यः पातयामासुरयताः ॥ ३९ ॥
 इत्थेऽपि तेऽजं प्राप्ता श्रीरुत्पत्त्याऽविमामिनी ।
 देवा अपि ययुः स्वर्गं पूर्ववन्द्रीधराक्षया ॥ ४० ॥
 एवंप्रभायः श्रीदत्त ईशस्तं क्षरणं ब्रज ।
 इत्युक्तः सोऽर्जुनस्तेन श्रीदत्ताश्रममाययी ॥ ४१ ॥
 इति एकादशावतारे श्रीनायायुक्ताबधूतचरिते जम्भामुर-
 पराजयो नाम प्रथमोऽध्यायः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥
 तदेव रूपमाराध्य कार्तवीर्यार्जुनो नृपः ।
 तत्प्रसादाच्चोभयार्थं प्राप्तवान् तत्प्रसादतः ॥ १ ॥
 अर्जुन उवाच
 मही महेन्द्र योगस्य मयास्येया कथं वद ।
 इति पृष्ठोऽर्जुनेनाह सांगं योगं त्र्यधीश्वराः ॥ २ ॥

मायायुक्तावधूत उवाच

प्रयुञ्जती यदाऽऽत्मानं बुद्धिस्तत्प्रेरकस्य हि ।

मही देवस्य सवितुर्गम कार्या परिप्लुतिः

॥ ३ ॥

यो मद्रतान्तरात्माऽत्र श्रद्धावान्मजते हि मां ।

स ममातिप्रियो नूनं सर्वेषामेव योगिनां

॥ ४ ॥

स्वमपि श्रद्धया राजन् योगं युञ्जन् मजस्व मां ।

मत्प्रसादादिदैवास्तु मत्सायुज्यं गमिष्यसि

॥ ५ ॥

इत्युक्तः प्रणतो राजा नत्वा प्राह सगद्गदं ।

फुल्लास्याब्जो गलत्प्रेत्रो हृष्टरोमा तदाऽचिरान्

॥ ६ ॥

मोहतमो मम नष्टं त्वद्वचनाञ्च हि कष्टं ।

शिष्टमिदं मयि हृष्टं हृत्पस्मात्मनि तुष्टं

॥ ७ ॥

केशदजां हरणेन त्वच्चरणस्मरणेन ।

अस्मि कृतार्थ इदं श्रीश परेश महेश

॥ ८ ॥

प्रेमदुष्यं तव पादं को न भजेदविशदं ।

दैववशाद्धृदि मेयं दर्शितवानसि मेयम्

॥ ९ ॥

आश्रिततापहरं तं पातकदैव्यहर तम् ।

मीमि शिवं भगवंत पादमहं तव संतम्

॥ १० ॥

शुरो गुरुतरागम्य गुरुगम्य गुणाकर ।

गुरुत्तम नमस्तेऽस्तु संनिधौ भव सर्वदा

॥ ११ ॥

एव सुतीर्थः श्रीदत्तस्तीर्थकीर्तिः प्रसादितः ।

फुल्लहृत्प्रेत्रवक्त्रश्च प्रेम्णा प्राह परेश्वरः

॥ १२ ॥

विदितं मत्प्रसादेन पर तत्त्वं त्वयाऽनघ ।

यावद् दृढीभवेत्तावद्भ्यासं कुरु यत्नतः

॥ १३ ॥

- अनुभूय चिरं तेन कृदकृत्यो मविप्यसि ।
 इत्युक्त्वा दक्षिणं हस्तं निदर्शय तच्छिरस्यजः ॥ १४ ॥
 मा भी राजन् कृतार्थस्त्वं सायुज्यं मम यास्यासि ।
 इत्युक्तस्तं प्रणम्याद्गु गुहां गत्वा ययाविधि ॥ १५ ॥
 चपविद्यासने दध्यां प्रसन्नकरणोऽर्जुनः ।
 समाहितोऽस्पृशालेन सोऽमवात् मुट्ठासनः ॥ १६ ॥
 वसिष्ठो द्वादशदिनैः पुनर्मासेन सुरियरः ।
 पुनः स्थाणुर्निध्नलात्मा त्रिमास्या स समुत्थितः ॥ १७ ॥
 उत्थाय दानकैः प्राप्य वचन्देप्यस्यज ईक्षितुः ।
 समालिङ्ग्याह भगवाननुभूतं किमुच्यतां ॥ १८ ॥
 प्रहस्याहर्जुनो नत्वा भूमन् कानुमवः पृथक् ।
 पृथक् च कोऽनुभविता सर्वत्रास्मीह ये यवन् ॥ १९ ॥
 बहुना किमिहोक्तेन निस्तीर्णोऽस्मि भवांमुचेः ।
 परमानन्दसंदोहनिमग्नोऽस्मि निराकुलः ॥ २० ॥
 किंचिन्मेऽस्ति कर्तव्यं कृतं सर्वमशेषतः ।
 ज्ञातव्यमपि विज्ञातं प्राप्तं प्राप्तव्यमप्यहो ॥ २१ ॥
 इदं स्वात्ममुखं त्यक्त्वा गतो मे नैति कुप्रचित् ।
 न कं कृतेन राभ्येन नाकं त्यक्तेन वा पुनः ॥ २२ ॥
 यथाशा भवतो भूयो ध्यानार्थं प्रविशे गुहा ।
 ईक्षे भवत्स्वरूपं वा सगुणं नामहो मम ॥ २३ ॥
 श्रीशः प्राह नृप स्नात्वा कृत्वा नित्यविधिं सुधीः ।
 कृत्वाऽऽहारं समाधिं च शोभूते व्रज पूर्णदह ॥ २४ ॥
 इत्याज्ञप्तस्तथा चक्रे सोऽर्जुनोऽथ समाहितः ।
 वण्मासात्युनरुत्थानं प्राप शीदत्तवाञ्छया ॥ २५ ॥

- ततः पुनर्विदोत्पुक्तो भूयो योगी ममाहितः ।
 वर्षेणोत्थाय चागत्य नत्वाग्ने श्रीगुरोः स्थितः ॥ २६ ॥
- तं ब्राह्म प्रणतं शांतं स्वमक्तं भक्तवत्सलः ।
 स्वाग्ने तमुपवेश्यांगं त्वया पृष्टं मयोदितं ॥ २७ ॥
- किमाचारेण मे कृत्यं तवापि च तथाप्ययं ।
 धर्मः सनातनः सेव्यो लोकोपकृतये सदा ॥ २८ ॥
- लोकधाधानिरासार्थं विपरीतं फचिद्ब्रूहिः ।
 चरित्वाऽपि न हि त्याज्याः किया वर्णाश्रमोचिताः ॥ २९ ॥
- गृहस्थेन त्वया भूप त्रिविधा कर्मचोदना ।
 लोकसंग्रहसिद्ध्यर्थं श्रुत्यैव विजानता ॥ ३० ॥
- यद्यदाचरति भेदस्तत्तदेवेतरोऽपि च ।
 स परप्रमाणं मनुते लोकास्तदनु यतते ॥ ३१ ॥
- दोषशुद्ध्योभयातीतो निषिद्धास्त निवर्तते ।
 गुणशुद्ध्या न विहितं करोति शोऽपि बालवान् ॥ ३२ ॥
- यस्त्याग्नरातिरात्मज्ञः स्वात्मकृमः सदात्मवान् ।
 स्वात्मन्येवात्मना तुष्टस्तत्कार्यं कावशिष्यते ॥ ३३ ॥
- कृतेन तस्य नैवार्यो नानर्योऽप्यकृतेन च ।
 अतोऽस्य नैव कुत्रापि कश्चनार्यव्यपाधयः ॥ ३४ ॥
- द्रायेतौ पुरुषौ लोके परमानन्दनिर्भरी ।
 योगयुक्तौ द्रयातीतो यश्च युक्तेः परं गतः ॥ ३५ ॥
- पुरी गच्छावनि पादि मयत्रीनां भुजार्जिता ।
 देवान् यक्षैर्पञ्च आर्क्षः शिवन् दानैर्द्विजानपि ॥ ३६ ॥
- विप्राभ्यस्तर्पय स्वर्गमोभूः सारयादिभिः ।
 भूयो भूयोऽपि नै ग्रीत्या दर्शनं च समापर ॥ ३७ ॥

स्मरणं कुरु राज्येऽपि हृदाऽऽयमेण मे मन्त्रा ।
 परानन्दस्वरूपं मे न विस्मरसि कश्चित्चन ॥ ३८ ॥
 अंतर्निष्ठः सदा युक्तो घटिर्व्यशहरन्नापि ।
 प्रदादपतितं कर्म कुरु तेन न लिप्यसे ॥ ३९ ॥
 जीवन्मुक्तः सदा विष्ठ धावदारुणमात्मदम् ।
 सतो विदेहैवस्थं प्राप्स्यसे मयि निश्चितं ॥ ४० ॥
 मयाऽनुशिष्टो गच्छाद्गु यथोक्तं सम्यगाचर ।
 सुखी भवानन्दमयः सदैव त्वं निरामय ॥ ४१ ॥
 इति एकाश्चावतारे श्रीमायायुक्तावधूतचरिते कार्तवीर्यार्जुन-
 चरितवर्णनं नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥
 प्रविश्याश्रममासीनं दक्षाश्रेयं दिगम्बरं ।
 ददर्शनपयाऽऽश्लिष्टं देव्या रामो महामतिः ॥ १ ॥
 अभिवाचेश्वरं मत्वा प्रार्थयामास भक्तितः ।
 कृपां कुरु मयि ब्रह्मन्भक्तवत्सल सर्वविन् ॥
 संरक्तुं तितरावन्न प्राप्तोस्मि मूर्ध्नि मे विधिम् ॥ २ ॥
 श्रीदत्त उवाच
 अनाचारो न जानामि धर्मं वाऽधर्ममप्युत ।
 यथेष्टां गतिमाश्रित्य स्थितोऽस्मीह पिशाचवत् ॥ ३ ॥
 राम उवाच
 योगीश्वरः सर्वगुरुः कर्ता हर्ता जगत्प्रभुः ।
 सदानन्दो गुणातीतो धर्माधर्मो कुलस्तव ॥ ४ ॥
 रामोऽब्रूत् करिष्येहं महीं निःक्षत्रियामिति ।
 संकलितमृतं भूयात् प्रसादाद्भवतोऽधुना ॥ ५ ॥

दत्तः प्राह तमालिङ्ग्य त्वं सत्या मेऽसि निश्चितं ।
 कृतं साधु त्वया, राम सत्यसंधो भविष्यसि ॥ ६ ॥
 ततः श्रीशाङ्गयाऽऽनीय सर्वतीर्थानि सायकैः ।
 भित्त्वाऽद्रिं विधिवत् सन्तौ रामः पश्चाच्च रेणुका ॥ ७ ॥
 गुरुणापि समाधाय ऋज्याद्वाग्निं यथाविधि ।
 सुमंगला विवेशासौ सह पत्न्याऽऽहिताग्निना ॥ ८ ॥

राम उवाच

यज्ञाय ज्ञाय ते दत्त नमस्तव मे सत्याश्रयतः ।
 मृत्वाऽऽचार्यः कारयौर्ध्वदेहिकं विधिवत्तयोः ॥ ९ ॥
 इत्यर्थितः स रामेण भूत्वाऽऽचार्योऽप्यकारयत् ।
 विधिनाऽञ्जलिदानादि पिंडनिर्वापणादे च ॥ १० ॥
 श्रीदत्तः प्राह पितरौ क्व गतौ राम वेत्सि किम् ।
 स प्राह स्वप्नसादाक्षौ स्वर्गताविति भाति मे ॥ ११ ॥
 भीशः प्राह मृतौ स्वर्गे गतावित्यक्षमावता ।
 न मृतौ न गतावेतौ पद्म लीलाविहारिणौ ॥ १२ ॥
 रामोऽपि पितरौ दृष्ट्वा द्योतयंतौ दिशस्त्वया ।
 नमाम परया भक्त्या तौ ततोऽर्शनं गतौ ॥ १३ ॥
 प्रादात्स्त्रिय प्रभू रामं क्षत्रियाञ्जल्यपार्निकान् ।
 मच्छिपदं दायुतस्यं तु सखे जिष्णुर्भविष्यसि ॥ १४ ॥
 ततो रामः प्रणीतायां स्नात्वा संकल्प्य सायुधः ।
 त्रिःसप्तवारं निःश्वस्य हमां कृत्वाऽस्त्रसराश्रयधान् ॥ १५ ॥
 पिनून् संतप्य शस्त्राणि प्रश्नात्पापायंमग्रिजं ।
 ऋत्विजः कश्यपमुत्तान्मृत्वा सोमेन सोऽयजत् ॥ १६ ॥

(अव्याणि) स्वमायागुणगुप्ताय मुक्ताय परमात्मने ।
 सर्वत्राज्ञाननाशाय कर्मणार्घ्यं ददाम्यहम् ॥ २७ ॥ १ ॥
 मायास्थाननिवासाय मायामुक्ताय चात्मने ।
 भक्तारिष्टविनाशाय कर्मणा० ॥ २८ ॥ २ ॥
 योगारिष्टविनाशाय देवदेवेश्वराय ते ।
 जम्बर्षविनाशाय कर्मणार्घ्यं० ॥ २९ ॥ ३ ॥
 एवमर्घ्यत्रयं दत्वा कुर्यान्मधुसमर्पणं ॥ ३० ॥

इति श्रीमद्वासुदेवानंदसरस्वतीविरचितमायागुक्तावधूत-
 चरितवर्णने नाम एकादशावतारः ॥

१५६ अथ द्वादशावतारचरितम् ।

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।
 पद्मत्रिशेऽलर्कबोधाय काशिराजसहायतः ।
 चक्रेऽलर्कं भ्रष्टगन्धं सुबाहुः सोऽभ्यगाद् गुरुं ॥ १ ॥
 अलर्कस्त्वकरोद्वाग्यं पितृवत्पालयन् प्रजाः ।
 शिश्नां दुष्टेषु शिष्टेषु रक्षां दीनेषु वै कृपां ॥ २ ॥
 चकार सौम्यं धर्मेण धर्मं चार्थेन नीतिमान् ।
 तयोरेवाविरोधेन दिव्यार्थानभजत्सदा ॥ ३ ॥
 सुषाहुस्तादृशं विद्वान् भुबोधयिपुरात्मनि ।
 काशिराजसहायार्थं स पुनर्योऽब्जुमाययौ ॥ ४ ॥
 भ्रात्रा रुद्धं पुरं क्षीणान् कोशान् परवशांश्च तान् ।
 मंथ्यादीन् घीक्ष्य सोऽलर्को भीतो दुद्राव पीडितः ॥ ५ ॥

- एकाकी सोऽश्वमारुह्य रात्रौ गत्वा वनं स्थितः ।
 ऋध्याश्रमे स्वरन् मातुरुपदेशं तदा नृपः ॥ ६ ॥
- प्रातिः स्नात्वा स निष्कास्य मुद्रां कृतसुमंगलः ।
 वाचयामास विप्रेण मात्रा विलिखितं हितं ॥ ७ ॥
- त्याज्यः सर्वात्मना संगः स चेत्त्यक्तुं न शक्यते ।
 स सद्भिः सह कर्तव्यः संतो दुःसंगभेषजम् ॥ ८ ॥
- कामः सर्वात्मना हेयो हातुं चेच्छक्यते न सः ।
 मुमुक्षां प्रति कर्तव्यः सैव कामार्तिभेषजम् ॥ ९ ॥
- इति श्रुत्वा मातृहार्दं बुध्वा सहात्रिसंस्थित ।
 ज्ञात्वा सत्तममात्रेयं निर्विण्णः शरणं ययौ ॥ १० ॥
- आपाते यौर्णिमायां च दिवाऽऽदिगुस्त्रावभौ ।
 आद्ये यामे द्वितीये सन्मुहूर्ते मन्दवासरे ॥ ११ ॥
- प्रणम्याह स भो ऋषन् प्रसादं कुरु मे प्रभो ।
 दैवाद् दुःखं समुत्पन्नं कृपया तदपाकुरु ॥ १२ ॥
- भगवांस्तद्रूपः श्रुत्वा ज्ञात्वाऽलकं महामति ।
 मदालसागर्भरत्नं ग्रहस्येदमभाषत ॥ १३ ॥
- दुःखं नृप किमर्थं ते कस्त्ये दुःखं च कस्य च ।
 विचार्योद्भानि चात्मानं क दुःखं सत्यमिद्वद ॥ १४ ॥
- इत्युक्तः स चिरं ध्यात्वा विमृश्य च पुनः पुनः ।
 विहस्यादात्मनाऽऽत्मानं ज्ञात्वा सर्वाकारणं ॥ १५ ॥
- खं वायुरग्निरंधु क्षमा नार्हं तज्जानि चेह तु ।
 सहेऽहमिति मंतुस्तद्भाति दुःखाद्यसद्विभो ॥ १६ ॥
- नित्यो मे महिमा नास्य क्षयो वृद्धिश्च यद्यपि ।
 भौतिके तौ सुखाद्यं वा किं पारक्येन तेन मे ॥ १७ ॥

- नित्यः सदैकरूपोऽहं परिणामः कुतो मम ।
संगे देहस्य संत्यक्ते दुःखादि कोपलक्ष्यते ॥ १८ ॥
- स्थूलेऽत्र भीतिके सूक्ष्मे तन्मात्राप्रस्थितेऽपि च ।
व्यथितं त्रिविधं दुःखं पश्यतो मम तेन किम् ॥ १९ ॥
- मनो मतिरहंकारश्चित्तं च न मयाम्यतः ।
जन्तुकरणजैर्दुःखैः संबन्धो न परस्य मे ॥ २० ॥
- राज्यं करोत्वप्रजोऽत्र किं मे संघाभिमानतः ।
स चाहं देहतोऽन्योऽपि पार्थक्यं न सती हि मे ॥ २१ ॥
- यस्य भूतस्य हस्तादिसंबन्धो नात्मनः पुनः ।
केमाश्वकोशराष्ट्राद्यैरसंगस्य पिदात्मन ॥ २२ ॥
- तस्मात्प्रारिर्न मे मित्रं सुखं दुःखं पुनं बलं ।
पुरोत्पन्नोऽपि मोहोऽयं नष्टो भवदनुग्रहात् ॥ २३ ॥
- यथैकमपि रं भाति बहुघोषाधिभेदतः ।
तथाऽहं काशिषो भ्राता न भेदः पारमार्थिकः ॥ २४ ॥
- असम्यग्दर्शनाद् दुःखं मतं मे स्वप्रसंनिभम् ।
निर्ममो निरहंकारस्तन्नेऽद्य सुगादिषु ॥ २५ ॥
- यथा तु भक्षिते दुःखं शुकादो ममतापृते ।
न तथा ममताहीने वृषादौ तद्वदप्र तु ॥ २६ ॥
- न दुःखी न सुखी सोऽहं निर्ममः प्रकृतेः परः ।
यो भूताभिमतो भूतैः सुखदुःखात्मकः स च ॥ २७ ॥
- श्रीदत्ताः प्राह भूपेन्द्र सम्यग् व्यवसितं स्वया ।
दुःखमूलं ममेत्यस्य निवृत्तिर्न ममेति च ॥ २८ ॥
- मग्ननिष्ठोत्तमे प्रभातू ग्यानुभूत्या निराकृता ।
ममता शात्मलीकूल इय यातेन तेऽपुना ॥ २९ ॥

(अर्घ्याणि) सर्वत्रात्माननाशाय गुरवे परमात्मने ।

दत्तात्रेयाय देवाय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं ॥ ३० ॥

चिदात्मज्ञानदीपाय गुरवे ब्रह्मरूपिणे ।

दत्तात्रेयाय देवाय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं ॥ ३१ ॥

भेदापविनाशाय सच्चिदानन्दरूपिणे ।

दत्तात्रेयाय देवाय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं ॥ ३२ ॥

एवमर्घ्यत्रयं दत्त्वा सुवर्णं च समर्पयेन् ॥ ३३ ॥

इति श्रीमद्भागुदेवानन्दसरस्वतीविरचित आदिगुरुचरित-

वर्णनं नाम द्वादशावतारः ॥

१५७ अथ त्रयोदशावतारचरितम् ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

कदाचित्पिंगलो नागो दृष्ट्वाऽगुं माहुरस्थितं ।

कृष्णधात्रीतले वेदं पठतं ब्राह्मवेपथुः ॥ १ ॥

पप्रच्छ भवतः कोऽयमाश्रमो वर्णगर्हितः ।

वर्णित्वं ते न कौपीनमौजीदंहादिविवर्जित ॥ २ ॥

गृहित्वं वामिहोत्रद्विसूत्रादिविवर्जित ।

धनित्वं ते न चागंतुसाधनादिविवर्जित ॥ ३ ॥

न भिक्षुत्वं शिष्याप्राप्त्यमोगयुक्त दिगंवर ।

केनोपदिष्टो मार्गोऽयं नमस्त्रीमघलालस ॥ ४ ॥

प्रभुः प्राह तमुक्तान्यः पंचमोऽयं ममाश्रमः ।

योऽनिकल्पेनात्मरूपं विश्वं पश्येदभेददृक् ॥ ५ ॥

वैराग्ययुक्तो वीतारिस्त्वस्यायं पंचमाद्यमः ।

त्वया श्रुतो न वै तं हि जानीयुर्बाह्यजाः समाः ॥ ६ ॥

इत्थं श्रुत्वा सोऽनसूयागर्भरत्नमिदं महः ।

इति मत्वाऽतिखिन्नस्त्वं प्रार्थयामास दीनवाक् ॥ ७ ॥

शुक्लाष्टम्यां श्रावणस्य विशेषादिंदुबासरे ।

शिवरूपधरं दृष्ट्वा दत्तात्रेयं महामुनिं ॥ ८ ॥

कुत्सिता रुशती धाष्टर्षाद्वागुक्ता मेऽनयाऽनघ ।

मर्त्तिसतोऽसीश मां शाधि दौरात्म्यं मे क्षमस्व भो ॥ ९ ॥

इति क्षमाप्य विश्वेशं संप्राप्तानुग्रहो मुनिं ।

अभिवाद्य प्रसन्नात्मा स्वात्मं पिंगलो ययौ ॥ १० ॥

(अर्घ्याणि) संसारदुःखनाशाय शिवाय परमात्मने ।

दत्तात्रेयाय देवाय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं ॥ ११ ॥

भेदतापविनाशाय मुख्यविधाय चात्मने ।

शिवाय गुरवे तुभ्यं कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं ॥ १२ ॥

सर्वत्राभेदरूपाय सर्वत्र विमलाय ते ।

सर्वदानंदरूपाय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं ॥ १३ ॥

एवमर्घ्यत्रयं दत्त्वा प्रदद्यादुदकं शुभं ॥

इति श्रीमद्वासुदेवामंदसरस्वतीविरचितश्रीशिवरूपचरित-

वर्णनं नाम त्रयोदशोऽवतारः ॥

१५८ चतुर्दशावतारचरितम् ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीदेवदेवाय नमः ॥

मार्कण्डेय उवाच ।-

अथ ब्रजन् दक्षिणाशां दत्तात्रेयो महामुनिः ।

लोफान् पूतानथाकार्षीद्भ्रमनस्नानभोजनैः ॥ १ ॥

ततः कालेन बहुना सह्याद्रिमगमन्मुनिः ।

रम्यपर्वतराजेन्द्रं दृष्ट्वा स्थातुं मनो दधे ॥ २ ॥

दत्तात्रेयो महायोगी योगाभ्यासरतः सदा ।

समः सर्वेषु वेदेषु ऋषिरूपधरो हरिः ॥ ३ ॥

दत्तात्रेयाश्रमो रम्यः सदा पुष्पफलैर्द्रुमैः ।

सेवितो मुनिभिः सिद्धदैवैः सेनैः सकिन्नरैः ॥ ४ ॥

सिंहाश्च नागाश्चकत्र तत्रैव गतधैरकाः ।

तत्र श्यामा हरिण्यश्च नकुलाः पद्मगास्तथा ॥ ५ ॥

तत्र ध्यानपराः सिद्धा मुनयश्च तपोधनाः ।

लोके च नियतात्मानस्ते सर्वे तत्र संस्थिताः ॥ ६ ॥

देवदेवस्वरूपेण दत्तात्रेयः स्वयं हरिः ।

कृष्णामलकवृक्षस्य मूले तिष्ठति नित्यशः ॥ ७ ॥

तत्र दृष्ट्वाऽप्युतं देवं शंखचक्रगदाधरं ।

अथ प्रजापतिर्देवः मत्स्यलोकस्थितैर्जनैः ॥

संयुतो ह्यगमत् सद्यो दत्तात्रेयाश्रमं प्रति ॥ ८ ॥

मात्रे दिवा शुक्लचतुर्दशीतिथौ ।

भृगोर्दिने मे शततारकाख्ये ॥

आद्ये च यामे शुभदे मुहूर्ते ।

दृश्योऽभवत्तत्र स देवदेवः ॥ ९ ॥

पुण्ये कृष्णामलीप्रामे दत्तात्रेयस्य चाश्रमे ।
 ददर्श च शतानंदो देवदेवेश्वरं विभुम् ॥ १० ॥
 अव्यक्तं व्यक्तयुक्तं तु सगुणं गुणवर्जितं ।
 नामरूपादिरहितं नामरूपधरं हरिं ॥ ११ ॥
 किराटेनार्कवर्णेन भासमानं रमापतिं ।
 देवदेवेश्वरं देवं योगिनां हृदयंगमम् ॥ १२ ॥
 दृष्ट्वा चतुर्मुखो देवं साष्टांगं प्रणिपत्य च ।
 कृताञ्जलिपुटो भूत्वा स्तुतिं चक्रे समाहितः ॥ १३ ॥

ब्रह्मोवाच ।

जय जय सकलानन्दकायक । जय भूधरादिभुवनधारक ।
 जय चंद्रारकशृदानन्ददायक ।
 जयावनिजलवहनपवननभसां जगिस्थितिमृत्तिकारक ॥
 जय विद्युधानन्दसंदोहप्रद ।
 जय परमहंसपरिव्राजकादिनिष्किंचनजनप्रिय
 जय श्रृंगशङ्खादिमुद्रेशूपूजित ॥
 जय जितात्मनां जगिस्थितिनिप्रतिकारक भगवन्
 भजनवल्लभ, जय सहास्रिषट्ठन ।

गयं स्तुतो देवदेवः स्तुत्यभीर्तेजनार्दनः ।
 चतुर्मुखेन लोकानां पतिना जगदीश्वरः ॥ १४ ॥
 स्तोत्रावसाने देवेन्द्रो जगतां पतिरव्युतः ।
 विरिञ्चिमूचे भगवान् धरं मूर्ध्नि मारुत ॥ १५ ॥

ब्रह्मोवाच

दुर्लभं गुणिरूपस्य दर्शनं तव दुर्लभं ।
 एष लब्धं ह्ययं देव किमन्यन् प्रार्ययामि ते ॥ १६ ॥

दृष्टोऽसि जगतां नाथ कृतार्थो दर्शनेन ते ।

॥ १७ ॥

कृतकृत्या वयं देव दत्तात्रेयस्य दर्शनान्

आयातयार्त नागापि निवृत्तं मम केशव ।

॥ १८ ॥

पुनर्मयो यथा नास्ति तथा कुरु जगत्पते

देवदेव उवाच ।

मदर्शनेन ते ब्रह्मन् निवृत्तं कर्मजं फलं ।

॥ १९ ॥

अधुना मत्स्वरूपे त्वं मुनिभिर्लयमाप्स्यसि

इति प्रादाद्वरं देवस्त्रिलोक्यान् ददायकः ।

॥ २० ॥

ब्रह्मणे मुनिशादूल श्रुतिभिः सह सत्यवाह

सतो विवेश सगणो देवदेवस्य च त्रिणः ।

॥ २१ ॥

निजस्वरूपे देवस्य शतानन्दो लयं गतः

सह्याद्री दंढकारण्ये दत्तात्रेयस्य आश्रमे ।

॥ २२ ॥

परमेष्ठी परां मुक्तिमवाप मुनिभिः सह

(अर्घ्याणि) देवदेवाय देवाय दुरतशोकहराय च ।

॥ २३ ॥

दुरितौघविनाशाय कर्मणार्घ्यं ददाम्यहं

सर्वापराधनाशाय सर्वपापहराय च ।

॥ २४ ॥

देवदेवाय देवाय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं

भक्तप्रियाय देवाय श्रद्धाय परमात्मने ।

॥ २५ ॥

दत्तात्रेयाय देवाय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं

एवमव्यक्तं दत्त्वा तावूलं च समर्पयेन् ।

इति श्रीमद्वासुदेवानन्दसरस्वतीविरचित श्रीदेवदेवावतार

कथन नाम चतुर्दशोऽवतारः ।

१५९ पंचदशावतारचरितम्

श्रीगणेशाय नम । श्रीदिगंबराय नमः ।

आसीद्राजा यदुर्नाम सोमवंश्यो महामति ।

धर्मात्मा नीतिमान् दक्ष श्रीदत्तार्चनतत्परः

॥ १ ॥

राज्यं शशास बह्वहं कदाचित् पर्यटम् स गाम् ।

ददर्श निर्भयं दक्षमवधूत कविं सुधीः

॥ २ ॥

तं नत्थोचे जन प्राय श्यायु कीर्त्यद्विहेतुकम् ।

पुमर्थोनीहते त्व तु कल्पोऽपि न तथा कथम्

॥ ३ ॥

तप्यमाने जने कामबन्धिनाऽपि न तप्यसे ।

निष्कामाऽसि कुतोऽकर्ता रोचये चेद्वद प्रभो

॥ ४ ॥

इत्युक्तस्त प्रभु पुंसा श्रेयसे प्राश्रवीत्परम् ।

सत्त्वं बुद्ध्यभितगुरुशिक्षित ज्ञानमात्मनः

॥ ५ ॥

मदर्चकोऽस्यतो राजन् समाधाय मन शृणु ।

चतुर्विंशतिराचार्याः संति मे बुद्ध्युपाश्रिताः

॥ ६ ॥

यच्छिञ्क्षयेदृशो भूमा मुक्तसंगश्चरे महीम् ।

वक्ष्ये येभ्यो मया यद्यच्छिक्षित शीघ्रमुक्तेर्द

॥ ७ ॥

न दैवानुगमूतार्त क्षमेव धीर सृतेऽश्लेत् ।

सदा परार्योद्भवेहो नगाच्छिञ्क्षेत् परात्मताम्

॥ ८ ॥

प्राणवृत्त्याक्षिप्तद्वद्वाग्निदग्धजुष्येऽग्नौ गोप्रियैः ।

तद्भुग्दोषगुणास्पृग्निदग्धमांसकश्च देहग

॥ ९ ॥

गुणाश्रयो गुणैर्युज्येऽग्नौ गन्धैर्वायुवन् स्वदृक् ।

कालोत्पगुणतेजोऽभूमयभावात्पुणित्युमान्

॥ १० ॥

वायूत्थाद्वास्पृक्स्ववच्चान्तस्येनामिदसगती ।

मान्ये सर्वान्वियव्याप्या ब्रह्मात्मत्वात्तत्तात्मनः

॥ ११ ॥

रस्यः स्निग्धः प्रहृत्वाच्छो ह्योव्वद्वाम्ना पुनाति नृन् ।
 छत्रः स्पष्टोऽपि काम्यर्चः प्रागुद्गदात्रयं दहन् ॥ १२ ॥
 कापि भुंक्ते तपस्तेजोदीप्तोऽश्रोभ्योऽपरिग्रहः ।
 मलास्पृक् सर्वभक्षोऽपि ह्योऽग्निवर्धेघसीयते ॥ १३ ॥
 तत्तद्रूपः स्वमायोत्योच्चासत्स्थेशोऽग्निहेतिबन् ।
 कालाभित्येपि दृश्येते नात्मभूतोद्भवक्षती ॥ १४ ॥
 देहः फलावद्विकारो कालेनात्मान्जवद् भुवः ।
 भात्यात्मा तत्स्थयव्यक्तो न स्वस्यो बुध्यतेऽर्कवत् ॥ १५ ॥
 स्थूलबुध्यार्कवद्भोमिर्गो ययास्वं गुणैर्गुणान् ।
 आदत्ते विसृजत्यत्र सदा योगी न युज्यते ॥ १६ ॥
 नातिस्नेहप्रसंगात्तो नश्येदीनकपोतवत् ।
 काश्चित् कपोतः कपोती मीढार्दा चेतुर्वने ॥ १७ ॥
 प्रेम्णाशंकं मिथो बद्धभ्यक्ष्यंगौ पाति स श्रमात् ।
 सर्पयती साऽमूगामास्तास्तौ पुपुषुर्मुदा ॥ १८ ॥
 कदाचित्प्लुग्धको नीढाद्विस्थास्ताञ्छिचाऽऽदे ।
 क्रोशती पतितान् दुःखात्तां तं चापस्मृतिं तथा ॥ १९ ॥
 द्वंद्वारामः प्रियाऽशांतो गृहासक्तो विवन्नरः ।
 शान्तापातृतमुक्तिद्वानृजन्मन्युत एव सः ॥ २० ॥
 काप्यस्यैन्द्रियसौरयं तन्नेच्छेदाजगरोऽक्रियः ।
 यदृच्छयाऽऽप्तं महान्तं प्रासे वाऽस्पं रसारसं ॥ २१ ॥
 भक्षेच्चेन्नाप्तोऽनशनो दैवभुक्सर्पवत्स्वपन् ।
 विनिद्रोऽक्रियवत्संगघृगोमानपि नेहते ॥ २२ ॥
 पूर्णो हीनोऽप्यजपरो न सर्पाति न श्रुप्यति ।
 ह्योऽब्धिवन् सिधुभिर्निम्नोऽनंतपारो दुरत्ययः ॥ २३ ॥

- सदाक्षोभ्यो दुर्विपाद्यः प्रसन्न स्तिमिताब्धिवत् ।
 नाऽवशोऽमौ विवन्नश्येन् श्रीलीलारूपमोदितः ॥ २४ ॥
- गृण्हीयात्सर्वतः सारं रमेन्नैकत्र चाल्पमुक्त्वा ।
 संपदे नाशवीजेऽपि मधुकुट्टन्मुनिः सदा ॥ २५ ॥
- बभ्येत नांगनास्पर्शान्दूरैर्हन्येत वेमवत् ।
 अन्योऽकात्सर्पितं छुर्वैर्न मुक्तं नार्पितं धनं ॥ २६ ॥
- भुंक्तेऽकाजितगृह्यन्नं प्राग् मिश्रमुधुदेव च ।
 ना बभ्येतैणवद्रीतान्नुत्थाह्वाऽप्यृष्यद्वाङ्मवत् ॥ २७ ॥
- प्रमाथिजिह्वया नैति बहिर्गैर्मस्थवलयं ।
 जल्यल्पमुक्त्या साऽसक्त्या जितं सर्वं जिते रसे ॥ २८ ॥
- वेदयैकार्यदकांताशाध्वस्तनिद्रा सुप्तावहं ।
 चिताहेतुं हि निर्वेदं गत्वाऽऽत्मस्थं रतार्थदं ॥ २९ ॥
- रामं हित्वा कुवृत्त्याऽन्यं भीशुद्धमोहवमधुवं ।
 कांक्षे धिक्त्वाऽऽत्मनाऽमानं रमे कित्वाऽमुनेति सा. ॥ ३० ॥
- मत्वा वथाभूध्याज्ञाकं नैराश्यं परमं सुखं ।
 परिग्रहोऽकाय तज्ज्ञोऽस्वोप्यनंतसुरायते ॥ ३१ ॥
- सामिषं कुररं हंति शरोऽतो व्यामिवः सुखी ।
 मानावमानचित्तो न स्वकीयः स्वरतिः सुखी ॥ ३२ ॥
- बालवादि जडोऽज्ञोऽर्मश्चात्मानंदो गुणातिगः ।
 मंकर्षकं महापावान् रणन्ती द्वौ कुमार्यपि ॥ ३३ ॥
- पाण्योर्धृत्वैकैकं शंख रहःकृत्येऽलमत्सुखं ।
 कलिर्मूर्तिं द्वयोर्वातां होक्तस्तच्छब्दवन्चरेत् ॥ ३४ ॥
- एकचार्यप्रमत्तोऽस्पवाग्गुहास्थोऽगृहो मुनिः ।
 एकोऽहिचद्रस्तलस्थो गृह्णारमोऽधुवात्मनः ॥ ३५ ॥

- विफलोऽकाय सर्पोऽन्यकृतधाम्न्येधते सुरा ।
 जितश्लासासने नेत्रे वैराग्याभ्यासयद्धहत् ॥ ३६ ॥
- सयुक्त वासना मुक्त्वा सत्त्ववृद्धयत्यनिधनं ।
 निर्वाण वेत्यतो नातर्षदिस्थ मुनिरात्मदृक् ॥ ३७ ॥
- ययेष्वितात्मेपुकुन्नो येदेन यातमप्रत ।
 प्रेम्णाऽध्यचरदृष्टपानाद्विष्णो सारूप्यमेति ना ॥ ३८ ॥
- प्राद्रूपमुत्सृजन् पेशसृग्ध्यानान् कीटबद्धृत ।
 यधोर्णनाभिस्ततोर्णाविहार्यतेऽचि वा तथा ॥ ३९ ॥
- भाक्स्वमायासृष्टमेक सहत्याभून् क्षयेऽद्वय ।
 शक्त्वारिरहाभय सर्वेद कालेनात्मानुभावत ॥ ४० ॥
- साम्येवसत्वादिभक्ति प्रधानपुरुषेहज ।
 ह्युपाधि परमानन्दो मोक्षादय स परावर ॥ ४१ ॥
- गुणात्मिका स्वमाया स क्षोभयन् स्वानुभावत ।
 सया सृजति सूत्र सा त्रिगुणा शक्तिरासृजत् ॥ ४२ ॥
- विध्व यस्मिन् प्रोतमेवचन ससरते पुमान् ।
 देहान् स्तो बोधयैराग्ये पराभ्यासोद्भवभयान् ॥ ४३ ॥
- आत्मोष्टभृत्सृष्टधीज प्रियेष्टुर्मयति दृषन् ॥
 गात्र स्वार्थे सपत्नावत् लुनति हि दुर्लभ ॥ ४४ ॥
- मत्वा जन्म तद्विद्वन्मा चरेन्मुक्तोऽनहृति ।
 सच्छ्रुत्वा समचित्तोऽभून्मुक्तसगो यद्दुर्दुत ॥ ४५ ॥
- आश्विनस्य सिते पश्वे पूर्णिमाया ह्यवासरे ।
 अश्विन्यामुदिते मूर्धे श्रीदक्षोऽभूदिगवः ॥ ४६ ॥

नत्वाऽग्रांशं तदादिष्टो यदुः स्वैरं चचार गां ।
तद्वपं पूजयन्विश्वं सत्तास्फूर्त्यन्वितं मित्रं ॥ ४७ ॥

दत्तप्रसादात् तद्वंशविस्तरोऽमूदिहोपतः ।
कृष्णोऽजः सकलो वृष्णिकुले भूभारहाऽभवत् ॥ ४८ ॥

इति श्रीमद्भामुदेवानंदसरस्वतीविरचिते दिगंबरशावतारे
प्रथमोऽध्यायः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

ततः प्रह्लादनामाऽसौ वधृषेऽरिमयंकरः ।
काले काव्येनोपनीतः शिक्षितोऽप्यमजद्वरिम् ॥ १ ॥

आधाल्य नारदादेशाद्धर्मे भागवते रतः ।
भूत्वाप्यनात्मविस्त्वेन शान्तिं न परमां ययौ ॥ २ ॥

औदासीन्येन स वनं पर्यटन् मृगयामिषात् ।
भाग्यादृक्षां सहाद्री कावेयां निद्रितं भुवि ॥ ३ ॥

कर्माद्यैर्वर्णालिङ्गाक्षरप्रतर्क्य रजस्वलं ।
नत्वा प्राहावभूतं सं निगूढामलतेजसम् ॥ ४ ॥

कथं भोगीव घत्तेऽस्वः पीनां तनुमनुधमः ।
सद्योगात् स्वं ततो भोगो योगात्पीना तनुर्भवेत् ॥ ५ ॥

शयानोऽनुद्यमोऽनीहो भवानिह तथाऽप्यसौ ।
पीना तनुः कथं सिद्धो भवान् वदतु चेत्तुमम् ॥ ६ ॥

विद्वान् दक्षोऽपि चतुरश्रित्वप्रियकथो भवान् ।
दृष्टाऽपीह जनांश्चित्रकर्मणा वर्तते समः ॥ ७ ॥

इत्थं श्रीभगवांस्तेन प्रह्लादेनात्रिनेन्दनः ।

संपृष्टः प्राह संतुष्टः कृपालुः प्रहसन्निव

॥ ८ ॥

दिगंजः उवाच

श्रीनृसिंहोऽवतीर्णोऽत्र यदर्थं स त्वमेव हि ।

दैत्यजोऽपि मुनिच्छात्रं शृणु मागवतोत्तम

॥ ९ ॥

तदः स्वस्तो भ्रमं स्पृज्यान्मयेमं लोकमागतः ।

कर्मयोगेन मुक्तिस्वर्गोद्धारं यदृच्छया

॥ १० ॥

निवृत्तोऽस्म्यत्र यततां व्यवस्यं वीक्ष्य शर्मणे ।

आत्मनोऽस्य सुखं रूपं विलष्टनष्टे स्वयम्प्रभम्

॥ ११ ॥

हात्वा संस्पर्शान्मोगान्दुःखास्त्वप्स्यामि देवमुक् ।

विस्मृत्यामुं जन स्वार्थं सन्तं यात्युपसंस्तृतिं

॥ १२ ॥

स्वार्थं मायावृतं त्यक्त्वा तदर्थ्यन्यत्र धावति ।

दीवालच्छन्नं त्यक्त्वा यथावर्धयौ मरीचिकाम्

॥ १३ ॥

अभाग्यस्य क्रिया मोघाः सुखमाप्स्यै प्रयोजिताः ।

तत्साफल्येऽप्यसद्भिः किं कार्यं मर्त्यस्य कृच्छ्रजैः

॥ १४ ॥

कामार्थेच्छोर्मोहशोकद्वेषभ्रमादयः ।

यतो जित्वात्मनो नैति निद्राऽपि भयशंकया

॥ १५ ॥

प्राणार्थेच्छा हि मधुकुण्डलितेन मयोद्दिष्टा ।

राजार्थेहिंस्रचोरद्विद्वालेभ्यो न विभेस्यतः

॥ १६ ॥

निमिच्छः परितुष्टमा यदृच्छालामतोऽस्मि सन् ।

मदुक्तं शये नो चेद्विद्वान् धैर्यान्महादिषत्

॥ १७ ॥

भूर्गत्सं स्वादु वास्वादु फट्मं मानवर्जितं ।

समानं कापि भुञ्जेन्दि निशि भुक्त्वाऽपि वा न वा ॥ १८ ॥

- हरत्यन्यः पतिं हत्वा कृच्छ्राप्तं मधुवद्धनं ।
शिक्षितं मधुकृत्तोऽतो विरक्तोऽस्म्यपरिग्रहः ॥ १९ ॥
- देवाप्तं चर्म वल्कं वा वस्त्रं क्षीमं वसे न वा ।
कचिच्छयेऽद्मभस्मादौ कशिपौ वाजने वने ॥ २० ॥
- कचिरस्नातोऽलंकृतोऽहं सखी सुवसनो न वा ।
रथेभाश्वैश्वरे कापि मुनिवत्कापि भुग्धयत् ॥ २१ ॥
- नाहं निन्दे न च स्तौमि स्वभावविषमं नरं ।
एतेषां भेय आशास वतैकात्म्यमथात्मनि ॥ २२ ॥
- ब्रह्मासक्तो ब्रह्मनिष्ठो ब्रह्मारमा ब्रह्मधीरहं ।
संस्कृते ब्रह्मणेऽन्त्ये वा समदृग्गतिं शुन्यपि ॥ २३ ॥
- समासमाभ्यां विषमसमे पूजात ओदनं ।
नाद्यादित्यज्ञगृहिणो दोषो न समदृग्यतेः ॥ २४ ॥
- स्वरूपेऽवासनस्तिष्ठान्यान्वीक्षिक्यानया दिवि ।
योऽमुमिच्छेत्तु सस्यायमुपायो विदुषः सुखः ॥ २५ ॥
- हुनेद्विकल्पं चित्तां तं मनस्यर्थभ्रमे तु तत् ।
वैकारिके तं मायायां तां स्वस्मिन् विरमेत्ततः ॥ २६ ॥
- शुद्धः सोऽहं परात्मैक इति दाढ्यं विमुच्यते ।
हृदयं मे सुगुप्तं ते प्रोक्तं तत्त्वं विचारय ॥ २७ ॥
- इतीशेनोपदिष्टः स क्षात्वाऽऽत्मानं प्रपूज्य च ।
सदाज्ञप्तो ययौ राज्यं कुर्वन्नपि स दैवभुक् ॥ २८ ॥
- राज्यभीषुप्रदाराढ्योऽप्यलिप्तः स्वात्मदृक् सदा ।
भुक्त्वाऽऽरब्धं चिरं राज्यं दत्त्वा पुत्रे विरोचने ॥ २९ ॥
- मुक्तसंगश्चचार क्षमां समदृक् स गुरुक्तवत् ।
इति धामद्रामुदेवानदसरस्वतीधिरचिते दिग्बरावतारे
द्वितीयोऽध्यायः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

- तथैव साध्यदेवेभ्यो भगवानाह हृदिया ।
 धृतिसत्यशमाद्यैर्हृदमधि लिप्त्वा शमं नयेत् ॥ १ ॥
- गर्वाभ्रोलान्धावमानद्रोहकामाद्वयोऽर्थहाः ।
 त्याग्याः शूराऽस्तुवाऽसद्भाक् च सद्भा ततोऽन्यथा ॥ २ ॥
- तद्वत्सन्मुन्यसकृच्चोरसंगी रंगास्पदो यथा ।
 स्वयं सहिष्णुर्नो कुर्यान्निदाघातादि दीवभाक् ॥ ३ ॥
- चाकसेऽद्या-च्याहृत्या सत्या प्रिया धर्म्या च सशुजा ।
 चित्तो भावो नान्यरंघ्रं नेक्ष्यं देयं प्रतिभुवं ॥ ४ ॥
- सुहृत्सेव्योऽघमो नैव शब्देयं भेय आत्मनः ।
 समो निदामशंसादौ तथोत्कर्षापरर्षयो ॥ ५ ॥
- प्रहृष्टं शोकरादित्यं दुर्युत्ताय निवर्तनं ।
 भेयोमार्गोऽयमादेय इतीशः प्राह तेऽभजन ॥ ६ ॥
- एवं सुरर्षिप्रमुखा भगवद्भावमद्वय ।
 प्रसादेनैव संप्राप्ता भक्तिगम्यस्य चात्मनः ॥ ७ ॥
- परोऽसी पुरुषो भूमा भक्त्या लभ्यो ह्यनभ्यया ।
 ऋमेण पुण्यशीलेन सता नान्येन दुष्कृता ॥ ८ ॥
- रमरणेऽस्यार्जुनोऽलको वन्दने दास्य आयुरित् ।
 सख्ये रामो विष्णुवत्तः सेवने यदुरर्चने ॥ ९ ॥
- कर्त्तिने वेदधर्मा च श्रवणे दीपको हरेः ।
 एते धान्ये च धृष्ट्यः स चः स्वात्मनिवेदने ॥ १० ॥
- यो यो यां यां कृती भक्तिं कृणुते तस्य तस्य सः ।
 चां तां स्विरीहृत्य दत्ते हृद्यमर्थं त्र्यधीश्वरः ॥ ११ ॥
- इति दिग्वरावतारे कृतीयोऽध्यायः ॥

(अध्याणि) योगपालाय देवाय दत्ताय परमात्मने ।

दिगंबराय शंताय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं ॥ १ ॥

दुःखदुर्गतिनाशाय दत्ताय परमात्मने ।

योगारिष्टविनाशाय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं ॥ २ ॥

योगारिष्टविनाशाय योगमायाधराय ते ।

दिगंबराय देवाय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं ॥ ३ ॥

अर्घ्यांते वसनं मालाविभूतिं वा समर्पयेत् । ॥ ४ ॥

इति दिगंबरावतारकथनं नाम पञ्चदशोऽवतारः ।

१६० अथ षोडशावतारचरितम् ।

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

एवं स योगिराजाऽऽद्यैवतैर्महीतले ।

भक्तिं ज्ञानं च वैराग्यं साष्टांगं योगमुत्तमं ॥ १ ॥

नानारूपधरो भूत्वा नानासाधनसंहतिं ।

नानाधिकारिभेदेन प्रकाश्य स्फुटमीश्वरः ॥ २ ॥

कृतकृत्य इव ज्ञानपर्यंके योगनिद्रया ।

निद्राण इव संतस्थौ भगवानत्रिनंदनः ॥ ३ ॥

भक्ताः शिष्याश्च ते सर्वे समागत्य जगद्गुरुम् ।

कृतकृत्याः प्रणम्येशं ददृशुः पद्मलोचनं ॥ ४ ॥

कार्तिके शुद्धपक्षे तु द्वादश्यां बुधवासरे ।

रेवत्यां भास्वदुदयवेलायां जगदाश्रयः ॥ ५ ॥

भक्तानां पश्यतां तत्र प्रादुरासीत्परात्परः ।

इंद्रनीलप्रतीकाशः कुर्वन् वितिमिरा दिशः ॥ ६ ॥

अपरो वासरमानिरामातीवोदयं गतः ।	
स कृष्णः श्यामकमलनयनो ध्यानमगलः	॥ ७ ॥
केवलं ध्यानमात्रेण सर्वाभीष्टप्रदो नृणाम् ।	
सर्वदेवमयो ध्येयः सर्वतीर्थास्पदः प्रभुः	॥ ८ ॥
सर्वधर्ममयः सर्वनुरूपश्चिदात्मकः ।	
सात्यरुरः सत्यसंघः सत्यसंकल्प ईश्वरः	॥ ९ ॥
मेघगभीरया वाचा सर्वेषां शृण्वतां सतां ।	
वागीश्वरेश्वरः प्राह शृण्वंतु भजन्ता इदम्	॥ १० ॥
सारत्सारे समुद्धृत्य दत्तं यः शीघ्रमोक्षदम् ।	
वैदिकः शाश्वतो धर्म इष्टोऽनिष्टवारकः	॥ ११ ॥
अस्यैव योगरूढत्याग्नान्धर्व्यकमुत्तमम् ।	
अस्यैव शब्दमूलत्यान्महत्त्वं नित्यताऽपि च	॥ १२ ॥
अनेनार्थ निवार्यांशु मदुध्यानप्रतिबंधकं ।	
ततोऽनायासतो ध्यात्वा मत्सायुज्यं गमिष्यथ	॥ १३ ॥
एवमुक्त्वा स भगवान् विरराम तदाऽपि ते ।	
अंगीचक्रुस्तथेतीशवचनं शिरसा मुदा	॥ १४ ॥
सं कृष्णं श्यामकमललोचनं शांतविग्रहम् ।	
संपूज्य परया भक्त्या दद्याद्धार्याणि भाविकः	॥ १५ ॥
(अर्घ्याणि) सर्वासिद्धांतसिद्धाय दत्ताय परमात्मने ।	
कृष्णाय पद्मनेत्राय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं	॥ १६ ॥
अखंडाद्वैतरूपाय निर्गुणाय गुणात्मने ।	
कृष्णाय पद्मनेत्राय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं	॥ १७ ॥
मक्तप्रियाय देवाय योगनिद्रातुराय च ।	
कृष्णाय पद्मनेत्राय कर्मणाऽर्घ्यं ददाम्यहं	॥ १८ ॥

- एवं संपूज्य देवेशं रौप्यं दद्यात् स्वशक्तिः ।
 ब्राह्मणान् भोजयेत्तेन प्रसन्नो भवतीश्वरः ॥ १९ ॥
- इत्थं श्रीदत्तदेवस्यावतारा इह पोढश ।
 धर्णिताः पूजितास्ते तु जन्ममृत्युमयापहाः ॥ २० ॥
- प्रथमो योगिराजोऽतिवरदाह्यो द्वितीयकः ।
 दत्तात्रेयस्तृतीयस्तु फालाग्निशमनाभिधः ॥ २१ ॥
- चतुर्यः पंचमो ज्ञेयः स योगिजनवल्लभः ।
 लीलाविश्वंभरः षष्ठः सप्तमः सिद्धराजकः ॥ २२ ॥
- अवतारोऽष्टमो ज्ञानसागरो नवमस्तथा ।
 विश्वंभरोऽथ दशमो मायामुक्तोऽवधूतकः ॥ २३ ॥
- एकादशोऽवतारस्तु मायायुक्तोऽवधूतकः ।
 द्वादशस्त्वादिगुरुकः शिवरूपस्त्रयोदशः ॥ २४ ॥
- चतुर्दशो देवदेवस्ततः पंचदशः स्मृतः ।
 दिगंबरः षोडशस्तु कृष्णः त्रयामाब्जलोचनः ॥ २५ ॥
- षोडशैतेऽवताराः श्रीदत्तात्रेयस्य योगिनः ।
 अथ द्वादशमासानामधिपः मार्गशीर्षतः ॥ २६ ॥
- दत्तात्रेयो मार्गशीर्षे मासस्याधिपतिः स्मृतः ।
 लीलाविश्वंभरः पौषमासस्याधिपतिः स्मृतः ॥ २७ ॥
- माघस्य सिद्धराजस्तु फाल्गुने ज्ञानसागरः ।
 विश्वंभरस्तु चैत्रस्य मायामुक्तश्च माघस्य ॥ २८ ॥
- ज्येष्ठस्य मायामुक्तश्चाषाढस्यादिगुर्मतः ।
 शिवरूपः भाद्रपदस्य देवदेवश्च आश्विनः ॥ २९ ॥
- दिगंबरश्चाश्विनस्य कार्तिकस्य च योगिराट् ।
 अधिकस्याश्विनस्य दत्तात्रेयः प्रचीर्षितः ॥ ३० ॥

येन मंत्रो गृहीतोऽत्र दत्तात्रेयस्य योगिनः ।
 तेन हि प्रथमे वर्षे मार्गशीर्ष्यां गुरोर्मुखात् ॥ ३१ ॥
 दत्तात्रेयेति नामेदं गृहीतव्यं द्वितीयके ।
 छीत्रविश्वंभराख्यं च तृतीये सिद्धराजकम् ॥ ३२ ॥
 ज्ञानसागरकं सुखे ततो विश्वंभराभिधं ।
 पंचमेऽद्वेऽथ षष्ठेऽद्वे मायायुक्तं च सप्तमे ॥ ३३ ॥
 मायायुक्तं चादिगुरुमष्टमे नवमे तथा ।
 शिवरूपं देवदेवं दशमेऽथ दिगंबर ॥ ३४ ॥
 एकादशे द्वादशेऽद्वे योगिराजमिति क्रमात् ।
 यस्मिन्वर्षे तु यन्नाम गृहीतं सद्गुरोर्मुखात् ॥ ३५ ॥
 परंपराभिज्ञमुखादभावे सद्गुरोरपि ।
 मोजनादौ तु तन्नाम कीर्तनीयं प्रयत्नतः ॥ ३६ ॥
 पर्वं द्वादशवर्षांत कीर्तनीयं यथाक्रमम् ।
 ततो द्वादशवर्षेभ्यं श्रीदत्तात्रेयकीर्तनम् ॥ ३७ ॥
 इति श्रीमद्भामदेवानंदसरस्वतीविरचित श्रीदत्तात्रेय-
 योद्धावतारचरितं शंपूर्णम् ॥

अथ संक्षेपतो दत्तयोद्धावतारचरितम्

अत्रिः पित्राज्ञयेन्नुः सुतमथ तपसे संस्थितः संयतोऽद्वी
 के प्राणायामपूर्वं शतसमममुना राजयोगेन नित्यः ।
 ज्ञानानंदैकरूपः प्रकृतिगुणपरः पूर्यश्चितितो यो
 भर्ता योगस्य दाताऽऽलिनजनसविता योगिराजः स आद्यः ॥ १ ॥
 स्वयत्वा तामात्मसंस्थामगुणमुत्तमयीमात्रिणाराधितोऽसी
 स्वामालंघ्यात्ममुक्तां प्रकृतिमथ तया व्यक्तमाहृषिमीशः ।

दत्तोऽहं ते मयात्रे वरद इति तदा सैव तस्याभिधाभूत्
 षड्बाहुर्वाग्निमूर्तिः सकलसुरपतिः सोऽवतारो द्वितीयः ॥ २ ॥
 भक्तोद्धारैककृत्ये प्रकृतिगुणयुगं व्यर्थमेवेति मत्वा
 स्यक्तां तस्मादभूताममृतकिरणदुर्वाससौ सत्त्वयोगात् ।
 अत्रेः पुत्रत्वमैच्छद्भवति हरिरथं विश्वपाता यदंश-
 स्तस्मादुक्तिः पुराणेष्वयमृषितनयो विष्णुरिच्छन्स दत्तः ॥ ३ ॥
 अत्रेर्मावानुरूपं प्रलयदहनवन्द्यक्त आदौ तत्तत्तं
 तप्तं द्रष्टृवामिना च स्वजनकरुणया पूर्णचंद्रः स दत्तः ।
 तस्थौ संप्रस्य बहिं मुनिहृदि विमलानसूयोदरेऽष्टौ
 वारान् संस्थाय कालानलशमन इति प्रादुरासीच्छुभादे ॥ ४ ॥
 अत्रेर्गेहेयतीर्णः परपुरुष इति द्रष्टुकामान् समेतौ-
 लेखान् सिद्धयिसंधान् निजमतिमुचिरं रूपमेशं च भावम् ।
 विश्वात्मा दर्शयित्वा पुनरपि शिशुतां प्रीणनार्थं स्वपित्रो-
 राश्रित्यासीदगारे शुभतरचरितो योगिनां बह्वभोऽसौ ॥ ५ ॥
 क्रीडायै दक्षिणाशां मुनिसुतसहितः संययौ तत्र सृष्टं
 तेषां भावेक्षणार्थं वनमत्तिललितं केऽपि तत्रैव सक्ताः ।
 केऽप्येनं नो जहुस्ते ग्यविशत जलधिं बित्रलीलाविलासो
 लीलाविश्वंभरोऽसौ स्वजनकरुणया प्रादुरासीत्ततोऽप्येः ॥ ६ ॥
 काले क्षाप्यात्मभक्तान् स्वभजनविमुखांस्तुच्छसिद्धयातिदत्तान्
 स्वासक्तान् कर्तुकामो मुनिरिव स तदा तेषु तस्थौ ततस्ताम् ।
 हत्वा स्वा योगसिद्धीर्व्यतनुत बहुशो भोगमोक्षेकहेतुं
 स्वीयं मंत्रागमं च प्रभुराखिलगुरुः सिद्धराजः स दत्तः ॥ ७ ॥
 वेदाः सांगाः सयज्ञा विधिनियमपदं लुप्तमासीत्पुरेदं
 तत्सृष्टं येन भूयः सकलतनुभृतां धर्मसंस्था व्यधायि ।

श्रीदत्तो देवदेवः ससुरमुनिनरा यस्य संदर्शमात्रा-
 द्वेषोद्वास्तपतिः संख्यगमदतिमवां मुक्तिमद्वैतसंज्ञाम् ॥ १४ ॥
 प्रह्लादः साध्यदेवा यदुरपि नृवरोऽनुग्रहाद्यस्य चान्ये
 योगार्द्धं प्राप्य तस्थुः सुविमलहृदयाः केवलानंदमग्राः ।
 योगीशो योगपालः प्रकृतिगुणपरः केवलानंदरूपो
 दिव्यासा दिव्यमूर्तिः शिखरिनिवसतिः सोऽतिसौंदर्यराशिः ॥ १५ ॥
 एवं लीलावतरिर्दशभिरपि विभूर्हानतत्पूर्वयत्ने-
 र्दत्त्वात्मप्राप्तिसिद्धिं परमगतिमयीं भक्तसंघस्य भूम्नः ।
 दिव्ये स्थाने समं तैर्निरवधिविभवे सस्थितोऽनंतलीलः
 श्रीदत्तः कृष्णमूर्तिः सरसिजनयनो योगनिद्रारसोऽभूत् ॥ १६ ॥
 तस्य श्रीकृष्णमूर्तेश्चरितमतिशुभं वेद सम्यक् स एकः
 सर्वज्ञः श्रीगुरुर्धो निजपदमतुलं तेन यस्मिन्मयायि ।
 येनैतर्ह्यस्र भूयः प्रकटितममलं ज्ञानयोगादि सर्वं
 तद्भक्तोद्धारहेतोः स भवति हि तया प्रीयमाणोऽस्य भक्तः ॥ १७ ॥
 दत्तात्रेयः परात्मा प्रकृतिगुणयुतः सर्वमृष्टेर्निदानं
 यत्सत्ताभ्यन्वितीयं सृजति विधिरिदं पाति विष्णुश्च रुद्रः ।
 संहर्ता येन भास्वद्विधुमरुदनला धर्मवंतस्तथान्ये
 न्यूनं विश्वात्मनोऽस्याचरितमिदमिति प्रोच्यतां कित्वनंतम् ॥ १८ ॥
 श्रीमदादिगुरोरेवं चरितं पुण्यमुत्तमम्
 पुराणोक्तकयासंघसूचनार्थं समासतः ॥ १९ ॥
 उक्तं वेदाष्टदशभिः श्लोकैः पापौघनाशनं ।
 पठतां शृण्वतां भक्त्या तन्याच्छिवमहर्निशम् ॥ २० ॥
 इति श्रीमदादिगुरुदत्तात्रेयदिगंबरानुचरविरचिते
 श्रीदत्तात्रेयमाहात्म्ये संक्षेपेण सर्वग्रंथतात्पर्यवर्णने संपूर्णम् ॥
 श्रीदत्तगुरुवः प्रीयन्ताम् ।

श्रीदत्तात्रेयपौडशावतारजयन्तीनां नामकालादिदर्शक पत्रकम् ।

अवतारा सूक्तम्	नाम	मास	पक्ष	तिथि	वार	नक्षत्रं	याम	सुहृत्	दानं
१	योगिराज	कार्तिक	शुक्ल	१५	शुभ	कृतिका	प्रथम	प्रथम	नारीवेलफलम् *
२	अश्विचरदः	"	दृष्ण	१	शुभ	रोहिणी	"	द्वि०	कदलीफलम् *
३	दत्तात्रेय	"	"	२	सुगु	मृगशीर्ष	द्वि०	सूर्योदये	इच्छः †
४	काञ्चादिनशमन	मार्गशीर्ष	शुक्ल	१४	शुभ	रोहिणी	चतुर्थ	द्वि०	पश्यामृतम्
५	योगिजनवज्रम	"	"	१५	शुभ	मृग	प्र०	सूर्यास्ते	मौक्तिकम्
६	लीलाविश्वभर	पौष	"	"	शुभ	पुष्य	द्वि०	सूर्योदये	अक्षम्
७	सिद्धराज	माघ	"	"	शुभ	मघा	प्र०	द्वि०	पुस्तकम्
८	ज्ञानसागर	फाल्गुन	"	"	रवि	पुनर्वसु	प्र०	सूर्योदये	मन्त्रम्
९	विश्वभरोऽवधूत	चैत्र	"	१०	शुभ	वित्रा	द्वि०	प्र०	गौ
१०	मायासुतोऽवधूत	वैशाख	"	१५	शुभ	स्वातिः	"	मध्याह्ने	दध्योदनम् S
११	मायायुक्तोऽवधूत	ज्येष्ठ	"	१४	सुगु	स्वाति	प्र०	प्र०	मधु
१२	आदिगुरु	आषाढ	"	१५	मंद	उत्तराषाढा	"	द्वि०	सुवर्णम्
१३	शिवरूप	श्रावण	"	८	चंद्र	स्वाति	"	प्र०	उदकम्
१४	देवदेवः	माघपद	"	१४	सुगु	शततारा	"	द्वि०	तौपलम्
१५	दिगंबर	आश्विन	"	१५	शुभ	आश्विनी	"	प्र०	सखम्
१६	कृष्णदयामकमलनयन	कार्तिक	"	१२	"	रेवती	"	प्र०	रोप्यम्

याम= महर (तीन तासांचा) सुहृत्=४८ मिनिटे (अठ्हालीस) * केळें † उत्क S दहीभात

१६१ श्रीसत्यदत्तव्रतपूजा.

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीदत्त ॥ व्रती प्रातस्त्रिलामलककटकेन स्नात्वा
 व्रतं संकल्प्य कृतोपोषणः सायं पुनः स्नात्वा वाससी परिधाय गोम
 योपलिप्ते रंगवल्ग्यादिरंजिते प्रदेशे कल्पितं शुभं पूजास्थानमागच्छ
 संसृतपूजासंसारः आसन्न उपविश्य आचम्य प्राणानायम्य कृतदेव
 शुर्वादिवन्दनः सुमुख्येत्यादि देशकालौ संकीर्त्य मम आत्मनः ० यं मा
 समस्तसंभावितदुरितोपशमपूर्वकफलजनोरथसिद्ध्यर्थं यथामिलितोप
 चारैः (पुरुषसूक्तादिमंत्रैः) श्रीसत्यदत्तस्य सांगस्य सपरिवारस्य पूजा
 करिष्ये ॥ तन्नामौ निर्विप्रतासि० गणपतिपूजनं कलशाधाराघनं शरी
 रशुद्ध्यर्थं पङ्कगन्यासांश्च करिष्ये ॥ इति संकल्प्य गणपतिपूजनार्थं
 कृत्वा अपवित्रः प० ॥ ततः पीठे—ॐ मही धीरिति भूमिं शृङ्खला-ज्यो
 यय इति धान्यपुंजं कृत्वा—आकलशेश्वरिणि कलशं संस्थाप्य तत्र इमं
 गंगे इति जलं—काण्डाकाण्डादिति दूर्वाः—अश्वत्येव इति पंचपल्लवान्—य
 फलिनीरिति फलं—स हि रत्नानि—इति पंच रत्नानि—हिरण्यरूप इ
 हिरण्यं च प्रक्षिप्य—युवासुधासा इत्यनेन वस्त्रेणावेष्ट्य पूर्णावर्षाति पूर्णपा
 निधाय तत्र वरुणं संस्थाप्य पंचोपचारैः पूजयेत् । (ततः आदित्या
 नवग्रहान् लोकपालान्वा आवाह्य पूजयेत् ।) ततः पीठप्राग्द्वारे—
 लक्ष्मीनारायणाभ्यां० । दक्षिणे ॐ पार्वतीपरमेश्वराभ्यां० । पश्चिमे
 रत्तिकंदर्पाभ्यां० । उत्तरे ॐ भूवराहाभ्यां० । मध्ये ॐ नमो मया
 दत्तात्रेयाय इति श्रीसत्यदत्तं यंत्रं मूर्तौ गुरुपादुकासु शालिग्रामादिषु
 आवाहयेत् । अथ ध्यानम् । श्रीदत्तं खेचरीमुद्रामुद्रितं योगिसद्गुरु
 सिद्धासनस्थं ध्यायेऽमीवरप्रदकरं हरिं ॥ इति ध्यानं । ॐ सुहृत्संशीर्षा
 दत्तात्रेयाह्वयान्यत्र परिवारैः सहार्चने । श्रद्धामन्त्रेश्वरागच्छ ध्य

द्रव्याणि च समर्प्य ॥ ॐ तस्मादन्धा ॥ सच्छमीवित्स्वतुलसीपत्रैः सौमं-
धिकैः सुमैः ॥ मनसा कल्पितैर्नानाविधैर्दत्तार्चयाम्यहम् ॥ १० ॥ इति
पुष्पाणि ॥ (ततः सति संभवे अष्टोत्तरशतनामाभिः पुष्पतुलसीपत्र-
वित्स्वपत्रादिभिः पूजयेत्) अथावरणपूजनम् ॥ अदोल्यादि० श्रीसत्य-
दत्तव्रतांगत्वेनावरणदेवतापूजनं करिष्ये इति संकल्प्य गंधाक्षतपुष्पैः
देवताः पूजयेत् ॥ ॐ शिक्षायै नमः ॐ कल्याय० ॐ व्याकरणाय० ।
ॐ निरुक्ताय० । ॐ ज्योतिषाय० । ॐ छंदसे० । ॐ ब्रह्मणे० ।
ॐ ईशाय० । ॐ रक्षसे० । ॐ वायवे० ॥ १ ॥ दयाब्धे त्राहि
संसारसर्पाणां शरणागतं । भक्त्या समर्पये तुभ्यं प्रथमावरणार्चनम् ॥
इति साक्षरं जलमुत्सृजेत् ॥ एवं सर्वम् ॥ ॐ ऋग्वेदाय० । ॐ यजु-
र्वेदा० । ॐ सामवेदा० । ॐ अथर्वणाय० ॐ इतिहासपुराणेभ्यो० । ॐ
मीमांसायै० । ॐ न्यायाय० ॥ २ ॥ दयाब्धे० २ ॥ ॐ सरस्वत्यै० ।
ॐ गणपतये० । ॐ शुक्राय० । ॐ सुमंतवे० । ॐ जैमिनये० । ॐ
वैशंपायनाय० । ॐ पैलाय० । ॐ गोमिलाय० ॥ ३ ॥ दयाब्धे० ३ ॥
ॐ कश्यपाय० । ॐ अत्रये० । ॐ भरद्वाजाय० । ॐ विश्वामित्राय०
ॐ गौतमाय० । ॐ जमदग्नेये० । ॐ यत्तिष्ठाय० । ॐ व्यासाय०
॥ ४ ॥ दयाब्धे० ॥ ॐ अणिमाय० ॐ सहिमायै० । ॐ गरिमायै० ।
ॐ लघिमायै० । ॐ प्राप्स्यै० । ॐ प्राकाम्या० । ॐ ईशित्वाय० ।
ॐ वशित्वाय० ॥ ५ ॥ दयाब्धे० । ॐ नंदनाथाय० । ॐ मत्स्येन्द्राय० ।
ॐ दलेन्द्राय० । ॐ गोरक्षाय० । ॐ गोगणेश्वराय० । ॐ नागार्जुना०
। ॐ मेघनादाय० । ॐ मुर्जगाय० । ॐ कुरुनायकाय० । ॐ मेर-
साय० ॥ ६ ॥ दयाब्धे ॥ ॐ इंद्राय० । ॐ अग्नये नमः । ॐ यमाय० ।
ॐ निर्ऋतये० । ॐ वरुणाय० । ॐ वायवे० । ॐ सोमाय० । ॐ
ईशानाय० ॥ ७ ॥ दयाब्धे० अनेन आवरणदेवतापूजनेन श्री० ॥
ॐ यत्पुरुषं न्य० ॥ लाक्षासिताम्रश्रीवासश्रीखंडामरगुग्गुलैः ॥ युक्तो-

ऽमियोजितो धूपो हृदा स्वीकुरु दत्त तम् ॥ १ ॥ इति धूपं ॥ ॐ
 घ्राह्यार्णोऽस्य० ॥ स्वर्णपात्रे गोघृताक्तवर्त्तिप्रज्वालितं हृदा ॥ दीपं दत्त
 सकर्पूरं गृहाण स्वप्रकाशक ॥ १२ ॥ इति दीपं ॐ चंद्रमा० ॥ सप्तहंसं
 पाद्विधानं नैवेद्यं गन्धसंयुतम् । कल्पितं हैमपात्रे ते भुंक्ष्व दत्तांश्वदः
 पिब ॥ १३ ॥ इति नैवेद्यं ॥ श्रीश तेऽद्य परमावितवीटिका पंचमैक-
 पुठपार्थसाधिका ॥ निर्विकल्पकसमाधितःपुरा रंजिकाऽस्तु भवभ्रंजिका
 वरा ॥ इति तांमूलं ॥ हिरण्यगर्भेति दक्षिणां ॥ इदंफलमिति फलानि ॥
 ॐ श्रियेजातः श्रिय० कर्पूरपूरेण मनोहरे० ॥ इतिनीराजनं ॥ ॐ
 नाभ्या० ॥ त्वं श्रीशाहमहं त्वमित्यगते स्थेने निदिध्यासनात्मानस्ते परि-
 दक्षिणा हि विहिता यद्यपि मे क्रीडितम् ॥ तद्गमद्वास्तु चिदन्वयेक्षितुरयो
 त्वानुस्मरन् व्याहरेतारंतास्त्वमेकमात्मनि यथा शार्दूलविम्रीडितम् ॥ १४ ॥
 इति प्रदक्षिणाः ॥ ॐ सुप्तास्या० ॥ नमो गुरुभ्यो गुरुपादुकाभ्यो नमः
 परेभ्यः परपादुकाभ्यः ॥ आचार्यसिद्धेश्वरपादुकाभ्यो नमोऽस्तु रक्ष्मी-
 पतिपादुकाभ्यः ॥ १५ ॥ इतिनमस्कारान् ॥ ॐ बृहन्नयुत० ॥
 राजाधि० ॥ ॐ दिगंबराय विद्महे अवधूताय धीमहि । तन्नो दत्तः
 प्रचोदयान् ॥ मंत्रवन्निहितो मूर्तिर्न दत्त ते ह्यमुमांजलिः । कल्प्यते
 मनसा गीतवाद्यनृत्योपचारकाः ॥ १६ ॥ इति मंत्रपुष्पांजलिं राजोपचा-
 रांश्च ॥ अथ प्रार्थना ॥ त्वत्प्रेममक्त्यैव सदा मदत्मा धिया धियं
 दृष्टिमपीश दृष्ट्वा ॥ अंगैः सदांगानि दृढ द्वास्थे हरे निश्चलंत्विति
 मेऽस्ति याचना ॥ १ ॥ यः सर्वदृत्स्योऽस्त्वयतः स्मृतिर्विद्वेदात्कृतोऽपि
 च वेदयेद्यः ॥ समौ यदंशौ सयुजौ सुपर्णौ पृष्ठाभितो मुक्त्यवलोक-
 नोत्तौ ॥ २ ॥ स त्वं परात्मा पुरुषोत्तमः भुविरुपातः समाविश्य
 जगत्त्रयं सदा ॥ ईशान्ययानंतं विमर्षं दत्त ते पादाब्जयुग्माय नमोऽ-
 स्तु सर्वदा ॥ ३ ॥ असकृदमिहिता तेऽनेकजन्माप्तपुण्यैः प्रणतिवितति-
 रेपाऽद्वैतशेषाऽविशेषा ॥ त्वयि विनिहितमेतन्मेऽद्य सर्वं स्वकीयं त्र्यभिप

जयतु पूजा त्वद्यशोमालिनीयम् ॥ ४ ॥ मंत्रहीनं ॥ ५ ॥ अन्यथा ॥
॥ ६ ॥ यस्य स्मृत्या ॥ इति प्रार्थना ॥ अनेन यथा ॥ श्रीसत्यदत्तः
सांगः सपरिवारः प्रीयताम् ॥ इतिपूजाविधिः ॥

॥ श्रीसत्यदत्तव्रतकथा ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीदत्त ॥ दौषक उवाच ॥ दत्तात्रेयाभिधः
कोऽयं देवः सिद्धेशवन्दितः । वर्णयन्ति महात्मानो यश्चरित्रमनुत्त-
मम् ॥ १ ॥ वेदधर्मा उवाच ॥ धन्योऽसि कृतकृत्योऽसि सीमाग्योऽसि
धरातले । श्रीदत्तात्रेयमाहात्म्ये यस्य ते मतिरुत्तमा ॥ २ ॥ योगी-
शस्य परं वक्ष्ये माहात्म्यं पापनाशनम् । सद्यः सिद्धिप्रदं तुण-
सत्यदत्तव्रताश्रयम् ॥ ३ ॥ कलिमागतमाहाय शौनकाद्या महर्षयः ।
सत्र स्वर्गाय लोकाय सहस्रसममासत ॥ ४ ॥ त एकदा तु मुनयः
प्रातर्हुतहुताग्नयः । सत्कृत् सूतमासीनं पप्रच्छुरिदमादरात् ॥ ५ ॥
ऋषय ऊचुः ॥ सूत सूत महाबुद्धे सर्वशास्त्रविशारद । वासुदेवस्य
माहात्म्यं दत्तदेवस्वरूपिणः ॥ ६ ॥ परमानन्दजननं सर्वसंपत्प्रदं
नृणाम् । सदानन्दस्य नो ब्रूहि योगाख्यानानि सर्वतः ॥ ७ ॥ ऐश्वर्य-
मतुलं प्राप्नुस्तद्भक्ता इति शुश्रुम ॥ ८ ॥ सूत उवाच ॥ शृण्वन्तु
मुनयः सर्वे वेदवेदाङ्गपारगाः । भवतां परितोषाय दत्तदेवप्रसादतः ।
माहात्म्यं श्रावयिष्यामि निबोधत यथाश्रुतम् ॥ ९ ॥ कुलाद्रिमृक्षं
ब्रह्महवरीयोऽत्र विधीरितः । पत्नीयुतोऽग्निः पुत्रार्थं त्र्यधीशोपास्तये
ययौ ॥ १० ॥ तादर्यासनस्थोऽब्दशत संयतात्माऽनिलाशनः । भिर्द्वेन्द्रः
सुतरां दध्यावेकं साट्कूपजाप्तये ॥ ११ ॥ प्रापुरग्निं कविष्ण्वीशां
स्वस्यचिद्धान्वितास्ततः । तपसा तस्य संतुष्टा वरदानोत्कमानसाः

॥ १२ ॥ ऊचुस्त श्रुते सत्संकल्प न तेऽसत् ह्ययं हि य एको ध्यातः स
 इतः कः ॥ १३ ॥ मादृक्सुतरुन्ध्ये वृत्तश्रमसिद्धये । दत्तोऽद्य मयाऽऽत्मा-
 ऽय ते सकलात्मा ॥ १४ ॥ एवं दत्त्वा वरं सद्यो देवा भन्तर्हिताश्रयः ।
 भयावतरदमेऽन्नेर्दत्तात्रेयश्चतुर्भुजः ॥ १५ ॥ आप्तकामोऽपि भगवान्
 श्रीदत्तो योगमायया । दर्शयन् भक्तवशतां संतोष्य पितरो स्थितः
 ॥ १६ ॥ अथ कश्चिद्विज्रवरस्सर्वसंस्कारसंस्कृतः । अधीतवेदवेदाङ्ग-
 श्ररिताश्रमसत्क्रियः ॥ १७ ॥ चतु साधनसम्पन्नो दैवीसम्पत्समन्वितः ।
 एवं सन्नपि नो शान्तिं प्राप्नो नानाश्रुतभ्रमात् ॥ १८ ॥ "गुरुणा-
 चाप्यल्पनया ह्यस्त्वैवाद्भ्योऽप्यप्युवेत्" । इत्यौपनिषद् दत्तं ध्यात्वा
 संपूज्य धत्तवः ॥ १९ ॥ तिष्ठन्तं सिन्नहृदयं विषीदन्तं शुचान्वितम् ।
 ब्रातुगाविरभूच्छ्रीमान्दत्तात्रेयो दिगम्बरः ॥ २० ॥ मनोहरे मार्गशीर्षे
 शुक्लपक्षे गुरोर्दिने । प्रदोषे पूर्णिमायां भे मृगशीर्षामिधे शुभे ॥ २१ ॥
 प्राह विप्र किमर्थं त्वं दुर्मेना इव लक्ष्यसे । यद् सर्वं ममाग्रे त्वं
 दौर्मनस्यस्य कारणम् ॥ २२ ॥ तं प्रत्युवाच तद्भक्तियन्त्रितो नतकण्ठरः
 ॥ विमुक्तो मुच्यतेऽनर्थादिति श्रुत्वा तदीहया । प्रवृत्तस्य ममाहस्य
 भ्रमदोऽभूच्छ्रुतार्णवः ॥ २३ ॥ एतेषां कतमः श्रेयान् शिषः पंथाऽ
 मयोहिमतः ॥ सुगमो मेऽद्य कृपया संप्रदर्शय सद्गुरो ॥ श्रीदत्त उवाच ।
 समीचीनः कृतोऽयं हि प्रभोऽतोऽवहितः शृणु ॥ श्रुत्वा युवत्यानु-
 भूत्वा च यः सत्यं तद्गमनीमि ते ॥ २४ ॥ ईश्वराश्रयतथिदा स्वधर्मा-
 श्रणात्सतम् । ईशप्रसादस्तद्रूपस्सुलभश्चात्र सद्गुरुः ॥ २५ ॥ सद्
 गुरोस्संप्रसादेऽस्य प्रतिबन्धश्च्यस्तया । दुर्भावनातिरक्षारादिज्ञानं
 मुक्तिर्दं क्षणात् ॥ २६ ॥ सत्यप्रतं सत्यपरं त्रिसत्यं सत्यस्य योनिं
 निहितं च सत्ये । सत्यस्य सत्यमुत सत्यनेन सत्यात्मकं मां खलु
 विद्धि सत्यम् ॥ २७ ॥ द्विषेच्छमालम्ब्य यथान्धा द्विषवेदिनः ।
 अन्योन्यं कलहायन्ते शास्त्रापोऽयं तयास्पृहः ॥ २८ ॥ विहाय तत्त्वं

भवता मदुक्तेर्बुद्धा सद्वैजोपनिषत्तं सत् । स्वयं तदालोचन एव तेन
मुक्तिः कृतार्थत्वमिहैव वेऽस्तु ॥ ३० ॥ इति श्रीहृत्पुण्डरीकाधिष्ठित-
श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीवासुदेवानंदसरस्वतीयतिमतिकलिते
श्रीसत्यदत्तव्रतारुणाने प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ श्रीगुरुदेवदत्त ॥

श्रीदत्त ॥ सूत उवाच ॥ इति दत्तोदितं ज्ञानं श्रुत्वा संतुष्टमानसः ।
जमः श्रीसत्यदत्तायेत्युक्त्वा नत्वावदत्त तम् ॥ १ ॥ द्विज उवाच ॥
विद्याविद्यावरान्ता ईश्वरा बहवः श्रुताः । एतेषु कतमोऽर्घ्योऽत्र
मौक्षसिद्धिप्रदश्च कः ॥ २ ॥ श्रीदत्त उवाच ॥ मन्त्रिदंशयुवास्ते तु
फलदाः स्वाधिकारतः । किंतु मद्भजनात्कामक्रोधाद्यन्तर्मलक्षतिः
॥ ३ ॥ मत्प्रसादात्तत्त्वज्ञानस्तमोनाशस्ततोऽमृतम् । निर्गुणोपास्तितः
सर्वान्कामानाप्लावाऽमृतो भवेत् ॥ ४ ॥ तस्मात्त्वक्त्वाऽखिलान्धर्मा-
न्मामेहि शरणं द्विज । मत्प्रसादाद्विशुद्धोऽतो मोक्ष्यसे शान्तिसृच्छसि
॥ ५ ॥ स्वस्यस्तु ते मदुक्तेस्त्वं सारमाधत्स्व शोधितम् । मद्भक्तेष्वपि
योगोऽयं प्रकाशयो यानतस्त्वया ॥ ६ ॥ इत्युक्त्वा भगवान्दत्तो
लीलया द्राक् तिरोदधे । स द्विजः कृतकृत्योऽभूत्तदुक्त्यर्थविलोकनात्
॥ ७ ॥ सूत उवाच ॥ आजीवितं त्रयः सेव्या, वेदान्तो गुरुरीश्वरः ।
पूर्वं ज्ञानाप्तये पश्चात्कृतप्रवर्तिनृत्तये ॥ ८ ॥ महानुशासनं चेत्यं
मनस्यातीय स द्विजः । प्रतं श्रीसत्यदत्तस्य चकार प्रेमनिर्मलः ॥ ९ ॥
वीर्णमास्यां च संक्रान्ती शुभे काले गुरोर्दिने । समुपोष्योक्तकाले वै
समाहृतसमर्पणः ॥ १० ॥ समावरणसंयुक्तं दत्तात्रेयं मुनीश्वरम् ।
कल्पोक्तेन विधानेन सत्यदत्तमपूजयत् ॥ ११ ॥ सितां गोधूमचूर्णं च
घृतमेतत् त्रिकं समम् । समादाय सपादं च सन्यक् क्षीरे विपाचितम्
॥ १२ ॥ संस्कृतं चैलाद्राश्रायैस्स संयावं न्यवेदयत् । ब्राह्मणैर्धान्धवैः
सार्धं प्रसादं जगृहे ततः ॥ १३ ॥ एवं श्रीसत्यदत्तस्य प्रतं कुर्वन्
द्विजोत्तमः । सद्भक्त्योपास्तयोगीन्द्रस्यक्तसर्वेणो वशी ॥ १४ ॥
श्लो...१८

दत्तोक्तज्ञानमाहात्म्यात्पुनरावृत्तिर्दुर्लभम् । जगामान्ते द्विजश्रेष्ठाः
सहसा महद्यो निधिम् ॥ १५ ॥ इति श्रीहृत्पु० श्री० प० प०
श्रीवासुदेवानंद० सत्यदत्तोपा० द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ श्रीदत्त ॥

॥ श्रीदत्त ॥ ऋषय ऊचुः ॥ सूत सूत महाबुद्धे वद नो वदतां वर ।
माहात्म्यं सत्यदत्तस्य यतः शुश्रूष्यो वयम् ॥ १ ॥ सूत उवाच ॥
कश्चिद्राजा सोमवंश्य आयुर्नाथ महामतिः । सप्राद दाता वशी घन्याः
सोऽनपत्यत्वदुःखितः ॥ २ ॥ श्रीदत्तात्रेयमाहात्म्यं श्रुत्वा मुनिसमी-
रितम् । गुहं शौनकमानस्य पुत्रायी क्षरणं ययी ॥ ३ ॥ राजेंद्र सत्य-
दत्तस्य व्रतं कुरु यथाविधि । तद्व्रतस्य प्रभावेण सुपुत्रं प्राप्स्यसि
धुश्म ॥ ४ ॥ श्रुत्वेत्थं स गुरोर्वाक्यं व्रतं चक्रे समाहितः । प्रसादं
लघूद्रे गन्ध्या भार्याकपुञ्जनैस्सह ॥ ५ ॥ अथास्य महिषी स्वप्ने महा-
पुरुषलक्षणम् । मुक्ताफलं चार्पयन्तं क्षीरपूर्णेन कम्बुना ॥ ६ ॥
स्वात्मानमभिषिञ्चेत् दृष्ट्वा पत्ये शशंस तत् ॥ ७ ॥ प्रातर्नृपोऽपि संशुद्धः
स्वप्नं शौनकमब्रवीत् ॥ शौनक उवाच ॥ अनसूयागर्भरत्नदत्तात्रेयार्पितं
फलम् ॥ ८ ॥ यमार्त्ता वैष्णवः पुत्रः श्रीसोमाम्बवभूषणः । भविष्य-
तीति स्वप्नेन सूचितं नात्र संशयः ॥ ९ ॥ अत्रान्तरे तु हुण्डस्य तनया
नन्दनं वनम् । वयस्याभिर्गता तत्र चारणानां परस्पष्टम् ॥ १० ॥
भापतां वचनादायोः पुत्रो हुण्डासुरान्तकः । भविष्यतीति सा श्रुत्वा
गत्वा पित्रे शशंस वत् ॥ ११ ॥ दुरात्मा दानवो दुष्टः श्रुत्वा
वक्तितोऽभवत् । नूनं शत्रुर्ममैवैव हंतव्यो मे प्रयत्नतः ॥ १२ ॥ इति
निश्चित्येदुमत्यै स दुःस्वप्नान्दर्शयत् । श्रीदत्तश्चित्तो गर्भो नैव वभ्रंस
भाग्यवान् ॥ १३ ॥ ततः सुशोभने काले तुंगस्थे प्रहपञ्चके । असूर्यो
महाभागमसूतेदुमतीं सुतम् ॥ १४ ॥ दृष्ट्वा तं सुभगं बालं ननन्देन्दु-
मुखी सती । आयु राजा च तं श्रुत्वा पुत्रोद्भवमहोत्सवम् ॥ १५ ॥ जात-
वर्माऽक्योत्प्रेम्णा ददौ दानानि भूरिशः । काचिदत्रान्तरेऽदिष्टाद्वाश्रेष्ठा

बहिरागता ॥ १६ ॥ हुण्डासुरोऽपि मायावी तस्या अङ्गं प्रविश्य स ।
 नेतुकामो जजापेष्टा लघुप्रस्वापिनीं विधे ॥ १७ ॥ तत्र सुप्तेषु सर्वेषु
 देव्या समोदितेष्वय । प्रादुर्भूय स्वरूपेण दैत्यो बाल जहार स ॥ १८ ॥
 अपहृत्याय त बाल काञ्चनालय पुर स्वकम् । गत्वा प्रिया समाहूय
 तस्ये दत्त्वाऽसुरोऽब्रवीत् ॥ १९ ॥ प्रिये समश्नमेव त्व घातयित्वार्म-
 नप्यमुम् । तन्मास प्रातराशाय सास्र मे देहि पाचितम् ॥ २० ॥
 तथेत्युक्त्वाऽसुरस्त्री सा बालमादाय निर्दयम् । प्राहैकलाप्या सैरघ्नीं
 हर्षैवमविचारत ॥ २१ ॥ पक्त्वोत्तम प्रदेहि त्व प्रियमोजनहेतवे
 इत्युक्त्वाऽदाच्छिञ्च सापि मूढहस्ते तथा ददौ ॥ २२ ॥ विश्वासेनैव
 हुण्डस्य प्रिया दत्त्वार्मक स्वयम् । जाता कार्यान्तरासक्ता सैरघ्न्ये-
 काऽन सन्निता ॥ २३ ॥ दिव्य सद्योजातमपि दृष्ट्वा बाल स निर्दय ।
 चिच्छेद् सुशितास्त्रेण तथापि स न बिभ्यसे ॥ २४ ॥ श्रीदत्तचक्रगुप्त
 त्वाच्छिञ्च भग्न स नो हत । भाविबालमुदयेन शान्ता क्रूपापि
 सैकला ॥ २५ ॥ सूद प्राह त्वया बालो न बन्धोऽय महामते । तथेत्युक्त्वा
 कृपाविष्टा तदैवादाय त द्रुतम् ॥ २६ ॥ द्वाराद्वहिर्निधायपेर्वासिष्ठ
 श्यागतो पुन । मृगशाव निहत्येक पक्त्वा सूद सुसंस्कृतम् ॥ २७ ॥
 तन्मास दैत्यराजाय धूर्तो विश्वासयन् ददौ । वदाऽसुरो हृष्टतरो भूत्वा
 मूढस्तदामिषम् ॥ २८ ॥ भुक्त्वाऽऽत्मान कुधीर्मेने कृतकृत्य हतान्तकम् ।
 तत प्रभाते विमले वसिष्ठो ज्ञानिना वर ॥ २९ ॥ दहिरेत्यार्मक
 द्वारि ददर्श मुनिवृन्दयुक् । दृष्ट्वा विस्मयभापत उवाचारुन्धतीपति
 ॥ ३० ॥ मुनय पश्यतात्रैव बाल कस्यास्ति सुदर । रात्री केन
 समानीय स्थापितैस्तन्न विद्महे ॥ ३१ ॥ मुनयस्त शिशु दृष्ट्वा विस्मिता
 अपि तेऽभवन् । वसिष्ठस्तु तदा ध्यात्वा योगी प्राह त्रिकारवित्
 ॥ ३२ ॥ आयोस्तु सोमवश्यस्य दत्तसेवाफलोद्भव । श्रीदत्तगुप्त
 पुत्रोऽयमायुष्मान्नाजलक्षण ॥ ३३ ॥ हुण्डेन स्वान्तक मत्वा इतो

देवादिहागतः। मैत्रावरुणिरित्युक्त्वा ज्ञानीशोऽपि विमोहितः ॥ ३४ ॥
 कराभ्यां दययाऽऽदाय स्वाश्रमं तस्मिन्निनयत्। वसिष्ठ आह धीदत्त-
 प्रसादादमराग्रगन् ॥ ३५ ॥ शीघ्रं विपदं चञ्चल्यं सन्नाहं जिष्णुर्मे
 विष्यति। इति द्रुवति मौनीशो पुष्पाणि चतुःपुः सुराः ॥ ३६ ॥ ननृतु-
 श्चाप्सरोवर्गा गन्धर्वाः सुस्वरं जगुः। ऋषयोऽपि तदा हृष्टाः कुमार-
 याशिषो ददुः ॥ ३७ ॥ दीर्घायुरस्तु सततं सहस्रोजोबलान्वितः।
 नामकर्माऽयं विधिनद्वासिष्ठस्तस्य चाकरोत् ॥ ३८ ॥ न कापि बाल-
 भावस्ते दूषितं यन्नराधिप। तस्मान्नहुपनाम्ने ते स्वस्यस्त्वमरपूजित
 ॥ ३९ ॥ अहन्धतो सती सापि बालमौरसवत्सदा। ररञ्च देवनायं
 तं यात्सल्याह्वालनादिना ॥ ४० ॥ प्राप्तेऽथैकादशे वर्षे यथाविध्युपनीय
 तम्। वेदमग्राहयत्साङ्गं शास्त्राणि च यथार्थवः ॥ ४१ ॥ सरहस्यं
 धनुर्वेदं सविधानं विशेषतः। ज्ञानदार्ढ्यं राजनीतिं सेतिहासपुराणकम्
 ॥ ४२ ॥ बहुज्ञोऽपि विनीतात्मा शिष्यत्वेन यथाविधि। सिषेवे
 श्रीगुरुं भक्त्या मनोवाकायकर्मभिः ॥ ४३ ॥ इत्थं सर्वगुणापूर्णे
 नहुषो गतमत्सरः ॥ श्रीवसिष्ठप्रसादेन सर्वा विद्यास्ततार सः ॥ ४४ ॥
 इति श्री० श्री० प०प० श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीयविमतिमकलिते० ने
 हरीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ धीदत्त ॥

॥ रूढं चमत् ॥ प्राक्कृतात्पाह्वावित्यं सकृद्ये प्रार्थयन्त्यपि।
 तान्पात्यतो निययुक्तमच्छोपेक्षा कथं हरेः ॥ १ ॥ नीतिं हुण्डासुरेणार्मे
 प्रातःकालं उपागते। प्रस्थापिन्यां गवायां च जनः सुप्तोत्थितोऽभवत्
 ॥ २ ॥ धीतनिद्रेन्दुमत्यर्ममपश्यन्ती समन्ततः। विललाप तदा तन्वी
 सा हाहाकारपूर्वकम् ॥ ३ ॥ केन मे सर्वलक्ष्मादयः सुती देवसुतोऽमनः।
 दत्तो दत्तेन गुप्तश्च कथं कस्माद्भूतस्त्वितः ॥ ४ ॥ हा पुत्र वत्स हा
 बाल हा गुणाकर सुन्दर। क्वासीति विलपन्ती सा मूर्च्छिता-
 भ्रून्मृतोपमा ॥ ५ ॥ राजाप्यप्रियमाकर्ण्य प्राप्यारिष्टं ददर्श ताम्।

भूत्वातिविबुधलो दीनो विलेपन्निदमब्रवीत् ॥ दत्तात्रेयप्रसादस्य क्षुतं
मे फलमक्षयम् । लब्धोऽपि सुगुणः पुत्रस्तत्र विप्रः कथं त्वयम् ॥७॥
इह धर्मफलं नास्ति नास्ति वै तपसः फलम् । नास्ति दानफलं नष्टे
सुपुत्रे निश्चितोऽप्यदः । दीनवत्सल मां याहि श्रीदत्तानन्यमातुरम् ॥८॥
अथ दत्तेरितः प्राप नारदो दिव्यदर्शनः । प्रत्युद्गम्याभ्यर्च्य नृपस्तस्मै
हुःखं न्यवेदयत् ॥ ९ ॥ नारद उवाच ॥ किं नश्वरेण पुत्रेण गृहेणा-
ज्जेन वा तव । लोकः सुखोऽस्ति हृद्यात्मा दत्तोऽमुं शरणं गज ॥१०॥
यं तु शोषसि कुण्डेन हन्तुं नीतोऽपि वैद्यतः । कस्यचिन्मुनिवर्यस्य
गृहेऽस्ति स सुरक्षितः ॥ ११ ॥ विद्वान् हत्वाऽसुरं सार्द्धं पत्न्या ग-
त्वाऽऽशु शत्रुह । मुक्त्वेह राज्यमैन्द्रं च पदं मर्त्योऽपि भोक्ष्यसि ॥ १२ ॥
इत्युक्त्वाऽथ मुनौ याते मार्यायै तच्छशंस सः । देवर्ष्युक्तिः प्रिये
सत्या वरः सत्योऽपि चेशितुः ॥ १६ ॥ प्रसादो नान्यथा तरमाच्छोकं
जहंगशोषणम् । एवं मुनिप्रत्यवाचीं स्मृत्वा माहात्म्यमीशितुः ॥१४॥
श्रीसत्यदत्तमभ्यर्च्य मुखमासतुरन्वहम् ॥ तद्व्रतस्य प्रभावेण प्रेरितो
मुनिपुङ्गवः । वसिष्ठोऽप्येकदाह्वय नहुषं तत्र ते जगौ ॥ १५ ॥ आयोः
सुतस्त्वं नहुष इन्दुमत्यात्मजो विधेः । चारणानां भाषणतस्त्वत्तो
सुतमुपार्पितः ॥ १६ ॥ हन्तुं कृतमतिर्दुष्टो हृष्टोऽरिष्ठावपाहरत् ।
सूदायादाश्च हन्तुं त्वां स तु वैवाविहानयत् ॥१७॥ पालितोऽसि मया
वत्स सोमवशविभूषण । क्षत्रोऽसि त्वमतो हिंसाश्रिहन्तुं नृगयां वर
॥ १८ ॥ तत्रायुष्मन् महाबाहो धनुर्विद्याविशारद । दत्तात्रेयामिगुप्त-
स्त्वं गत्वा हृष्टासुरं जहि ॥ १९ ॥ ब्राह्मणाः पितरो देवा दुरेतात्पान्तु
रोदसी । पूषा च मां प्रभवतु दुःशंसः सर्वथा जय ॥ २० ॥ इति
प्रस्थापयामास लब्धाशीः सोऽपि तं गुरुम् । भक्त्या प्रणम्य श्रीदत्तं
संस्मृत्य नहुषोऽब्रवीत् ॥ २१ ॥ यो निपेक्षप्रभृत्यधयावत्स्नेहाद्रक्ष-
माम् । स चात्रिनन्दनो युद्धे जयं दत्वाऽवतु प्रभुः ॥२२॥ एवमुक्त्वा

प्रतस्थेऽसौ हन्तुं हुण्डासुरं तदा । पुष्पाणि वटपुर्देवा आशीर्वादा-
 न्मुनीश्वराः ॥ २३ ॥ अत्रान्तरे सहायार्थं शक्रहस्तस्तु मातलिः । नहुषं
 प्राप्य देवेन्द्रप्रेरितोऽस्मीऽत्युवाच च ॥ २४ ॥ रथमारथाय हर्यश्च दिव्यं
 हुण्डासुरं जहि । तच्छ्रुत्वा नहुषो दृष्टो भूत्वा नत्वाकरोह तम् ॥ २५ ॥
 वायूत्तमन्त्रैः सन्नद्धो ययौ हन्तुं महासुरम् । तत्रापि सत्सहायार्थं
 वायुर्देवधारिसैनिकाः ॥ २६ ॥ सिद्धगुह्यकगन्धर्वयमविद्याघरोरगैः ।
 कृतं कलकलाशब्दं श्रुत्वा भीतोऽमुरोऽब्रवीन् ॥ २७ ॥ दूत गच्छ कुतः
 शब्दस्तप्तात्त्वैहि पुनर्दुतम् । गत्वा दूतोऽपि यत्नेन ज्ञात्वैवाहायनन्दनः
 ॥ २८ ॥ शूर इन्द्ररथारूढो नहुषोऽजेय आगतः । इत्याकर्ण्यामुरः
 हृद्धो भार्यां दासीं च बलवम् ॥ २९ ॥ हतो न वार्ष्णेय म्रूतेति पप्रच्छ स
 पुनः पुनः । ते हतो भवता लीढः सत्यमित्यूचुरामुरः ॥ ३० ॥ वैवं
 हि बलयन्मत्वा दैत्यान् ग्राहोमशासनः । सर्वैषांशुं हि गन्तव्यं भीरु-
 न्दन्मि क्षणादिह । ३१ ॥ इत्यादिशबासुरान्योष्टुं सन्नद्धोऽगात्स तैः
 सह । हृद्धो हुण्डः समभ्येत्य नहुषं ग्राह्यं भीमबाक् ॥ ३२ ॥ मा
 गर्ज गर्जे मर्योत्थ हुण्डोऽस्मीह प्रतापवान् । जीवन्नैष्यसि पश्चात्त्वं
 सह देवैर्ममागतः ॥ ३३ ॥ राजाह सोमवंश्यस्य चरितं कापि नेदृशम् ।
 शूरोऽसि यदि युष्यस्व वायदूकतबात्र किम् ॥ ३४ ॥ मां हन्तुमुद्यत-
 स्यापि तव प्राणहरोऽस्म्यहम् । दत्तात्रेयाभिगुप्तोऽस्मि को भृदो मां
 प्रधर्षयेत् ॥ ३५ ॥ इत्युक्त्वा निष्ठुरं चापयुधवाकर्णमाशुगात् ।
 सन्धाय च ससैन्यौ तौ युयुधाते परस्पष्टम् ॥ ३६ ॥ न दिवा न
 निशा यत्र भ्राजते तुमुले तराम् । हस्तिनो बाजिनो विद्धा घृता
 भग्ना रथा अपि ॥ ३७ ॥ जमुषाणां ववू रक्तत्वक्स्थो मांसकर्दमाः ।
 शुकं प्रणम्य नहुषः स्मृत्वा पैवात्रिनन्दनम् ॥ ३८ ॥ येन्त्री शक्ति
 मुमोवास्मै तथा मित्रो गमार सः । अथैतय जयिनं साद्धं रंभयाऽ-
 शोकस्तुन्दरी ॥ ३९ ॥ प्राहारिणि धर्मपत्नी ते नहुषोपयमस्व माम् । स

प्राह्मणे वरिष्यामि गुरोर्मे यदि रोचते ॥ ४० ॥ तथेत्युक्त्वा रथे तस्य
सा रंभा आस्रियता मुदा । नहुपोभ्येत्य गुरवे नत्वा सर्वं न्यवेदयत्
॥ ४१ ॥ दृष्टो वसिष्ठ उवाहं सुलभेऽकारयत्तयोः । द्रष्टुं प्रस्थापया-
मास पितरौ नहुषं मुनिः ॥ ४२ ॥ नत्वा गुरुं रथारूढः प्रमथार्कं हव
स्त्रिया । पितरावेत्य सच्छोकं जहार परिसान्त्वयन् ॥ ४३ ॥ सरथं मातर्लि
रंभां स्वर्गाय प्रेरयन्नतः । प्रभोर्वरं गुरोर्वाक्यं श्रुत्वायुश्चेन्दुमत्यपि
॥ ४४ ॥ रतिस्मरोपमौ दृष्ट्वा स्नुषापुत्री ननन्दतुः । पित्रामिषिक्तो
विधिवत् पित्र्यं राख्यं शशास सः ॥ ४५ ॥ सम्राट् चैन्द्रं पदं मेजे
चिरं तेनैव वर्ष्मणा । वानप्रस्थविधानेन महिष्यायुः सभं वनम् ॥ ४६ ॥
अपित्वाऽन्निमुतं ध्यायन् लेभे सायुष्यमक्षयम् ॥ श्रीसत्यदत्तमर्याधी
भजनेष्वं क्रमान्तृपः । मुक्त एषं तन्महिमा कोऽपि भक्तो न नश्यति
॥ ४७ ॥ इति श्री० श्री० य० य० श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीयाति-
मतिकलिते श्रीसत्यदत्तोपाख्याने चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ श्रीदत्त ॥

॥ श्रीदत्त ॥ सूत उवाच ॥ नतावनात्तुभगवतोऽथं परमेश्वरः ।
तत्प्रभाषं मुनिभेष्टाः पुनः शृणुत सादरम् ॥ १ ॥ गोदावासी द्विजः
कश्चिद्धरिर्मातदात्मजः । द्विदशाब्दो यस्य जन्वा गुस्मोष्ठाब्दः क्षयोऽ-
मवत् ॥ २ ॥ त्र्यब्दो जलोदरो जीर्णश्चर एकाब्द आयनः । अतिसारः
सकासश्च चातुर्मास्यो भगन्दरः ॥ ३ ॥ त्रिदोषेणापि संक्रान्तं प्रेक्ष्य
मृत्युन्मुखं पतिम् । तद्भार्या षोडशाब्दाऽगाच्छरणं विष्णुदत्तमित् ॥ ४ ॥
सौभाग्यं देहि मे ब्रह्मन् भर्ता मे रोगपीडितः । अत्युत्कटाः प्रतीकारा
देवाज्जाता निरर्थकाः ॥ ५ ॥ इत्यर्थितो दयालुः स साध्या तद्गृह-
मेत्य तम् । दृष्ट्वा कर्मविपार्कं च पत्न्या व्रतमकारयत् ॥ ६ ॥ क्रमेणाशु
लयं प्राप तसद्रोगः प्रतिव्रतम् । द्विजोऽथ तं हृदि स्पृष्ट्वा जजापोपनि-
षन्मनुम् ॥ ७ ॥ नीरुहलेभे द्विजस्तेन भूतिमायुः प्रजा यशः । दिव्यां
गतिं दत्तभक्तिमिहामुत्र च सद्गतिम् ॥ ८ ॥ एषं श्रीसत्यदत्तस्य व्रतं

प्रतस्थेऽसौ हन्तुं हुण्डासुरं तदा । पुष्पाणि वटपुर्देवा आशीर्वादा-
 न्मुनीश्वराः ॥ २३ ॥ अत्रान्तरे सहायार्थं शक्राक्षस्तु मातलिः । नहुषं
 प्राप्य देवेन्द्रप्रेरितोऽस्मीत्युवाच च ॥ २४ ॥ रथमारथाय हर्षश्च दिव्यं
 हुण्डासुरं जहि । तच्छ्रुत्वा नहुषो हृष्टो भूत्वा नत्वाकरोह तम् ॥ २५ ॥
 वायुक्षमन्त्रैः सन्नद्धो ययौ हन्तुं महासुरम् । तत्राय तत्सहायार्थं
 वापुर्वैरयारिसेनिकाः ॥ २६ ॥ सिद्धगुहाङ्गान्धर्वयमूत्रिद्याधरोरगैः ।
 कृतं फलकलाशयं धृत्या भीतोऽसुरोऽब्रवीत् ॥ २७ ॥ द्रुत गच्छ कुतः
 शब्दस्तज्ज्ञात्वैहि पुनर्दुःखम् । गत्वा दूतोऽपि यत्नेन हारवै पाहायुनन्दनः
 ॥ २८ ॥ शूर इन्द्रयास्त्रो नहुषोऽजेय आगतः । इत्याकर्ण्यसुरः
 क्रुद्धो भार्या दासी च बलवम् ॥ २९ ॥ इतो न यामो ब्रूतेति पप्रच्छ स
 पुनः पुनः । वे इतो भवता लीढः सत्यमित्युचुरासुरः ॥ ३० ॥ दैवं
 हि बलवन्मत्वा दैत्यान् प्राहोमशासनः । सर्वैर्षोष्ठं हि गन्तव्यं भीरु-
 न्दन्मि क्षणादिह । ॥ ३१ ॥ इत्यादिश्यासुरान्योष्ठं सन्नद्धोऽगात्स तैः
 सह । क्रुद्धो हुण्डः समग्रेत्य नहुषं प्राह भीमवाक् ॥ ३२ ॥ मा
 गर्ज गर्ज मर्योत्य हुण्डोभमीह प्रतापवान् । जीवन्मैष्यसि पञ्चात्वं
 सह देवैर्ममाप्रतः ॥ ३३ ॥ राजाह सोमवंश्यस्य चरितं कापि नेदृशम् ।
 शूरोऽसि यदि युष्यस्व वायदूकतयात्र किम् ॥ ३४ ॥ मां हन्तुमुद्यत-
 स्यापि तव प्राणहरोऽस्म्यहम् । दत्तात्रेयाभिगुप्तोऽस्मि को मूढो मां
 प्रघर्षयेत् ॥ ३५ ॥ इत्युक्त्वा निष्ठुरं चापमुत्तन्धाकर्णमाशुमान् ।
 सन्धाय च ससैन्यौ तौ युयुधाते परस्परे ॥ ३६ ॥ न दिवा न
 निशा यत्र भ्राजते तुमुले तराम् । हस्तिनो वाजिनो विद्धा मृता
 भग्ना रथा अपि ॥ ३७ ॥ अमुराणां बवू रक्तस्रवंतयो मांसकर्दमाः ।
 शुवं प्रणम्य नहुषः स्मृत्वा चैवात्रिनन्दनम् ॥ ३८ ॥ ऐन्द्री शक्ति-
 मुमोचार्मी तथा मित्रो ममार सः । अथैत्य जयितं साद्वै रंभयाऽ-
 शोकसुन्दरी ॥ ३९ ॥ प्रादास्मि घर्मपत्नीं वे नहुषोपयमस्व माम् । स

प्रदायकम् ॥२५॥ देहान्ते मत्परानन्दस्वरूपं परमं पदम् । मनोवाचाम-
विषयं यास्यथात्रैव सुमताः ॥२६॥ सन्निपाताक्षिरुद्धमेहकुष्ठश्लेष्मक्षय-
व्वरान् ॥ वातपैत्तिग्गुल्माद्यान् देशाद्युत्थान् हरेदिदम् ॥ २७ ॥ पुत्रं
वन्ध्याऽभयं त्रस्तो निःस्वः स्वं रोम्यन्नामयम् । मुमुक्षुः सद्गतिं यद्यद्यस्येष्टं
स लभेद्भ्रतात् ॥२८॥ वेदधर्मा उवाच ॥ इत्युक्त्वान्तर्दधे देवः सहसा
महसां निधिः । स्वप्नदृष्ट इव स्वार्थो मुनयो विस्मयं ययुः ॥२९॥ एवं-
प्रभावं श्रीदत्तं शरणागतवत्सलम् । सत्सङ्गाग्निमशिशानं सम्पूज्य परमा-
स्तुहि ॥ ३० ॥ इति श्रीहृत्पुण्डरी० श्री० प० प० श्रीवासुदेवानन्द-
सरस्वतीयतिमतिकलिते श्री सत्यदत्तोपाख्यानं पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥
श्रीदत्तात्रेयार्पणमस्तु ॥ श्रीदत्त ॥

नित्य उपासनाक्रम.

१६२ श्रीदत्तात्रेयप्रातःस्मरणस्तोत्रम्

प्रातः स्मरामि करुणावरुणालयं तं ।
 श्रीदत्तमार्तवरदं वरदं दृढस्तम् ॥
 रोतं निजार्तिक्षमनं रमनं विनीत-
 रक्षातर्गतारिपलमलं विमलं प्रशान्तम् ॥ १ ॥
 प्रातर्भजामि भजदिष्टवरप्रदं तम् ।
 दत्तं प्रसादसदनं वरहीरदं तम् ॥
 कर्तुं मुदाश्रितनयं भवगोक्षहेतुम् ।
 सेतुं वृषस्य परमे जगदादिहेतुम् ॥ २ ॥
 प्रातर्नमामि प्रयतोऽनमूया- ।
 पुत्रं स्वमित्रं यमितोऽनमूयाः ॥
 भूयांस आतास्तमिहार्नवधुं ।
 कारुण्यसिंधुं प्रणमामि भक्त्या ॥ ३ ॥
 लोकत्रयगुरोर्यस्तु ओक्तत्रयमिदं पठेत् ।
 श्रीदत्तात्रेयदेवस्य तस्य संसारभीः क्षुणः ॥ ४ ॥
 इति श्री. व. प. धीशानुदेवानन्दतरवतीविचित्रं
 श्रीदत्तात्रेयप्रातःस्मरणस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

१६३ भूपाळी

चठी चठी मुनिनंदना । भक्त पावले दर्जना । त्यांची पुरवी तू
 वामना । पाही नयन चघट्नी ॥ छु० ॥ चघट्नीयां वरुणाष्टी ।
 दासा घरीं आपले पोटी । नको येतू देवू हिंपुटी । घाली वंठी मिठी

हयें ॥ १ ॥ हयें तुझे पदीं रंगले । दारागारा विसरले । निज देहा न
मुलले । निवटले निजभावे ॥ २ ॥ निजमात्रे येतां शरण । लपविसी
कां वा चरण । जेणें तरती दुष्टाचरण । मग मरणभव कैवें ॥ ३ ॥
नको करु निष्ठुर मन । शीघ्र देई आत्मासन । तूं अससी करुणा-
घन । ताप शमन करि शीघ्र ॥ ४ ॥ उठी उठी वा सदगुरुराया । उठी
उठी करुणालया । उठी उठी वा चिन्मया । निज माया आवरी ॥ ५ ॥

१६४ भूपाळी

पहाटोसि उठोनि भक्त हर्षुनियां चित्ती । दत्तगुरुप्रति भेटूं येती
सहाद्रीवरती ॥ १ ॥ कृतवीर्यात्मज सहस्रबाहू अर्जुन तो पुढती ।
कयाघुसुत जो भागवतोत्तम प्रन्हाद सुमती ॥ १ ॥ ययातिसुत यदु
व्याच्या वंशा देवाहि वंदीती । मदालसेचा नंदन चौया अलर्क व्या
म्हणती ॥ २ ॥ सुतपानामक भूसुर मुनिवर विष्णुदत्त सुमती ॥
अन्धहि येती सुरमीनिवठी करिती ते प्रणती ॥ ३ ॥ अतसूयेच्या घाळा
दत्ता कर्ति तो ज्ञान यिनती । उठी उठी विमला अरुण उदेला सरली
हे राती ॥ ४ ॥ मंगलधामा घनश्यामा उठी उठी तूं निगुती । अरुण
उदेला प्रकाश पडला पक्षी गळबळती ॥ ५ ॥ कुंकुम मालुनि प्राचि-
कामिनी हर्षुनि आत्मपती । येतो म्हणुनि ये लग्नगुनी लाटी तम
पुढती ॥ ६ ॥ द्विजाति उठती वेदा पढती वासुदेव प्रार्थी । उठी
उठी दत्ता श्रीगुरुनाथा दावी मुखदीप्ती ॥ ७ ॥

१६५ भूपाळी

उठि उठि वा आत्मया चिन्मया दत्तात्रेया ॥ सोडुनियां गुणमय
शय्या जागृत हो अपसय्या ॥ १ ॥ शाली वा प्रबोध पहाट विवेक
हा अरुण ॥ आला उजळित आशा आतां चगवे चित्किरण ॥ १ ॥

फिकट पडला न्यवहारेंदू वैरि निशाचर । कामादिक हे लपले पाहुनि
प्रकाश हा योर ॥ २ ॥ दुस्तर्कादिक दिवामीत दडले ते ह्या वेळीं ।
दुर्वृत्ती ह्या तारा गगनीं मावळल्या सकळीं ॥ ३ ॥ शमादि विप्र पुढें
सादर राहती सांडुनिया दर । उठि उठि या तूं निजरूपा दावी ह्यां
सादर ॥ ४ ॥ रागद्वेषमलोत्सर्ग करुनी आला पुढवीं । वासुदेवा
भेट दे ह्याकरितां हे प्रणवी ॥ ५ ॥

१६६ प्रातर्मजन

(चाल—भूपाळीची, उठो उठो वा० राग विभास)

जागेपणीं सौख्याकरितां । आचरूं यत्नशता । भ्रमलीं इंद्रियें
मीळतां । दुःखप्राय सुख दत्ता ॥ ध्रु० ॥ दत्ता आम्हां कां परदेशी ।
कलनि तूं लपलासी । पुढें गती आमुची कैसी । कशाची या समयासी
॥ १ ॥ तया सुखादी ठाकुनी । शर्चाद्राग्या रत्यबसानीं । बहिरंतर
व्यवहृती सोडुनी । सुरी केलें मज कोणी ॥ दत्ता० ॥ २ ॥ विषय-
सुख दुर्लभ असें । पालिशं क्षणभर भासे । घेतां घेतां केव्हां च नासे ।
शेजो होतें जें विषयें ॥ दत्ता० ॥ ३ ॥ अतितरमुलमात्स्युत्तमा ।
अतींद्रिय सुख हें भ्रमा । हरति या भंगलधामा । निजरूपीं दिव्हें
आम्हां ॥ दत्ता० ॥ ४ ॥ अतिगहनीं निविडानंदीं । कांहींच नेजो या
सब पदीं । निरतिशय सौख्यास्पदीं । नेवनी कां देसी आधी ॥ दत्ता०
॥ ५ ॥ पृथुलपुप्रपंच हरुनी । इंद्रियोपरमा करुनी । सुख दिव्हें परी
एक उणी । त्वत्स्वरूपज्ञानाची ॥ दत्ता० ॥ ६ ॥ आषी दुजें
प्राक्संस्कारें । फिरविलें कां माघोरें । हरुनी संस्कारचि सारे । निज-
रूपीं स्थिर करा ॥ दत्ता० ॥ ७ ॥ वासुदेवा निजपद दावी । तळमळ
व्यर्थ नसावी । निजसक्यें मज जीववीं । आतां त्वां न लपावें ॥
दत्ता आम्हां कां परदेशी० ॥ ८ ॥

१६७ श्रीदत्तप्रबोधस्तवः

नित्यो हि यस्य महिमा न हि मानमेति ।

स त्वं महेश भगवन्मघवन्मुपेढय ॥

सत्तिष्ठ तिष्ठदमृतैरमृतैरिवोक्तै-

र्गीतागमैश्च पुरुषा पुरुषामशालिन्

॥ १ ॥

भक्तेषु जागृहि मुदाहि मुदारमार्ग ।

सत्त्वं विहाय सविशेषविशेषहेतोः ॥

यः शेष एष सकल सकलस्वगीतै-

स्त्वं जागृहि भित्तपते तपते नमस्ते

॥ २ ॥

दृष्ट्वा जनान्विधिधकष्टवशान्दयालु-

खपात्मा यभूष सकलार्तिहरोऽत्र दत्तः ॥

अत्रेर्मुनेः सुतपसोऽत्र फलं च दातुम् ।

बुध्यस्व स त्वामिह यन्महिमानियत्तः

॥ ३ ॥

आपात्यशेषविनुतोऽप्यवगाहनाय ।

दत्तोऽधुनेति सुरसिधुरपेक्षते त्वाम् ॥

क्षेत्रे तथैव कुरुसंज्ञक एत्य सिद्धा-

स्तस्थुस्तवाचमनदेश इनोदयात्प्राक् ॥ ४ ॥

संध्यामुपासितुमजोऽप्यधुना गमिष्य-

त्याकांक्षते कृतिजनः प्रतिवीक्षते त्वाम् ॥

कृष्णातटेऽपि नरसिंहसुवाटिकायां ।

सारार्तिकः कृतिजनः प्रतिवीक्षते त्वाम्

॥ ५ ॥

गंधर्वसंज्ञकपुरेऽपि सुभाविष्ठास्ते

प्यानार्यमत्र भगवान्समुपैष्यतीति ॥

मत्वास्थिराचरितसंनियताप्लवाद्या

सत्तिष्ठ देव भगवन्नत एव शीघ्रम्

॥ ६ ॥

पुत्री दिवः एगगणान्सुधिरं प्रमुखा-

नुत्पातयत्यरुणगा अधिरहा तूषाः ॥

कापायवस्त्रमपिधानमपावृणुधन

ताक्ष्याम्रजोऽयमवलोक्य तं पुरस्तात् ॥ ७ ॥

झाटीनिभाभ्रपटलानि सुरेन्द्रकाष्ठाभागं यतीन्द्र रुधुर्गरुडाम्रजोऽसः ॥

अस्माभिराश विदितो हृदितोऽयमेव चन्द्रोऽपि ते मुखरुधि चिरां
जहाति ॥ ८ ॥

द्वारेऽर्जुनस्तव च तिष्ठति कार्तवीर्यः प्रह्लाद एव यदुरेव मदालसाजः ॥
स्यां द्रष्टुकाम इतरे मुनयोऽपि चाहमुत्तिष्ठ दर्शय निजं सुमुखं
प्रसीद ॥ ९ ॥

एवं प्रमुद इव संस्तवनादभूत्स मालां कमण्डलुमथो हमरं त्रिशूलं ॥
चक्रं च शंखमुपरिभ्यकरैर्दधानो नित्यं स मामवतु भावितयामुदेवः ॥ १० ॥
इति धी० प० प० श्रीवासुदेवानंदसरस्वतीविरचितः

श्रीक्षेत्रप्रबोधातवः संपूर्णः ॥

१६८ काकडे आरती

काकडे आरती दत्ता तुजला ओयाळूं ॥ प्रेमभावे तुझे चरण हृदयीं
फयळूं ॥ ध्रु० ॥ माया भविष्या एकत्र वळुनी काकडा केला ॥
स्वरूपानुस्मरणस्नेहामाजी भिजवीला ॥ १ ॥ विवेकज्ञानाभिज्वाळे-
चरि सहसा पाजळिला ॥ पेटुनियां झगझगीत उजेड हा पडला ॥ २ ॥
द्वैतधांता समुळ मासुनि मनोन्मनी शोभा ॥ कांकडी तेव्हां पळ
सुटे कामादिक शलभा ॥ ३ ॥ घावुनि आपोआप येती कामादिक
शलभ ॥ जळती ज्यांच्या अंत योग्यां दुर्लभ ॥ ४ ॥ काकडे आरती
ऐसी सजळूं सोडवळ ॥ मीतूंपण हे हरपुनि होऊं केवळ ॥ ५ ॥
काकडे आरती० ॥

१६९ मजन (चाल—कटावाची)

सदाप्रमेया दत्तात्रेया, श्रुतिगणगेया दत्तात्रेया, अनसूयातनया
दत्तात्रेया, सुरगणपूज्या दत्तात्रेया, मुनिगणगेया दत्तात्रेया, भवभय-
विलया दत्तात्रेया, संकटविलया दत्तात्रेया, मंगलनिलया दत्तात्रेया,
प्रहर्षनिलया दत्तात्रेया, आपद्विलया दत्तात्रेया, संस्मरदभया दत्ता-
त्रेया, सुंदरकाया दत्तात्रेया, अर्जुनबंधा दत्तात्रेया, प्रह्लादेष्टया दत्ता-
त्रेया, अलर्कपूज्या दत्तात्रेया, यदुनृपवंशा दत्तात्रेया, निजद्वित्रिलया
दत्तात्रेया, भाविकदृष्टया दत्तात्रेया, त्रिमूर्तिकाया दत्तात्रेया, नमोऽ-
खिलेष्टया दत्तात्रेया, वासुदेवगेया दत्तात्रेया ॥ १ ॥

पूजेनंतर आरत्या

१७० आरती गणपतीची

(चाल—आरतीमुवन छुं०)

आरती ओवाळू गणेशा । गिरिशात्मजा विघ्ननाशा ॥ ध्रु० ॥
मयसंकटायसंहारणा । शरणा षड्वपाणिचरणा ॥ करुणाधना विघ्न-
हरणा । अहणारम्यशूर्पकरणा ॥ चाल ॥ अरुणालेपपुष्पवसना ।
विघ्नवनानल, हतदानवकुल, प्रातामरकुल, कलिमलमंजना मतीशा ॥
विषदा वारि मम गणेशा ॥ १ ॥ सिंदुरचर्चिताऽलिलांगा । सिंदुरा-
सुरापहा अभंगा ॥ परिहृतभक्तदुःखरोगा । मजकादितामीष्टमोगा
॥ चाल ॥ आलुगा मत्तकुंजरांगा द्वैमातुरदरहर, लंबोदर सेवकसादर,
तो तूं रक्षि मज गुणेशा । पुरवी भक्ताच्या आज्ञा ॥ २ ॥ नवधारण-
स्वरूपार्ते । धरुनी रक्षी जणतार्ते ॥ यास्तव प्रार्थी मी तूतें । सर्वथा
नित्य रक्षि माते ॥ चाल ॥ मागे पुनरपि भक्तपते । स्मरण तुझें मम,

नित्य असावें, मावें तव गुणगण म्यां गावे, मंगलमूर्ते तव पद ध्यावें॥
 सावें हेचि धरदान ॥ आशापूरका सिद्धिबुद्धयधीश ॥ गिरिशात्मजा
 विघ्ननाश ॥ ३ ॥

१७१ आरती सरस्वतीची

आरति ओवाटूं शारदे । सुरवरवंदितपादे ॥ आरति ओवाटूं
 ॥ ध्रु० ॥ शुद्धरफटिकमयी वरमाला । पुस्तक शुभ सितकमला ।
 बागजादया हरुनी । शुभमति दे देवि सरस्वति वरदे ॥ १ ॥ हंसावरि
 चमुनी सत्वर ये । श्रीमति आरति अभये । मन्मुर्ति वास करी श्रुति-
 मेये । विजये निहत्ताऽपाये । बारितनिमखेदे पारदे । आस्वति परमा-
 मोदे ॥ २ ॥ होवी मूक हि ते वाचाळ । नलते क्षणभरि काळ । तूं
 जरि करणेनें वेवळ । पाहतां एक वेळ । म्हणुनी वासुदेव शारदे ।
 प्रार्थित परमानंदे ॥ ३ ॥ आरति ओवाटूं शारदे । सुरवरवंदितपादे ॥

१७२ आरती २

जयजय भगवति आस्वति आरति सन्मतिदे ॥ नीराजये सरस्वति
 प्रतिमतिदे प्रपदे ॥ जयजय वरवरदे ॥ ध्रु० ॥ विधिहरिहरमुल्ले-
 ळार्पमगीते महिते ॥ बाणीश्वरि वेदनुते भितजनकस्पर्शते ॥ वसुम-
 शीले विमले कांते सर्वमते ॥ परिपालय नो योवेरनिश दिव्यमते
 ॥ १ ॥ बागजादयबुद्धिमांघप्रभतिकुदोपहरे ॥ सुद्विप्रकाशके सति
 सद्गतिदेऽहरे ॥ कृपया परयाऽऽलोक्य मज्जकाभोऽपहरे ॥ विद्या-
 भेधासन्मतिघृतिदे पापहरे ॥ २ ॥ या शारदाब्दकांता मालानुजहस्ता ॥
 या शुभपुस्तकसाहिता प्राप्ती हंसगता ॥ या नरमुनिसुरविनुता त्रैलोक्य-
 प्रथिता ॥ सा वासुदेवगीताऽस्तु न श्रुतिमाता ॥ ३ ॥

श्रीकृष्णे । तूंही अशमितकृष्णे ॥ २ ॥ अपार तव महिमा न च सीमा ।
लागे ती तूं परमा । पुर्विसि निजकामा निजनामा । घेतां देखी
धामा । म्हणुनी वासुदेव श्रीकृष्णे । तुजला प्रार्थि अनुष्णे ॥ ३ ॥
आरति ओवाळूं ॥

१७८ आरती श्रीकृष्णेची

जय जय भगवति कृष्णे परिहृतजनकृष्णे ॥
नीराजयामि कृष्णे शमितत्रिविधोष्णे ॥ ध्रु० ॥
त्रिविधं पापं हर्तुं भवतीह समर्था ॥
त्रिविधं तापं हर्तुं महतीह समर्था ॥
विविधं रिष्टं दातुं कान्यात्र समर्था ॥
विविधं ह्रीष्टं दातुं कान्यात्र समर्था ॥ जय० ॥ १ ॥
लक्ष्मणाय भगवति कलये खेदहरे ॥
मत्तान्घातय दुर्मतिविलये भेदहरे ॥
वित्तां मेऽर्पय सन्मतिनिलये भेदहरे ॥
सत्तां द्योतय भास्वति निलये वेदपरे ॥ जय० ॥ २ ॥
भगवति कृष्णेऽनुष्णे कलये स्वामघदे ॥
स्वाममकृष्णे कृष्णे कलये त्व मघदे ॥
शिश्रापर्यत्यततं स्मरणं ते वरदे ॥
निजवासुदेवदण्डिनि विघ्नतु खलु परदे ॥ जय० ॥ ३ ॥

१७९ आरती श्रीअनसूयादेवीची

जय जय भगवति भास्वति मतिमति वन्द्यसति ॥
अनसूये सद्गतये तेऽस्तु नमोद्भमति ॥ जय देवी जय० ॥ १ ॥

शरदिं वसंती नवरात्र होती । अस्व तुझे चांगले ॥ ओवाळूं ॥ २ ॥
 आश्विनी दसरा होता वाटे । दुसरा आला नाक येथे वत्सले
 ॥ ओवाळूं ॥ ३ ॥ पद्मलुनि शिमगा होकां दावी । रंग्या तुझे गावि
 शिवमहिले ॥ ओवाळूं ॥ ४ ॥ बळखुनि मावा तुवां वामुदेवा । भवा
 हरुनि कारिळे ॥ ओवाळूं यक्षिणि तुज विमले ॥ ५ ॥

१७६ आरती रेणुकेची

जय जय रेणुक ईश्वरि जमदग्नेर्दयिते ॥ मयि तेजस्विनि करुणाशो
 भूयादयिते ॥ १ ॥ शंकररूपस्य मुनेर्या साध्वी वांता ॥ गौरी
 साक्षाज्जाता रेणोर्या दुहिता ॥ पातित्रयप्रथिता रामस्व च माता ॥
 माता जगतां नोऽव्यान् त्रिभुवनविहयाता ॥ १ ॥ भूमात्भूतदुष्टक्षत्रिय-
 कुलनाशे ॥ कृत्याऽभूया हेतुर्विश्वोद्भवनाशे ॥ नीराजयामि ता स्वा
 पूरितसुजनाशे ॥ तारय मृत्युमुत्साम्नां शिक्षितकीनाशे ॥ २ ॥
 दत्तात्रेयं कृत्वाऽऽचार्यं सहावटे । पत्यनुगमनं चक्रे माहुरपुरनिकटे ॥
 याऽद्यापि तत्र माता जागर्ति प्रकटे ॥ तद्रूपेऽस्तु सदा मे चित्तं
 सन्निकटे ॥ ३ ॥ जय जय रेणुक ईश्वरि जमदग्नेर्दयिते ॥ मयि तेज-
 स्विनि करुणाशो भूयादयिते ॥

१७७ आरती श्रीकृष्णेची

आरति ओवाळूं श्रीकृष्णे । तुजला वारितृष्णे ॥ १ ॥ जी
 पातकवार्ता न च चरवी । सेवककामा पूरवी । त्रिभुवनि सत्कीर्ती
 जी मिरवी । भजतां दैन्या नुरवी । बरवी गति दे जी । श्रीकृष्णे तूंची
 परिहृतृष्णे ॥ १ ॥ जीच्या उभयवटी अवशिमित । सीधें भसती
 रासत । स्तार्ने पार्ने जी पुनीत । करिती ऐसी माव । व्यासें वर्णिली

श्रीकृष्णे । तूंची प्रशमितकृष्णे ॥ २ ॥ अपार तव महिमा न च सीमा ।
लागे ती ॥ परमा । पुर्विसि निजकामा निजनामा । घेतां देसी
धामा । म्हणुनी वासुदेव श्रीकृष्णे । तुजला प्रार्थि अनुष्णे ॥ ३ ॥
आरति ओवाळूं ॥

१७८ आरती श्रीकृष्णेची

जय जय भगवति कृष्णे परिहृतजनकृष्णे ॥
नीराजयामि कृष्णे शमितत्रिविधोष्णे ॥ ध्रु० ॥
सिविधं पापं हर्तुं भवतीह समर्था ॥
त्रिविधं तापं हर्तुं महतीह समर्था ॥
विविधं रिष्टं दातुं कान्यात्र समर्था ॥
विविधं ह्रीष्टं दातुं कान्यात्र समर्था ॥ जय० ॥ १ ॥
लक्ष्मणपथ्य भगवति कलये स्नेहदहरे ॥
मत्तान्पातय दुर्मतिविलये भेददहरे ॥
वित्तां मेऽर्पय सन्मतिनिलये भेददहरे ॥
सत्तां द्योतय भास्वति निलये वेदपरे ॥ जय० ॥ २ ॥
भगवति कृष्णेऽनुष्णे कलये त्वामघदे ॥
स्वागमकृष्णे कृष्णे कलये त्व मपदे ॥
शिश्रुपयत्यततं स्मरणं ते वरदे ॥
निजवासुदेवदण्डिनि तिष्ठतु खलु परदे ॥ जय० ॥ ३ ॥

१७९ आरती श्रीअनसूयादेवीची

जय जय भगवति भास्वति मतिमति वन्द्यसति ॥
अनसूये सद्गतये तेऽस्तु नमोद्भमति ॥ जय देवी जय० ॥ १ ॥

या देवहूतिदुहिता कर्दममुनिजाता ।
 अत्रिमहर्षेर्दयिता त्रिमुवनविरुयाता ॥
 श्रीदत्तदेवमाता कान्ता श्रुतिगीता ।
 पातिव्रत्ये निरताऽऽतिथ्येऽप्यासक्ता ॥ जय देवी जय० ॥ २ ॥
 धर्मानुभावतो या सत्या मृतकान्तं ।
 कौशिकमजीव्यस्वयमपि लोकाकान्तं ॥
 कृत्वा लेभेऽन्तं च सुतं खलु कान्तं ।
 कुर्यादनसूया सा भजतां नोऽकान्तम् ॥ जय देवी जय० ॥ ३ ॥
 अनुजस्तनुजश्चाभूद्यस्या हरिरेषा ।
 साक्षाच्चैतन्यकला जगति स्त्रीयेषा ॥
 दोषानाशु रम्यतां हस्तु शुभाशेषा-
 ननसूया गतरोषावतु नो हरिषोषा ॥ जय देवी जय० ॥ ४ ॥

१८० आरती नर्मदेर्चा

जय जय नर्मद ईश्वरि मेकलसञ्ज्ञाते ॥
 नीराजयामि नाशितवापत्रवजाते ॥ जय जय० ॥ १ ॥
 धारितसंसृतिभीते सुरषामुनिगीते ॥
 सुखदे पावनकीर्ते शंकरतनुजाते ॥
 देवापगाधितीर्थे दत्ताग्र्यपुमर्थे ॥
 वाचामगम्यकीर्ते जलमयसम्भूते ॥ जय जय० ॥ २ ॥
 नन्दनवनसमर्तरे स्वादुमुधानीरे ।
 दर्शितभवपत्नीरे दमितान्तरुसारे ॥
 सकलक्षेमाधारे वृत्तपाराधारे ।
 रक्षास्मानसिधारे मग्नान्तंसारे ॥ जय जय० ॥ ३ ॥

स्वयशःपावित्रजीवे मामुद्धर रेवे ।

तीरं ते खलु सेवे त्वयि निश्चितभावे ॥

कृतदुष्कृतदवदावे त्वत्पदराजीवे ।

तारक इह मेऽतिजवे भक्त्या ते सेवे ॥ जय जय० ॥ ४ ॥

१८१ आरती सूर्याची

जय भगवन् जय सचितज्योतिर्मय भानो ॥

आरती उव धीदीपक पञ्चेन्द्रियभानो ॥ १८० ॥

सृष्टिस्थितिलयकाण जगतां त्वं वन्दे ॥

आत्मा त्वं जीवानां चालक भो देव ॥

पालक सर्वज्ञस्त्वं साक्षी धीदेव ॥

मयि करुणालेशं ते मुदमर्पय देव ॥ १ ॥

निमिषादिप्रलयान्तः कालस्वदधीनो ॥

महमणतायानश्च त्रेक्षस्त्वधीनः ॥

लोकालोकगिरीशो परिकृत्परिचलन-॥

स्त्वां नीमि सदाहं भूसुरसुरमुमनः ॥ २ ॥

यदग्यजुःसामसु गीतं त्वत्तेजोरूपम् ॥

सर्वोपनिषदाभिस्ते सस्तुतचिद्रूपम् ॥

सत्यज्ञानदयापन सुखसागररूपम् ॥

दर्शय मां शरण्य मां नय मां तव रूपम् ॥ ३ ॥

भीमूर्य त्वं चक्षुर्जगत्स्त्वां स्तुत्वा ॥

त्वत्तो ज्ञानं लब्ध्वा बुद्ध्वा तद्भूत्वा ॥

भीयास्तवत्स्य श्रपिवर्यपदं जित्वा ॥

जनकं मैत्रेयी संविदो हृद् भित्वा ॥ ४ ॥

सविता मे पश्चात्तात्सविता पुरतश्च ॥
 सवितोत्तरतो मे स्यात्सविताऽधस्ताच्च ॥
 सविता भूमानीशो रक्षतु नमनाथ ॥
 वामुदेवमुपात्रं कुरु मां छात्रे च । ॥ ५ ॥
 इति श्री० ५० ५० श्रीवामुदेवानन्दसरस्वतीकृत-
 सूर्यनारायण आ० सपूर्णा ॥

१८२ आरती महादेवाची

(चाल—साधी)

जय मुद्रकारक तारक तारकजिह्वनक । जनकलुपांतक शंभो
 शंभो कुर्वधिक ॥ ध्रु० ॥ शुद्धस्फटिकप्रतिभ प्रतिभटर्पहर । हर
 शिव परममुदर्पक दर्पकदर्पहर ॥ हर मदघ गंगाधर धरशय देववर ।
 देववरासपाषक पावकद्वयप्रवर ॥ जय सुखकारक० ॥ १ ॥ स्थित्यु
 द्भबलयकारक कारकशक्तिधर । शक्तिधर हेमातुमातुरभीष्टकर ।
 फरफलितपरश्वधमृग मृगधरतिलक हर । हर निजभक्तहितादर
 धरहर शक्तिवर ॥ जय सुखकारक० ॥ २ ॥ स्वीकुर्वार्तिक्यं शिव शिव-
 येदं विदश । दशकर पंचानन हर हर मदघं धीश ॥ धीशयनाग्यो
 मत्तो मत्तो यदि पापः । पापहरोऽन्यो भवतो भवतोपदेश ॥ जय
 सुखकारक तारक० ॥ ३ ॥

१८३ आरती शंकराची

(चाल—आरती मुन)

आरती ओवाळूं ईश । तव पदा आपदाविनाश ॥ ध्रु० ॥ कर्पूर-
 दुग्धफेनधवला । स्थिरचरभुवतपाला ॥ धाके दवडिसि तूं काळा ।

शेखर रुचिरदशकरा ॥ तारा माराऽपहरा भय हरुनी कर धरुनी वर
 करुनी मज परावरा ॥ १ ॥ यगाधर उग्राहार अहिपरिधकरा ॥
 चमोत्र गगनीरपूरसच्छिरा ॥ पचवक्त्र मो त्रिनेत्र पार्वतीवरा ॥
 काशीपुरकृतविहार तारकेश्वरा ॥ रुद्रा निद्रा तद्रा परिहरुनी निज
 भजनी स्थिर करुनी ठेविं मम हरा ॥ व्योमकेश० ॥ २ ॥ सर्वोत्तम
 मोक्षधाम तृचि पद्मपती ॥ शिवाधवा वासुदेवा देविं सन्मती ॥ मद
 अह्न अलस मो कसि करु स्तुती ॥ स्तवुनि वेद पाठनि येद शोग्रि
 करि न्ती ॥ वे०हा शर्वा सर्वा अविपचचि अससि ह्येचि जाणुनि
 साचि नसि करु वरा ॥ व्योमकेश० ॥ ३ ॥

१८५ आरती महादेवाची

जय जगदीश्वर शंकर हर गौरीवर मो । नीराजये पद तव भव
 दधद्व शमो ॥ १ ॥ देव यद् जगदुद्भवशेषे शक्तिधर । सदासदा
 सदाशिव न न चोभयमे भव ॥ कारकशास्त्रापि भव नो न च
 कालजव । आकृष्य सर्वमव त्व च सीदेव ॥ १ ॥ स त्व पर्यालोचक
 एतस्यास्येक ॥ उत्पत्तिस्थित्यतक इशकुतालाक ॥ अठ्यस्तनीव-
 मुळक आविष्टात्रिक ॥ अतर्यामी पालक आसेवितनाक ॥ २ ॥
 पचमुजो दशहस्ता मस्तकधृतसोम ॥ सोमार्यमाग्निनेत्रस्त्वदिसूत्र
 सोम ॥ सोमादियज्ञभोक्ताऽवितसाधुस्तोम ॥ सोमत्रतप्रियोऽवतु निज-
 हृद्भासोम ॥ ३ ॥ व्येष्ट सदगुरपीठ साधिष्ट गोष्ठ ॥ त्रिठपूर्वो
 चरकाष्ट सर्वजनश्रेष्ठ ॥ श्रुतिनदिकष्ट श्रेष्ठ शितिकठ । अहि
 मूपितप्रकोष्ठ वद विशेष्ट ॥ ४ ॥ हतमायश्रितगोय निहतेन्द्रापाय ।
 सत्पदवीगाविधेय दर्शितमूपाय ॥ भक्त्यादेयममेय निमित्तदत्तय ॥
 नीराजयष्टकाय गणेशमुत्तमोय ॥ ५ ॥

१८६ आरती श्रीविष्णूची

(चाल—सुदरमुख तुंदि०)

पंचारति धरुनि हातिं म्हणुनि आरती । ओवाळिने मधुसूदन
देयि सन्यती ॥ ध्रु० ॥ नारायण भक्तशरण कमलजापती । अजित
कृष्ण विजितकृष्ण आर्यगोपती ॥ जन्ममरणपाशहरण भुवनसत्पती ।
वरकर्षण संकर्षण मुक्तसद्रती । तो हा, अघहा, मुरहा, दामोदर,
निहतासुर, हो सुखकर पाहुनि आरती ॥ पंचारति० ॥ १ ॥ हरुनि
अका निजभजका पालिसी हरे । कधि तवका आधि न मुखा
सेविती सारे । तरि हरि कां त्या तवका दुःख गांजि रे । श्रीच्या घवा
घासुदेवा रूप तव परे ॥ दावीं ठेवीं ठेवीं बरकर शिरिं करिं मजबरे
करुणा, देयिं पदिं रती ॥ पंचारति० ॥ २ ॥

१८७ आरती श्रीरामाची

श्रीराम जयराम जयजयराम पदे ॥ नीराजयामि तेऽच्युत परिहृत-
नतखेदे ॥ ध्रु० ॥ दशरथराजकुमारं विष्णोरवतारं ॥ कौशिकमख-
गोप्तारं चोष्टतमुनिदारं ॥ शिवकार्मुकभङ्गारं सीताभर्तारं ॥ परिहृत-
भार्गवसारं वदे श्रुतिपारं ॥ १ ॥ येनाश्रुत्य गुरूक्तं राज्यमपि त्यक्तं ॥
वनमाश्रित्य विरक्तत्रततो बहु कृत्तं ॥ रक्षोवृंदं छंदं सीतायाः परिष्यक्तं ॥
पूरयतो मारीचामिधरक्षोभुक्तं ॥ २ ॥ सीताविरहार्तोऽदाद्गृध्रा-
यापि गतिं ॥ कबंधहादात्प्रेम्णा शयरीतोऽपचितिं ॥ सुग्रीवेष्टकरोऽ
हन्वालीमतिनीतिं ॥ सीतावार्ता हनुमत्तो वै चास्य कृतिं ॥ ३ ॥
यध्वा भीतादिधनुतोऽश्मभिरन्धौ सेतुं ॥ लंकां त्य सवंशं पृथिवीभर-
हेतुं ॥ रावणमाजौ हत्वा सकपिः कृतमंतुं ॥ लंकां तद्गात्रेऽदात्तं
नीम्यविकेतुं ॥ ४ ॥ चलनीलऋश्नांगदसुग्रीवार्थानुजयुतः ॥ सीता-
लक्ष्मणधातात्मजहनुमत्सहितः ॥ सहितः श्रीरामो नौ भवतु सदा-
सहितः ॥ यतिवासुदेवविनुतोऽयोध्याराज्यस्तः ॥ ५ ॥ श्रीराम० ॥

१८८ आरती परशुरामाची

भार्गवकुलावतीर्णो जमदग्नेस्तनयो । यः पचमोऽपि पष्ठो ह्यवतारो
 रविनयः । श्रीरेणुकात्मजः शिवशिष्यो, वरविजयः । सोऽभान् भार्गव-
 रामोऽवतु सुंदरकायः ॥ १ ॥ जय जय भृगुकुलदीपक भजकाभीष्टकर ।
 करकलितपरश्वधक्षरपीठानिष्ठहर ॥ ध्रु० ॥ त्रिसप्तवारं जित्वात्युद्ध-
 नमत्तरसा-पालान् सलान् प्रदत्ता संपूर्णापि रसा । कश्यपमुनये
 येनार्जुनबाहुंस्तरसा । चिच्छेद् योत्र लीला यस्यास्ते सरसा ॥ २ ॥
 कौंकणदेशस्थेभ्यो विप्रेभ्यो भस्त्रया । कौंकणदेशान् प्रददौ सम्पाद्य च
 शक्त्या । रामः प्रसीदतूत्तमवीर्योऽस्मन्नत्या । सत्या ध्यायेम सदा तस्य
 पद्मं मर्या ॥ ३ ॥

१८९ आरती पंचायतनाची

जय सवितर्गजमुख नगतनये ईश हरे ॥ भेदावलिमपनेतुं ध्याये
 ह्रलुहरे ॥ ध्रु० ॥ बुद्धिप्रेरक सवितुनः सिद्धं रूपं ॥ ध्याये ह्यधहत्
 श्रेष्ठं देवस्य च रूपम् ॥ प्राणेत्रियहृदबुद्धिप्रसिद्धागणरूपं ॥ रक्षति
 तस्माद्रूपपतिरिति विश्रुतरूपम् ॥ १ ॥ मानसमुखजहजातं यद्भासा
 रूपं ॥ भाति श्रुतिरिति देवी नगतनयारूपं ॥ एकादशसुखभासक-
 मीशस्य हि रूपं ॥ श्रुतिसिद्ध शंकर इति भवहारकरूपम् ॥ २ ॥ मानस-
 सुखदुःखानां हारकमजरूपम् ॥ हरिरिति वेदो ह्यवदत्सच्चित्सुखरूपम् ॥
 ईशायनेकनाम्नां भासक तद्रूपं ॥ सत्यं मम मनसि हि कुरु
 सच्चित्सुखरूपम् ॥ ३ ॥ जय सवितर्गज० ॥

१९० आरती दक्षिणामूर्तीची

जय जय दक्षिणमूर्ते वेदशिरोगते । नीराजयामि ते पदद्वये
 सत्कीर्ते । ध्रु० ॥ चिन्मुद्रितकरकमलं चितितद् विमलं । चित्तप्रेरक-

मीढे चिन्मात्रं ह्यकलं । चित्रक्रियमविकारं क्षालितनिजशमलं ।
शमलं ददातु नोऽसौ हृत्वाय सकलं ॥ १ ॥ कर्पूरमीरभासं कैलास-
निवास । स्वोद्धृत्या अवतीर्णं भूमां मृदुहास । दर्शनभात्रेण हृत्तस्वीय-
जनघ्रासं । वटवरुमूलनिवासं नैम्युद्धृतदासं ॥ २ ॥ मीन-व्याख्या-
प्रकटितपरतत्त्वं रिपुह । योगिजनप्रियमघहं हृत्तनतजनमोहं । तं
वासुदेवयतिरहमत्रिजमिव भवहं । वरे दक्षिणमूर्तिं यास्वितसन्देहम् ॥ ३ ॥

१९१ आरती दक्षिणामूर्तीची

भगवन्नमोस्तु तेऽगतये । दक्षिणामूर्तये स्वगतये ॥ ध्रु० ॥ सनका-
दीनां संदेह । हर्तुं जमाह सुदेहं । यस्तं हृत्तनतसंदोहं । साक्षाच्छंकरं
विदेहं ॥ (चाल) ॥ प्रणमामि हापितस्वमोहं । चिन्मुद्रितकरकमलं
दुस्तरभवसागरहरमाचार्यवर्चमुद्धृतये । तस्मै नमोऽस्तु सन्नतये ॥ १ ॥
मीनं यस्य व्याख्यातं । प्रवय-शिष्यमोहशमनं । वरिष्ठवेष्टितं युवानं ।
मुद्रां चिन्मयीं दधानं ॥ (चाल) ॥ अंगुष्ठतर्जनीयोगव्याजेन तु यो
जीवेश्वरपोरभेदमनयोरेवासुचयद्वि कलये । तं त्वां नमोस्तु जित-
कलये ॥ २ ॥ कैलासशशिने सोमं । भूमाववतीर्णं सोमं । दक्षिणमूर्तिं
प्रियसोम । वमह यन्दे धृतसोमं ॥ (चाल) ॥ यो भद्ररागमभि भक्तं,
कृपया रञ्जति शीघ्रं, संसृतिभीतिं हरति, प्रभाति करोमि सत्सतये
तस्मै साद्विद्यापतये ॥ ३ ॥ करनृतपुस्तकाचिन्मुद्रं । वन्दे देवं जितनिद्रं ।
भक्त्यावनार्थमस्तुतं । वाहनमाश्रितं सुभद्रं ॥ (चाल) ॥ भद्रं यति
भक्तिमद्भक्तो, यो निरालेशो, विद्याधीशो, निर्वानेशो, देवत्वस्मै
यतिपतय, नम आनाय महागणये ॥ ४ ॥ वैराग्यवैलसंतिष्ठ । पद्मा-
भक्तिवर्तिगुहं । पद्मदुद्रिष्टात्रनिहितं । विदोषमर्षये दीप्तं ॥ (चाल)
मोहध्यातहरादमुक्तः, हृद्भ्रमविलयः, संशयविलयः, कर्मप्रलयः, प्रभाति
तेऽर्पये रत्नगतये, दीपं सर्वतत्त्वगतये ॥ ५ ॥ शेनुष्येय दक्षिणास्या ।

अभिमुखमस्य मूर्तिरस्याः । संचितनाद्वीयस्याः । मुक्तिः सहापि
यन्नमस्या ॥ (चाल) ॥ संसारसागरोद्धर्त्री, स वासुदेवानन्दयतीदृधः,
साक्षाच्छंभुः, सुरमुनिवन्द्यो, दक्षिणामूर्तिरार्तिहृतये, सेव्यः श्रद्धया
सुगतये ॥ ६ ॥

१९२ आरती आचार्याची

जय जय शंकर भगवत्पूज्यपदाचार्य । आर्यवरार्तिव्यभिदं तेऽस्तु
जितानार्य ॥ १ ॥ त्यक्ते वैदिकधर्मेऽधर्मेतिमतिभिः । मतिभिर्निः
कृतिभिर्नैर्जैर्दुर्मतिभिः । व्याप्ते भारतवर्षे वर्षे सुमनोभिः । कृत ईशो
चोऽवातरदंशैः सुमनोभिः ॥ १ ॥ मंडनजयेन मंडनमकरोन्निजकीर्तैः ।
परकायावेशार्शनवर्णजैः । हर्ता जगत्श्रुतिर्दुरितघ्नैरार्तैः-। भेत्ता
ध्यानाद्भविदो यो निजसंभूतैः ॥ २ ॥ अरुणेनेव ध्याते विजिते
स्थलवेन । प्रागुद्भूजनेऽर्क इव प्रादुरभूयेन । प्रस्थानद्योतेन प्रभुणा
सुनयेन । विजितं द्वैततमस्तं वंदे विनयेन ॥ ३ ॥ श्रीपद्मपादवार्तिक-
कृतोदकहस्ता-। मलप्रमुलच्छात्रेणानंता विजिता । शिथिलीभूता
शृणुस्त्विरपि दृढतां नीता ॥ वाचां श्रोणीठास्थितिरपियेनोपात्ता ॥ ४ ॥
व्यर्त्तकृत् सती सति-सूक्ति यः स्वमुदे । सत्यवतीमुत्सूक्ति
यश्चाद्वैतविदे । चतुरो व्यधान्मठान्यो दिक्ष्वात्मनायभिदे । त वासुदेव-
दंष्ट्रपद्मत्रिजमिव वदे ॥ ५ ॥ जय जय शंकर भगवत्पूज्यपदाचार्य ।
आर्यवरार्तिव्यभिदं तेऽस्तु जितानार्य ॥

१९३ श्रीगुरुन्यासपीठदेवार्तिव्यं

जय जय सद्गुरुमूर्ते करुणामृतमूर्ते ॥

श्रीव्यास कृष्ण शंकर सच्चित्सुरमूर्ते

॥ १ ॥

- श्रीव्यासकृष्णशंकरभगवत्पूज्यपदं ।
 भूदृतनवजनसञ्जनवारकगुरुपादं ॥
 वेदपुराणसुगीतं प्रत्यग्रक्षपदं ॥
 दातारं आतारं वन्दे श्रुतिपादम् ॥ १ ॥
 आरागुरुं आराकविं आराशिवं वन्दे ॥
 धृतिसारं मतिसारं धीसारं वन्दे ॥
 श्रुतिपारं धीपारं परपादं वन्दे ॥
 शुद्धादितं हार्दं योषं तं वन्दे ॥ २ ॥
 भूभाराक्षसुतारं त्रिगुणात्मकरूपं ॥
 भूत्वा कलिप्रलक्षारकस्वांगं निजरूपं ॥
 योऽर्पयतीशो भजकं स्वसुरं निजरूपं ॥
 तं व्यासकृष्णगुरुं वन्दे शिवरूपम् ॥ ३ ॥
 वन्दे सनकचतुष्कं कपिलं गुरुमूर्तिम् ॥
 अथपमं दत्तात्रेयं शुकनारदमूर्तिम् ॥
 वन्देऽहं सर्वतनपंचकगुरुमूर्तिम् ॥
 तारय मां स्वात्मसुरं दर्शय हरं तूर्तिम् ॥ ४ ॥
 सुश्वेतफेगुदुर्पांसोजहभरतं च ॥
 रैवतमुदामंदर्वा वन्दे स्वमुखं च ॥
 द्रविडाचार्यं वन्दे गोविन्दपरं च ॥
 गौडपादविवरणगुरुरूपाचार्यं च ॥ ५ ॥
 सर्वप्रह्लादमुदित्वाचार्यान्तपि वन्दे ॥
 श्रीगुरुपरमगुरुन् परमेश्वरगुरुन्वन्दे ॥
 वन्दे परात्परान्गुरुगुरुगुरुण्वन्दे ॥
 अरिलप्रह्लादमुदितानिधिं शंस्तान्वन्दे ॥ ६ ॥

- आत्मानमन्तरात्मानं वन्दे सततम् ॥
 वन्दे परमात्मानं सर्वात्मसु तवम् ॥
 ब्रह्म परं वन्देऽहं देशिकद्वैतवत्तम् ॥
 दशदिक्पालकरूपं हृदिशि मेऽस्तु तवम् ॥ ७ ॥
 वन्दे सुभद्रर्षाठाधीशान्ब्रह्मेशान् ॥
 दिक्पालान्वसुरुद्रादित्यान्विश्वेशान् ॥
 यक्षान्भूतान्नागान् गन्धर्वाप्सरसान् ॥
 राश्विनिषितृकान्वन्दे भवस्याहं वरदान् ॥ ८ ॥
 स्कन्दं ऋषभं शूलं कालं च महान्तम् ॥
 दक्षदिगणांस्तं दुर्गां विष्णुं तम् ॥
 वन्दे स्वधां च मृत्युं रोगान्देहस्यान् ॥
 गणपतिमपञ्च मरुतो देवान् दिक्संस्थान् ॥ ९ ॥
 पृथिवीं गंगादिनदीः सप्तसमुद्रांश्च ॥
 वन्दे मेरुं च गदां त्रिशूलं वज्रं च ॥
 वन्दे शक्तिं दण्डं राहुं पाशं च ॥
 वन्दे चाद्रुशमेतत्सोमादीनां च ॥ १० ॥
 वन्दे गौतमभारद्वाजी ऋषिवर्यो ॥
 विश्वामित्रं कश्यपजमदग्नी चार्यो ॥
 वसिष्ठमग्निमरुन्धतिं सप्तर्षिं सभार्यम् ॥
 वन्देऽहं परममुदप्रदमुदवर्षाचार्यम् ॥ ११ ॥
 कौमार्यं मुमाल्लभ्यं वाराहं च नमो ॥
 वैष्णव्यं चामुण्डायै देव्यै च नमः ॥
 माहेश्वर्यं च नमः सत्यं सततं नमो ॥
 वेनायवयै देव्यै चारतु नमः ॥ १२ ॥

करवी सब वाढीक्षेत्री । रामकवीशाकरवी पाळी पूजारी ॥ ५ ॥
 आजानुवादु मूर्ति सुविशालचि छाती । ज्याची तो हा मीनी पसरनि
 सत्कीर्ति । व्यधिकशताब्दी सोढी वाढीवरि मूर्ति । तो संतत निवसो
 निजभक्तांच्या चित्ती ॥ ६ ॥

१९५ आरती श्रीदत्तार्ची

जय तत्त्वज्ञाननिदान । अनसूयात्रिनंदन । स्वल्पदपद्मावरुन ।
 पंचप्राण ओवाळीन ॥ ध्रु० ॥ करिं कृपा मायघापा । वारी सर्व पापा
 तापा । निजमार्ग करी सोपा । अनुकंपा पूर्ण करुन ॥ १ ॥ जें अत्यद्भुत
 तब रूप । तें ह्या चिर्ती आपो आप । राहो जें काम कोप । उपशमवी
 प्रगदून ॥ २ ॥ तपश्चर्या हे आमुची । त्वत्स्मृती नित्य होवो साची ।
 दुर्वासना मनाची नुठवी हेचि देई वान ॥ ३ ॥ गुण भावें तुझे गावे ।
 अनासक्तिने मी वागावें । सत्संगा आदरावें । मज द्यावें हें वरदान
 ॥ ४ ॥ अनुरक्ती त्वत्पदी ग्हावी । विषयी विरक्ति ग्हावी । कष्ट
 येतां धृति ग्हावी । सेवा करवी घे हातून ॥ ५ ॥ तार तत्सत्प्रज्ञा-
 र्पण । असो संपूर्णाचरण । दृढ धरुं तव चरण । न मला स्वदन्य
 शरण ॥ ६ ॥ जय तत्त्वज्ञाननिदान० ॥

१९६ आरती श्रीदत्तार्ची

(चाल—आम्हानरि कां सखे)

ओवाळूं आरती यतिपतिला । ध्रु० ॥ अत्रिसदनीं वनीं भिक्षुसे
 होठनी स्वांगनाप्रार्थनासाठीं विधिविष्णुहर कोटिरविभासुर आले
 ते पाळ झाले भले हे वयाला ॥ आरती यति० ॥ १ ॥ तो त्रिमू-
 र्त्यात्मक लोकसंरक्षक कर्ता हर्ता मर्ता दत्त भवभी हरी चित्तशुद्धी

करी वारि निजभजकभीती हरी तयाला ॥ आरती यति० ॥ २ ॥
 भिक्षु होवनि मठी वससि कुण्ठातटी संकटी देसि मिठी शेवटी
 भाविकां सेवकां वासुदेवा न कां हा न ये प्रत्यय न्याय कैसा हा
 बोला भला ॥ आरती यतिप० ॥ ३ ॥

१९७ आरती श्रीदत्ताची

(चाल—होयी सावधान० राग हमीर कल्याण)

ओवाळूं आरती । आतां विषयीं ठेवुनि उपरति दत्ति ठेवुं रती ॥ ध्रु० ॥
 निर्गुणरूपा दत्तात्रेया देहग्रयवाती ॥ वासनाष्टयुत वेदवुनी संवि-
 दीर्षां करुं आरती ॥ ओवाळूं० ॥ १ ॥ जीवें भावें ही करितां
 आरती रमली निजरूपें मती ॥ द्वैतध्वांता दृढपुनि निगुती भासली
 स्वयंज्योती० ॥ ओवाळूं ॥ २ ॥ सच्चिक्सुखमय वासुदेव हर्षुनि
 फरितां आरती ॥ परिपूर्णचि दे निजरूपधनतति ठेवुनी प्रीती
 ॥ ओवाळूं० ॥ ३ ॥

१९८ आरती श्रीदत्ताची

अनमूयानंदना तुज ओवाळूं आरती ।
 अनमूयानंदना मज निज चरणीं दे रती ॥ ध्रु० ॥
 सर्वात्मा नूं असोनि वससी वा माहुरीं ।
 निजदासा भेट द्यावा भिक्षा कोल्हापुरीं ।
 वससी वा विश्वावासा सहाद्रिगिरिवरी ॥ अनमूया० ॥ १ ॥
 निजभजका भेट देसी निजनामोधारणें ।
 कलिमार्जी पाहती तुज दत्ता या कारणें ।
 जाणुनि हें तुजपारां केलें म्यां गांधारणें ।
 निजचरणां दाविं याहुनि नच दुसरें मागणें ॥ अनमूया० ॥ २ ॥

यतिरूपा घेठनी तूं बससी कृष्णातटी ।
 निजदासा भेट द्याया जागृत तूं सद्गती ।
 प्रत्यक्ष गाणगापुरीं दिससी दासा मठी ।
 समजुनि हें वासुदेव तुज जोढी करपुटी ॥ अनसूया० ॥ ३ ॥
 करिसी तूं स्नान नित्य प्रेमें काशीपुरी ॥

१९९ आरती श्रीदत्ताची

जय जय दत्तात्रेया जय आत्मारामा ।
 वाढविसी तूं भक्ती देवनि निजमहिमा ॥ ध्रु० ॥
 नवविध भक्ती केवळ होय वशीकरण ।
 होवां प्रणयास्य गुणें वदवि तव चरण ॥
 क्षणभर न जाशी यास्तव सोडुनि भक्तजन ॥
 तूझ्या स्वातंत्र्याला खास असो नमन ॥ १ ॥
 संपदार्तादि नको आम्हा भुक्ति नको ॥
 प्रौढी गुरुत्वहि नको पूज्यपणादि नको ॥
 लोकोत्तरगुणगणयुत भगवान् चित्ति टिको ॥
 यासाठी हा जीव त्रिकरण तेंहि बिको ॥ २ ॥
 जय जय दत्तात्रेया जय आत्मारामा ॥
 वाढविसी तूं भक्ती देवनि निजमहिमा ॥

२०० आरती श्रीदत्ताची

(चाळ-सुंदरमुण०)

नीराजन ओवाळिन अत्रिभूमा । मयभंजन मनरजन जय
 दिगंबरा ॥ ध्रु० ॥ मयमार्जन नयदर्शन तूं कृपाकरा ॥ भववर्जन अघ-

भर्जन पाहि मां हरा ॥ पिशुनार्दन रिपुमर्दन अभयवरकरा ॥ दत्ता
मत्ता चित्ता भवहरणी तव चरणी धुव करुनी ठेविं सुरवरा ॥
नीराजन० ॥ १ ॥ कृष्णातटिं रम्य मठी वससि सुंदरा । जे संकटिं
वाहति मिठि देसि त्यां वरा । मी हिंपुटि झालों पोटीं भिवुनि संसारा ॥
सूर्वा रंका ह्या कां पाहसिना वाहसिना घावसिना सकलमलहरा ॥
नीराजन० ॥ २ ॥ दत्त सदा मत्तमदा हरुनि रक्षितो । त्यक्तमदा
व्यक्तपदा सतत दावितो । भक्त पदासक्त सदा वासुदेव तो ॥ तरि
कां सुमुखा न सुखा पावतसे कां हो असं व्हावे कसे बोल सुरकरा ॥
नीराजन० ॥ ३ ॥

२०१ आरती श्रीदत्ताची

करितों प्रेमे तुज नीराजन स्थिरबुनियां मन । दत्तात्रेया सद्गुरुवर्या
भावार्थेकरुन ॥ ध्रु० ॥ घरणीवर नर पीडित झाले भवरोगे सर्व ॥
कामक्रोधादिक रिपुवर्गे व्यापुनि सगर्व ॥ योग याग तप दान नेणती
असतांदि अपूर्व ॥ सुश्रमपणे निजभजने त्यासी बढरि जो शर्व ॥ १ ॥
अत्रिमुनीच्या सदनीं तीनी देव भुक्ते येती ॥ भिक्षुक होउनि जनसूये-
प्रति बोलति प्रथमूर्ता ॥ नम्र होउनी आम्हां प्रति या अन्न असें
बदती ॥ परिसुनि होउनि नम्र अन्न दे तंव ते शिशु होती ॥ २ ॥
दुर्वासाभिध मोनी जाहला अमुप्रमथेंद्र ॥ ब्रह्मदेव तो झाला पेंद्र तो-
उपेंद्र ॥ दत्तात्रय जो बीवनिद्र तो तारक योगींद्र ॥ वासुदेव यशरण
चितुनी हो निव्यातेंद्र ॥ ३ ॥ करितों प्रेमे तुज नीराजन स्थिरबुनियां
मन । दत्तात्रेया सद्गुरुवर्या भावार्थेकरुन ॥

२०२ आरती दत्ताची

आरति करुं भवदवदय भाविक निज भजकां । अनुकंपी जो
 उद्धरि नरहरि दत्तात्रय लोकां ॥ ध्रु० ॥ निज भजकांचा आमुचा
 साचा अससी कनवाळू ॥ तुजसम मंगलधामा परमा नेणोचि
 कृपाळू ॥ तूं अघहारक तारक कारक गणपाळू ॥ परम कृपाळू तूं
 स्नेहाळू तारिसि निजलोकां ॥ १ ॥ अत्रिमुनीच्या भावा मुलुनि
 होवनि तदधीन ॥ अनमूयेचे उदरीं जो धरी अवतार संपूर्ण ॥
 दत्तात्रेय यतीश्वर ऐसें मिरवी अमिधान ॥ वासुदेव यच्छरण चितुनी
 पावन करि लोकां ॥ २ ॥ आरति करुं भवदवदय भाविक निज
 भजका ॥ अनुकंपी जो उद्धरि नरहरि दत्तात्रय लोकां ॥

२०३ आरती दत्ताची

आरती दत्तात्रेया । ओवाळू तुझिया पायां । जय जय योगिवर्या ।
 करुणासिंधो गुरुराया ॥ ध्रु० ॥ अग्रीला घर देवोनी । गुणातीत तूं असोनी
 त्रिगुणात्मक तूं होवोनी । वारिसि भजकांची माया ॥ १ ॥ कृतवीर्यात्मज
 अर्जुन । भारें धरी तव चरण । योगर्द्धि त्या देऊन । केला पावन स्वां
 तथा ॥ २ ॥ प्रहर्दि धरितां पाद । त्याचा वारिसि खेद । यदुराजाचाही
 भेद । वारिसि वेदसुमेया ॥ ३ ॥ भाविक जो विष्णुदत्त । तव पर्दि
 ठेवी दृढ चित्त । त्या देशी अक्षय वित्त । अनियत्तगुणा तूं आर्या
 ॥ ४ ॥ सोदूनि भववैभव । जोदूनि भाववैभव । पर्दी रंगे वासुदेव ।
 त्यावरि करी वरी दया ॥ ५ ॥ आरती दत्तात्रेया । ओवाळू तुझिया
 पायां । जय जय योगिवर्या । करुणासिंधो गुरुराया ॥

२०४ उपनिषद् आरती

ईशावास्यमिदं भवता त्यक्तेनात्ममुखं नित्यं ॥ भुंजीयाद्यदिहा-
नित्यं नेक्षे कस्य स्विदसत्यं ॥ कुर्वन् वर्षशतं कर्मासक्तो जीवतु
चात्महनस्तु भ्रमं ॥ प्रयांतु कोऽपि समुच्चिनोतु कृत्यं कांक्षे ते पदं
हि सत्यं ॥ १ ॥ केनेपितं त्वदन्येन मन आधीक्ष धीशयेन ॥ भवता
करणकरणेन व्यापृतिरेषा संगेन ॥ घटतेऽविदितविदित पर ते उशन्
ह वै पर ॥ मेऽत्र तु पामर आद्य परात्पर शरण त्वमेव मे सत्यं ॥ २ ॥
यो हि सुकशाद्यैः पृष्टो ब्रह्मा देवानामीष्टे तत उदिता विस्पष्टा श्रेष्ठा
बद्धिद्या प्रेष्ठा ॥ ३ ॥ मित्येतदस्य रूपं शिक्षाभिष्टः कोशपरज्ञो यो वेत्ति ह्यः
स त्वं प्रत्यगभिष्टः सत्यज्ञानाद्यात्मासि हि तथ्यः ॥ ३ ॥ आत्मा धा
एतदीरसर्वं प्रज्ञानात्मा त्वमपूर्वं यं श्वेतकेतवे वेदपूर्वं आहणिरूपे
रुत्तमं यं त्वां जनको वैदेहो याज्ञवल्क्यतः श्रद्धयुक्तिसत्त्वां विनतो
नीराजयामि नित्यं श्रुतिशिरोरत्नैरिह सत्यं ॥ ४ ॥

२०५ आरती श्रीदत्ताची

जय मायामय कायलयपर यतिवर्या ॥ वाक्यान्वेष्ट्या भूयेया सच्चि-
स्सुखनिलया ॥ १ ॥ ज्याने पाहति ऐकवि जाणति हे हुंगती । कर्मे
करिती व्याला प्रज्ञानचि म्हणती । ब्रह्मादिक चेतनि चिति जें ब्रह्म-
वदती । तें प्रज्ञान ब्रह्मचि मयि तूं त्रयमूर्ती ॥ १ ॥ परिपूर्णात्मा
राहुनि जो विद्वन्मूर्ती । धीसाक्षित्वें स्फुरतो अहमिति व्या वदती ।
जो स्वत एव मुपूर्ण ब्रह्म जया म्हणती । तो मी ब्रह्म असें हें उरवा
मन्त्रिचर्ती ॥ २ ॥ सन्नामरूपवर्जित अद्वय एक सदा । जो व्या तद्वो-
लति जो श्रोत्यासचि वरदा । देहाद्यतीत व्याला त्वं म्हणति अनेदा ।
तो तूं गाहेस असें लक्षूं आनंदा ॥ ३ ॥ स्वप्रभ अपरोक्षत्वे हा असें
व्या वदती । अभिमानादि प्रत्यग् आत्मा जो म्हणती । जें दृश्य

जगत्तत्त्व ब्रह्म असें कथिती । तो हा आत्मा ब्रह्मचि तू देवज्योती
॥४॥ फिटले संशय तुटले हृदयभी सुटले । कर्मांधपाश हटले विटले
फलेश भले । एपले मृतिशोकादिक तू शिष्या कळलें । जेव्हा अद्वय
एक ब्रह्मज्ञानबलें ॥ ५ ॥ जय मायामय० ॥

२०६ आरती श्रीदत्ताची

आरति ओवाळू अनसूया-। तनया दत्तात्रेया ॥ आरति ओवाळू
॥ ध्रु० ॥ सर्वांतरिधे जें निजगूज । साक्षीभूतचि तेज । ससार-
वृक्षाचें आदिधीज । तो हा सद्गुरुराज । विरजब्रह्म जया म्हणति
तया । श्रीगुरुदत्तात्रेया ॥१॥ सात्त्विक हृदय हें आरती । निजकर्माच्या
बाती । विवेकस्नेहानें त्या निगुती । भिजयुनि ज्ञानज्योती । पाजळुनि
पेटयित्या । ओषान्नाया श्रीगुरुदत्तात्रेया ॥ २ ॥ आरति वजळीतां
ह्या पिता-। मध्ये तिळभर ध्वाता । बावहि नच मिळता दृश्यता ।
आलि निमेष न जाता । सोह प्रकाश हा हो सगया । श्रीगुरुदत्तात्रेया
॥ ३ ॥ प्रकाश आस्तीचा हा घोर । सबाह्य अभ्यंतर । भीतपण
हाचि अधकार । जालुनि झळके फार । बेगळा वासुदेव तेथुनिया ।
नोहे दत्तात्रेया ॥४॥ आरति ओवाळू अनसूया-। तनया दत्तात्रेया ॥

२०७ वेदान्तपरनीराजनम्

नीराजयामि तऽमाये दत्तात्रेयपदे अभये ॥ ध्रु० ॥

यस्मिन्शृणुप्रभालोका लोकोत्पादके न भाति ।

मासिततारको मृगाद्धो नार्को भासितोऽपि भाति ॥

(चाल) नत्वा महानुभ व त त्या । तिमिरवारण, दीप्तिकारण,
सोवितेक्षण, दीप दर्शयामि गतये नमस्ते साधूना पतये ॥नीरा०॥१॥

सोपाधिको यदालोको, नात्र स पावको विभाति ॥

लोकप्रकाशकोऽयमकोऽप्येको यत् नैव भाति ॥

(चाल-) अनुभात्येतमेव भातं । निखिलं जगति, श्रुतिरिति वदति, स्मृतिरपि च सती तस्मै नमोऽस्तु जितकलये ॥ नीरा० ॥२॥

ईदृश एव तव ब्रह्मन् हृद्वाद्मार्गातिगमहिमन् ॥

स्थप्रभ चारुमते भगवन्, दीपैःस्त्वैत्र किं भूमन् ॥

(चाल-) भक्त्याथाध्यमेयधामन्, जलधव आपो, स्वये दीपो, नृभिरिव तापोपशमोऽयमर्थ्यते हरये, तुभ्यं संसृतेररये ॥ नीरा० ॥३॥

न त्वं प्रवचनतो लभ्यस्त्वं न च मेधयापि लभ्यः ॥

बहुना श्रुतेन नो लभ्यस्त्वितरैर्योगिनं हि लभ्यः ॥

(चाल-) स त्वं लोकभक्तिलभ्यः । श्रुतिरिति वदति, स्मृतिरपि भवति, प्रमितिर्भवति, ह्येकान्तभक्तितमेवमभये, चेत्थं प्रार्थये सुगतये ॥ नी० ॥४॥

एषु त्वमेव भूतेषु स्थिरचरजङ्गमात्मकेषु ॥

गूढोऽस्यात्मा त्वं तेषु श्रेष्ठेषु चापि मानवेषु ॥

(चाल-) स्पष्टं प्रकाशसे नातः । सुक्ष्माग्र्यमतिः, संज्ञकवृत्ति, व्याप्ता वासुदेवद्वये, मदीये दीप्त एध्यमाये ॥ नीरा० ॥५॥

इति श्री० ५० प० श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं
वेदान्तपरनीराजनं संपूर्णम् ॥

२०८ आरती भोजनपात्राची (शिरोळ)

जय जय सद्गुरुभोजनपात्रा सुप्रवित्रा । नीरांजन दरशकरि
करि शुचि मम गात्रा ॥ ध्रु० ॥ मध्याह्नीं द्विजसदनीं श्रीगुरु येवोन ।
शिरोळग्रामीं कामीप्सितदाते अत्र । मागति वेढ्हां भोजनपात्र नसे
म्हणुन । ब्राह्मणि वदतां गुरु तुज घेती आदरुन ॥ १ ॥ प्रणवे

प्रोक्षुन विजवरि ओंकारा लिहून । भिक्षा करावया प्रभु सिद्धचि
 होऊन । राहति तेव्हां द्विजसति कण्ठेर वाढून । दे यावनालमय ती
 प्रेमभरें करून ॥ २ ॥ प्रसन्न होवन श्रीगुरु मिटक्या मारून । भुरकिति
 निजहस्ते ज्या अद्यापि न हवन । तृप्त करी तो भुरकुन तृप्तचि होऊन ।
 सर्वासि तृप्त करितो फौतुक दाऊन ॥ ३ ॥ तें तूं गुरुकरशाळाचिन्हित
 जें अससी । आठहि सिद्धी नवनिधि राखति तुजपार्शी । भजकाच्या
 तूं सर्वाहि कामा पुरवीसी । अमांत अन्नपूर्णा निवसे तुजपार्शी ॥ ४ ॥
 दारिद्र्यदुःखपीडारोगादिक हरिसी । भजकाचीं तूं यास्तव गुरु धरवतू
 घेसी । नित्य त्रिकाळ अर्चन वरदानहि देसी । हो वासुदेव यत्तिमति
 हृष्ट तुह्यापाशी ॥ जय जय० ॥ ५ ॥

२०९ आरती भैरवाची

इदमार्तिक्यं स्वीकुरु जय जय भैरव ते, मन्तुः प्रपदे नीराजय
 उत्तमकीर्ते ॥ १ ॥ वादें भिडतां विधि हरि शिव आला त्यांतें ।
 सुरपति अवमानी मग शिक्षाया त्यांतें ॥ देवें भैरव भिर्मुनि पञ्चम
 शीर्पातें । घामकरें तोडवुनी सोड म्हणे विधिते ॥ १ ॥ नंदन हें न बरें
 त्यां केलें करि शिरतें । दन्तुर घेवुनि भिक्षा करि जा तीर्थातें ॥ सत्वर
 बैकुंठी ये विष्वक्सेनातें । रगढी तृप्त करी हरि निज रवतें त्यातें ॥ २ ॥
 स्वच्छन्दें पे विधिशिर विष्वक्सेनातें । तीर्थी काशीमध्ये विष्वक्सेनातें ॥
 कृपा पडलें तेथें विधिशिर तें । तात्कालिक विश्वेशें वर दिधला त्यातें ॥ ३ ॥
 भैरवपूजेवांचुनि सफल न यात्रा ते । रक्षी क्षेत्रा जेथे पडलें विधि-
 शिर तें ॥ वन्य कपालविमोचन तारक तीर्थचि तें । स्यन्दयशःप्रवाह
 क्षेत्रप नमुं त्यातें ॥ ४ ॥

इति न० मू० प० प० श्रीमद्वासुदेवानन्दसरस्वतीविरचित

भैरवार्तिक्य समाप्तम् ॥

आरत्यानंतर प्रार्थना

२१० धांवा—(चाल-वाळा जो जो रे)

चद्धरिं गुरुराया । अनसूया-तनया दत्तात्रेया ॥ ध्रु० ॥ जो
अनसूयेच्या, भावाला भुलुनियां सुव झाला ॥ दत्तात्रेय अशा
नामाला मिरवी, वंच सुराला ॥ तो तूं मुनिवर्धा, निज पायां, स्मरतां
वारिसि माया ॥ १ ॥ जो माहूरपुरी जयन करी, सह्याद्रीचे शिखरी ॥
निवसे, गंगेचें स्नान करी, भिक्षा कोल्हापूरी ॥ स्मरतां दर्शन दे,
चारि भया, तो तूं आगमगेया ॥ २ ॥ तो. तूं वांझेसी, सुत देसी,
सौभाग्या वाढविसी ॥ मरतां प्रेतासी जीवविसी, सह्यदामा
वेसी । यास्तव वासुदेव तव पाया, धरि त्या तारी सद्गया ॥ ३ ॥
चद्धरिं गुरुराया० ॥

२११ गुरुस्तुति (गाणगापूर)

जो सत्य आहे परिपूर्ण आत्मा । जो नित्य राहे उदितप्रभात्मा ॥
ज्ञानें जयाच्या नर हो कृतार्थ । तो पूर्ण आनंद गुरु समर्थ ॥ १ ॥
अखंड आत्मा अविनाशि दत्त । तथा पदी लाविति जे स्वचित्त ॥
वित्तभ्रमा सोडिति ते कृतार्थ । तो पूर्ण आनंद गुरु समर्थ ॥ २ ॥
जो जागृतिस्वप्नसुषुप्तिसाक्षी । जो निर्विकारें सकलां निरोक्षी ।
चीक्षी परी व्यासि नसे निजार्थ । तो पूर्ण आनंद गुरु समर्थ ॥ ३ ॥
जळीं स्थळीं सर्वहि वस्तुमार्जी । व्यापूनि राहेचि तयासि राजी ॥
जो ठेवि भावें नर हो कृतार्थ । तो पूर्ण आनंद गुरु समर्थ ॥ ४ ॥
जें दृश्य तें रूप नसे जयार्थ । दृश्यांत राहे अविकारि ज्यार्थ ॥
स्वरूप तोचि अविनाशि अर्थ । तो पूर्ण आनंद गुरु समर्थ ॥ ५ ॥

दृश्यासि घेतां न च घेववें जें । स्वरूप तत्स्थ प्रभुचें स्वतेजें ॥
 स्वयें प्रकाशे जगिं जो परार्थ । तो पूर्ण आनंद गुरु समर्थ ॥ ६ ॥
 असोनि सर्वत्र गुरुप्रसादा-। बिना न लागे कष्टांहि खेदा ॥
 भेदाधि वार्ता करि जो अपार्थ । तो पूर्ण आनंद गुरु समर्थ ॥ ७ ॥
 अनन्यभावे भजतां अनन्य-। लभ्य प्रभू जो न च होयि अन्य ॥
 संन्यस्तसर्वेणतारणार्थ । तो पूर्ण आनंद गुरु समर्थ ॥ ८ ॥
 मागे तुकाराम तयासि दत्त । दे वासुदेवा करुनी निमित्त ॥
 हें स्तोत्र चिन्मात्रपदा समर्थ । द्याया हराया सकालाभ्यनर्थ ॥ ९ ॥
 गाणगापुरिं अठ्ठाशें सत्तावीस शकामधीं । उदेलें स्तोत्र हें आधिष्ठयाधि
 हारी हरी कुधी ॥ १० ॥
 इति श्री० प० प० श्रीबासुदेवानंदसरस्वतीविरचिता गुरुस्तुतिः ॥

मामिनीपदपदी (कर्नाटक वृत्त)

निर्गुणात्मक विश्वव्यापक । कलिमलांतक कालकंटक । धन्य सद्गुरु
 भक्तवत्सल दत्त अवधूता । सगुण होवनि पूर्ण करिशी । भक्तवांछा
 विमलतेजाऽऽ-। नंदमूर्ते नमः श्रीगुरुदत्त अवधूता ॥ १ ॥

२१२ श्रीगुरुकरुणाष्टक (कामदा वृत्त)

श्रीगुरो निराकार निर्गुणा, स्वामि सखिचक्षानंद कारणा ॥
 अद्वयाऽव्ययाऽनंत मानदा, हंसमानसा ते नमः सदा ॥ १ ॥
 भूतव्यावरी दैवते अतो, स्तब्ध जाहलीं देखुनी मती ॥
 कर्म कोणते धर्म आपला, हें कळावया जीव तापला ॥ २ ॥
 ज्ञान भक्ति वैराग्य सर्वया, सद्गुरुकृपेवांचुनी वृथा ॥
 बोलती असे थोर थोर जे, तारिले पदाच्या तुझ्या रजे ॥ ३ ॥

योगयागविद्याकलागती, मंत्र तंत्र ना सिद्धि पावती ॥
 सद्गुरुविणे याच कारणें, सद्गुरो तुला हाक मारणें ॥ ४ ॥
 घन्य सद्गुरु दत्तस्वामिया, भक्तसंकटीं दाविसी दया ॥
 तारिसी अनाथासि माविका, हे भवाब्धिच्या सूत्र नाविका ॥ ५ ॥
 जाहला असे व्यर्थ जन्म हा, निर्मिलीं यह पातकें महा ॥
 मायदृष्टिनें कोण पाळिल, तूंजवांचुनी कोण तारिल ॥ ६ ॥
 वर्णिलीं तुम्ही सत्कथानकें, नामधारकालागिं तारकें ॥
 शोधिती जनालागिं कामना, सिद्धि पावती सर्व कामना ॥ ७ ॥
 तूझिया कृपें मानमान्यता, होतसे जर्गी हें न अन्यथा ॥
 स्वाकृपाभितोद्वाराप्रती, कल्पवृक्ष मानूनि पूजिती ॥ ८ ॥
 श्रीगुरो तुझी मानवी तनू, हंसरूपिणी सिद्ध आसनु ॥
 दंडपात्र कापाय अंबर, अंतरीं वसो दे निरंतर ॥ ९ ॥
 देइ दर्शना हे कृपाकरा, तारिं विश्वनाथा कृपाकरा ॥
 पाठका सदा सौख्यसंपदा-युक्त पूर्वा हेतु कामदा ॥ १० ॥

उपेन्द्रवक्त्रा धृत्त

गुरो तुझी ही पदवारिधारा, ध्रुवो सदा कायिक दीप सारा ।
 सदैव माझे मन वाणि शुद्ध करो, तुझें नाम पवित्र सिद्ध ॥ १ ॥

२१३ श्रीदत्तप्रार्थना (कामदा छन्द)

व्यर्थ हृदि मी सांडुनी त्रपा । वाहतों तुला ज्या नये कृपा ॥
 रंक पापि मी तूं रमावती ॥ तें कशी मशीं होय सेगती ॥ १ ॥
 माझे अंगणीं घेवढा नसे । बांझमहिपिचें दूधही तसे ।
 वाळतें जरी दारि या मढे । धांवतें तुझें चिच रोकडें ॥ २ ॥

असतीच निंदा मंदंती । होति फावती तूज वा तरी ।
 जाहला न विद्यामद मला । फावती कशी होय वा तुला ॥ ३ ॥
 ताळिते जरी चोर हें शिर । घांवता तरी हो मुनीश्वर ।
 गांजिती जरी मूर सुंदरी । वाहतास तूं वा मला तरी ॥ ४ ॥
 वा दिवाळिचा ये जरी क्षण । ये त्वदागमा योग्य कारण ।
 राज्य असतां तूं पहावया । येसि वा नसें तें कपाळि या ॥ ५ ॥
 कमें माझिया आण घातली । वा तुल^१ तरी ती करी खुली ॥
 दीधल्या दिना येसि ना जरी । अर्पि सत्य सर्वस्व ते करी ॥ ६ ॥
 कामकाक हा त्वत्पदीं वसे । यास्तव तुझा आगम नसे ।
 भक्तमानसहंस शीघ्र या । कामकाक जाईल उडोनिया ॥ ७ ॥
 माझि आण दत्ता असे तुला । दाविं पाउला कीर्तनीं मला ।
 जेवनाविना मीन तळमळे । तुजविणें तसा येथ मी लोळे ॥ ८ ॥

२१४ श्रीदत्तदिनचर्या

अनसूयानर्भरत्न अवधूत दिगंबर ॥
 त्रिमूर्ति जो योगिवर अत्रिपुत्र महेश्वर ॥ १ ॥
 कधी योगी कधी भोगी कधी नम्र पिशाचसा ॥
 काशीमधें स्नान करी ध्यान तें गाणगापुरी ॥ २ ॥
 कुरुक्षेत्री आचमन धोपेश्वरी विलेपन ॥
 संध्या करी कन्दाटांत भिक्षा कोल्हापुरांत जो ॥ ३ ॥
 भिक्षा सारापुरी सारी पदरींत सुगंधि ये ॥
 असी फेरी नित्य करी संध्या पश्चिमसागरी ॥ ४ ॥
 वसे सह्याद्रिशिखरीं निजे जो माहुरीपुरी ॥
 स्मरतां भेट दे दत्त तो चिचगत सर्वदा ॥ ५ ॥

२१५ श्रीदत्ताष्टक

बोधकवृत्त तुझे यश गाया । बोधकरा रुचतें गुरुराया ।
 साधक बाधक कांहिच नेणे । साधकना मज सत्वर देणे ॥१॥
 बोधक हे कविता अखिलार्ते । बोधक तूं करि तादृश ईते ।
 प्रेरक नाही तरी मग आशा । मोक्षक केवळ खास परेशा ॥२॥
 अत्रिसुता अजिता भगवता । तूं त्रिगुणात्मक तारक दत्ता ।
 तारि मला विमला जनतूया-। पुत्र पवित्रचरित्र सुगेया ॥३॥
 तूं सकलात्मक शोक निवारी । तूं मन दोष अशेष निवारी ॥
 तूं भस्वारिधिपासुनि तारो । तूं परमार्थद एक मवारी ॥४॥
 कोण दयाळु नसे सम दाता । तूं शमवी मम वंचल चित्ता ।
 आजि तुझ्या पदि ठेवुनि माथा । प्रार्थितसें अजि तारि

अनाथा ॥५॥

पापि जरी परि नाम तुझे मी । गाव असें मग पापि कसा मी ।
 नाम न वारिल पातक ऐसें । कोण करील किं पातक तैसें ॥ ६ ॥
 हें समजूनि मंदंर घीर । नामि तुझ्या धरि होवुनि शूर ।
 कुंजरशौचवदन्य उपाय । नाम समूळचि वारि अपाय ॥ ७ ॥
 काय बद्ध घडलें किति पाप । अक्षय देयिल जें बहु त्राप ।
 आसुर जो निजरूपाचि चोरी । सर्व तयावरि ये अघ भारी ॥८॥
 हें समजूनचि बोलत वामु देव सरस्वति जोवरि सासु ।
 तोंवरि गावु मुनामचि तूझे । वारि शिरोगत पातक ओझे ॥९॥

इति० दत्ताष्टक ॥

२१६ श्रीगंगाएकम् ॥

न जाणे मी धर्मा न च विहित कर्मा अवगमा ॥
 न जाणे मी शर्मा न च विहित आधार मदिमा ॥
 बुकर्मासी कामाबुलित कृतकर्माचि सुभगे ।
 मला तारी गंगे सकलभयभंगे त्रिपथगे ॥ १ ॥
 न केव्हांही येथे सुकृतल्य संपादित असे ।
 न पूर्वीचें काही सुकृत पदरी भासत असे ॥
 पुढेही श्रेयाची गति न च दिसे खास मज गे ।
 मला तारी गंगे सकलभयभंगे त्रिपथगे ॥ २ ॥
 न साधूच्या संगा क्षणभरि परी भक्ति न करी ।
 सुवीर्याक्षेत्राची पदवि परवी ती हि न धरी ॥
 न देवाचे द्वारी क्षणभर ठरे देवि सुभगे ।
 मला तारी गंगे सकलभयभंगे त्रिपथगे ॥ ३ ॥
 न केने बैसोनी श्रृणभरि पुराणश्रवणही ।
 बुकर्माच्या गोष्टी करुनि यय नेतें सकलही ॥
 करा बाली नेणें हरिभजन तेही न सुभगे ।
 मला तारी गंगे सकलभयभंगे त्रिपथगे ॥ ४ ॥
 असा हा मी पापी शरण तुज आलों हरिसुते ।
 तुं या वारी पापा शमवि मम तापा सुरमुते ॥
 तुज हाती घेतां मग मजसि कांहीच न लगे ।
 मला तारी गंगे सकलभयभंगे त्रिपथगे ॥ ५ ॥
 महापापी नृपचा अमृतजलपानेंचि तरले ।
 सुकृत स्नानें गेले उपरि न च वेही उतरले ॥
 असे मी ऐकोनी अयि शरण आलोंचि तुज गे ।
 मला तारी गंगे सकलभयभंगे त्रिपथगे ॥ ६ ॥

त्रितापघ्नी ऐसें निजविरुद्ध तूं पाळि सद्ये ।
त्रितापघ्नी ऐसें यशहि तव सांभाळि सुनये ॥

अये योगिध्येये निगमगणगेये श्रितमगे ।

मला तारीं गंगे सकलभयभंगे त्रिपथगे

॥७॥

महापापी नेले अससि जरि उद्धारुनि परे ।

तयाहूनि श्रेष्ठा अजि मग आई उद्धरि यों ॥

तरीच प्रख्याती करिशि जगतीमाजि सुभगे ।

मला तारीं गंगे सकलभयभंगे त्रिपथगे

॥८॥

इति० ५०५० श्रीवानुदेवानंदसरस्वतीविरचितं श्रीगंगाष्टकं संपूर्णम् ॥

श्रीमत्सौभाग्यसुन्दरीस्तोत्रम् ॥

सौभाग्यसुन्दरि, गौरि, दौर्भाग्य नाशें वारीं ॥ ध्रु० ॥

जसि शंकर तुजवरि प्रीति ठेवितो सन्तव चित्ती ॥

मत्पती मजवरि प्रीती तसि ठेवो सन्तव सुमती ॥

॥ चा० ॥ सौभाग्यसुन्दरि-गौरी, गिरिधरशंकरजारी ॥

परिहरी दुःखें सारीं मज धरीं स्वकरीं गौरी ॥ १ ॥

मम भर्ता वल्लभ होयी ऐसा तूं मज वर देयीं ॥

सौभाग्य अक्षय देयीं रूपही उत्तम देयीं ।

देयीं भाग्यहि देयीं पुत्र पौत्र उत्तम देयीं ॥

(पुत्र पौत्र उत्तम देयीं) धनधान्य अक्षय देयीं—

सर्व काम दे ईश्वरी ॥ २ ॥

बदली अरुन्धती ऐसी ख्यातयाख्य भृगुपत्नीसी ॥
 मग ख्याती आचरे तीसी फळ आलें यास्तव ऐसी ॥
 भाव ठेबुनि निज मानसों, जी नारी प्रार्थी तीसी ॥
 सौभाग्य सुन्दरि गूडी होयिल हें मनि निर्धारि ॥ ३ ॥
 दौर्भाग्य माझे वारी, सौभाग्यसुन्दरि गोरि, दीर्भाग्य माझे वारी ॥
 इति० ब्र० भू० प० प० श्रीमद्भगवद्गीतासुन्दरस्वटीयतिविरचितं
 सौभाग्यसुन्दरीस्तोत्रम् ॥

२१८ श्रीरेणुकास्तोत्रम्

नमस्ते रेणुके देवि भाविक्रमीष्टकामदे ।
 परिरक्षी सदा मातें माते तूं सर्व वारिणी ॥ १ ॥
 नेणें तुझें अर्चन मी नेणें मंत्र जपादिहि ।
 पुण्यही पदरीं नाहीं नाहीं भक्ति तुझ्या पदीं ॥ २ ॥
 मी जरी आळसी मंद तरी त्वत्कृतपूर्यज ।
 पूर्यजांच्या सुपुण्यानें पदरीं धरिं तू मला ॥ ३ ॥
 वारी पाप हरी ताप दुःखापरी हरी वरे ।
 पळोत भीति घेऊनी शत्रू दाहि दिशा शिवे ॥ ४ ॥
 मिळो सर्वत्र विजय विजया तूंचि कामदा ।
 निवास करिं तूं माझे हृदयीं देवि हृदये ॥ ५ ॥
 डोळां भरो रूप तुझें मुरलीं नाम सदा वसो ।
 तुझें ह्या हृदयीं पादपद्म राहो निरंतर ॥ ६ ॥
 विश्वोत्पत्तिस्थितिलया करिशी तूं जगन्मये ।
 तूं मोहवूनि ह्या जीवां संसारीं ठेविशी सदा ॥ ७ ॥

पदा तुझ्या भजति जे त्यांची हरिसि आपदा ॥
 सदाश्रिते जाणुनि हें पदलों मी तुझ्यापुढे ॥ ८ ॥
 प्रसाद करि तुं माते मातापुरनिवासिनि ।
 धरुनीया निजकरी अपराध क्षमा करी ॥ ९ ॥
 इति श्री० प० प० श्रीवासुदेवानंदसरस्वतीभिरचित
 रेणुकास्तोत्रं संपूर्णम् ॥

२१९ श्रीत्रिपुरान्तकस्तोत्रम् (हावन्नर)

चापत्रयानें अति तापलों शिवा । विभाति काठें न मिळें उभाधवा ॥
 भवाधिनाथा तव पाद हे हरा । तारी मला तू त्रिपुरांतकेश्वरा ॥ १ ॥
 हा कामरुद्धलोभदवाग्नि पेटला । तच्छातिकर्ता मजला न भेटला ॥
 दयाघना हा निववी महेश्वरा । तारी मला तू त्रिपुरान्तकेश्वरा ॥ २ ॥
 देवा अहंता ममता पिसाळल्या । ह्या शाकिनी डागिनि जंगि झोंबल्या ।
 हा लोभ वेताळ गिळेरु की मला । तारी मला तू त्रिपुरा-ंतकेश्वरा ॥ ३ ॥
 नको नको हा भवजाच साच तूं । विमुक्तिहेतु वर काढि हात तूं ॥
 धरुनि माझा सदया उमेश्वरा । तारी मला तू त्रिपुरान्तकेश्वरा ॥ ४ ॥
 मी पातकी केवळ युद्धिमद हा । महामति तूंवि उदार पाप हा ।
 माझ्या शिरी तूं धरि हात शकरा । तारी मला तू त्रिपुरान्तकेश्वरा ॥ ५ ॥

(सायकाळी)

२२० नित्यभजनक्रम (पंचपदी)

पद गणपतीचें. ताल दादरा.

(चाळ—भज भज भव जलधि माजी)

जय जय भजवदन भदनकोटिसुपुमधामन ॥ ध्रु० ॥ हिमना-
 स्त्रो.. २१

जावनय विनय ॥ हिमकरघर सदयहृदय ॥ हतसुररिपुनिचय अभय-
 यरदशय सुधामन् ॥ १ ॥ चित्त करुनि भक्ति विमल ॥ चितिति तव
 पादकमल, विघ्न हरुनि त्यांसि सकल ॥ काम देसि भूमन् ॥ २ ॥ वक्र
 तुंड चंडकिरण ॥ चक्रमसुर वरद शरण ॥ शक्रमुखध्यातचरण ॥
 शरणदाधिपहिमन् ॥ ३ ॥ जे सर्वारंभि आधि ॥ आठविती तुज
 तदाधि ॥ वारिसि तू सुरगणाधिपाधिपा महारमन् ॥ ४ ॥ वासुदेव-
 चित्तरमण, भाविकनिजभक्तशरण ॥ करुणाकर पूज्यचरण विघ्न-
 हरणभूमन् ॥ ५ ॥ जय जय गजवदन ॥

२२१ श्रीसरस्वतीचें ध्यान

दोर्मिर्युक्ता चतुर्भिः स्फटिकमणिमयीमक्षमालां दधाना । हस्ते-
 नैकेन पद्मं सितमपि च शुक्रं पुस्तकं चापरेण ॥ या सा हुंदेंदुशंख-
 रफटिकमणिनिभा भासमाना समाना । सा मे वाग्देवतेयं निवसतु
 वदने सर्वदा सुप्रसन्ना ॥ १ ॥

२२२ पद सरस्वतीचें (चाल—वैशाख मास ०)

देवो मति जी सद्रति ती सरस्वती ॥ भुवि गात्री जिघी कीर्ति
 तीच भारती ॥ ४ ॥ चिन्मय तूं वादमय तूं अससि भारती ॥
 करविसि तूं वदविसि तूं जगद्रति ॥ १ ॥ ये घाउनि स्तुति परिसुनि
 भो सरस्वती ॥ मति देउनि जाड्य हरुनि तारि भारती ॥ २ ॥

२२३ अंभंग

चिंतू दत्तात्रेया अनसूयावनया ॥ श्रुतिगणगेया ध्येया वंद्या ॥ १ ॥
 वराभयकर सिद्धासनावर ॥ वसे निरंतर सुरवर्य ॥ २ ॥ जो खेचरी

मुद्रा लावी सोढी तंद्रा ॥ सदा योगनिद्रा मुद्रायुक्त ॥ ३ ॥ प्रफुल्ल-
लोचन मुहास्यवदन ॥ दयेचें सदन मनमोहन ॥ ४ ॥ स्मरता जो
भक्तां, भेटे वासुदेव ॥ स्वचित्ती सदैव भावें चित्ती ॥ ५ ॥

२२४ अंभंग

तुंचि जीबलगा सखा माझा सगा ॥ दत्ता मज कां गा झुगारिसी
॥ १ ॥ झुगारिसी तरी ब्रह्मांडाबाहेरी ॥ झुगारी ना तरी धरी पोटी
॥ २ ॥ पोटीचें जें धाळ वेढें हो ओंगळ ॥ माथ परियाळ करी
लोकीं ॥ ३ ॥ लोकीं दत्ता ख्यात आमुचा तू वात ॥ मी वा तुझा
पोत हात धरी ॥ ४ ॥ धरी वासुदेवा करों दत्तदेवा ॥ जरी तव सेवा
भावा नेणें ॥ ५ ॥

२२५ अंभंग

आतां घाटे लाज किती पाहूं तूज ॥ वपेक्षिसी मज आज तूं कां
॥ १ ॥ तूं कारणभूत अससी अनंत ॥ होई साता अंत अंतरतां ॥ २ ॥
मरतां मी येसी मग कासयासी ये या समयासी सोढी सर्व ॥ ३ ॥
सर्व तुझेसाठीं सोडुनि हिंपुटी ॥ येतां न शेषटीं पोटीं धरिसी ॥ ४ ॥
धरिसी काठेण्य जरी तूं धरेण्य ॥ वा तुझे कारुण्य पुण्य लोपे ॥ ५ ॥
क्षोपेमाजी आतां न जायी तूं दत्ता ॥ वासुदेव भक्ता युक्त पाही ॥ ६ ॥

२२६ अंभंग

पाही मजकडे वाषा घेई कडे ॥ बालक मी वेढें रडे पूढें ॥ १ ॥
पुढें आड येतां भुकेनें रहतां ॥ निजबाळा माता लाथा दे कीं ॥ २ ॥
लाथा दे कीं हाण परि धरी चरण ॥ मज तूजवीण कोण त्राता

॥ ३ ॥ त्राता तूचि एक मी वा तुझा लेक ॥ तू माय जनक एक
दत्ता ॥ ४ ॥ दत्ता माता पिता विभिन्न असता ॥ न दे जरी माता
पिता देई ॥ ५ ॥ वासुदेवा आता तूचि माता पिता ॥ त्वा इष्ट न
देता दाता कोण ॥ ६ ॥

२२७ अभंग

कोण या जगाचा करी परिपाठ ॥ होऊनि कनवाल काळत्रयी
॥ १ ॥ काळत्रयी मान्य असा न वदान्य ॥ तुजविण अन्य घन्य
दत्ता ॥ २ ॥ दत्ताऽभय तूचि माठरी विश्वाची ॥ का वासुदेवाची
पत्नी करिती ॥ ३ ॥

२२८ अभंग

करिती का आता हयगय दत्ता । पदी ठेवी माथा नाथा भेट ॥ १ ॥
भेटसी स्मरता ह्या वचना आता ॥ बाधा नाणी दत्ता आता न
नीज ॥ २ ॥ निजशीं कीं माहुरीं सहगिरीवरी ॥ वससी काशीपुरी
न्हाशी कीं तू ॥ ३ ॥ कीं तू गाणगापुरीं करिधी ध्यान हरी ॥ किंवा
कुरुक्षेत्रीं आचमन ॥ ४ ॥ मन हो माझे भ्रात कीं तू कहाडात ॥
सध्यावदनात गुवळासी ॥ ५ ॥ तळासि न तूही लागे वासुदेवा ॥
कोण तुझ्या भावा जाणे दत्ता ॥ ६ ॥

२२९ अभंग

दत्ता घोषेश्वरीं करिती कीं अगीं ॥ भस्मलेप वेगी का न येती
॥ १ ॥ न येती भिक्षेसी गुतूनिया दत्ता । कोल्हापुरीं आता ताता कीं
तू ॥ २ ॥ कीं तू पढरीधी सुगंधी हुगसी ॥ पाचाळीं मुक्तीसी

बससी की ॥ ३ ॥ बससी पश्चिमसागरी निकाम ॥ वासुदेव नाम
चेतां दत्ता ॥ ४ ॥

२३० अंग

दत्ता कार्तवीर्य अर्जुन ये वेत्तां ॥ आला की यदूला पादिला की
॥ १ ॥ की अलकर्मक की ये नित्ययुक्त ॥ प्रह्लाद जो मुक्त सक्त पदी
॥ २ ॥ पदी आयुराजा पडे की या तुझ्या ॥ विष्णुदत्त द्विजा भेटसी
की ॥ ३ ॥ किंवा भार्गवराम पातला सुधाम ॥ सोमकांत नाम राजा
ये की ॥ ४ ॥ की अनघा पूसे कोठे जातां असे ॥ दुःशकुन ऐसे
मानसी की ॥ ५ ॥ की दुर्दैव माझे आह पुढे आले ॥ म्हणोनी न
केले आगमन ॥ ६ ॥ पुरे हा संशय न होय निश्चय ॥ वासुदेव पाय
चिंती तुझे ॥ ७ ॥

२३१ अंग

तुझे तुजे भक्त करिती जरी धांवा । अवतार व्यावा देवा तुजा
॥ १ ॥ तुजा अवतार धराया वहीर । लगेले करीकार सायनाथा ॥ २ ॥
नाथा दुष्कर याच्या करीन म्हणून । भीसी तरिमी न आन मार्गे ॥ ३ ॥
न मार्गे बैकुंठ तुझी ती मिरास । तिची न आम्हांस खास आस
॥ ४ ॥ आस रिद्धि सिद्धी चतुर्मुक्तीची न । मी तुम्हांवरून ओवाळी
द्या ॥ ५ ॥ द्या हो ब्रह्मलोकाचाहि नको वार्ता । घेंधुचा सो घांटा
कासया वा ॥ ६ ॥ वापा तुं समर्थ मग मो किमर्थ । दुसऱ्याचा अर्थ
व्यर्थ मागूं ॥ ७ ॥ मागूं तेचि घन दे तुझे दर्शन । वासुदेवा आन घन
सको ॥ ८ ॥

२३२ मजन

कृष्णातिरिच्या वसणाऱ्या । ये औदुबरीं वसणाऱ्या ॥ ध्रु० ॥
 काशायार घेणाऱ्या । पारिं पादुका घालणाऱ्या ॥ १ ॥ भस्मो-
 प्दूलन करणाऱ्या । दढकमडलु घेणाऱ्या ॥ २ ॥ स्वभक्तसंगे अस
 णाऱ्या ॥ भक्ताभीप्सित करणाऱ्या ॥ ३ ॥ स्मरता दर्शन देणाऱ्या
 वासुदेवाच्या कैवाऱ्या ॥ ४ ॥ कृष्णातिरिच्या० ॥

२३३ अभग

नको देवू मज तू देवा ॥ त्रिभुवनाच्या चमवा ॥ १ ॥ भव हरीना
 त्या कोण ॥ व्यर्थ मागे द्याया शीण ॥ २ ॥ शीण जन्मजन्मावरीचा
 घाती लोभ धरू त्याचा ॥ ३ ॥ त्या चालू इच्छी पदा ॥ मज दावी
 ते गोविंदा ॥ ४ ॥ गोविंदा तुझ्या पदा ॥ वासुदेवा दे सानदा ॥ ५ ॥

२३४ अभग

नदन ओ अनसूयेचा ॥ तो तू केशवा आमुचा ॥ १ ॥ आमुचा
 तू गृहणो जरी ॥ भेट ना न देसी हरी ॥ २ ॥ हरी माझी अतर्क्या
 पद दावी तुझे नाथा ॥ ३ ॥ नाथा आले काढूती ॥ कळकळसी
 न का बिची ॥ ४ ॥ का थिचो न ये दया ॥ वासुदेवाची गुरुराया
 ॥ ५ ॥

२३५ अभग

गुरुगया दत्ता तुन मित्री आतां ॥ वाहू ठरावठा भक्तापारा ॥ १ ॥
 भक्ताऽऽपार होसी तरी का आम्हासी ॥ भेट तू न देसी सच्छटीं हा
 ॥ २ ॥ हा वेळो हा गळा वाळला हा डोळा ॥ ठाठला कपाळा तू

न येतां ॥३॥ तू न येतां आतां हसती दुर्जन ॥ हे कोणा लोलन
दयाघना ॥ ४ ॥ दयाघना दत्ता असें विनवितां ॥ वासुदेव चित्ता
इष्ट करी ॥ ५ ॥

२३६ अभंग

ये वा ये वा वापा दत्ता ॥ चित्तासनीं वैसे आतां ॥ १ ॥
आतां स्वागमन झाले ॥ घालें माझे मन भले ॥ २ ॥
भलेपण मज दिलें ॥ प्रेमलोट पाझरले ॥ ३ ॥
झरलें जें माझे अंग ॥ तव काजीं हो सुरंग ॥ ४ ॥
रंगला हा वासुदेव ॥ तव पर्दीं ठेवुनी भाव ॥ ५ ॥

२३७ अभंग

भाव भक्ति अंगी उठे ॥ प्रेमभरे कंठ दाटे ॥ १ ॥
दाटे प्रेमाश्रु लोचनीं ॥ रोम राहे उभाखुनी ॥ २ ॥
उठोनियां आर्लिंगायां ॥ आता जाता न ये पाया ॥ ३ ॥
पाया पडुनी स्तवूं जरी ॥ तयी शब्द नुमटे हरि ॥ ४ ॥
हरिलें त्वां देहभान ॥ आतां कोणा करूं नमन ॥ ५ ॥
मन इत्तरूप होता ॥ वासुदेवी ये धन्यता ॥ ६ ॥

२३८ अभंग

दत्ता ये धांवूनि धांवूनि ॥ माझा धांवा परिसूनि ॥ १ ॥
मनोरथावरि बैसूनि नेसोनि ॥ दिग्वसनाते महामुनी ॥ २ ॥
अंगी विभूति चर्चूनि चर्चूनि ॥ दंडकमडलु घेउनी ॥ ३ ॥
कृपाकटाक्ष पाहूनी सावरुनि ॥ वासुदेवा करि धरुनी ॥ ४ ॥

वारंचीं पदे व अभंग

२४३ रविवार

पद—(चाळ—मळा शांति मुनि०) ताल—शंपा

नमो ज्योतिरात्मन् नमो द्वादशात्मन् ॥ नमोऽस्त्वर्यमन्नशुधामन्
॥ १ ॥ लोकनयनो भवान् लोकशमनो गुमान् लोकदीपो महान्
लोकभास्वान् ॥ लोककर्ताऽघहा लोकभर्ताऽकहा लोकहर्ता-
ऽऽर्तिहा त्वं महात्मन् ॥ १ ॥ पोषणाद्योऽस्य पूषेकचारी यमः
संयमात्तूर्य इह सूरिवेद्यः ॥ रश्मिरससंयमाद्वापि सवितार्यना
दर्शयतु मेऽयनं सोऽपि भास्वान् ॥ २ ॥ सर्वकर्माणि विद्वान्मद्गो-
ष्ठमन् वारयाग्ने नय स्वार्थभुज्यै ॥ स्वेन सुपथा कथान्यस्य नास्तिव-
त्तथा मे गतिर्न च नमस्तेऽस्तु भूमन् ॥ ३ ॥

२४४ अभंग

तेजे जाळी घळी तम ॥ अंशुमाळी तेजोधाम	॥ १ ॥
जो तमय कश्यपाचा ॥ सूर्यराजा जो द्विजांचा	॥ २ ॥
यदुदयी शंभू हात ॥ जोडी तथा जोडूं हात	॥ ३ ॥
कर्मसाक्षी जो जगंवीक्षी ॥ धर्म रक्षी भक्षी पापा	॥ ४ ॥
हिरण्मयपात्र झांकी ॥ सत्यमुख तें उघडी की	॥ ५ ॥
कल्याणतम तें रूप ॥ मग पाहूं आपोआप	॥ ६ ॥
पूषादेवि मंडवि जो तूं ॥ तो हा पुरुष मी जाण तूं	॥ ७ ॥

मजन

॥ जय जय भास्कर-पाहि दिवाकर ॥

२४५ सोमवार

पद—(चाल-मला शातमुनि) ताल शंषा

नमस्ते पुरारे नमस्तेऽसुरारे ॥ नमस्ते स्मरारेऽध्वरे ॥ १० ॥
 पंचवक्त्रो भवो यस्त्रिनेत्रो धवो हैमवत्याऽनवोऽमेयभावः ॥ सोम-
 सूर्याग्निदृक् सोपतिलकोऽतिदृक् सोमईशोऽसि स त्वं भवारे ॥ १ ॥
 लोककर्ता विभुर्लोकहर्ता प्रभुर्लोकविपदंतको यो हि शंभुः ॥ स त्व-
 मज्ज शंकरस्त्रीधरोऽभयकरः स्वाभिताभीष्टकर उग्रमूर्ते ॥ २ ॥ त्वं
 भिषक्तम इति भुतिगिरा मे मतिर्निश्चिता त्वां प्रति प्रार्थयन्ती ॥ यो
 हि भवर्तुजोऽनन्यलब्धीपथं देहवाधं नमस्ते भवारे ॥ ३ ॥ नमस्ते
 पुरारे ॥

२४६ अभंग

तव कोपा बंदूं रुद्रा । तव वाश बंदूं भद्रा	॥१॥
तव पाशा बंदूं भीमा । तव बाहु बंदूं सोमा	॥२॥
शिव होवो थाण तुझा । शिव होवो चाण तुझा	॥३॥
शरण्या शिव होवो ते । नित्य रक्षी यांदी मजें	॥४॥
पापघ्नी शिव तनु तुझी । गिरिशा ती प्रावी माझी	॥५॥
परिवाशसह आम्हांते । रुद्र राखो शस्त्रांते	॥६॥
तव महिमा वामुदेवा । वर्गे को सदाशिव	॥७॥

भजन

॥ शिवहर शंकर धूर्जटे-शिवहर शंकर धूर्जटे ॥

२४७ मंगळार

(पद—ताल-झपा)

उदो देवि तुझा उदो देवि तुझा । असो गोधळ पाहि माझा ॥ ध्रु० ॥ आदि माये तुवां हा प्रसाद दिला । निवृत्ति वधू आजि मजला । लाघली आजि वरा, हर्ष झाला दारा । बालुं गोधळ आतां शीघ्र तूझा ॥ १ ॥ हा निगम संतळ वाजवुनि केवळ ॥ लोक मिळवुनिया येथ सवळ ॥ स्वात्मज्योति बरी दिवटी यतनी करी ॥ नाचूं येथे पुढे आजि तूझ्या ॥ २ ॥ काममहिषाचिया वळिसि घेई, दयाब्धे ॥ तूझ्या वंदु ह्या देवि पाया ॥ आजिचा सुदिन हा मंगळचि होय हा । आली अंगीं महामाय माझ्या ॥ ३ ॥ घन्य हे माझी आजि मज पावली ॥ नवस चेन्ननि भली वृत्त झाली ॥ चिन्मयी ती कुलस्वामिनी केवळ ॥ वासुदेवा विमल बोध दे जी ॥ ४ ॥ उदो देवि तूझा० ॥

२४८ अभंग

स्मरुं अधिकेला महेशमहिला ॥ अवितर्क्यलीला मला पहा ॥ १ ॥ नमूं आदिमाये अये शंभुजाये ॥ त्वरें धावत ये तूं ये वेळां ॥ २ ॥ कामक्रोध शुंभनिशुंभ माजले ॥ आम्हा गाजियेले धावे पावे ॥ ३ ॥ लोभरक्तग्रीज संहारी तो आज ॥ न दिसे प्राता मज तुजवीण ॥ ४ ॥ चंडगुंड मदमत्सर हे खेद ॥ देतो शिरच्छेद करो गावा ॥ ५ ॥ अहंकार धूम्रनेत्र खाऊं आला ॥ मारी त्वरें याला मूढासहित ॥ ६ ॥ दानी प्रतिपत्नी चामुदेवा रशी ॥ कृपेनें निरीक्षी साक्षीभूतें ॥ ७ ॥

भजन

॥ जयजय भगवति दुर्गेदेवी । मजवरी कृपाट्टी ठेवी ॥

२४९ बुधवार

पद—(चाल आता रामपायीं मना) शंषा

विदा सविदा ठान् विशून्यानपि स्वान् । लाति गृह्णात्यवतु विद्वृथो-
ऽस्मान् ॥ ध्रु० ॥ यो हि भीमातटे संवसन्संकटे संस्मृतो वा न वा
भक्तनिकटे ॥ यो हि तिष्ठति मुदा मोहित स्त्रं सदा पाति पात्यंबुदाऽ
मोऽपि सोऽस्मान् ॥ १ ॥ योऽनुकंपावसर ईश्वरे नो परः पौरुषं वा धनं
वा स्वरूपं ॥ यो वयोजातिविद्यासदाचारविन्मुखमपि यः स पात्येष
सोऽस्मान् ॥ २ ॥ पुत्रपुण्यादिभिस्तुष्यते योऽयुभिर्भक्तदत्तैः स्वयं
भीषतिः सन् ॥ सूर्य इव दीपकैः सिंधुरिव चोदकैः स्यत्पकैरवतु
सोऽत्रापि चास्मान् ॥ ३ ॥ यो निजानुमदान् प्रेतपशुविप्रहान् वहति
निःशङ्कमस्तमहो हि ॥ हीनगेहे सदा वीनगेहे मुदाऽकृत्यमपि
चाकरोत्पातुः सोऽस्मान् ॥ ४ ॥ योऽकरोगार्तिहा योऽकरोद्गुणमहा
दहनमपि पद्महस्तेन जन्याः ॥ भक्तभयभंजनो मुक्तजनरंजो वासु-
देवः सदा पातु चास्मान् ॥ ५ ॥

२५० अभंग

पुढलीकवर उभा विटेवर । नित्य कटीवर कर ठेवूनी ॥ १ ॥
मिवरंचे ठांरो विख्यात पंदरी । नाद्वल्ल धरी वरिष्ठा जी ॥ २ ॥
त्या माजी विट्टल राहे जो निश्चल । चिन्मय केवळ काळकाळ ॥ ३ ॥
शंभूभागेजवळ राखळ विशाळ । तेंथे धननीळ निर्मळ जो ॥ ४ ॥
राई रसुमासाई ज्याच्या पार्श्वभागी ॥ पाहतां वीतरागी भोगी हो
कां ॥ ५ ॥ कटी बरोवर हा भव सागर । दावी भक्तोद्धार वास
म्हणे ॥ ६ ॥

भजन

पंदरीनाथ पंदरीनाथ । आम्ही अपराधी घ्या पदरांत ॥

२५१ गुरुवार

पद—(चाल मला घांत मुनि) ताल श्लेषा

नरा दत्तगुरु हैं परब्रह्म आहे । होइ जाग्रत उगा फससि मोहे ॥ १ ॥ दत्तगुरु मन्मर्ता दत्तगुरु लोचनी । दत्तगुरु यद्वचनि भरुनि कानी । दत्तगुरु बाहेरी दत्तगुरु अंतरी दत्त सर्वांतरी भरुनि राहे ॥ २ ॥ अहं हा दत्तगुरु विष्णु हा दत्तगुरु रुद्र हा दत्तगुरु साय आहे दत्तगुरु तारक दत्तगुरु कारक ॥ शक्तिधर लोकसाक्षात् आहे ॥ ३ ॥ दत्तगुरु वांचुनी किमपि नाही जनी । दत्तगुरु वांचुनी सुरहि नोहे । दत्तगुरुवांचुनी काय फळ वांचुनी । जाय फळ सोडुनी भोगितां हे ॥ ४ ॥ माय फळ पाजिते काय फळ होय ते । जाय फळ पुण्य ते भोग नासे । मोहफळ दे त्यजुनि नाही फळ याहुनी । म्हणुनि तूं दत्तगुरु पाद पाहे ॥ ५ ॥ भोग छोटा नको यागताठा नको । योगताठा नको धरं विमोहे । दत्तगुरुवांचुनी चित्त न धरी जनी । दत्तगुरु ये मनीं भरुनि स्नेहे ॥ ६ ॥ या युगी साधने वावगी गुरुविणे । ना वगी तुं शिणे शास्त्रमोहे । दत्तगुरु देव हा दत्तगुरु तारि हा । स्नानुभवे वासु-
देववि वदे हे ॥ ७ ॥

२५२ अमंग

गणेश गकार हुताश रकार । लक्ष्मेश ठकार गुरुदत्त ॥ १ ॥ अविद्या गुकार उन्नाशक रुकार । गुरुदत्त परपार दाता ॥ २ ॥ गुरुदत्त माता गुरुदत्त पिता । तोचि भवहर्ता त्राहा माझा ॥ ३ ॥ गुरुपादपाथ तेचि मार्ग तीर्थ । गुरुदेव समर्थ स्वार्थदाता ॥ ४ ॥ गुरुदत्त नाम तेचि पुण्यघाम । जे घेतां दुर्कर्म होम करी ॥ ५ ॥ गुरुदत्तसेवा परिहारी भवा । संसाराब्धिनावा भावार्थिया ॥ ६ ॥ वासुदेव म्हणे येणे कोण शीणे । गुरुविणे जीणे भेणे तेचि ॥ ७ ॥

भजन

॥ पावना दत्ता—पतीत पावना दत्ता ॥

२५३ शुक्रनार

पद--(चाल-मला शातमुनि०) ताल-झपा

नमः सिंधुकन्ये नमः सर्वमान्ये । नमो विष्णुमान्ये वदान्ये ॥ ध्रु० ॥
 रुक्मि पद्मालये विष्णुवत्सालये लोकमातर्नमो विश्वनिलये । क्षीरसागर-
 सुते ते नमः सुरनुते वेदगणसंस्तुते विश्वमान्ये ॥ १ ॥ यत्कृपासत्क-
 टाक्षोपलब्धोत्कटा संपदो लेभिरे शक्रमुख्याः । भोगमोक्षप्रदे भक्तजन-
 कामदे सर्वदे सर्वदा पाहि मान्ये ॥ २ ॥ मस्तके या लिपिः केन
 लिखिता ह्यपि त्वं तदंतर्मुहुर्लितसि साऽपि ॥ ब्रह्मणा धार्यते नैव
 तद्धार्यते यद्वचो मस्तके नैव धन्ये ॥ ३ ॥ भार्गवि त्वं सदा भार्गवाहे
 मुदा पर्यटसि कामदे त्वं हि वरदा ॥ वासुदेवप्रिये ते नमोऽतींद्रिये
 वासुदेवेष्टदे सिंधुकन्ये ॥ ४ ॥

२५४ पद—चाल अभंगाची

जय जगदंबिके क्षीरनिधिकन्यके ॥ विश्वोद्भवकारके निजजन-
 तारके ॥ ध्रु० ॥ अये पद्मालये शुभे तूं ये विष्णुवल्लभे ॥ भार्गवि
 वारी भक्तशोभे पाहि मला स्वर्णभे ॥ १ ॥ पाप्यांकन्ये जरि मी घोर
 दयालु तूं सुंदर ॥ दयनीय मज्जहुनी येर नसे सर्व दूर ॥ २ ॥ तूं
 कां ऐसा उपजविला लाज न ये कीं तुला ॥ अजुनि तरी दया तुला
 येवो पाहुनी मला ॥ ३ ॥ रोगरार्द नसता अरी कोय ये वेद्याघरी ॥
 जाणुनि हें तूं अंतरीं वासुदेवा सारी ॥ ४ ॥

भजन

जय जय कमले ॥ रुक्मी विमले ॥

२५५ शनिवार

पद—(चाल-मछा शनिमुनि) ताळ झंपा

नमो वज्रमूर्ते नमो रुद्रमूर्ते ॥ तेऽस्तु कीर्त्याऽऽकृते नष्टमूर्ते ॥ धृ० ॥
अंजनीगर्भजो योऽभवद्वायुजो यो हि रुद्रांशजो दुष्टहंता ॥ जानकी-
शोकहृत् रामचंद्राकृष्ट् स त्वमस्मानवाघोरमूर्ते ॥ १ ॥ पिप्पलाद-
स्मृतेरिव तदा यस्मृतेः सार्धसप्ताद्रपूर्वाकिंभीतेः ॥ भवति नाशो यथा
नारसिंहस्तथा दुष्टविध्वंसोऽस्युग्रमूर्ते ॥ २ ॥ नमो० ॥

२५६ अमंग

अंजनीच्या सुता ये वा हनुमंता ॥ त्वरे वातजाता जातास्हादा
॥ धृ० ॥ नादा परिसुनी ज्याच्या धाकें मनीं राक्षस भिऊनी वनीं
जाती ॥ २ ॥ जावी युमुःकारे त्वरे भूत सारे ॥ तें रूप गोजिरे वरे
दावी ॥ ३ ॥ दावि मूरां भय तें रूप भय ॥ चित्तीं असो ध्येय तें
यशस्वी ॥ ४ ॥ यशस्वी जो रामदूत बलधाम ॥ मुखीं बदे राम राम
नित्य ॥ ५ ॥ नित्य सीताशोकहारक विवेक ॥ युव वाततोक दुःख
वारो ॥ ६ ॥

२५७ अमंग

मयाटवीमध्यें स्वानुभूति सीता ॥ घेऊनी अटवीं आत्मराम
॥ १ ॥ विषयमृगतृष्णा भूल घाली जेव्हां ॥ बाब निळे तेव्हां
कपटीया ॥ २ ॥ राजसाहंकारे स्वानुभूति सीता ॥ नेडी हनुमंता
आतां धांवें ॥ ३ ॥ भवाग्नि लंघोनी लिंगदेह लंका ॥ जाळी तूं
विघ्नेका एक्या हाके ॥ ४ ॥ साधनशिळेनें तूं सेतु बांधून ॥ आत्मा-
रामा घेऊन युद्ध करी ॥ ५ ॥ कामादि असुर मारुनि दे आतां ॥
स्वानुभूति सीता यामुदेवा ॥ ६ ॥

नान्यो मे रक्षार्थं घावति भोः श्रीगुरो जगन्मातः ॥ ४ ॥ त्वयि भक्तिं
 मे वर्धय दुर्हृत्तम ईश नाशय अशेष । यच्च त्वेष्टं तत्कुरु मयि भोः
 सर्वज्ञ वक्तुमसमर्थः ॥ ५ ॥ भक्तिं च मे वर्धय भोस्त्वदीये । रूपे
 तथा नाशय हृत्तमश्च । दुर्वासनाश्च गुरुवर्य दयानिधे ते । यच्चेष्टमेव
 कुरु तन्मयि सार्वभिक्ष ॥ ६ ॥ मा भीश्च भोस्तेऽस्त्वभयं सदैव ।
 याच्चेऽहमेतद्वचनं गुरो ते । अहोऽहमीश करुणाघन वामुदेव । रक्षा
 मां सर्वत एव सर्वदा ॥ ७ ॥ प्रसीद मे सागस आर्तबंधो । कारुण्य-
 सिंधोनुपमास्त्वबंधो । बंधो मृपापि व्यथयत्ययं मां । स्वप्नोपमं छिंद्यपव
 सर्वतो माम् ॥ ८ ॥

२६२ श्रीगुरुस्तोत्रम्

भावे नमूं श्रीगुरुच्या पदासी । जे आपदासी हरि दे पदांसी ॥
 दासीपरी श्री नमि ज्या पदांसी । यासी भजे तो नमितो पदासी ॥ १ ॥
 सततविगतगम्य श्रेष्ठ दुष्टा अगम्य । सदयहृदयलभ्य प्रार्थिती
 ज्यासि सभ्य ॥ समद विमद होती यत्प्रसादे न हो ती । कुगति
 सुगति देवी त्या पदा हे विनंती ॥ २ ॥ गुरुपदा विपदापहरा सदा ।
 अभयदा भयदामयदारदा ॥ हतवदान्यमदा तव दास्य दे ॥ अमदा
 गदा न जुदास्य दे ॥ ३ ॥ नमस्ते भवारे नमस्ते क्षत्रारे । नमस्तेऽ
 ध्वरे प्रदास्तेष्टकर्त्रे ॥ नमस्ते खलारे विहस्तेष्टदात्रे । नमस्तेऽखि
 समस्तेष्टसत्रे ॥ ४ ॥ गुरुपद मद वारी सर्व भेदां निवारी । गुरुपद
 गद वारी सर्व खेदां निवारी । सतत विनत होतां वारि जे आपदांसी ।
 सतत विनत होऊं आम्हीं ही त्या पदांसी ॥ ५ ॥ भावे पठति जे
 लोक हे गुरुस्तोत्रपंचक ॥ त्यां होय ज्ञान धरे वामुदेव म्हणे त्वरे ॥ ६ ॥

इति श्री० प० प० श्रीवामुदेवानंदसरस्वतीविरचित

श्रीगुरुस्तोत्रपंचक संपूर्णम् ॥

२६३ श्रीगुरुदत्तात्रेयाष्टकम्

तापत्रयार्ते मम देह तापला । विश्रांति कोणी न च देवसे मला ॥
 दैवें तुष्ट हें पद लाधले मला । दत्ता कृपासाठलि दे नमूं तुला ॥ १ ॥
 कामादि पड्ढैरि सदैव पीडिती । दुर्वासना अंग सदैव ताडिती ॥
 प्राता दुजा कोण न भेटला मला । दत्ता कृपासाठलि दे नमूं तुला
 ॥ २ ॥ देही अहंता जहली न मोडवे । गृहस्मजर्झाममता न
 सोडवे ॥ त्रितापदावानळ पोळितो मला । दत्ता कृपासाठलि दे नमूं
 तुला ॥ ३ ॥ अंगां ठे हा अविचार दुर्धर । तो आमुचें हें बुडवीतसे
 घर ॥ पापें करोनी जळतों खरे मला । दत्ता कृपासाठलि दे नमूं
 तुला ॥ ४ ॥ तूं कृपासागर मायबाप तूं । तूं विश्वहैतू हरि पाप-
 ताप तूं ॥ न तूजवांचूनि दयाळु पाहिला । दत्ता कृपासाठलि दे नमूं
 तुला ॥ ५ ॥ दारिद्र्यदखें द्विज पोंळतां तया । श्री छावया तोडिसि
 बेल विन्मया ॥ तया परी पाहि दयार्द्र तूं मला । दत्ता कृपासाठलि दे
 नमूं तुला ॥ ६ ॥ प्रेक्षासि तूं वाचविसी दयाघना । काष्ठासि तूं पल्लव
 आणिसी मना ॥ हें जाठवी मी तरि जीव कोमला । दत्ता कृपा-
 साठलि दे नमूं तुला ॥ ७ ॥ ह्या अष्टकें जे स्वयिरी रच्यावरी । कृपा
 करी हात धरीं तया शिरीं ॥ साष्टांग घालूं प्रणिपात या तुला । दत्ता
 कृपासाठलि दे नमूं तुला ॥ ८ ॥

इति श्री ० १० १० श्री ० वा ० स ० विरचितं

श्रीगुरुदत्तात्रेयाष्टकं संपूर्णम् ॥

२६४ करुणात्रिपदी—(उद्धवा सातवन कर०)

शांत हो श्रीगुरुदत्ता मम चित्ता शमवी आतां ॥ ध्रु० ॥ तूं केवळ
 माता जनिता, सर्वथा तूं हितकर्ता ॥ तूं आप्त स्वजन आता, सर्वथा

तूची त्राता ॥ चाल ॥ भयकर्ता तू भयहर्ता ॥ दडधर्ता तू परिपाता ॥
 तुजवाचुनि न दुजी वार्ता । तू आर्ता आश्रय दत्ता ॥ शात हो० ॥ १ ॥
 अपराधास्तव गुरुनाथा, जरि दडा धरिसि ययायां ॥ तरि आम्ही
 गाउनि गाथा, तव चरणों नमवूं माथा ॥ चाल ॥ तू तथापि दडिसि
 देवा ॥ कोणाचा मग करू घावा ॥ सोढविता दुसरा तेव्हा । कोण
 दत्ता आम्हा त्राता ॥ शात० ॥ २ ॥ तू नटसा होउनि कोपी, दडिता-
 दि आम्ही पापी ॥ पुनरपिही चुकत तथापी, आम्हावारी न न
 सतापी ॥ चाल ॥ नरुळत स्तलन क्वापी ॥ असें मानुनि नच हो
 कोपी ॥ निजकृपालेश ओपी ॥ आम्हावरि तू भगवता ॥ शात०
 ॥ ३ ॥ तव पदरी असता साता, आढमार्गी पाचल पढता ॥ साभा-
 कृति मार्गावरता, आणिता न दुजा त्राता ॥ चाल ॥ निज बिरुदा
 आणुनि चित्ता ॥ तूं पवीतपावन दत्ता ॥ वळे आता आम्हावरता ॥
 करुणाचन तू गुरुनाथा ॥ शात हो० ॥ ४ ॥ सहडुटुय सहपरिवार,
 दास आम्ही हें घरदार ॥ तव पदीं अर्पुं असार, ससारादित हा भार
 ॥ चाल ॥ परिहरिसी करुणासिंधो ॥ तू दीनानाथ सुप्रभो ॥ आम्हा
 अघलेश न बाधो ॥ चासुदेव प्रार्थित दत्ता ॥ शात हो श्रीगुरुदत्ता०
 ॥ ५ ॥

२६५ पद—(चाल इस तनधनकी०)

श्रीगुरुदत्ता जय भगवता ॥ तें मन निष्ठुर न करी आता ॥ ध्रु० ॥
 चोरें द्विजासी मारिता मन जें, कळवळलें तें कळवळो आता ॥ १ ॥
 पोटगुळानें द्विज चढकढवा, कळवळलें तें कळवळो आता ॥ २ ॥
 द्विजमुत मरवा वळलें तें मन, होकीं चदासिन न वळे आता ॥ ३ ॥
 सतिपवि मरवा काकुळति येता, वळलें तें मन न वळे कीं आता
 ॥ ४ ॥ श्रीगुरुदत्ता त्यानि निष्ठुरता, कामरचित्ता वळवीं आता ॥ ५ ॥

२६६ पद

जय करुणाधन निजजनजीवन, अनमूयानंदन पाहि जनार्दन
॥ ध्रु० ॥ निज अपराधें उपराठी दृष्टी, होउनि पोटीं भय धरूं पावन
॥ १ ॥ तूं करुणाकर कधीं आम्हांवर, रुससी न किंकरवरद कृपा-
घन ॥ २ ॥ बारीं अपराध तूं मायबाप, तव मनीं कोपलेश न वामन
॥ ३ ॥ घालकापराधा गणे जरि माता, तरि कोण त्राता दईल जीवन
॥ ४ ॥ प्रार्थी वासुदेव पदीं ठेवी भाव, पदीं देवो ठाव देव अत्रिनंदन
॥ ५ ॥ जय० ॥

२६७ पद

आठविं चित्ता तूं गुरुदत्ता ॥ जो भवसागरपतितां त्राता ॥ आहे
जयाचें कोमल हृदय ॥ सद्यचि हा भव हरि बरदाता ॥ १ ॥ पाप
पदोपदिं होई जरी तरी ॥ स्मरतां तारी भाविकपाता ॥ २ ॥ सकळ
येतां जो निज अंतरीं ॥ चिंती तया शिरीं कर घरी त्राता ॥ ३ ॥ जो
निज जीर्णचें हितगुज सार्चें ॥ ध्यान योगियाचें तो ह्य ध्याता ॥ ४ ॥
सजनजीवन अनसूयानंदन ॥ वासुदेव ध्यान हा यतिभर्ता ॥ ५ ॥

२६८ स्फुट अभंग

देवदेवा दत्ता तव पदीं चित्ता । ठरवीं विश्वनाथा कथा गातां ॥ १ ॥
माझी चाणी गूण तुझे वाखाणून । रमो हेंहि धन दान देगा ॥ २ ॥
तुझ्या भजकाची सेवा करो कर । हाचि देयीं वर वरदेश ॥ ३ ॥
मन द्रवो माझे गूण गातां तुझे । उतरे कर्मजोडें माझे जेणें ॥ ४ ॥
सकंप रोमांच अंगीं व्हाये चंच । न दिसाचें चंचनीच कोठें ॥ ५ ॥
जेयीं ज्येन जाळें तोडूनियां पळे । तसें भवजाळें (बळें) तोडवी हें ॥ ६ ॥
आतां माझा भाव तव पदीं ठाव । धेवो हें वैभव नित्य असो ॥ ७ ॥

२६९ अभंग

द्वेयीना कोणातें मैत्रीनें सर्वातें । समस्त वर्ते संत तोचि ॥ १ ॥
 ममता अहंता सोढी लोकांवर । कृपा करी धीर धरी क्षमा ॥ २ ॥
 दैवलाभें हारिख सम सुखदुःख । मानी तोचि चोख दत्तभक्त ॥ ३ ॥
 उदासीन दक्ष शुची अनपेक्ष । शत्रुमित्रपक्ष न लक्षी जो ॥ ४ ॥
 हर्षामर्षभीती न ठेवी जो चिन्ती ! उदासीनवृत्ति राखी निह्य ॥ ५ ॥
 मान अपमान देई जो सोढून । तोचि साधू पूर्ण दत्तभक्त ॥ ६ ॥
 वासुदेव म्हणे स्थितप्रज्ञ भक्त । तोचि गुणातीत ब्राह्मण तो ॥ ७ ॥

२७० अभंग

अति सुलभ दत्तनाम । न पडे ज्या किमपि दाम ॥ १ ॥
 निज जिह्वा ही साधन । नाम घेतां नोहे दीन ॥ २ ॥
 दत्त दत्त उच्चारिता । दत्त भेटे भोज्या भक्तां ॥ ३ ॥
 माहात्म्य दत्तनामाचें । हो अगम्य वेदवाचे ॥ ४ ॥
 वासुदेव म्हणे दत्त- । नामें भक्त होती मुक्त ॥ ५ ॥

२७१ अभंग

सर्व पापां प्रायश्चित्त । चित्तगेहीं ध्यावा दत्त ॥ १ ॥
 कर्णमार्गे दत्तगुण । रिघतां हो मन पावन ॥ २ ॥
 स्मरतांचि दत्तरूप । लया जावी पापताप ॥ ३ ॥
 वाचे वदतां दत्त दत्त । दत्त फरी गुणातीत ॥ ४ ॥
 वासुदेव म्हणे चित्ता । आदरों तू भावें दत्ता ॥ ५ ॥

२७२ अमंग

देवांचा जो देव ख्यात महादेव । श्रुतीचें वैभव भववैरी ॥ १ ॥
 वैरी असुरांचा कैवारी सुरांचा । संसारी नराचा जो आधार ॥ २ ॥
 धारण धर्माचा पति पार्वतीचा । सद्गति संतांचा साचा देव ॥ ३ ॥
 देवकृपिमुर्नाचा सशय हराचा । प्रार्थिती हरा या राया म्हणुनी ॥ ४ ॥
 म्हणुनी दक्षिणामूर्ती अवतार । धरी गौरीवर वरद हो ॥ ५ ॥
 हो परमहंस परिब्राह्मचार्य । पूज्य सुरवर्य आर्यवध ॥ ६ ॥
 बंध दत्तात्रया परी वासुदेवा । देवोनि सज्जावा भावा वारो ॥ ७ ॥

२७३ संडोनाचा अमंग

देव संडोराव महालसाधव । जेजोराचा देव भावलभ्य ॥ १ ॥
 लभ्य नते योगा तो हा भक्तियोगा । गम्य पे अमंगा अंगा देव ॥ २ ॥
 देव दुःखहारी मणिमहारी । निजभक्तां तारी वारी छेश ॥ ३ ॥
 महालसाकांत हर मूर्तिमत । संडोना महव ख्यात देवी ॥ ४ ॥

२७४ अमंग

चिमणी रमणी हृदयहारिणी । तरुणी हरिणी दत्तमूर्ती ॥ १ ॥
 रक्त पादतळ बाहु दोन सरळ । वक्ष स्थळ भाळ सुविशाळ ॥ २ ॥
 विस्तीर्ण जघन सुहास्य वदन । श्रेतास्पर्दन पीनश्रोणी ॥ ३ ॥
 शोभे सिद्धासन सेचरी मडन । वराभयदान दे दो करी ॥ ४ ॥
 ऐसें दत्तभ्यान हृदयी धरून । आरमा भजन आवदीने ॥ ५ ॥

२७५ अमंग

नाम घेतांचि तात्काळ । पळतावि कळिकाळ ॥ १ ॥ मग वापुढा
वेताळ । भूत नोहे कां व्याकूळ ॥ २ ॥ नाम ऐकी खळव्याळ ।
तो ही सांडी स्वामंगळ ॥ ३ ॥ ब्रह्मनिष्ठ घोटी लाळ । नाम ऐकतां
रसाळ ॥ ४ ॥ दत्तनाम थोडा वेळ । गातां तुटे भवजाळ ॥ ५ ॥

२७६ उपदेशपर अमंग (पत्र)

गं गा पाप वारी शशी ताप हरी ।
गा ढ देन्य वारी कल्पवृक्ष ॥ १ ॥
भा ग्ये सद्गुरुचे झालिया दर्शन ।
गी ले देन्यवन पाप ताप ॥ २ ॥
र ज तम दोष वारुनीया मन ।
थी रवुनी ध्यान करी जो नित्य ॥ ३ ॥
अ तरी तयाच्या प्रगटे महेश ।
बु झीचा जो ईश तोषी गुरु ॥ ४ ॥
स दगुरु तो देव भासे स्वयमेव ।
ना ना देही गम्य भाव एक ॥ ५ ॥
रा बती जयाच्या सत्तेनें करणे ।
रा श त्याचे गाणे गावे नित्य ॥ ६ ॥
णा न्त रायमध्य नादि नाम त्याचे ।
घेतां ससाराचे मस्म होय ॥ ७ ॥
तोषी साक्षिभूत गुरु वासुदेव ।
तया पर्दी भाव ठेवा नित्य ॥ ८ ॥

२७७ अमंग

भवसिंधुमार्जी पडली मी आतां । काढीं वर ताता हात धरुनि ॥ १ ॥
 धरुनियां कर तूंच कृपा कर । काढीं भज वर दरुहा ॥ २ ॥
 हरावया कष्ट मुलिये गुरुवाप । भग आपोआप धांवे त्वरे ॥ ३ ॥
 त्वरे धावूनियां आलि गुरुमाय । मुर्लीचा अपाय हरावया ॥ ४ ॥
 कां न घोरळसी काय झालें तूज । त्वां चगीच आज गांजविलें ॥ ५ ॥
 झाडावर नर चढुनियां खालीं । पाहुनी आपूली पडछाया ॥ ६ ॥
 पडलों प्रवाहीं घुडतो मी आतां । धांवा हो वरता काढा म्हणे ॥ ७ ॥
 तेंणें परि तूझें असे हें वचन । व्यर्थ तूं मुळून बोभाटसी ॥ ८ ॥
 बुद्धिसिंधुमार्जी निज प्रतिविंब । पाहुनीयां क्षोभ पावलीस ॥ ९ ॥
 मी ही उपजली एवढी पाडली । बळकट झाली प्रीढ आतां ॥ १० ॥
 आतां मी भागली आतां वृद्ध झाली । आता मी येडली झाली दानि ॥ ११ ॥
 माझा परिवार हा हें माझें घर । पडलें अंतर जिवलग्याचें ॥ १२ ॥
 सर्व लटिकेंचि भासतसे मोहें । आतां विसिं पेहें माझें वाक्य ॥ १३ ॥
 पूर्वीं अहंकार निजरूपावर । फलितला तो घोर दर दावी ॥ १४ ॥
 आयुलें तादात्म्य ह्या अहंकाराशीं । त्यामुळें देहाशीं याक्कर्म ॥ १५ ॥
 जीवाशीं तादात्म्य सहज असे हें । जन्मोजन्मी राहे नोहे नष्ट ॥ १६ ॥
 साक्षी आरतयासी तादात्म्य भ्रमानें । नासे तेंची क्षाने गुरुकृपे ॥ १७ ॥
 झाडावर मी हा न पडलों जळीं । जाणे तये वेळीं भ्रम सोडी ॥ १८ ॥
 तेंवीं गुरुवाक्या परिमुनि साक्षी । मी असें निरीक्षीं अंतर्दृष्टी ॥ १९ ॥
 असें तूं आपणा आपण जाणून । भ्रम निरसून दोर्यां मुक्त ॥ २० ॥
 वामुदेव म्हणे माझा हा विमल । मर्नि धरि धोल फोल नोहे ॥ २१ ॥

२७८ अमंग

मयाचें जें भय भक्तां दे अमय । ते हे दत्तात्रेयपाय वंद्य ॥ १ ॥
 भासे जे द्वितीय तेचि दावि भय । म्हणुनी हे पाय ध्यावे चितीं ॥ २ ॥
 मुळीं नसें द्वय तेथें कैचे भय । बाळा जेवीं द्वय भासे छाया ॥ ३ ॥
 पाहुनी सावुली बाळक आपुली । मी तसी ही बोली हो मायिका ॥ ४ ॥
 अंतर्दृष्टीनें हें दत्तपद ध्यातां । भयाची न वार्ता काळत्रयीं ॥ ५ ॥
 वासुदेव म्हणे स्वामिन हें पद । ध्यातां भय खेद भेद कैचा ॥ ६ ॥

२७९ अमंग

पुरे करताळ प्रेम दीपमाळ । फावे तोचि काळ भजनाचा ॥ १ ॥
 लाघे जें जें स्थळ तें शुद्ध देऊळ । फावे तोचि काळ भजनाचा ॥ २ ॥
 कसा असो स्वन तोचि हो सवन । ये तो श्रोता जन भजनाचा ॥ ३ ॥
 जेव्हां जें स्मरण तोचि कम जाण । भजनीं सर्वां पूर्ण अधिकारी ॥ ४ ॥
 दत्तनामें सांग होताहे जें व्यंग । संशय कां मग भजनीं ध्यावा ॥ ५ ॥
 भजनीं आढ माता पिता येतां त्यातें । त्यजुनी परतें दत्ता भजा ॥ ६ ॥

२८० अमंग

वेदें तुझा ठाव दाखिला न वाव । लपाया तूं देव लपसी कैसा ॥ १ ॥
 कैसा तरी लप आतां न घे शोप । विवेके तद्रूपद्वय शोधूं ॥ २ ॥
 शोधूं पापपुण्य सगुण बरेण्य । ध्यावूं रूप अरण्य न सेवितां ॥ ३ ॥
 न सेवितां योग भजनीं आणूं रंग । नको मुर राग टाळ आतां ॥ ४ ॥
 आतां वाक्यें कोश शोधूं तोडू पाश । निर्गुणी निराश होवनी राहूं ॥ ५ ॥

२८१ अमंग

मोक्षाचें आम्हांसी नाहीं अवघड । तो आदे उघड गाठोडीसी ॥ १ ॥
 त्यासी त्यास देणें कोण तें उचित । मानूनियां हित घतों सुख ॥ २ ॥
 भक्ताचे सोदाळे होतील जीवासी । नवल तेवों मी पुरविता ॥ ३ ॥
 वासुदेव म्हणे मुखें देई तो ससार । आवडीसी थार करी माझे ॥ ४ ॥

२८२ अमंग

आजि आनंद आनंद । मनीं भरला पूर्णानंद ॥ १ ॥
 बाचे घोळतां तो नये । सुद्विबोध स्वध राहे ॥ २ ॥
 नित्यानंद सद्गुरुरूपा । पाहतां हरल्या जन्मजेपा ॥ ३ ॥
 तथा माझा नमस्कार । जेणें हरलों आपपर ॥ ४ ॥
 ते हे वासुदेवचरण । इंदयां येतां झालों धन्य ॥ ५ ॥

२८३ अमंग

जीवस्वरूपा पाहता । मोक्षसुख आलें हाता ॥ १ ॥
 सत्यज्ञानानंद तथा । श्रुति गर्जतावी जया ॥ २ ॥
 ऐसा श्रीगुरु वपदेश । होता तुटवी सर्व पाश ॥ ३ ॥
 वो हा अनुभव खासा । पुता वासुदेवशासा ॥ ४ ॥

२८४ अमंग

भूपा स्वर्णी जरी दिसे दरिद्रता । तीची जागा होतां बावां नसे ॥ १ ॥
 स्वर्णी महापाप होई त्याचा ताप । न करी नर शोंप लोपतांचि ॥ २ ॥
 जागेपणीं तसें जें जें घडतसे । झानोत्तर कसें वमेल तें ॥ ३ ॥
 अपेक्षेज्ञान होतां पाप नासे । वासुदेव असे सांगतसे ॥ ४ ॥

२८५ अभंग

मनइंद्रियाचा चालक भासक । तोचि आत्मा एक प्रेरक जो ॥ १ ॥
 जयावीण कांदी किया हांव नाहीं । तयाचे नयाही मोही नर ॥ २ ॥
 आपुल्यावरी घे वर्तुत्व भेज्जुव । सोढी खरे तत्त्व पामर जो ॥ ३ ॥
 आत्मायाची चोरी तोचि नर करी । या परी दुमरो चोरी नसे ॥ ४ ॥
 वासुदेव म्हणे आत्मापहारक । तो सर्व पातक शिरी घेयी ॥ ५ ॥

२८६ अभंग

तुज नमूं देवा ठेडनीयां भास । केडा हा वरवा उपदेश ॥ १ ॥
 मोहवम गेले ताप ही निमाले । त्वदूर्पा निशालें माझे मन ॥ २ ॥
 हानसूर्य मनीं वदित होषोनां । टांगिलें जाळुनि अंतस्तमा ॥ ३ ॥
 देवा तुझे पद पाहूनि आनंद । हाता गेला खेद भेद सर्व ॥ ४ ॥
 आज हें अपूर्व आलें मोठें पर्य । पादिलें पद सर्व प्रेमास्पद ॥ ५ ॥
 तूंचि मायबाप दामबिले ताप । पालविले पाप कोपद्रेपा ॥ ६ ॥
 केडा उपदेश माझा सर्व काम । करिती निष्काम धाम दिल्लें ॥ ७ ॥
 देवा परानंद सतत हें पद । दिसो हाचि छंद पूरही तूं ॥ ८ ॥

२८७ अभंग

भलत्या मिपेंही दत्तनाम घेतां । फल येई हातां सत्य सत्य ॥ १ ॥
 भुती स्मृती गाथा पुराणें वदती । दत्तनामकीर्ती साधु संत ॥ २ ॥
 तोंच प्रायश्चित्त न करी पुनीत । त्या चोही पुनीत दत्तनाम ॥ ३ ॥
 नामाविना कर्म सांग नोदे धर्म । नाम घेतां शर्म आदीं अती ॥ ४ ॥
 वदतां वामुदेव पितर ऋषिदेव । वृत्त होती सर्व दत्तनाम ॥ ५ ॥

२८८ अभंग

कृतयुगिं सुखि ये ध्याना । जेय होतीं साधनें नाना ॥ १ ॥
 चेतायुगीं यागीं लोकां । श्रद्धा योजी दे जी सुखा ॥ २ ॥
 द्वापारी ती उपासना । भक्तियोगें तारी जना ॥ ३ ॥
 कलिमार्जी हरिभजन । प्रेमें कोजे भवबंधन ॥ ४ ॥
 वासुदेव म्हणे मुनी । गातो जावी जन तपोनी ॥ ५ ॥

२८९ अभंग

अन्न प्राण मन वदती विज्ञान । सुख हे कोश शोधून वळखा आत्मा ॥ १ ॥
 पूर्वापरजनू अन्नमय तनू । जाणवी आत्मा म्हणूं कां आद्यता ॥ २ ॥
 इंद्रियचालक शरीरव्यापक । जड हा प्राण ऐक केवी आत्मा ॥ ३ ॥
 गृहादिक माझे देह मी म्हणे जें । कामादिकां भजे मन तें न आत्मा ॥ ४ ॥
 जागरी देहा व्यापी बुद्धी लपे स्वापी । न आत्मा जडरूपी विज्ञानमय ॥ ५ ॥
 कर्तृत्वे करणत्वे हें अंतःकरण । बाहेर आंत मनबुद्धीभेद ॥ ६ ॥
 अंतःकरणवृत्ती सुखोपमभार्गी । केन्हां पुण्यभोगी मग ये क्षोभ ॥ ७ ॥

२९० अभंग

आत्मा अज पर अजर अमर । त्यावरी विकार नर आरोपी ॥ १ ॥
 होचि आत्महत्या करी जो पामर । तो घोर आसूरलोही जायी ॥ २ ॥
 अंधतम जेवें घनदाढ आदे । तेवें छेश सादे रादे नित्य ॥ ३ ॥
 वासुदेव म्हणे आत्महत्ये असें । दुर्जे पाप नसे नासेना जें ॥ ४ ॥

२९१ अमंग

जिता जागेपणीं तो मरतां स्वप्नीं । रडती आक्रोशूनी तयालागीं ॥ १ ॥
 जागेपणीं मेला स्वप्नीं तो पाहिला । तरी चे हर्षाला तावन्मात्र ॥ २ ॥
 हें असत्य असे संसारीही तसें । जे जें दिसतसे तें असत्य ॥ ३ ॥
 म्हणे वामुदेव हें मायावैभव । याचा हो अभाव निद्रेमाजी ॥ ४ ॥

२९२ अमंग

जळो जळो वंचपण । दावी नरक दारुण ॥ १ ॥
 जळो जळो मानापमान । दावी शेखी यमदंडन ॥ २ ॥
 जळो जळो पूजारुती । दावी अंती जे विपत्ती ॥ ३ ॥
 जळो जळो जात्यभिमान । दावी मूढा जो बंधन ॥ ४ ॥
 जळो जळो देहाभिमान । दावी अज्ञा जन्ममरण ॥ ५ ॥
 दत्तदेवाचें भजन । वारी लीना भयभंजन ॥ ६ ॥

२९३ अमंग (परोक्षत्वेन दत्तात्रेयस्तुतिः)

जो घसे दक्षिणदेशी । दाक्षिणात्य भजती व्यासी ॥ १ ॥
 गंधर्वस्थित जो देव । भक्तांचा पुरवी भाव ॥ २ ॥
 कलियुगी जो प्रख्यात । श्रुति नेणे व्यासा अंत ॥ ३ ॥
 मार्गशीर्षमासी व्यासा । जन करिती उत्सव साषा ॥ ४ ॥
 वामुदेव त्याचे पाय । नमी हरिती जे अपाय ॥ ५ ॥

२९४ अमंग

पदावि पांगुळा टोळस आंधळा । विद्वानही मुळावठी भोटा ॥ १ ॥
 वाग्मि मोना कान असतां भेरा जन । नुटोनि बंधन स्थिर राहे ॥ २ ॥
 भशा पाशीं देव सदां येतो घांव । ठेवी जीव भाव दक्ष वेधे ॥ ३ ॥
 झा कूटा जागुनी रमे जो भजनी । त्यापुढें येऊनी दक्ष नाचे ॥ ४ ॥

२९५ भजन

कृष्णातीरी वसणाऱ्या । ये औदुंबरि वसणाऱ्या ॥ १ ॥
 स्वभक्तचित्ती असणाऱ्या । भक्तसंगह करणाऱ्या ॥ २ ॥
 सहगिरीवरि असणाऱ्या । प्रत्यहि माहुरि निजणाऱ्या ॥ ३ ॥
 करविरि मिश्रा करणाऱ्या । सारापुरी जेवणाऱ्या ॥ ४ ॥
 काशीक्षेत्री न्हाणाऱ्या । भक्तसंकटी धावणाऱ्या ॥ ५ ॥

२९६ अभंग

भेटीलागीं माझे मन रतावीळ । कई मी पावले पाहिन डोळां ॥ १ ॥
 ऐसें कृष्णातीर वृक्ष औदुंबर । ऐसा जगदोद्वार देव कोठें ॥ २ ॥
 धन्य तेथें जन भावार्थी सज्जन । वैकुंठवि जाणा प्रत्यक्ष हें ॥ ३ ॥
 स्वर्गाचे सुरवर वांछिताति जन्म । पाहाया चरणयुग्म अर्लडित ॥ ४ ॥
 पाहुनियां वामू श्रीदत्तपादुका । आल्हादुनि देगा नाचतसे ॥ ५ ॥
 श्रीमदत्तात्रेय येथें नादताहे । नरसिंहसरस्वती ये यतिरूपे ॥ ६ ॥

२९७ अभंग

दत्तनामें पाप पळे । मग सर्व विघ्न टळे ॥ १ ॥
 मग घ्यानीं राहे मन । अनायासे होव ज्ञान ॥ २ ॥
 ज्ञानें सर्व पाप नासे । असें दुर्जे पावन नसे ॥ ३ ॥
 स्वप्नी नाना पापें होती । जागेपणीं तीं न पावती ॥ ४ ॥
 स्वप्नवापा प्रायश्चित्त । जागा होतां कोण घेत ॥ ५ ॥
 वासुदेव म्हणे ज्ञान । होतां होतो नर पावन ॥ ६ ॥

३०१ पद (चाल-सरि शाली दृष्ट माझ्या०)

शिवतनया विघ्नराया लवकर ये घाउनि ॥ जय मोरया वेदगेया
हाक माझी परिसुनी ॥ भु० ॥ निर्गुण तूं निर्विकार अज अमरतारण ॥
बहिरंत-र्यापकृतें सर्वांचा कारण ॥ असुनि स्वयें तूं पि होसी धर्माचा
धारण ॥ सगुणपणें कोण जाणे तव महिमा या जनी ॥ शिवतनया०
॥ १ ॥ श्रुति वदती तूं गणांचा गणपती म्हणुनियां ॥ कवि कवींचा
ज्येष्ठराज तूं अससी मोरया ॥ प्रह्लादाचा प्रक्षणस्पति गणपति तू करि
दया ॥ निरवया विध्वंशा ये आद्या घाउनी ॥ शिवतनया० ॥ २ ॥
संकटी पार्वतीनें स्मरतां तूं सत्वर ॥ येउनिया स्वीय माया पसरुनियां
आसुर ॥ पञ्चबुनिया पुत्र होसी तीचा लोदर ॥ दरहर तूं विश्वहेतू
ये धावा परिसुनी ॥ शिवतनया० ॥ ३ ॥

३०२ पद (चाल-प्राप्त होय जं निधान०)

गणाधिनाथा पवित्रगाथा माथा तर पदिं ठेवू ॥ चतुर्थीचा वरसव
करुनी दूर्वादुर तुज वाहू ॥ भु० ॥ सिदुरचचित्तमस्तक सिदुरदनुजारी
तूं घोर ॥ सर्व संकटे चारुनि विघ्नें स्मरता करिधी दूर ॥ १ ॥
विद्यार्थी वरसवकालीं जातां येतां नाम ॥ मंगलधाम स्मरता तूजें मोरया
पुरविशी काम ॥ २ ॥ पाशांकुशरद्वरद्वरा तूं अससी जगती हेतू ॥
स्मरतां भक्तां गती देखि तूं तारक आमुवा तो तूं ॥ ३ ॥ लड्डुक-
मोदकभक्षणकारक शक्तिवेधारक एक ॥ तो तूं विनायक गजास्य
तारक भाविकभयहारक ॥ ४ ॥ रक्तवंदनप्रसन्नवसन प्रियदर्शक
पूज्य ॥ साय्य साद्याच्या नैवेद्या घेऊनि सुख दे प्रसन्न ॥ गणाधि-
नाथा० ॥ ५ ॥

३०६ अंबनीगीत

त्रिपुरासुरा मारावया । स्मरारि चिंती ज्याच्या पाया ॥
मुरारि बळिला बांधावया । मोरया तो ॥ १ ॥

३०७ पद (चाल—ऐसा जाणो सर्वेश्वर०)

विघ्नेशायें रूप घरी जो निवसे ह्या माझे शरीरी ॥ मूलाधारीं
चतुष्पत्री वासांतों त्या बंदू ॥ १ ॥ पद्मदलचकी लिंगस्थानी देही
बादि फलतिघणी ॥ चतुरास्यायें रूप घेउनी निवसे जो त्या बंदू ॥
॥ २ ॥ द्वादश कांतीं दशदलचकी नाभिस्थानी ह्या मणिपूरी ॥ श्री-
विष्णूच्या रूपें शरीरी निवसे जो त्या बंदू ॥ ३ ॥ हृदयस्थानी द्वादश
कोणी माडया कादिकठांत घणी ॥ गौरीशंकररूप घरीनी निवसे
जो त्या बंदू ॥ ४ ॥ विशुद्धचकी पोडशपत्री कंठीं सत्सरी-माझे
गात्री ॥ श्रीगुरुरूपा सेवुनी हरी नियसे जो त्या बंदू ॥ ५ ॥ व्याघ्रा-
चकी भ्रुकुटिस्थानी हृक्षवर्णान्वित द्विकोणी ॥ वासुदेवस्वरूप
होउनी निवसे जो त्या बंदू ॥ ६ ॥ सहस्रपत्री जो ह्या विदरी सुसूक्ष्म
होउनी निवास करी ॥ दत्त सत्त्वस्वरूप हरी सुराकर जो त्या बंदू ॥ ७ ॥

३०८ ध्यानाचें पद (चाल—दत्तात्रेय हा स्मरा०)

मंगलमूर्ति भाविकसद्गति मतिं प्यायेऽगतिम्	॥ १ ॥
धर्मार्थकाममोक्षचतुर्भुजाऽऽश्रितभक्तजतिम्	॥ २ ॥
धर्मसमर्पण श्रितिमति मति मधित्तातोत्तमतिम्	॥ ३ ॥
भक्तार्थीशं विनाविनाशं त्रीशं लोहपतिम्	॥ ४ ॥
अर्ततिमायं वासुदेवगेय दत्ताऽभयशान्तिम्	॥ ५ ॥

छाया

तिष्ठे गन्धर्वस्थश्चिन्तामणिर्विमुक्तः स नो दिशतः ॥
संन्योमाधवतनयो वाऽचागर्भाशयादयोऽस्त्यभयः ॥ १ ॥

३०९ आवाहनाचे पद (चाल—भोळानाथ दिगंबर०)

प्रभो देवगणेश्वर दरहर मे हि विभो ॥ ध्रु० ॥ त्वमसि जवीया-
न्मनसः स्थेयान् अपि किल विश्वविभो ॥ १ ॥ देव अपि यं नापु-
रमायं ध्येयमपीश विभो ॥ २ ॥ सृष्ट्वाऽदोऽनुप्रविष्टोऽभूरेकस्त्वं स विभो
॥ ३ ॥ भूम्नोऽपीदृश आगम ईश उचितस्त्रीश विभो ॥ ४ ॥

३१० आसनाचें पद (चाल—जय जय दत्तराज त्रोगी०)

जय जय विघ्नहर त्रीश स्वीकुर्वासनमिदमीश ॥ ध्रु० ॥
कालव्यापा त्व मनसापि त्वमगम्य एव गणेश । प्रभो तथापि ध्रुवि-
ष्यसापि घृत्तिव्यापितयेश ॥ १ ॥ दोषविहीन सुवर्णमानसमचलन-
मेतत् त्रीश । मनोभिधानं देव शोभनं दत्त स्वीकुर्वाश ॥ २ ॥
परार्थं सूक्ष्मस्याऽतसंज्ञके विसारि सीम्यालोके ॥ सुतोपविष्ट
ध्याननिविष्टं बन्दे पन्थ लोके ॥ ३ ॥ आत्मा गूढो यो ऽय लोके तं
त्वा त्रीश विशोके । सूक्ष्मदृशाऽस्मिन्वाक्षे स्वामिन् हृत्पीठस्थं नाके
॥ ४ ॥ अनुग्रहोऽय कृतो यतोऽयं भजरुस्तव भववैरे । अतो ममोऽयं
भक्तोऽमाय भवनोऽप्यामुरवैरे ॥ ५ ॥

३११ पाद्याचें पद (चाल—दत्त दत्त हाचि जप०)

देव देव देव भावलभ्य गणपते । हेऽनवद्य पाद्यमाद्य तेऽस्तु गणपते
॥ ध्रु० ॥ राहुशीर्षवदीपचारिक पद । प्रत्यगात्मसहस्रदृष्टितोऽपदं ॥
भाषशुद्धमप्यविद्धमुन्मदास्पद । भाषशुद्धवत्मुग्ध माययात्र ते ॥
देव देव० ॥ १ ॥ भो उद्वर्धमायितार्थ पाद्यमाद्य ते । ह्रस्ववर्णपात्रपूर्ण-
मर्ण उद्भूते ॥ सविदाख्यभीष्ट साख्यगम्य सत्पते । दत्तमिद स्वीकुरु
दन्ताख्य गणपते ॥ देव देव० ॥ २ ॥

३१२ अर्घ्याचें पद (चाळ—जय जय जगज्जननी०)

जय जय भवभयहारका । तुभ्यमर्घ्यमीशानर्घशील मलवारका ॥ ध्रु० ॥ देव गुरुचारुभावप्रसन्नतालब्धदैवभावमहार्घवैभवयुक्तमस्तु तारका ॥ १ ॥ सुधिमल सुविशाल चित्तपात्रधृतामलभजनाढ्यस्वाद्दु-
जलमलमस्तु तेंडतिका ॥ २ ॥ अद्वेष्टादिकगुणदिव्यमहारत्नगणपूर्ण-
क्रान्तचित्तस्वर्णपात्रगतमन्तिका ॥ जय जय० ॥ ३ ॥

३१३ आचमनाचें पद (चाळ—एक रूप०)

जय जय गणनाथा सुरसुरवरवन्द्य वर ॥ ध्रु० ॥ द्विविधावरणा-
चमनीयार्ण. स्वीकुरु भीतिहरं ॥ १ ॥ भो तव मायया सत्त्वभानरूपया
वरयावृतोऽसि वर ॥ २ ॥ आचमनीयमावरणद्वयमद्वय तेऽस्त्ववर ॥
जय० ॥ ३ ॥

३१४ स्नानाचें पद (चाळ—मोळानाथ०)

जय जय भवभयहारक कारक शक्तिधृगीश विभो ॥ ध्रु० ॥ सर्व-
नियानक प्रवचनादिकदुर्लभता हि विभो ॥ १ ॥ अपि भवसक्तोऽपि
हि तव भक्तोऽशक्तोऽव बद्ध भो ॥ २ ॥ स्वङ्गुक्तिसलिलमाधर
शीतलमाप्लुतये ते विभो ॥ ३ ॥ यः श्रुतविश्रुत आत्म त आदत
तत्स्नपनाय हि भो ॥ ४ ॥ भक्त्यभिधजलमाप्लुतयेऽलं भवतु तवेश
विभो ॥ ५ ॥

३१५ वस्त्रार्चं पद (चाल—भज भज भ०)

गणपतये तेऽस्तु नमो धीपतये नित्यं । भजकदुःखतापशोकहर्ता
त्वं सत्यं ॥ ध्रु० ॥ अग्निकर्णा अमेरिव देव गणाधीश । त्वत्त इमे
जगदीश जीवगणा त्रीश ॥ १ ॥ भवतेशावास्यमिदं सर्वमहो धीश ।
वस्त्रत्वेनेश तेऽद्य कल्पितमायेश ॥ २ ॥ जगतीदं कस्य धनं त्वदधीनं
सर्वं । त्वदत्तानन्दममुं पालयेऽत्यवर्गं ॥ ३ ॥

३१६ यज्ञोपवीतार्चं पद (चाल—धाव विभो करु०)

देव विनायक पातकहारक शोकविनाशक दुःखनिवर्तक ॥ ध्रु० ॥
सूत्रे मणय इव सकलं यद्रूपि प्रोतमेवमकान्तक ॥ १ ॥ यद्ब्रह्मसूत्रं
त्वग्र पवित्रं त्रिवृत्स्वतंत्रं परम समंत्रं ॥ २ ॥ जगतो मित्र सूत्रमिदन्ते
स्वीकुरु कल्पितमीश जगत्पते ॥ ३ ॥ धेहि सुसूत्रं मां परतंत्रं मा कुरु
सत्रं कुरुष्व स्वतंत्रं ॥ देव विनायक० ॥ ४ ॥

३१७ चंदनार्चं पद (चाल—सदर)

कोटिविद्युतिसोऽम्बल निर्मल कोटिशशिद्युतिशान्त सुनिश्चल ॥ ध्रु० ॥
यदिहात्हादनमेवचन्दनमस्त्वदमुम्बल ॥ १ ॥ ऋतसत्यनामक
चन्दनमेककारक धारक स्वीकुरु शीतल ॥ २ ॥ त्वं निर्लेपस्त्वमसि
विषाप आपदुद्धरते नम ईशपाल ॥ ३ ॥

३१८ पुष्पाचें पद (चाल—दत्त दयाकर०)

सुमनः सुमनोमनोभिराम रामसुपूजित जितरिपुस्तोम ॥ ध्रु० ॥
 गणपत एतत्सुमनः सुमनः समनोभावेनार्पितममनः ॥ १ ॥ अमूल्य-
 भाव स्वार्धानभाव अमूल्यं सुमनो घेहि सुभाव ॥ २ ॥ एतत्सुमनः
 पूजितमात्मनस्तेऽगमून्तो भवतु सुधाम्नः ॥ ३ ॥ जय जय भगवन्-
 पारमहिमन् ज्योतिर्धाम्नव नो भूमन् ॥ ४ ॥

३१९ धूपाचें पद (चाल—शैवाले युक्त०)

विश्वाद्य विश्ववन्द्य प्रणतार्तिर्ध्वंसिन् । स्वीकुरु भो धूप एष स्वान्त
 तमो ध्वंसन् ॥ ध्रु० ॥ तव करुणापूर्णदृष्ट्या प्राप्तसुयोगानले । कामा-
 ईकारदर्पकोधयलं निर्मले ॥ यत्नवशादीश इग्ध्वा निःशेषं सोऽवले ॥
 बालेन्दुद्योतितोत्तम धूपोऽयं पावन ॥ १ ॥ अनुकंपासागरापरस्परा ते
 ये विभो । धूपो विश्राणितोऽतः शान्तिद्वय प्रभो ॥ योगिवरध्यात
 ते पदपर्यवसायस्तु भो ॥ जय जय भो पाहि दंभोल्यायुधभी-
 र्वंसिन् ॥ २ ॥

३२० दीपाचें पद (चाल—उद्धवा शातवन०)

अज्ञानध्वंसन सृजनप्रेमास्पृ मोदनिदान ॥ ध्रु० ॥ भास्करो भवति
 न भाति, स्वप्रकाश ईश ॥ भाति । वैश्वानर एष न भाति, ग्लौः
 कथं त्वितरद्भाति ॥ चाल ॥ अनुभाति त्वां हि विमातं । प्रविभातीश्वर
 जडजातं । त्वद्भाताऽतस्त्वां संतं । सन्मतं वन्देऽजातं ॥ १ ॥ प्रिय
 सोऽहंभावसुदीपः यः संवित्सहोऽपायः । येनाऽऽत्मा गम्योऽरूपः
 स्वप्रकाश ते स च दीपः ॥ चाल ॥ कम्पहीन एष परेश । दत्तस्त्वं
 स्वीकुर्वीश । ध्यातव्यसम्पादवेनाश । त्रीश वेऽस्तु नमो नूनं ॥ २ ॥

३२१ नैवेद्याचें पद (चाल—उत्तम जमा०)

जय भगवन् सदया परया सदया विनयाधिपते धृपगते ॥ ध्रु० ॥
 चराचराणां स्रष्टा पोष्टा हन्ताऽपि त्वं मुगते ॥ १ ॥ त्वमेव माता
 पिता त्वमेव गुरुरपि विश्वपते ॥ २ ॥ नतोऽस्मि पाद हृतभवलेद
 परिहृतभेदं द्युपते ॥ ३ ॥ तवाविवादमामादास्पदमीशमृतमूर्ते ॥ ४ ॥
 यस्य ब्रह्मक्षेत्रे मित्रं मासो मृत्युर्लेह्यं पेयं ॥ ५ ॥ कस्मिंश्चित् नैवेद्यार्थं
 द्वैतं द्वैतं योगिपते ॥ जय० ॥ ६ ॥

३२२ तामूलाचें पद (चाल—उत्तम ३ मा०)

जय जय भवभयहर वरदात ॥ ध्रु० ॥ भजकस्त्रान्तं सततं वसते
 ऽस्तु नमस्ते ॥ १ ॥ परभक्त्यारय परमवाटकं दत्तमिदं भवते ॥ २ ॥
 सर्वस्वात्मनिवेदनदक्षिणायुगिदं दत्तं तं ॥ ३ ॥ पंचमपुरुषार्थमिहाशया
 दास्यति यां यजत ॥ ४ ॥ आसिप्रज्ञातादियमाचारजयति ॥ जय जय
 भवभयहर० ॥ ५ ॥

३२३ प्रदक्षिणेचे पद (चाल—युगे अष्टावीस०)

यावद्दृढबाध स्यात्तावद्दह देव । प्रदक्षिणां प्रकरोमि भवणाद्या
 एव ॥ ध्रु० ॥ क्षाताऽऽपण्डरसम्भेर्न त्वामभित ॥ आ सुप्तादा मरणा
 त्प्रदक्षिणा एता ॥ १ ॥ त्वं श्रीशाहमहं त्वं त्विति शश्वदेव । भवणा
 दिकरूपा हि प्रदक्षिणा एव ॥ २ ॥ आभिस्त्वा वाक्यलक्ष्यं लक्ष्यविदो
 याता । यातायाताऽपहरास्तापहरा एता ॥ यावद्दृढबाध
 स्यात् ॥ ३ ॥

३२४ नमस्कारार्थे पद (चाळ-उत्तम जन्मा०)

नमोऽस्तु गुरवे तस्मा आत्मा उरवे यस्मादत्मान् । यत्करुणेश्चालव आविष्टः शिष्टाभीष्टोऽकस्मात् ॥ ध्रु० ॥ भगवन् राजसतामसमानसवृत्तीः सर्वश एव । निरोप्य योगद्वि दास्यति यो निजभजकाय मुदैव ॥ १ ॥ ऐकाग्र्यनिरुद्धाख्ये भूर्मा अवलम्ब्य बशीकारं । वैराग्यं सत्कारैः सार्धं योगी यं भजतेऽरं ॥ २ ॥ भद्रा यत्नाद्युपायप्रत्ययलब्ध्या ददते योगं । नमोऽस्तु गुरवे गणेशाय प्रदेहि मङ्गं योगं ॥ ३ ॥ न भावनास्ता मैत्री पूर्वा ईशे लब्धं देव । कुतस्तरां वै वृत्तिनिरोधः प्रसीद तन्मे देव ॥ ४ ॥ ईशप्रणिधानादेवायं लभ्य इतीहोपायं । निश्चित्यार्थं त्रीशोपायं नमनि पदं तेऽमायं ॥ ५ ॥ न च भोगार्थं योगं कांक्षे सिद्धयर्थं न च कांक्षे । कांक्षे त्वद्वारणया योगं त्वत्तो नान्यद् वीक्षे ॥ नमोऽस्तु० ॥ ६ ॥

३२५ प्रार्थनेर्चे पद (चाळ-मळा शात मुनि०)

मनोवृत्तिहारिन् निजामीष्टकारिन् । नमस्ते विभो ह्येशहारीन् ॥ ध्रु० ॥ यथा ह्येशकर्मादिहीनोऽसि देव । मामपि त्वं तथा कुरु सदैव ॥ रक्षित्वं लयमुखेभ्यो मनश्चित्मुखे । तिष्ठतु त्वय्यजस्रं सुचारिन् ॥ १ ॥ चित्तलयवासनानाशसंवेदनाभ्यासतो ज्ञानरक्षा तपस्या ॥ सिद्धिजनमान्यता व्याधिलयहृष्यता सन्तता मेऽस्त्वपिलसिद्धिकारिन् ॥ २ ॥ देव मैत्र्यादिसद्वासनापाटवात् रागमुदवासना दुष्टसंज्ञाः । नाशमायान्तु ता धीश चैकाग्र्यता सन्तताऽस्त्वस्य चित्तस्य भूमन् ॥ ३ ॥ स्वानुसन्धानतः स्वान्तवृत्त्यं तवः सन्निरुद्धात्मना त्वय्यनन्त ॥ श्रीश मेऽस्तु स्थितिविहीनं मेऽन्या गतिर्नेतरा त्वत्परा मुक्तिदायिन् ॥ ४ ॥ न्यूनमपि पूर्णतां याति ते खलु सतां स्मरणतः सत्यमात्मन् किल तवः ॥ संस्मरे त्वां विभो भेदमुद्धित्य भो वासुदेव चेष्टकृन्माऽव भूमन् ॥ ५ ॥

३२६ पद जगदंवेचें (चाळ—सुदरमुख तुंदिल०)

जय मतिमति जय भगवति भूतिपालिके ॥ स्वहितकर्त्रि अहित-
हंत्रि दात्रि कालिके ॥ ध्रु० ॥ शववाहिनि भवगेहिनि विश्वधारिके ॥
जनमोहिनि धनदायिनि भक्ततारके ॥ लोकजनोनि शोकशमनि लोक-
कारके ॥ चाल ॥ तोके रंके तावके माये सुरता भव सतता दृढचरिता
सकलचालके ॥ जय मति० ॥ १ ॥ वालोऽयं मेऽसुहरो माति
केवलं ॥ कालोऽयं क्षपयति हि प्रेक्ष्य मे वल । पालोऽयं कोऽस्य न तं
चेद्भि संवलं ॥ चाल ॥ चपलं कुशलं सबल कुरु मां दान् मोहयैतान्
अजकपालके ॥ जय मतिमति० ॥ २ ॥

३२७ श्री अनसूयेचें पद

अनसूया पायादपायादनसूया पायात् ॥ ध्रु० ॥
अत्रिमुनिप्रिया या गतमाया ।
साध्वी या विभया ॥ अपायादनसूया पायात् ॥ १ ॥
अतपस्वधवानुमता रेवा-
तीरे या धिनया ॥ अपायादनसूया पायात् ॥ २ ॥
तपःप्रभावाद्धिधिहरिशर्मा ।
जाता यत्तनया ॥ अपायादनसूया पायात् ॥ ३ ॥
गुर्जरदेशे तत्राद्यापि ।
पापी याति गतिम् ॥ अपायादनसूया पायात् ॥ ४ ॥
उत्सन्नगतो भगवान्दत्तो ।
यद्दुग्धं हि पयो । अपायादनसूया पायात् ॥ ५ ॥
सैषानसूया वासुदेवगेया ।
अयेया पातु भयात् । अपायादनसूया पायात् ॥ ६ ॥

३२८ गणपतीचें भजन

पार्वतीच्या नंदना गणपति मोरया गजानना ॥ पशुपतीच्या नंदना
मूपकवाहना गजानना ॥ कश्यपमुनिनंदना विघ्नच्छेदना भयहरणा ॥
अदितिसतीनंदना असुरनाशना सुखसदना ॥ भक्तजनाह्लादना
गणपति मोरया गजानना ॥ १ ॥

३२९ पद देवीचें

निजपददर्शन दे जगदंबे, जगदोद्धारिणि मे । अंबे जगदोद्धारिणि मे
॥ ध्रु० ॥ श्री महालक्ष्मी प्रणवरूपिणि ॥ मधुकैठभमहिपासुर-
मर्दिनि ॥ शुंभनिशुंभासुर असुहारिणि ॥ चिस्सुखदायिनी मे ॥ १ ॥
स्वरूपलक्ष्यालक्ष्य धारिणे ॥ विश्वोद्भवस्थितिलया कारिके ॥ अनंत-
कोटिब्रह्मांडनायिके ॥ भवभयनाशिनी मे ॥ २ ॥ हर्षे वासुदेव
तुझिया पायीं । निजशरणागत होठनि आई ॥ नाम मुख हृदयी
मूर्ति ध्यायी ॥ पवितपावनी मे ॥ ३ ॥ निजपद०

श्री० प० प० श्री० वासुदेवानंदसरस्वतीकृत देवांचें पद.

३३० पद देवांचें

जगदंबे अंब मां पाहि ॥ कुलस्वामिनि अंबाबाई मी होन दीन तव
पायीं ॥ शरणागत आलों आई ॥ तुजवांचुनि या भवदोही ॥
मज वारक दुसरा नाही ॥ (चाल) होतों गर्भवासी मी जेव्हां ।
सन्मुख अससी तूं तेव्हां । कां निष्ठुर झालिष-येव्हां ॥ हो सद्य,
कृपा कर पांव, यई लवत्याहि ॥ वासुदेव हर्षे तुज ध्यायी ॥ जगदंबे
अंब मां पाहि ॥ कुलस्वामिनि अंबाबाई ॥

३३१ पद देवीचें

आदिशक्तिचें कवतुक मोठें भूत्या मज केलें ॥ १ ॥
 पंचभूतांचा देह पोत हा त्रिगुणगुणी वळला ॥
 चैतन्याची ज्योत लावुनी प्रज्वालित केला ॥
 चित्तवेगानें प्राणवायुनें त्याला स्थिर केलें ॥ २ ॥
 उदरपटीं देउनि हातीं ब्रह्मांडीं फिरवी ॥
 लक्ष चौग्यांशीं घरची भिक्षा मागविली बरवी ॥
 ज्या ज्या घरीं म्यां भिक्षा केली तें तें घर रुचलें ॥ ३ ॥
 सकामकर्में कवड्या याची माळा मम कंठी ॥
 कर्मकळाचा कुंकुममळवट माझ्या लहारां ॥
 पीडा बाधा शकुन सांगुनी लोकां भुलविलें ॥ ४ ॥
 आदिशक्तीचा असा मी भूत्या नाम वासुदेव ॥
 मागुनि जोगवा सद्गुरुचरणीं धरिला दृढभाव ॥
 आदिशक्ति ही मजला वळली भूतेपण नेलें ॥ आदि० ॥ ५ ॥

३३२ पद नर्मदेचें

नर्मद ईश्वरविप्रहजाते पातकहारिणि उद्धरिं मातें ॥
 पावनपावनि तूं धुनि रेवे सेविं तुझें तट भास्वति भावें ॥ १ ॥
 पश्चिम सागरगाभिनि राक्षिं शिर्शिं मला विमलाक्षि निरीक्षी ॥
 कालमुजंगम पाठिंशिं लागे वारि त्या अजि ईश्वरि वेगें ॥ २ ॥
 तूं निजसी न त्र संतत रेवे जागृत राहसि यास्त्व भावें ॥
 प्रार्थि महेश्वरविप्रहजाते नर्मद ईश्वरि उद्धरिं मातें ॥ ३ ॥

३३३ गंगेचें पद (चाल—उद्धवा शातन०)

अयि भूषितभर्गवरंगे मायि करुणा करि वरि गंगे ॥ ध्रु० ॥ तूं
पाहतां करुणापागे जे न मिळे योगें यागें । तें मिळे तव पदसंगें यास्तव
मी सांगे गंगे ॥ चाल ॥ एकवेळ करुणापागे । अवलोकीं मज भय-
भुजंगें । दंशिलें अतां सुभगे । अनुरागे स्पर्शि मंदंगें ॥ १ ॥ प्रार्थितां
कविमातंगें त्या तूं गे स्वीय तरंगें । तारिला स्पर्शुनि वेगें ती तूं अजि
गंगे वे गे ॥ चाल ॥ दर्शन दे कलमलभगे । दुःखसंगें फसलों रागें ।
घासलों या भवरोगें । स्वजलौपध पाजि निजांगें ॥ २ ॥ इच्छितां
चित्ततुरंगें बाह्यार्थां आजि अनंगें । व्यापिलें अयि वपरांगें जेवि
चंद्रा मग वधोगें ॥ चाल ॥ न सुचे मज कांहि अपागे । पाहतां तूं
एकदा गंगे । योग याग मज मग न लागे । भवदवा शमवि विरागे ॥
अयि० ॥ ३ ॥ गवयावरि जेवि कुरंगें हस्तिनीवरि मातंगें । दीपा-
वरि जेवि पतंगें कमलावरि जेवीं भृंगें ॥ चाल ॥ बडिशावरि मत्स्यें
रागें । त्यापरि जन विषयि निजांगें । टांकिति त्यां बळवि विरांगें ।
तुज जड हें नोहे गंगे ॥ अयि० ॥ ४ ॥ जी भगीरथसूद्योगें ये
भूमीवरि वारि घेगें । सगरातें तारि निजांगें ती तारक जांगें तूं गंगे
॥ चाल ॥ तुजपाशीं प्रार्थुनि मांगें । एवढें दे शंभुवराने सत्संगें
यागवि गंगे । निजरंगें रंगवि गंगे ॥ अयि० ॥ ५ ॥

३३८ पद—गणपतीचें

विघ्नविनाशन पावनगाथा । तारिं मला विमला गजनाथा ॥ १ ॥
 ठेविं गजानन ते पादिं माथा । दे वर सत्वर पाहे अनाथा ॥ २ ॥
 विघ्न निवारुनि षोड मला दे । बुद्धिपति प्रभु तूं निज छंदे ॥ ३ ॥
 वागासि हे श्रुतिगीत न भिड्या । ती श्रुतिसंमति तूं करि तथ्या ॥ ४ ॥
 देव गणेश्वर किंकरकामा । पूरवि तूं रविमास्वर नामा ॥ ५ ॥
 गावुं तुझ्या अजि विघ्नविनाशा । घंडु तुला द्रुत पूरवि आशा ॥ ६ ॥

३३९ पद (चाल—उद्धवा शातवन०)

वारि दुर्गति दे सद्गतिचें तारक हें शंकरलिंग ॥ ध्रु० ॥ सुरसर
 हें लिंग जनाते निजभजने तारि सदैव । देव शंकर यत्पूजने इच्छित
 दे निजबिभव ॥ यर ऐसा शर्व दिग्दश सेवि यास्तव ठेवनि भाव
 ॥ चाल ॥ गजमत्सर जो नर ह्याला । लिंगार्चन घडकें त्याला । दिव्य
 दृष्टि देनि त्याला । शिव रक्षी सांगोपांग ॥ १ ॥ वरदाते दुर्लभ
 सेही लिंगार्चक पिछी पाही । लिंगार्चक वसे जरि मोही तरी मम नव
 हो मोही । गाणपत्यकामी सोही ये ऐसी आण मी वाही ॥ चाल ॥
 ख्याती हो वेदपुराणी । जो अमरत्व मानी प्राणी । नरकी ये स्थिति
 हे वाणी । साधूची नोहे व्यंग । वारि दुर्गति० ॥ २ ॥

अस्य श्लोकः

एष स्वयंज्योतिरजोऽप्रमेयो महानुभूतिः स्फुटलानुभूतिः ।
 एकोऽद्वितीयो वचसां विरामे येनेषिवा वागसवधरांते ॥ १ ॥

३४० पद (चाळ-पावना वामना या मना०)

पशुपते सुरपते शुभमते ते चरणि असो रति सद्रते ॥ चाल ॥
म्हाळसाकांता करि दुःखांता ताता तारी गौरीपते ॥ १ ॥ तूं मळारि
मम सर्व बैरी संहारी गौरीपते ॥ २ ॥ जय मातंढा त्रिविधाहि तापा
हरि गौरीपते ॥ ३ ॥ कैलासवत्सी मणिगिग्विासी तूं गौरीपते ॥ ४ ॥
दाक्षिणात्यावरी तूंचि कृपा बरी करिसि गौरीपते ॥ ५ ॥

३४१ पतिव्रतेचें पद

पतिव्रत्यें जगदुदरी नारी शोभे । शोभेना जी लोकामाजीं सुख-
स्तुलोभें ॥ ध्रु० । व्याशीं केरें देवळें सासपदा । निजधर्मानें साधु-
मनें त्याशीं । अदीन राहे जेवी जीवनाधरे । मीन ती न दोनीं लोकीं
लोकां लाभे ॥ १ ॥ विप्राप्तीच्या साक्षीनें करि धरी घर्मे । वसनाशन
दे घडवुनिया वंदेक र्भे । धर्मार्था दे स्वच्छंदें तोपवि नमें । शमें
इष्टपर पाळुनि पति ह्या नामें शोभे ॥ २ ॥ छायेपरि जी त्या पतिची
पदचारिणी । दैवलाभें संतोषें सहधर्मिणी । पतिव्रता वी जगी धन्य
रमणां । चिमणी हो कां जी स्वैरिणी नरका लाभे ॥ ४ ॥ हो कां
स्ववती केभिष्ट कीं पापिष्ट । स्वभावानें जरि तो केसळ दुष्ट । त्या
मानी जी भावार्थें पूज्य वरिष्ट । प्रेष्ट खो ती पतिलाकगतां सत्यवि
लाभे ॥ ५ ॥

३४२ पद शंकराचें (चाळ-हरिमज्जनावीण०)

हर हर हर गौरीवर शंकर प्रसीद ॥ ध्रु० ॥ त्रीश त्रैगुण्यमार्ग-
मीशानीतस्त्रिवर्गवति धीश मृष्टसर्गबीज वरद ॥ १ ॥ खयोडा-
स्तो. २४

આમિનયન સઘોજાતાદિવદન વિદ્યોતિતસૌખ્યસદન મદનહૃદ્વિભેદ
 ॥ ૨ ॥ કિંકરોઽહમેવ તવ શકરોઽપિ ત્યજસિ દેવ કિં કરોમિ તર્હિ
 વિભવ શિવ મહેશ વરદ ॥ ૩ ॥ બાળસ્ત્વામેવ દેવ રાવણશ્ચ તદ્વદેવ
 શરણમગાત્તૌ શ્રિયૈવ સેવિતૌ મુવરદ ॥ ૪ ॥ મ દ્વં મામદા રક્ષ પર-
 કૃપયા કરુણવીશ્વ ચસ્માત્ત્વં મરુપશ્વપાત્યસીશ વરદ ॥ ૫ ॥ હર હર
 હર ગૌરીવર ॥

વિષ્ણૂર્ચી પદે

૩૪૩ પદ (ચાલ—વૈશાખમાસ ૦)

ચતુર્ચાંદુ કૃષ્ણવર્ણ તૂર્યા પુરવિ કામ । કામરુચિર પિતૂં સુચિર હૈં
 તદીયધામ ॥ ૧ ॥ ઇંદ્રનીલનીલ નીલવિમલ મૃદુલ વાંતધામ ।
 શંભુકધારિ તારિ ઘોલતાં સ્વનામ ॥ ૨ ॥ સર્વ પાપ સર્વ તાપ
 કોપ હરનિ ધામ । દેહ નુરવિ ક્લેશ પુરવિ ક્ષિપ્ર ભજકકામ ॥ ૩ ॥
 વાસુદેવ પદનિ ભાવ ભાવે હરિનામ । પેદ તયઃ ઉપરિ વ્યા કરનિ
 દાવિ ધામ ॥ ૪ ॥

૩૪૪ ગીત જોગી

અજિ સરથા રસસિ કારે । મરવેરે શ્રીહરે ॥ ૧ ॥ તવ મલ્લ
 ત્વત્પરાયણ હોડૂનિ મ્યાં પ્રાણ દે । ધરિયેલે રે દયાએ નિમુરતા ઘાણ
 હે । ના રાજી અજિ હોડૂની સોદસિ કાં કોણ હે । સોમિ ઘરે ધોર
 ચા રે કાચ પુકલો મવતરે ॥ ૨ ॥ વાંડું કસા જેવિ માસા જલ નસતાં
 તલમલે । મજવિપર્યાં કાં ન તુરે મન ઘાપા કઢવલે । ધેનુ જસી ધામે
 લસાલાગી તસા કઢવલે । આજિ દયાદુગ્ધ પાજી નાતરી રે મી મરે ॥ ૩ ॥

३४५ पद-मुरलीधराचें

मुरलीधर सुंदरदेहा श्रीधर वर्धितवल्लविमोहा ॥ कस्तुरिकातिल-
कांकितमाला तारि मला आजि गोकुलपाळा ॥ १ ॥ कंसमुखाहित-
हा खलघाती पांडवपालक कौरवघाती ॥ नंदकिशोरनि तो तुं उदाया
तारि मला निजचित्तविहारा ॥ २ ॥ जो मधुरेश्वर गोकुळवृंदारण्य-
विहारक पूर्वि छंदा ॥ तारि निवारनि ह्या भवखेदा ॥ ३ ॥

३४६ पद-रामाचें

राम रघुत्तम सत्तमभावा कामसुपूरक तारक देवा ॥
कोसलजा मज राघव सीतानाथ दशाननदा सुतिगीता ॥ १ ॥
राक्षसनाशक भाषिकनाथा पावन धारिनि किगीतसुगंधा ॥
लक्ष्मणपूर्वज जो भरताग्न्य सूर्यकुलप्रभु सर्वसुराध्य ॥ २ ॥
जो विष्णु राघव भार्गवमाना वारि करी न च यद्गुणमाना ॥
शेष तथा पदि ठेवुनि भाळा दोपहरा नसुं धार्मिकपाळा ॥ ३ ॥

३४७ पद-मारुतीचें

अंजनिचा सुत मारुतपोत । राघवदूत महायळवत ॥
मारुति मारुनि मामक वैरी । रक्षु निरंतर शूर खळाये ॥ १ ॥
हाकचि ऐकुनि राक्षस रानी । जाति पळोनि जयाविहि कानी ॥
तो हरि मर्कट संकट सर्व । देणगि ज्याचि हि लोकीं अपूर्व ॥ २ ॥
मारुति मारुततुल्यगती जो । विवितमात्रचि अंकिव ये जो ॥
तो पवनात्मज नामचि घेतां । पूर्ण करो मम कामचि आतां ॥ ३ ॥

३४८ पद-बालाजीचें

शेषघरावरि जो हरि राहे । वेंकट ईश्वर मेश्वर नोहे ॥
 निद्रित जो द्रुतधामित दे हा । मुद्रित जेथिल भाविति देहा ॥१॥
 जो नयकोट्यधिपेश्वर वित्त । अक्षय राहत जेथिल वित्त ॥
 मत्त खलांतक पातकहर्ता । वित्तचमत्कृतिकारक कर्ता ॥ २ ॥
 जो जगदीश रमेश सुकुंद । कुड्मलदंत लसत मुकुंद ॥
 मुक्त करो निज भक्तजनार्ते । भक्तिविना न च जो धरि नाते ॥३॥

खंडोगाचीं पदे

३४९ पद (चाल—मजमस्ती खचित०)

बैबारी प्रार्थितां जो त्रिपुरारी सुरवरी । अवतरला जो प्रसिद्ध
 महारी क्षितिबरी ॥ ध्रु० ॥ सरदारी घेइ थापा शाहाणा, जो सुरवरी ।
 शुविमय हो अश्व व्याचा प्रभु वैसे त्यावरि । उपनिषद्वाक्यरूपा
 सरवारी घे करी । मारि काम क्रोध हेचि मणिमहादिक अरी ॥ १ ॥
 जो ईशानुरसंपदाभिध सेना घेअनु । आनुरसंपदत्रिपुशी रण करि
 जो दारुण । औपनिषद्वाक्यशस्त्रे मारुनियां अरिगण । लिंगाख्या-
 नुरपुर्वे चूर्ण करि निजकरी ॥ २ ॥ मारुनियां सर्व शत्रू वश कहनी
 सुरगण । श्वानभूतीं म्हाळसे जो निज अंकीं घेवन । साम्राज्य कहनि
 राहे निजछंदे अनुदिन । वंदुं तथा खंडेराया जो भजकां पदपी
 ॥ कैवारी० ॥ ३ ॥

३५० पद (चाल—वैशाखमास०)

जो इंद्रचंद्रसूर्यमुखसुरासुरार्चित । खंडेश्वर परिहरि दर घर-
सुतांचित ॥ ध्रु० ॥ जो एक लोकशोकदुःखहारक । हरि व्याचें यश
नाकेशकेशवादि । गाती दिनरात दीनहानतारक । तो हा स्मरहा
पुरहा सुरवरेधर ॥ १ ॥ जेजेरी गिरिशिखरी नित्य वषतसे । नव
दुसरें स्थान घरें दिसतसे । तेथें भव साक्षाच्छिव इष्ट देवसे । भावें
जावें गावें तारितो हर ॥ २ ॥ त्या सांगा खंडोवा पाहुं जावि जे ॥
त्यांचे काम पूर्ण होति चित्ति असति जे । न कदापी येत मनीं
आणि जे दुजे । परिसा ऐसा सहसा वरद हा हर ॥ ३ ॥

३५१ पद (चाल—श्रीक्षेत्र कृष्णातिरी०)

धन्य हो हा गृहाश्रम देयि विश्राम देउनि काम देउनी काम ।
शमयुनी क्रम दाउनि देतसे घाम ॥ ध्रु० ॥ सक्रिया नित्य घडती
यज्ञ घडती दानें घडती दोष नासती साधु गृही येती साधु गृही येती ॥
देवर्षिपितर अभ्यागत एम हे होती । दरसाल करिवि उत्सवा वैदि
बरवा घुडीपाडवा । रागउत्सवा करिवि आखोउ करिवि आखोउ ।
वैशाखस्नान दशहराही करिती ॥ चाल ॥ शयनोत्सव चातुर्मास्य-
व्रत किरी । संफलिवि निजगुरुसी पूजिती । आपादमासी नियम
किती पाळिती । श्रावणमास वरा सर्वही । सणाविण नाही दिवस
एकही । भादवा तोही गणपतीचें धाम गणपतीचें धाम । होती पूर्ण
जेथ विप्रपितृकाम ॥ १ ॥ आश्विन देवपूजन विजयसाधन कार्तिक-
स्नान दिवाळिका सण तुळशिवें लग्न तुळशिवें लग्न ॥ मार्गो दत्ताचें
जन्म धनुर्मास सण संक्रमण पौर्णि मार्गि नर करिवि घरोघर शिमगा
सण थोर ऐसे कामपर सोचिवि काम पर रेचिवि क म ॥ वेदोक्त नियमों

ते मग होति निष्काम ॥ चाल ॥ उत्कट वासना असतां यापरि ।
 शब्ददुष्यमान क्षेत्राच्या परि । निष्फल काम होती त्यांचे यापरि ।
 घृतलवें अग्नि नुच शमे धोरें शमे । तेवि नर शमे चयाति उपरमे जेवि
 तेवि पे घाम सोढोनी अधीकाम देवो धीर निष्काम ॥ धन्य० ॥ २ ॥

३५२ पद नृसिंहाचें (चाल—कसा करिळ भवपार)

फट सर्व वारी । नरहरी ॥ ध्रु० ॥ प्रल्हादास्तव स्तंभी श्रीहरी ।
 नरहरिरूप धरी ॥ नर० ॥ १ ॥ गुरु गुरु गुरु गुरु जो शब्द करी ।
 दैत्या फाडि करी ॥ २ ॥ जो हा केसरी अवतार धरी । तो लक्ष्मीश
 हरी ॥ ३ ॥ तूं मायनाथ तूं गुरु तारी । मम शिरी हस्त धरी ॥ ४ ॥
 वासुदेवानंदसरस्वती । चिरी वास करी ॥ ५ ॥

३५३ श्रीकेशवराजाचें पद

जय जय जय लक्ष्मीवर केशवा प्रसीद ॥ ध्रु० ॥ भाजेगांवीं
 व्याधि मूर्ति पादिलि म्यां जीव कीर्ति । भक्तांची वारि जूति सूर्तिमंत्र
 मोद ॥ १ ॥ जय देशिकवरद देव पाहुनियां परमभाव त्यांचे परि देइ
 ठाव भावगम्य वरद ॥ २ ॥ नाम्याचे भक्तीस्तव सुगंधपान करिष
 देव वंदि सया वासुदेव भाव धरुनि विशद ॥ जय० ॥ ३ ॥

इति धी० प० प० श्रीवासुदेवानंदसरस्वतीकृत

श्रीकेशवराजाचें पद समाप्त ॥

३५४ पद अग्नीचें (चाळ-दो दिवसांची तनु ही)

देवपुरोहित विप्रदैवत दैवतमुख भस्वविख्यात । देवत होता ज्याला
स्मरतां दारिद्र्यचिंता हो शांत ॥ १ ॥ जय नष्टतमा रत्नधातमा काम-
पुरुषुनि त्या धामा । नेईं अम्हां अग्ने भूमा आठवूं संतत तव महिमा
॥ ४० ॥ ज्याला प्रणती करितां स्वस्ती मेघा कीर्ति मती । प्रज्ञा
विद्या तेज अनामय आयुष्य दे जो सुगती ॥ २ ॥ भूतळिं यत्स्थिति
ज्याला गृहपति म्हणता तो तूं आमुचि गति । अससी म्हणवुनि
करितो वितती सन्मनि देवुनि देखि गती ॥ ३ ॥ पतिसेवारत नारी
तत्सुत कुंडी पडतां नूं स्वरित । देवुनि हात स्वयें सुरक्षित केलासि असे
हें विख्यात ॥ ४ ॥ म्हणवुनि प्रार्थी नेयी सुपयें सफल थाया
आणसि तूं अमुच्या सुकृता वारिं दुष्कृता वामुदेवा वारिं मंतू ॥ ५ ॥

३५५ श्रीपादश्रीवल्लभपद

श्रीपाद श्रीवल्लभ जय नरसिंहसरस्वति यतिवर दत्ता ॥ ४० ॥
कुण्ठावेणीतीरविहारा भवसंहारा शिक्षितमत्ता ॥ सत्ता हे तव हे
मवदवदव चित्तातीता हो अनिमत्ता ॥ १ ॥ सत्तारक तूं स्थिरवर
हेतू हरिं मम मंतु निजपादिं वित्ता ॥ रमवी रमणा भयभयहरणा
निरुपमकरणा मुनिजनचित्ता ॥ २ ॥ वित्तातें श्रुतिमस्तकचित्ता
आहे जरि हरि वळवुनि चित्ता । माझ्या आतां मजवरि दत्ता करीं
करुणेशा मृदुतरचित्ता ॥ ३ ॥

इति श्रीवामुदेवानंदसंस्थतीकृतश्रीपाद-

श्रीवल्लभपद संपूर्ण ॥

३५६ श्रीदत्तात्रेयप्रार्थना

दत्तात्रेया जगन्नाथा माथा तव पर्दी धरू ॥ धरुनिया मम करा
करा बद्धार ईश्वरा ॥ १ ॥ सागात्रे दुख भी काय गाय हे दुभळी
जसी ॥ तसी मी सर्वथा दीन दीननाथा दया करा ॥ २ ॥ विद्धा
त्रिविध पापानीं तापानीं पोळलें सदा ॥ सदानदानादलाज लाज माझी
जसो तुला ॥ ३ ॥ नाहीच स्थिरता दत्ता चित्ता ह्या क्षणमात्रहि ॥
मात्रही रोडलें आता आतांवरि कृपा करी ॥ ४ ॥ जडली हे मला
आधा व्याधी विवध शकरा ॥ किंकरावरि या दृष्टी सष्टिरिथिति-
करा विश्वा ॥ ५ ॥ मला नसे सद्विचार आचारहि घडे नचि ॥ नचि
साधनसंपत्ति ह्या तव पदोपर्दी ॥ ६ ॥ नेत्रीं भरो रूप तुझे तुजें नाम
मुखी असो ॥ असो चित्तीं तव पद पदवा तारिं सर्वथा ॥ ७ ॥ सदा
सत्संगति घडो पडो धानीं तुझी कथा ॥ कथा मग त्रितापाची केवी
देवा नमोऽस्तु ते ॥ ८ ॥ सीभाग्य संतति करा मम दुख वारा ॥ वारा
भया अभय देउनि शीघ्र तारा ॥ तारावया निजजनासि तवावतार ॥
पारप्रदा सुगतिदा जर्गि हा सुतार ॥ ९ ॥

इति श्री० प० प० श्रीवासुदेवानंदसरस्वतीकृत-

श्रीगुह्यदत्तात्रेयप्रार्थना संपूर्णा ॥

३५७ पद

दत्तात्रेया जय गुरुराया तुझिया पाया नमु यतिवर्या ॥ १ ॥ दृढ
धरिलें म्या तुझिया पाया तूची सखया वारिं अपाया । ना तरि बायां
हे नरकाया जाडल सदया सद्गुरुराया ॥ १ ॥ देव दुरत्यया हे तव
माया द जनिविन्या सतत महाभया । आगमगेया जय अनमूया
तनया तारीं वरि अपाया ॥ २ ॥ नेणें मायातण्णोपाया यास्तव
धरिलें म्या तव पाया । जय वासुदेवा तारिं वेदगेया तूच कृपाळू
सद्गुरुराया ॥ ३ ॥ दत्तात्रेया जय गुरुराया तुझिया पाया नमु यतिवर्या ॥

३५८ पद (चाळ-धांव विमो०)

जय करुणाहर जगदुद्धारा । अजि कां रससी परमोद्धारा ॥ ध्रु० ॥
तूं मायवाप धरितां कोपा । कोण माझ्या तापा शमवी वापा ॥ जय
करुणा० ॥ १ ॥ बालवाक्यापरी स्तव अवधारी । वारी मम चिंता
तूचि भवारी ॥ जय करुणाकर० ॥ २ ॥ तुज शरणागत तेचि
कृतार्थ । व्यर्थ कीं हें मत वेदसंमत ॥ जय करुणा० ॥ ३ ॥ जो
मम भक्त मत्तवीं सक्त । दोषवियुक्त तो सुखयुक्त ॥ जय करुणाकर०
॥ ४ ॥ नाश न होई मम भक्ताचा । न करी मिथ्या हे तव वाचा ॥ ५ ॥

३५९ पद (चाळ—दत्त दिगंबर०)

मंगलधामा अचिंत्यमहिमा भक्तां भजनीं दे प्रेमा ॥ नामा वदुनीं
कामा पुरवुनी नेतो अक्षयसुखधामा ॥ ध्रु० ॥ भजनीं जाडनीं संतां
चंदुनी दत्तस्वरूपा आठवुनी । चित्तीं चितुनी दृष्टी पाहुनी वदविं
दत्तनाम वदनीं ॥ १ ॥ तामस भोजन करिवी जे जन आळस निद्रा
ये नामा । उच्च स्वरांनीं टाळया पिटुनी घेतां न मिळे वाच समा ॥
मंगलधामा० ॥ २ ॥ भजनसमाप्ति होतां प्रणती करनि स्मरावें
आत्मारामा । मधुनि उठतां गोष्टी करितां जाति अधोगती दुर्जन्मा
॥ मंगल० ॥ ३ ॥ चिन्मय जाणुनि तन्मय होवुनि भजतां दत्तचि दे
धर्मा । नर्मा सोडा कर्मा उलंढा तोढा भजनें भवमर्मा ॥ मंगल० ॥ ४ ॥

३६० पद—(चाळ दिंडीची)

गळा टाळा फूटला वाहतां रे । कां न ऐकशी सांग नरहरे । कुठें
तूझा सर्वहपणा गेला । मला नेणसि काय म्हणूं तूला ॥ १ ॥ न
पाहसी मजला जरी दत्ता । सर्वसाक्षित्व राहिल वसें आतां । मद्रि-
लापा नायकसी जरी । कसी राहे व्यापकता त्वदंतरी ॥ २ ॥ न येसी
ऐवुनी मद्रिलापा । कृपालुत्व जाईल तुझे वापा । संकटीं मी घायाळ
असें देवा । धावें पावें वा कृपालो सदैवा ॥ ३ ॥

३६१ पद (चाल—माझा कृष्ण देखिला काय०)

कलिपुर्णि साधन हेंचि एक । मनुजा तूं धा ऐक ॥ ध्रु० ॥ सुखकर
श्रीदत्ताचें नाम । हेंचि कल्याणाचें धाम । कलिमलहर हें निकाम ।
जेणें निष्काम हो लोक ॥ १ ॥ मखमुख आवश्यक जें कर्म । नाम
चेतां तें दे शर्म । हाचि मुनिसमत सद्वर्म । मनुजा वर्म हें चोख ॥ २ ॥
धाक घे यच्छ्रवणें काळ । ग्राहसुर होती न प्रतिकूल । वासु म्हणे
मोक्षहि अनुकूल । उदरे कूल द्या भाक ॥ ३ ॥

३६२ पद (चाल—नको नको स्त्रीसंगनाम०)

या युगीं उगाच लोक कष्टी पहा । दत्तभजन चित्तशोधन
नेणती अहा ॥ ध्रु० ॥ होत साग यागयोग परि न भेट दे । तोंचि
दत्त दत्त पदतां दावितो पर्दे । म्हणुनि इतर श्यजुनि सुकर भजनीं
स्थिर रहा ॥ या युगीं० ॥ १ ॥ येउ जेथ दत्त तेथ देव धावता । सर्व
सीर्थ गंगा तेथ अचल राहतां । म्हणुनि चांग भजनयाग पावतापहा
॥ या युगीं० ॥ २ ॥ दत्ता स्मरुनि चित्त लावुनि भजन हो करा ।
विचारविषयमत्तसंग नित्य परिहरा । मग भजनीं जग विसरुनि दत्तमय
पहा ॥ या युगीं० ॥ ३ ॥

३६३ पद (चाल वैशाखमास०)

को भक्षक फिक्तां तुम्हि सदैव । प्रिय मानुनि विषयवैभव
भुंजितां कि तें सदैव ॥ १ ॥ स्वर्ग नराकि तें वैभव देव दे सदैव ।
मायामय तें वैभव दे कष्टाचि सर्वदैव ॥ २ ॥ होतां प्रतिकूल देव ।
नष्ट होय सर्व । यम मारी नेउनीं पुरीं । शिक्षा करी नानापरी ॥
कोण तयाचें निरास । तारी कोण तदैव ॥ ३ ॥ देवत जे देवताचें ।
तारक जे तारकाचें ॥ दत्त दत्त मम वाचे । वद तया सदैव ॥ ४ ॥
हो कृतार्थ वासदेव । चितुनिर्वा तचि देव ॥ तुळू करुनि तें वैभव
भाव धरि सदैव ॥ ५ ॥

३६४ पद (चाल-ऐसा जाणा सर्वेश्वर०)

एकचि नाम भंगलघाम । धेतां होनिल पूर्ण काम ॥ परि ये
आळख यास्तव नाम । बोला लीलायुक्त ॥ १ ॥ भाकर भात भूक
दरीत । परि खोळवतो हात । बहुविध मिळतां शांत । होता जैसा
भक्त ॥ २ ॥ दत्तलीलानामान्वित । करिता मजन प्रेमभरित । युक्त
होतो दत्तभक्त । विस्मृतविग्रह शांत ॥ ३ ॥

३६५ पद राग कर्नाटकी ताल दादरा

(चाल-शिणलासी बहुविध)

मी धरिं करिं पादा सुरवरदा हृतयेदा अक्षयवरदा ॥ ध्रु० ॥ श्री-
सद्गुरुवर नरतनुधर जय जय यतिवर अत्रिकुमार सुमनोहर गागगा-
पुच्छवविहार भो वरदा ॥ १ ॥ भो उद्धृतजन करुणासदन दमितदमन
सुमुखनलिन हीररदन कमलनयन प्रियभजन वरदा ॥ २ ॥ संसिद्धि-
करा अमरवरा घोरतरा भवसागरापासुनि नरा उद्धरि हरा जोडुनि
करा नमूं सुरवरदा ॥ ३ ॥ मां पाहि ईश्वर करुणाकर जोडुनि कर
विनवीं सादर शिरिं वरकर धरिं सादर दूर परिहरिं तू गतिदा ॥ ४ ॥
मी पापी जरि धर्म न करिं सुकृत पदरिं जरि नसें तू धरिं करिं
बासुदेवावरि न दर करीं तूं सदा ॥ ५ ॥

श्रीदत्तात्रेयार्चा पदें

३६६ पद (चाल-आनंदाचा कर०)

भगवान् अनसुयेचा पुत्र त्रिभुवनीं गावचरित्र । भगवान् अन-
सुयेचा पुत्र ॥ ध्रु० ॥ दत्तात्रेय श्रुतिगणनेय त्रिदशवरीय स्तुतगुण-
निचय ॥ योगिप्रेय स्वच्छतयाशय स्वयें निराश्रय स्वीयजनाश्रय

समर्पिताभय दर्शितविनय नयविदात्त विश्वसूत्र जो वसे सर्वदा स्वतंत्र
 ॥ १ ॥ रमणी चिमणी जयाचि तरुणी मूर्ति सदगुणी भरालि सुवर्णी
 वाटे तरणी जेथ लंप झणि ज्याचे चरणी श्री घे धरणी तो ॥ नरमाणि
 अवतरे धरणी गृहिणि अत्रिची पवित्र तीचा होय जो सुपुत्र ॥ २ ॥
 भाविकवादा परमानंदा पाहिं मुकुंदा परमानंदा जय गोविंदा वारनि
 रेदा पुरवनि छंदा हरि या विपदा परमानंदा दाविं निजपदा वरदा
 वासुदेवमित्र अससि तूं अत्रिपुत्र ॥ भगवान् अन० ॥ ३ ॥

३६७ पद (चाल-उठि गोपालजी०)

स्थूलसूक्ष्मी अणी सूक्ष्म त्या कारणी। कारणा चिद्वर्णा प्रविलापी
 ॥ १ ॥ काय वर्ण अहो मासिया प्राक्तना। लाघला स्वरूपी दत्तभूमा
 ॥ ध्रु० ॥ तांचि आत्मा शिव वासुदेव ध्रुव। शुद्ध बुद्ध देव मुक्त सत्
 मी ॥ २ ॥ ह्या अभेदावरी हे समाधी खरी। लावुनी संसारी राहूं
 दीवें ॥ ३ ॥ सच्चिदानंददत्तस्वरूपोऽस्मि सत्। नो किमप्यत्र नूनं
 मदन्यत् ॥ ४ ॥ अद्य कृत्यं कृतं प्राप्तीयं इदं। प्राप्तमात्मन्यतो दत्त
 आप्तः ॥ काय वर्ण अहो मासिया० ॥ ५ ॥

३६८ पद (चाल-असा धरिं छंद०)

स्मरा गुरुदत्त लाउनियां तत्पदि चित्त ॥ 'गुरुदत्त कलियुगी जागे,
 चन्द्रजनी अनुदिनी रंगे, लाउनी चित्त ॥ १ ॥ गुरुदत्त निवारी पाप,
 गुरुदत्त निवारी ताप, गुरुदत्त हो ब्रह्मरूप, नेणती मत्त ॥ २ ॥
 वाहुनी धोळतो मी आण, गुरुदत्त कल्पतरु जाण, त्याविण सोडविळ
 कोण, होऊं नको मत्त ॥ ३ ॥ जयिं काळ ते जबरदार, कुठें राहिल
 तुझे घरदार, कोण कुणाचे पुत्रपरिवार, कायसें चित्त ॥ ४ ॥ अंति
 नये कोण कामासी, व्यर्थ फसी येथ भुल घेसी, मृगजलवत् मानि
 भोगांसी, आठवीं दत्त ॥ ५ ॥ स्मरा गुरु० ॥

३६९ पद (चाल-डोले उघडुनी मजकडे पाहे०)

वद लपसी कसा तूं दत्तात्रेया ॥ तीन देहीं सत्य राहासो तीन
 देहि या ॥ ध्रु० ॥ स्थूल देह हा सार्यंत । जड तूं या तद्विपरीत । पुढें
 शोषूं तुझा पंथ । दत्तात्रेया ॥ वद० ॥ १ ॥ सूक्ष्म वधू पुढें दिस ।
 मध्यंतरी क्षणें विलसे । ज्ञानें नासे न तुझें तसें । दत्तात्रेया ॥ वद०
 ॥ २ ॥ पुढें कारण अवाच्य भासे । असे नसे वदो कसें । तुझें रूप
 तसें नसे । दत्तात्रेया ॥ वद० ॥ ३ ॥ तीनही देह तूं नव होसो । चौथा
 न दिसे यांतचि कैसी । दडि मारिली या तुवां; खासी । दत्तात्रेया
 वद० ॥ ४ ॥

३७० पद (चाल-महाराज ललमन०)

गुरुराज दत्तात्रय देवा ये ऐकूं हा धावा ॥ ध्रु० ॥ संकटीं पडलों
 मी भारी । ह्या भवपारावारी । निजकर्म भोवण्यावरी । भ्रमतों अनि-
 वारी । अंतरिं गढबडलों वरया । न मिळेचि विसावा ॥ १ ॥ भरलें
 अज्ञानोदक येथ । कोण दाविल पंथ । कामादिक जलचरयूथ ।
 गांजिति मज येथ । निजपदनीकेवरि ठावा । देयिं आजि मज देवा
 ॥ २ ॥ तव कृपा अनुकूल वारा । मिळतां मिळेल थारा । तव कथा-
 पायेथ उदारा । देउनिघां परतीरा । माहेरा पोचवि मज अभवा ।
 तूंच तारक देवा ॥ ३ ॥ कार्तवीर्य अर्जुन अलर्क । यदुपन्हादादिक ।
 वारिले मजक तयांचा लेख । न करी शेषादिक । तो तूं ह्या अजि
 वासुदेवा । कां उपेक्षिसी देवा ॥ गुरुराज० ॥ ४ ॥

३७१ पद (तू माझा यजमान० राग कल्याण)

अनसूयानंदन जनतापवारी ॥ ध्रु० ॥ जननीजठरी रखी नानापरी ।
संवट वारी हरी ॥ १ ॥ बाहेर येतां दांतहि नसतां । पय निर्माण
करी ॥ २ ॥ प्रौढचि होतां मग तो आतां । मरे कीं निजे दुरी ॥
वासुदेवा असा त्याचा भरवसा । मग कसा सोडि हरी ॥ ४ ॥ अन० ॥

३७२ पद (चाळ-साध्य नसे मुनिकन्या०)

दत्ता, तुजविण कोण वारी । तूचि आम्हांसी उद्धारी ॥ ध्रु० ॥
नलगे याग नलगे योग । करितां दया आम्हांवरी ॥ १ ॥ तुवां
कार्तवीर्यावरी करितां दया । सिद्धि त्याचिया द्वारी ॥ २ ॥ अलर्क-
भूपावरि करितां कृपा । चारी मुक्ति आल्या करी ॥ ३ ॥ तूं मायबाप
तूं गुरु ताप वारी । कर ठेबीं शिरी ॥ ४ ॥ वासुदेवा असा तुझा भर-
वसा । दत्ता आतां धरी परी ॥ ५ ॥

३७३ पद (चाळ-नेउ नको यदुवीर.)

अत्रिजाचे धरि पाय । मनुजा अत्रिजाचे धरि पाय ॥ ध्रु० ॥
उपाय हा सुखकारक एरु । लवकर वारि अपाय ॥ १ ॥ न पाहिलें
जंव पद भवदव तंव । पाव करापोळिकाय ॥ २ ॥ काय करी मग माया
सांग । लगनग धरितां पाय ॥ मनुजा० ॥ ३ ॥ नायकसी जरि हें
तरि यमपुरि । न दूरि करिसिळ हाय ॥ ४ ॥ माय बापा परि वासु-
देव अतरि । द्रुनि सांगे उपाय ॥ ५ ॥

३७४ पद (चाल मन रामा मनारत०)

दत्तपदी रत होयिं नरा । नत होयिं परामृत घेयिं बरादर देयि दा
। धृ० ॥ ए. बी. सी. डी हे मुत्तिसिद्धी नहे पदु नको भ्रमं तूं नरा
फसशील बरा एम् ओ ये घरा ॥ १ ॥ जरी तूं कां बी. ए. एल् एल्.
बी पास होसी जरी तरी तुज थारा नच देयि घरा ॥ २ ॥ प्रेट
इंदिन् भाषण दारुण । वासुदेव भिवुन बरा म्हणे लोक करुनि त्वरा
गुरुपाद घरा ॥ ३ ॥

३७५ पद (चाल-जो जो जो रे०)

दत्ता मज तारी मज तारी पढलों भवसागरी । धृ० ॥ बुढडों मी आतां
ह्या आर्तावरि करिं दृष्टि हाता भरुनी बर घेयीं गुरुमायी आश्वासुनि
धरिं हृदयीं आधि व्याधि हरी तूचि हरी । उचलुनि करुणालहरी ।
दत्ता० ॥ १ ॥ कोमल तव चित्त हे दयात जाणुनि जोडूं हात मरतां
विप्रसुत क्षणांत उठवीला हे मात प्रसिद्ध आहे तरि तूं नृहरी सत्वर
मबला तारी ॥ दत्ता० ॥ २ ॥ अमोठ नरकाचा हे वायां जायिल आतां
सदया सत्वर गुरुराया येवुनिया करिं करुणेची लाया माझा हात धरी
उढरीं घेयीं आपुल्या पदरी ॥ दत्ता० ॥ ३ ॥

३७६ दिवाळीची ओवाळणी

बोध दिवाळीचा (ध्या) सणि । करिं वहिणी ओवाळणी ॥ १ ॥
ओवाळीं तूं ममताहंती । शांति मृषा घेयीं आतां ॥ २ ॥
वासुदेव बधू देहे । स्वात्मघन मिरवीं तूं हे ॥ ३ ॥

३७७ पद (चाल-अभाग्याच्या घरी०)

नेणूं तुजला जगदारामा दत्ता आत्मारामा । अनुदिनि शयनी
 आम्ही कोणी नेणूं तव आरामा ॥ ध्रु० ॥ स्थिर चालक गोचरभासक
 जागृति अससी एक । परि' नेणूं विषया जाणूं मूर्ख असों आम्ही
 लो० । नेणूं० ॥ १ ॥ करणगणाविण निजमायेने स्वप्निं बहुक्रीडा ।
 अतर्क्य करिसी पाहुनि कैसी आम्हां नये त्रीडा । नेणूं० ॥ २ ॥ भिन्न-
 ज्ञानें एकी होता सुखमय अससी नाथा । परि वा तात्ता अज्ञानता
 बळेंचि वेवूं नाथा ॥ नेणूं तुजला० ॥ ३ ॥

३७८ पद

अत्रिचा पुत्र मनीं ध्यावा सृष्टीचा देकर द्यावा ॥ ध्रु० ॥ कोणि
 पूजिती कोणि चरिती निंदिति म्हणती द्यावा । तें मनिं न धरी कोपहि
 न करी दत्त भुळे तद्भावा ॥ अत्रिचा पुत्र० ॥ १ ॥ कधीं मिष्टान्न कधीं
 कदन्न अधिक स्वस्पाहि अन्न । कधीं न मिळतां किंवा छळितां लोकिं
 न व्हायें दिन्न ॥ २ ॥ मामिं कधीं तरी नगरिं घनांतरी वास फसाहि
 घडावा । कोणी चाकर होतां भाकर देतां लोभ नसावा ॥ अत्रि०
 ॥ ३ ॥ पाठ विवादा द्यावी धंदा करतां विसर नसावी । देवपुजेची,
 पवि पराची कदापि या न करानी ॥ अत्रि० ॥ ४ ॥ वासुदेवयति
 सांगे निगुती दूरी दवहुनि मोहा । स्नेहा भिजवुनि देहा झिजवुनि
 देवा भरपुर पाहा ॥ अत्रि० ॥ ५ ॥

३७९ पद (चाल-उठीं उठीं वा गोपाळा०) भूपाळी.

जीवें भावें श्री दत्ता ध्या । होचि वेद वदे संध्या ॥ हे विद्वाना
 प्रसवे संध्या । बंध्या लौकिकसंध्या ते ॥ १ ॥ उपनिषत्सारज्ञाते ।
 हो भजा ह्या संध्येतें ॥ इणें लामेल हो तुम्हांतें । सुख तरती इणें
 ध्याते ॥ ४० ॥ करुनी मानसिकस्नान । करा मायावरणाचमन ॥
 मनें द्वैतें मार्जन करुन । पापपुण्य ब्रह्मां ह्या तें ॥ उपनिषत्सार० ॥ २ ॥
 भूयदिलोक सलोक । ओंकारस्वरूपी देख ॥ प्राणायामी ठरवितों
 ऐक । ब्रह्ममय होती ध्याते ॥ उपनिषत्० ॥ ३ ॥ ममाहंभावाघमर्पण ।
 करुनि कीजे चित्किरण ॥ देहत्रयार्घ्यसमर्पण । करी साधन माळ
 ध्या ते ॥ उपनिष० ॥ ४ ॥ सेव्यपापभर्जक लोक । सविद्याचें तें रूप
 एक ॥ ध्या तो धर्मी देव मनिं चोख । प्रेरिल तुमच्या भजा यातें ॥
 उपनिष० ॥ ५ ॥ तन्मयाचि होवनी राहणें । हे उपस्थानचि करणें ॥
 ऐसी संध्या केली ज्याणें ॥ त्याणें धरिली मोक्षवाट ॥ उपनिष०
 ॥ ६ ॥ मोहमयी माया मेली । बोधपुत्रोत्पत्ती झाली ॥ सेव्हां धोडी
 संध्या केली । सोबबो ही दत्तातें ॥ उपनिषत्सारज्ञाते० ॥ ७ ॥

३८० पद (चाल-साधन तोंगरी०)

मजवरि कां वरि दृष्टि नसे । जरी मी दूषि असें ॥ ४० ॥
 माझ्या दोषां नाहीं गणित । अगणित भूकृपसे ॥ १ ॥
 नाहीं दयाळू लोकां तुजसम । मजसम दोषी नसे ॥ २ ॥
 रोगिच नसतां भग कोण पुसता । असतां बेश जसे ॥ ३ ॥
 दयनीय नसतां दयाळुवार्ता । पुसता कोण असे ॥ ४ ॥

३८१ पद (माया दत्त देखिला काय० राग-जोगी)

अहाहा कांतुक हें लोकीं । दत्ता दाविसि कीं ॥ ध्र० ॥ करितां
नित्य तुझी सेवा । धरुनि मनिं ह्या सद्गुणा ॥ धर्महि आचरितां
देवा । भूता प्रसन्न करविसि कीं ॥ १ ॥ जी असती भूतें क्रूर ।
वस्त्रमरणें तीं जाती दूर ॥ तुज स्मरतां आजि कां समोर । राक्षस
घोर दाविसि कीं ॥ अहाहा कांतुक हें लोकीं ॥ २ ॥

३८२ श्रीदत्ताचें पद

दत्तात्रेया श्रीगुरुदाया, मजला भेट घाहो ॥ मजला भेट घाहो
॥ ध्र० ॥ रात्रंदिन हृदयातरिं आशा ॥ लागलि दृढतर पुराणपुरुषा ॥
पूर्ण करारी श्रीजगदीशा ॥ इतुके मागणें हो ॥ १ ॥ यद्यपि आहे
अगाध पापी ॥ परंतु आपण मंगलमूर्ति ॥ कुणादष्टि मत्पापा कापी ॥
करुणा येवणा हो ॥ २ ॥ सतत निजपदसेवा व्हावी ॥ व्यानिं
मनिं गुरुमूर्ति असावी ॥ नामस्मरणीं मति लागवी ॥ इच्छित
पुरवा हो ॥ ३ ॥ हयें वासुदेव श्रीगुरुदाया ॥ निजस्मरणागत जाणुनि
पावा ॥ अखंड सन्निध आपुल्या ठेवा ॥ पतितपायना हो ॥ ४ ॥
दत्तात्रेया श्रीगुरुदाया० ॥

इति श्री० प० प० श्रीबासुदेवानंदसरस्वती-

कृत श्रीदत्तात्रेयाचें पद संपूर्ण.

३८३ पद

गुरुदाया दत्तात्रेया । आठवितों तुझिये पाया ॥ ध्र० ॥ जरि नेजे
भजन उपाया । परि धरिलें तुझिये पाया ॥ जरि हरिशी नूं न अपा-
या । लाज ही तुझिये पाया ॥ चाल ॥ गुरुदाया सरसया आतां ।

सदया शिरि धरि वरहस्ता । तुजगंचुनि ऐसा पतिता । उद्धरील कोण
जगी या ॥ गुरुराया० ॥ १ ॥ मी झालों अतिशय कष्टी । एक वेळ
मजपरि दृष्टि । वधहुनियां करुणाट्टी । करि जेणे होइल तुष्टी
॥ चाल ॥ व्यष्टि समष्टी ही सकळ । सृष्टि स्थिति हे तव खेळ ।
पुष्टि वे तूं केवळ विमळ । चेष्टित तव नेणों अपाया ॥ गुरु० ॥ २ ॥
पाप ताप दैन्य विनाशी । तूं मनोरथ पुरवसी । जड पडेल तुज हें
ऐसी । वार्ता तारे मानूं कैसी ॥ चाल ॥ भूतारि साठ वर्षांची ।
होती ती गंगा साची । कन्या सुत देअनि वीसी । चांऊ पुरविशीस
दयाळा ॥ गुरुराया० ॥ ३ ॥ तूं भघटित घटना करिसी । कृष्णावर्णि
हैं सर्वांसी । हें प्रसिद्ध मग आम्हांसी । तूं वपेंसिसी की पैसी ।
॥ चाल ॥ कीव न ये माझी आतां । निज प्रियदा आणुनि विचा ।
मम कामना पुरविसी दत्ता । वासुदेव ननारुकरि गेया ॥ गुरुराया० ॥ ४ ॥

३८४ पंद (राग-धनाग्री)

जया रूपी ठरली वेदनागी । तया दत्ता जोडितों दोनी पागी
॥ ध्रु० ॥ व्यर्थ माझे बाणीला दिधला शींग । जया रूपा नेणती
निपुण । प्रजाधर्म धनयोगे त्या धरी कोण । प्राणा त्रिकोनी ठरले परी
व्या नेणें कोणी ॥ जया० ॥ १ ॥ आत्यतिक्र सुख सचिद्रूप अभेद ।
हा वेदांतसिद्धांत निर्विवाद ॥ हेहि स्मरतां भजतो सोदुनो रेश ।
बुद्धिमाझा अतींद्रिया ऐक्याणी ॥ जया० ॥ २ ॥ तो हा दृष्ट
मजहूनि दूर नसे । सर्वांशीं साक्षिन्वे एकचि प्रियसे ॥ त्याहूनि
कधीही मीही भिन्न नसे । ऐसें वेदें ठरतां कैसी माया भेणों ॥ जया-
रूपी० ॥ ३ ॥

३८५ पद (चाल-अभाग्याच्या घरी०)

येयिं हो येयिं हो दत्ता माझिये भजना ॥ घावां येयीं टाकुनि
 मार्गे मना प्रभंजना ॥ ध्रु० ॥ स्मृतिमात्रें पावसी ऐसी अनुभूति
 मला नाली ॥ किंवा माहुरी शोंप आली बोली केली फोली ॥ येयिं हो
 ॥ १ ॥ किंवा कांणी अपिली सहस्रदती मठी ॥ किंवा भागीरथीतटी
 स्नाना झाली दाटी ॥ येयिं हो० ॥ २ ॥ किंवा गाणगापूरी घ्यानी
 धरिला योगियांनी ॥ कीं आचमनी दत्ता धुंडिमि गंगेवें पाणी ॥
 येयिं हो० ॥ ३ ॥ किंवा धोपेश्वरी विभूती धरितां पडली भ्रांती ॥
 फन्हाडिं सध्या करितां वंभ्या किंवा चरणीं धरिती ॥ येयिं हो० ॥ ४ ॥
 करविरीं भिक्षा करितां वीक्षा श्रीची ये कीं आड ॥ किंवा पंदरीं
 केशर कस्तुरी हुंगसि तरि ती सोड ॥ येयिं हो० ॥ ५ ॥ किंवा
 सागरपूरी वपी करिसी भुक्ती हरी ॥ संध्या करितां सागरतीरी रमसी
 कीं अंतरी ॥ येयिं हो० ॥ ६ ॥ किंवा सन्मुख अर्जुन आला यदुला
 संशय झाला ॥ अलकाचा विचार पडला कीं प्रन्हादा देखिला ॥ येयिं
 हो० ॥ ७ ॥ किंवा अनघा बाळ माघां कुठें जातां बोला ॥ दुःशकुनाला
 पाहुनि बसला योग्य न हें मंगला ॥ येयिं हो० ॥ ८ ॥ किंवा निघतां
 मददुर्देवदमाघर आड आला ॥ तरि युष्मत्पदवर्जे सो कां हो चूर्ण न
 केला ॥ येयिं हो० ॥ ९ ॥ किंवा दुसरा संकटि पडला त्यावरि
 होळा केला ॥ कां अयतार दुजा न धरिला राखाया निजविरुद्धाला ॥
 येयिं हो० ॥ १० ॥ दुष्कर यांचा करुं म्हणुनियां संशय तुम्हां
 आला ॥ तरिं बा कमलानाथा न तुला शिणवीं भेटे मला ॥ येयिं
 हो० ॥ ११ ॥ गळा दाटला अवर बाळला होळाही ताठला ॥ भला
 निर्दयपणा केला संशय हा मज आला ॥ येयिं हो० ॥ १२ ॥ पुरे
 पुरे हा विचार दत्ता धीर न ये चित्ता ॥ स्वरूप दावीं मज तूं ठेवीं

मस्तकीं निज कर आतां ॥ येयिं हो० ॥ १३ ॥ जरि नूं न येसी या
समयासी दुर्जन हूसती आम्हां ॥ मग थोरिव ती नसे तुम्हां उपेक्षितां
आम्हां ॥ येयिं हो० ॥ १४ ॥ उमा राहुनी तुला बाहुनी शिणलों
प्रेम न येतां ॥ धांवत येई प्रेम देई दत्ता कीर्तनि आतां ॥ १५ ॥

३८६ पद दत्ताचें

अत्रिचि ती सति माखुनि न्हाणि । घेउनि साजणि कोमट पाणी ॥
जानुनि ठेवुनि कोमल पाणी । लावुनि त्या शिशुला करि गाणी ॥ १ ॥
फुंकुनि कानिं ति बोलव वाळू । करितां करिं थापटि टाळू ॥
तारक जो सकलात्मक एक । भाविकपालक भावहि भुक् ॥ २ ॥
त्या मालि लागलि चांगलि जेव्हां । खेळ असे मग हे करि तेव्हां ॥
यास्तव रंगुनि तद्गुणि वामू-। देव म्हणे भजुं यावत् सासू ॥ ३ ॥

३८७ पाळणा (चाळ-अभंग)

मार्गशीर्षमासी दत्ता पोर्णिमेसी । प्रदोषी झालासी प्रकट नूं ॥१॥
अत्रिमुनिभार्या माय अनुसया । झाली तुझी आर्या चित्र हें कीं ॥२॥
चित्र हेंचि नोहे देव भाव पाहे । भक्ताधीन राहे भक्तप्रिय ॥ ३ ॥
पादा पाळण्यांव घाली सती ज्याला । शोधुनी तयाला शिणे वेद ॥४॥
निज रे जो जो वाळा दत्ता घननळि । लागो तुझा दळेळा म्हणे ज्याला
॥ ५ ॥ निज रे नीज नीज जो जो म्हणे जया । सती वेद तया गातां
ठके ॥ ६ ॥ पाळणा हाडवीतां सतत गीत गातां । वामुदेवा दत्ता हर्ष
वाटे ॥ ७ ॥

३८८ पाठ्या (चाल-नाही जाले पण्मास०)

निज निज रे संसारहरे अत्रिदूरा । घालुनि हालवुं पाळण्यांत तुज
 मुनीश्वरा । (धु०) अत्रिसदनें तूं अवतरनि भक्त वारिसी । दत्त-
 नामक दग्धमूतसम तूं माससी । वाळक देव्हां तरुण केव्हां स्थविर
 दीससी । भूल घालिसी निर्जरा ॥ निज निज० ॥ १ ॥ योगि कधी रे
 भोगी कधी हरे दिससि वरागी । वस्त्र नेससी कधी नम्र जनामधि
 फिरसि या जर्गा । वेद वदसि विधि बटवडसी कधी बैसतां डगी ।
 कधी भजसि संसारा ॥ निज निज० ॥ २ ॥ वर्णि कधी दंडि मुंडि
 करिसि कधी मठी । पामिं वनीं कधी मसणीं फिरसि नदितटी ।
 यामुदेवा तुज ओळखितां आलि हिंपुटी । आतां भेट मुनिरा ॥ ३ ॥

३८९ पाठ्या (चाल-सुदामु व तुंदि०)

आलयि रे निज निज रे जो जो जो जो रे ॥ दत्तात्रेया अत्रितनय
 नीज जो जो रे ॥ धु० ॥ अनमूयावनय दत्त चित्तमलहरा ॥ तूं
 प्रगटुनि अत्रिसदनें वारिं पामरा ॥ सकलसमा तव महिमा कोण
 जाणे पुरा ॥ धावा भर्वा इर्वा शेवनि मुनिपालकिं निजुनि राहसि
 भवहरे ॥ आलयि० ॥ १ ॥ नित्य काशिमध्ये न्हासी माहुनि निजसी
 सप्तगिरिवरि कुहरीं नित्य राहसी ॥ भक्तप्रिय कुरवपुरीं भीक
 मागसी ॥ जीवें भावें गावें ध्याये म्हणुनि मुनिसदनीं अवतरुनीं
 होसि शिशु अजा रे ॥ आलयि० ॥ २ ॥ निजबुनि तुज पाळण्यांत
 दोरि धरुनियां । चित्त लावुनि दृष्टि गोपुनि गीत गापुनियां ॥ त्वन्मय
 सी होवनि सती प्रेमें अनसुया ॥ जो जो जो जो जो जो निज निज
 रे वदेतुज रे नेणें दुसरे याहुनि रां ॥ आलयि रे निज निज रे ॥ ३ ॥

૩૯૦ પાઠણા (ચાલ્યેયિં યેયિં વા ગુરુયા ૦)

જો જો જો જો રે અનસૂયાતનયા દત્તાત્રેયા । વન્મનિ નિજ મન
 વે હરિં માયા મજવીર વરિ કરિં દયા ॥ ધ્રુ ૦ ॥ સ્થિરચરવ્યાપક તું
 સનકાદિનાં દર્શન ધાયા એકા । બ્રહ્મા વિષ્ણુ હર હો અને સુસા અર્પુનિ
 સુનિલોકાં । સ્મરોનિ મગ તું યા મનુષ્યા કરિસો કૃપેચી છાયા
 ॥ જો જો ૦ ॥ ૧ ॥ મંદાહ્વાલસ હે જહ મર્ત્ય પાહુનિ મગ વા સત્ય ।
 અસુતી અજ નિત્ય હોસિ તથ્ય અનસૂયા અપત્ય । જો જો મ્હણુનિયાં
 ઋષિભાર્યા નિજવી ધંદૂં તયા ॥ જો ૦ ॥ ૨ ॥ કોટવાવધિ લેપા
 અમ્હિ જોગા પાઠણ્યાંત ધેવું વાપા હૈં સમજુનિ ટાપા । હરુનિ છુપા
 કીજે થાસવ દર્પા ટાહુનિ તુજ જો જો કરુ સદયા કોમલહૃદયા
 મેયા ॥ જો જો જો જો રે અનસૂયાતનયા દત્તાત્રેયા ૦ ॥ ૩ ॥

૩૯૧ પાઠણા

તું નિજ તૂ નિજ રે નિજ જો જો । તૂ નિજપાઠક હોશિલ જો જો । ધ્રુ ૦ ॥
 પાલકિં વાલક સારિવરુ માયા । વાહુનિ હાલવિતે અનસૂયા ॥
 ગાત અસે જનરાવન જો, જો । તારક ત્યાસિ વદે જો જો ॥ ૧ ॥
 સર્વજગજનનાશનહેતૂ । કારક પાલક વાલક તો તું ॥
 તારક તૂં અકહારક મતૂ । વારક વારક પતિક દાહક તૂ ॥ ૨ ॥
 યોગસુમાર્ગસુધારક હો તું । મારિકસેવકતારક તો તું ॥
 ધાર્મિકમાયિકયાંલિત દે તું । વા સ્મરતાં નિજ દર્શન દે તું ॥ ૩ ॥
 મીઠિવ દોહદ પીઠિત માતા । કાહીં ન મૂચતસે મજ આતાં ॥
 ઓકરિ યેવુનિ કાહીં ન સોસે । ઓઠૂં અયિગર આવે મી કંઠં કેસે ॥ ૧ ॥
 હા પરમેશ્વર ધાગરિ જાલે । રૂપ અસોનિદિ કટ્ટચ આલે ॥
 આમરણે દિં ચ મારિચ જાલી । ફિકર જાલિ ન સોસત વોલી ॥ ૨ ॥

वाटतसे भिक मागुनि खावे । जांबुनि गुपचुप रातिं वसावे ॥
 दार अगार न पोर न चित्त । आवडि घे परचितनि चित्त ॥ ३ ॥
 शीर्षि जरा मुकुटासि धरून । प्रत्यगभिन्नपरासि भरून ॥
 चित्ति निगर्व सदा अवधूत । दांत सुज्ञांत सदोदित पूत ॥ ४ ॥

३९२ नरसोबावाडीवर्णन

नसोबाची बाडि जी लोकमान्या ॥ कृष्णातीरा शोभवी जी
 सुधन्या ॥ अन्या तेंसी देखिली म्यां न साची ॥ श्रीदत्ताची राज-
 घानी सुखाची ॥ १ ॥

कृष्णा 'आहे पूर्वभार्गी जियेच्या ॥ प्रत्यक्षीरीं वास आहे
 तियेच्या ॥ श्रीदत्ताचा कल्पवृक्षातळो तो ॥ प्राप्ता व्याच्या चित्तनें
 मोक्ष होवो ॥ २ ॥

जो चित्तिर्वातत्क्षणीं बारि मोहा ॥ त्याच्या पदीं संतत ठेवि देहा ॥
 मोहांतका वारि मला परेशा ॥ नाही तुझ्यावीण शरण्य धीशा ॥ ३ ॥

३९३ भजन

हरिहरविधिरूपा । त्रिगुणात्मका विश्वरूपा ॥ करि वा अनुकंपा
 ॥ १ ॥ शरण आलों कोपा । दाडुनि मज मार्ग सोपा । दावी निज-
 रूपा ॥ २ ॥

३९४ भजन

अहो वा दत्तात्रेया । पायां पढतों गुरुराया ॥ ध्रु० ॥ हराया
 यतिराया । माया दुस्तर मुनिवर्या ॥ १ ॥ कराया योगिभ्येया । गेया
 भजकावरती दया ॥ २ ॥

३९५ भजन

ये वा दत्ता धांवोनी धांवोनी । मनोजवावरि वैसोनी ॥ ध्रु० ॥
दढकर्मडलु घेवोनी लेवोनी । रुद्राक्षादिक चर्घोनी अंगी विभूति
हर्षोनी । घालुनी पायी पादुका या भजनी ॥ ये वा दत्ता० ॥ १ ॥
जटा किराटा लेवोनी घेवोनी । जपमाळा करि नेसोनी । दिगंजरा
हांसोनी । माझ्या हाकां तोषोनी । ये वा दत्ता० ॥ २ ॥

वेदान्तपर पदे

३९६ पद (चाळ-चनश्याम सुदरा०)

जप तप दीक्षा स्वधर्मरक्षा पूजन तीर्थाटण । याग योग अश्र्यंग
सांग हे न होति कलियुगिं जाण ॥ कलियुगिं भजनावांचुनि साधन
सुगम नसे आन । भुक्ती भुक्ती लाभति जेणे नव्हतां यत्न ॥ १ ॥
सांग न होतां फल ये हातां न कधी कामार्ता । प्रत्यकाय तो नरकी
नेतो मोश्चावी नच वार्ता ॥ त्रिविध जपाळा विविधचि घाला घालि-
तसे चित्ता । तपा तपाया स्वाधिन काया सोहे व्याधिघस्ता ॥ २ ॥
गुरुशिष्याला लोभचि झाला निष्फळ हा उपदेश । स्वधर्मरक्षा करितां
शिक्षा पोटकरी परमेश ॥ श्रद्धा नसतां सक्षय असतां काय करिल
घत । दंभ माजला लोभ उदेला काय करिल मग तीर्थ ॥ ३ ॥
यागीं वसतां अंगिं अहंता ये फळ ये नच हातां । विकार चित्ता आणि ती
कांता मग योगाची नच वार्ता ॥ सकलहि ऐसी विकळचि होती
साधन ये हाता । दत्तस्मरण चुकवी मरण कसेंहि एकदां उदेतां ॥ ४ ॥

३९७ पद (चाल-तूं चाल राधे० राग विभास)

हैं ज्ञान आत्मा परब्रह्म । परमप्रेमस्थान निरंजन भूमा ॥ ध्रु० ॥
 अधिकार ये देहा परि आत्मरूपी स्नेहा । ठेविली सकल तो हा विमलचि
 स्वार्थि परप्र हि महिमा ॥ हैं ज्ञान० ॥ १ ॥ सच्चित्सुखात्मा ऐसा
 आहे आत्मा । यादृश हा असे तादृश विलसे ब्रह्म वदे श्रुति परमा ॥ २ ॥

३९८ पद (चाल-ओवीची)

सायज्ञानानंत तुज वदे वेदांत । हैं शोधितो होंउनी दांत शांत
 समाहित ॥ १ ॥ मालासर्पभ्रांत ध्वांती दीपें शांत । होय हेवी हा वेदांत
 शमवी जीवभ्रांत ॥ २ ॥ साप नोहे माळा स्पष्ट दिसली डोळां ।
 घातली कोंपें मिठी गळां न सुटे कांहीं वेळां ॥ ३ ॥ आवरणाची
 स्थिती न वसे विज्ञानांती । विक्षेपाची स्वरूपशांती होय प्रारब्धांती
 ॥ ४ ॥ जीव त्वन्मय होतां आवरणाची न वार्ता । स्वाधिष्ठानी तत्त्वे
 मिळतां विक्षेपांत दत्ता ॥ ५ ॥ ऐसा वेदांतार्थ जाणुनी शोधूं स्वार्थ ।
 मग तू दत्ता भेटली आम्हां इतर श्रम हा व्यर्थ ॥ ६ ॥

३९९ पद (चाल-देरकीनें शहिला)

तीनी देही राहुनी दिससो ना लोचनी । ज्ञानदृष्टिनें शोधुनी तुज
 धरूं चिंतनी ॥ ध्रु० ॥ विराट् तोचि कार्यासहित पंचीकृत भूतजात ।
 स्थूलवेह तव हा दत्ता वदतातो वेदश्रुत ॥ १ ॥ निजनाथरशें सतत
 निज त्रिपयां इंद्रिय घेत ॥ अरस्था ही जागरीत विधिरूपें तूं येथ ॥ २ ॥
 विधिवेदशब्दादिक-जागेपणीं हे पृथक् ॥ एकाकार ज्ञान त्याचें भिन्न
 नोहे एकेक ॥ ३ ॥ हिरण्यगर्भ मकार्य मूक्ष्म भूत लिंगदेह हा मूक्ष्म ॥
 येथें स्वप्नावस्था भासवसे ही पहा ॥ ४ ॥ करणोपरमीं जामत्संस्कार-

जप्रत्यय ॥ सार्थं स्वप्रतैजसनामं अभिमानी अद्वय ॥ ५ ॥ वेद्य
जामत्तुल्य वेद्य अस्थिर हें तें स्थिर । मेद हाचि ज्ञान तेंचि एकरूप
सुस्थिर ॥ ६ ॥ पुढें कारण अवान्य भासे असे नसे म्हणूं कसें ॥
आत्माऽज्ञान सामास वसे जेथें सुख होतसे ॥ ७ ॥ सर्वज्ञानोत्संहती
मतीची कारणता स्थिती ॥ सुपुण्यस्थ्या हे धोलती प्राप्त द्वा तूं पती
॥ ८ ॥ सुप्तोद्विता अशोधतम स्मृती असे तें तम ॥ ज्ञानविषय भिन्न-
ज्ञान ज्ञान भिन्न उत्तम ॥ ९ ॥ कधीही न द्देलें कधीही न नासलें ॥
स्वयंयोति ज्ञान दिसलें तीनी देहा एकरें ॥ तीनी दे० ॥ १० ॥

४०० वेदांतपर स्नानादिकांची पंचशदी

लावणी (दो दिग्गताची०)

अज्ञानतमी सरतां होयिं मो जगा विवेकपूर्णें । तेज दाखिलें
चठोनि त्यजिलें गुणमयशयना लग्नगितें ॥ १ ॥ रागद्वेषमळ हा
दंक्रुनी निर्मळ झालों क्षीयनें । ध्यान सरोवर ज्ञानपुष्कर मानसवीथी-
स्नानानें ॥ १ ॥ इडा गंगा यमुना आपगा पिंगरा हांच्या स्नानानें ।
त्रिवेणि म्हणती सुपुष्णा ती सरस्वतीमधि पेणें ॥ २ ॥ करि त्या
साक्ष्या प्रयागराजा वंदूं ज्याच्या स्नानानें । उपरी जाती पुनः न
फिरती पद्व न होती कर्मानें ॥ ३ ॥ कृष्णा गोदा तापि नर्मदा यमुना
गंगा जगतीतें । पवित्र करिती साहेबिन कोटी गृथ्योपाठां जीं तोर्थें
॥ ४ ॥ कुरुक्षेत्र प्रभास पुष्कर सर्वादे पाहिल्या गमावें । पारिवि हो
मळ वासनामूळ उन्मूळाया कोमावें ॥ ५ ॥ सामर्थ्य नसे ज्ञान तीर्थ
असे सर्ववर्षित तारितसे । ज्ञाना ऐनें पवित्र नसे भगवान् ऐसें
धोलतसे ॥ अज्ञानतमी सरतां० ॥ ६ ॥

४०१ संध्यापद (चाल—इस तनधनकी०)

आत्मारामा अंतरी ध्यावू । जनिमरणातीत होवू ॥ ध्रु० ॥ म्यां
मानस सरोवरी स्नान । केलें शांतिवस्त्रावरण ॥ आशातृष्णामोह
जाळून । अंगि चार्चि भस्मलेपन ॥ क्षमादयेचें भूषण । लावुनि शुचि
होऊन ॥ चाल ॥ आवरणा आवमन करूं कर्माचें मार्जन । ममताऽ
हंताऽघमर्पण । तीन देह हीं अभ्ये देवू ॥ आत्मारामा० ॥ १ ॥ तो
मी आत्मा आत्मा तो मी । वदे भायें माझा जप तो ॥ ज्या जपें
भेद न उरतो । अपरोक्षचि होतो पर तो ॥ ज्या जपें मुमुक्षु उरतो ।
जीवन्मुक्तीला उरतो ॥ चाल ॥ शिवा जीवा भेटवितो । संसारा हा
लपवितो ॥ तारि तो म्हणवुनि मावुं ॥ आत्मारामा० ॥ २ ॥ सूर्यचंद्र
जेव्हां दोनी । तभिं लपती गति सोडूनी ॥ तो संध्याकाल गुरुनी ।
सांगितला तो साधूनी ॥ भावें ऐसी संध्या करुनी । संदेह मनिचा
हरुनी ॥ चाल ॥ सर्व हेंचि ब्रह्म जाणूनी । राहें ऐशा उपस्थानी ॥
आपणा आपण नमुनी । ध्यानीं राहूं उपशम घेवू ॥ आत्मा० ॥ ३ ॥

४०२ पूजापद (चाल—हरिसी सतत भजा०)

सर्व शरिरिं जें एक विराजे । तेचि आत्मलिंग माझे ॥ ध्रु० ॥ वेद-
देवालय शुद्ध करनियां, आत्मलिंगावर भासलें जें ॥ अज्ञान तेचि
निर्मात्य हेंचि कावुनि टांकू छादक जें ॥ सर्व० ॥ १ ॥ अचित्याचें
चितन केंचें आवाहन न च व्यापक जें ॥ निर्मल त्याला स्नान कशाळा
निरावरणा बख्र न दुजें ॥ सर्व० ॥ २ ॥ भक्ति विलेपन वाहूं एक
सुमन अहं धूप जाळूं बहुतेजें । सोऽहंदापा वज्रलुनि विधवा निवेदिं
सर्वहि निजधन जें ॥ ३ ॥ स्वयंप्रकाशा आरग्या कैशा ओवाळूं
भावें एकच जें । पिढीं ब्रह्मांडी त्या कुरवंडी मौन जपे एक भावें
भजे ॥ ४ ॥ प्रसाद त्याचा स्वानुभवाचा मोज्य हें परितृप्त करी जे ॥
स्वानुसंधानी सुरमयशयनीं स्वानुभूतिसह तेथ निजे ॥ सर्व शरिरिं
जें एक विराजे० ॥ ५ ॥

वेदान्तस्तोत्रे

४०३ वेदान्तनिरूपण

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीदत्तात्रेय गुरुं च गुरु । स्वभक्ताये कृतवत् ॥
 वंदोमि भवादिधत्तारु । वेदान्त निरूपितो स्वल्प ॥ १ ॥ गुरुवीण नोहे
 ज्ञान । असे श्रुतीचें वचन । हें मानुनी निरूपण । करितो गुरुशिष्य-
 संवाद ॥ २ ॥ शिष्य गुरुसी पुस्तकसे । ही सृष्टी कोण करीतसे ।
 किंवा स्वभावे होतसे । संशय होतसे हा फेडा ॥ ३ ॥ गुरु म्हणे
 समाधान । एकाप्र करुनी मन । पारसे करितो निरूपण । वेद प्रमाण
 घेवुनी ॥ ४ ॥ आस्तापरी अनायासानें । वेद कथिला ईश्वरानें । त्याला
 पौरुषेय म्हणणें । न साजे अन्याधारापरी ॥ ५ ॥ संहिता ब्राह्मण
 अरण । हीं तीनही मिळोन । हा वेद, अंगें जाण । शिक्षादीक
 सहाची ॥ ६ ॥ कर्म उपासना ज्ञान । तीन काडे वेदाची जाण ।
 स्मृतीविद्वांस पुराण । वेदाभारे पसरले ॥ ७ ॥ त्यां स्वतः प्रमाण
 वेदाचें । मठ हें ऐक तू साचें । हें ठाणें समाधानाचें । सत्य शिवाचें
 घोलतों ॥ ८ ॥ जी गारा केलेही माती । तिचे पुढे घडे होती ।
 घडपापूर्वी जी माती । मध्ये अंती तीच एक ॥ ९ ॥ सृष्टीपूर्वी विश्व
 हेंच । अद्वितीय ब्रह्म एकच । नामरूप ही नश्वरेच । जिद्धा मन
 नसल्यामुळे ॥ १० ॥ शिष्या तुझ्या समजुतीस । पूर्वी ह्या काळ-
 वाचकास । योलिलों परी तेझां खास । काळ न देतास शरिगार
 ॥ ११ ॥ निर्विकार न घडे सर्जन । मायेसंहिताचें ब्रह्म । करिता
 नये देवपण । शक्ति ज्ञान-अस्तु माया ॥ १२ ॥ शक्ति शक्तिमंता
 अभेद । शिष्या प्रतिधिने न भेद । न ये भेदा निर्विवाद । मायेनें भेद
 नसता ब्रह्मा ॥ १३ ॥ जे उपाधीनें भासे । ते उपाधी नासतां नासे ।

त्याणें द्वैत येईल कसें । त्याच्या स्वरूपा ॥ १४ ॥ जे अनिर्वचनीय शक्ती ।
 ती वेदांती माया म्हणती । असे ब्रह्माधीन ती । तिणें द्वैत येत नसे
 ॥ १५ ॥ त्या माया शक्ती युक्त । ब्रह्म हो अव्याकृत । हें जगद्वीज
 अव्यक्त । त्रिगुणामक हातसे ॥ १६ ॥ त्यापासून शब्दयुक्त
 आकाश । त्या पासून वायू सशब्द स्पर्श । त्या पासून अग्नि रास ।
 शब्दस्पर्शरूपगुणे ॥ १७ ॥ सशब्दस्पर्शरूपरस । जळ वपजे
 त्या पासून खास । सशब्दस्पर्शरूपरस । गंध भूमी ॥ १८ ॥
 कारणगुण कार्या येती । तसे मायागुण पंचभूती । म्हणोती त्रिगुणा-
 त्मक होती । पंचभूतें ती मायिक ॥ १९ ॥ प्रत्येकाच्या सत्वाशेकून ।
 भोत्र स्वचा चक्षु जिह्वा प्राण । पंचदानेंद्रियें होती जाण । अंतःकरण
 सत्वाशेक्यान ॥ २० ॥ निर्विकल्प अंतःकरण । संकल्पात्मक मन
 निश्चयात्मक बुद्धि जाण । अनुसंधानरूपी चित्त ॥ २१ ॥ अहंकार
 मीपण । हें पंचविध अंतःकरण । प्रत्येक रजोशानें जाण । कर्मेन्द्रियें
 पांच हीं ॥ २२ ॥ बाचा हस्त पाद लिंग आणि गुद । रजोशेक्यें
 प्राणभेद । पंच तयाचे पृथीनें ॥ २३ ॥ यांचे देवता त्रिपय । एक
 ब्रह्मचि स्वयें होय । प्राणेंद्रियांत करणसमुदाय । लिंगशरीर होय
 सूक्ष्म ॥ २४ ॥ पंच भूतांचे दोन दोन भाग । एका एका अर्धाचे चार
 भाग । करोती दुप्पल्या अर्धाशी योग । कृति होय पंचीकरण । २५ ॥
 ह्या पंचीकृतापासून वद्विज । स्वेदजांडज आरज । होती चौदा लोक
 विराज । सर्व एक मिळोन ॥ २६ ॥ ह्या चारी देहात । जीवरूपें ब्रह्म
 रिघत । कर्तृत्व भोक्तृत्व पावत । मोक्षपर्यंत द्वैतभावे ॥ २७ ॥
 जामत्स्वप्न सुषुप्ती । दिनदिन व्यवहार म्हणती । जन्म घेणें हें वेदाती ।
 म्हणती जन्मांतरस्वीकार ॥ २८ ॥ हा जीवाचा संसार । ईश्वर-
 सृष्टीवर । अहंताममतादि व्यवहार । हे प्राप्तिभासिक जेवमष्टी
 ॥ २९ ॥ पारमाधिक ब्रह्मावर । ईशसृष्टि अनियार । ह्या व्यावहारिक

संसार । ईश्वराचा ॥ ३० ॥ हें सर्वही द्वैत । निवारिजे होवुनी अद्वैत ।
 तरीच होय सदोदित । सच्चिदानंद निजांगे ॥ ३१ ॥ सर्वाधिष्ठान
 ब्रह्म जेधयां । विवेके कळे तेधयां । करोनि द्वैताभावा । होय साच्चि-
 दानंद निजांगे ॥ ३२ ॥ ब्रह्मचि सर्वाधिष्ठान । तेचि उत्पत्ति-
 स्थितिलयकारण । म्हणोनि त्यां एकार्ये ज्ञान । होतांच सर्व ज्ञान
 होतसे ॥ ३३ ॥ अत एव वेदांतमत । सिद्ध करी अद्वैत । तार्किका-
 दिकांचा राद्धांत । घेतां अद्वैत साधेना ॥ ३४ ॥ प्रकृतिपुरुषविषेक ।
 तत्त्वविचार करितां चोर । मोझ होतो हा लेख । साठ्याचा एकवृ-
 न दावी ॥ ३५ ॥ पुरुष हा व्दासीन । प्रकृति जगत्कारण । प्रति-
 शरीरी भोक्ता जीव भिन्न । जगत् सत्य हें जाण सांख्यनंत ॥ ३६ ॥
 स्वयें प्रकृति जड अमून । ती केवी करील जगदुत्पादन । न चाल-
 ती चेतनावीण । अचेतन रथादिक ॥ ३७ ॥ तूं म्हणशील स्तनांतून ।
 दूध वाहे अचेतन । जळही स्वयें जातें बाहून । हेही जाण ईश्वरेच्छा
 ॥ ३८ ॥ तीन गुण समान । हे सांख्य प्रकृती प्रधान । तथा नष्टतां
 प्रेरक चेतन । केवी गुणविभाग होईल ॥ ३९ ॥ गाईचे पोटी वृण ।
 दुग्ध होतें तेवी प्रधान । जगदाकार होऊन । स्वयमेव राहे म्हणसी
 जरी ॥ ४० ॥ तरी हेंही न घडेल । वृण खाई पेल । त्यापें दुग्ध कां
 होईल । तसे न होईल प्रकृति जगत् ॥ ४१ ॥ जसा स्वये आंधळा ।
 पालवी डोळस पागुळा । तेवी पुरुष प्रकृताळा । पालवी म्हणों तरी
 न पडे ॥ ४२ ॥

४०४ परापूर्वा

सृष्टि पूर्वा विश्व एकचि हा देव । होता स्वयमेव सच्चिदानंद ॥ १ ॥
 बहु व्हावें ऐसी कामना धरुनी । तप आचरोनी स्वये नटे ॥ २ ॥
 झाला अव्याकृत स्वयें पंचभूत । भौतिकही होत चारी खाणी ॥ ३ ॥
 तोचि लिंगदेह तो कारणदेह । ब्रह्मांडसमूह तोचि झाला ॥ ४ ॥
 अध्यात्माधिभूत तो आधिदैवत । जीवरूपें आंत रोघे तोचि ॥ ५ ॥
 तोचि अंतर्गामी बाहेर तो स्वामी । भुलोनि तोचि मीपणें वद ॥ ६ ॥
 मग दिसे नाना तत्त्व समजेना । नावरवे मना नाना यत्ने ॥ ७ ॥
 गमवी सुखरूप आवरण झोंप । घेतां ये विश्लेष ताप दे जो ॥ ८ ॥
 मग सद्गुरूचे धरिले म्यां पाद । शमवाया खेद भेद सर्व ॥ ९ ॥
 भ्रमनिरसना दिव्ही उपासना । त्या देवाची मना स्थिरवाया ॥ १० ॥
 देव तो उपास्य हा मी उपासक । मानीता विवेक चोख झाला ॥ ११ ॥
 गुरु तोचि देव हा मी स्वयमेव । तोचि भिन्नभाव नष्ट झाला ॥ १२ ॥
 साकार साजिरें रूप जें गोजिरें । धितिलें जें बरें सच्चिदानंद ॥ १३ ॥
 सोबुनि नामरूप सचित्सुखरूप । झालों एकरूप मीच देव ॥ १४ ॥
 परी मी हा भक्त नोहेचि विभक्त । परम विरक्त मुक्तसग ॥ १५ ॥
 ऐक्यस्फूर्ति झाली भक्ति दुणावली । आतां सीमा झाली कैबल्याची ॥ १६ ॥
 जसे पापाणाचें कोरिलें देडळ । पापाण केवळ देव त्यांत ॥ १७ ॥
 देवाचा परिवार पापाण सुंदर । वध अलंकार पापाणाचि ॥ १८ ॥
 असें मज आतां उमजे सर्वथा । पूजा करूं जातां देवचि सर्व ॥ १९ ॥
 देव गुरूची ही झाली कृपा पूर्ण । उमजलें तूर्ण पूर्ण ब्रह्म ॥ २० ॥
 देवा तुझी आतां कशी करूं पूजा । न दिसेचि दूजा आज मज ॥ २१ ॥
 मी तूं एक पूर्ण होतां आवाहन । कसें हो करून पूजूं देवा ॥ २२ ॥

तुंचि एक देवा भू वृक्ष पाषाण । तुजला आसन योजूं केवीं ॥ २३ ॥
 तुज अभिपेक करूं तरी एक । दिससी उदकरूपीं तूं वा ॥ २४ ॥
 देवा जे जे द्यावे तुज उपचार । ते सर्व साचार रूप तुझे ॥ २५ ॥
 सुवा द्रव्य अग्नि मंत्र यजमान । तुंचि हे जाणून होमूं कवणा ॥ २६ ॥
 पात्र द्रव्य दाता एकचि दिसतां । दानाची हे वार्ता केवीं करू ॥ २७ ॥
 एकाग्रता चित्तासह इंद्रियांची । होतां ही तपाची वार्ता नसे ॥ २८ ॥
 वेदादिव्यापार असंग निरीक्षी । अकर्ता मी साक्षी कर्मातीत ॥ २९ ॥
 अग्रमत्तपणें जरि एक जाणें । मग योग ठाणें देईल कीं ॥ ३० ॥
 दैवलब्ध भोग हे घे उपचार । स्तोत्र वाग्व्यापार असो देवा ॥ ३१ ॥
 संचार ह्या देवा मानूं मदशिणा । तुझी आराधना सर्व क्रिया ॥ ३२ ॥
 वाचे मना जेथें अवकाश नसे । मीनभावे वसे तेथें जप हा ॥ ३३ ॥
 अशी ही सहजरिथवि देवपूजा । तुज अधोक्षजा हे आवडो ॥ ३४ ॥
 कांहीं न्यून नोहे अधिकही नोहे । महिष्ठाचें तें हें महिमान ॥ ३५ ॥
 होचि सर्व स्वारम-निवेदन होय । होई ब्रह्ममय सर्व कर्म ॥ ३६ ॥
 ऐसी हे करावी मुख्य देवपूजा । न घडे तरी पूजा वी पढावी ॥ ३७ ॥
 वासुदेव म्हणे पूजा ही त्रिकाळ । पढता तिमळ होईल बोध ॥ ३८ ॥

इति श्री० प० प० श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचिता

परा पूजा संपूर्णा ॥

४०५ नवरत्नमाला

श्रीदत्तो जयति ॥ हा वेद दृश्य जड अज्ञानिकार मातातातासुपीयंज
 अमंगळ जीव जाता ॥ प्रेता न पादति न हा मम रूपभूत । पृथग् मी
 तरि सदोदित साक्षिभूत ॥ १ ॥ त्वह्मांसलोहितशिरास्थिसमूह देह ।
 ज्या आंत श्रेष्मभळमूत्रवि मोहगेह ॥ हें होय नष्ट अरुमुन्दुरभं
 स्तो.२६

अनंत । कूटस्थ मी तरि सदोदित साक्षिभूत ॥ २ ॥ मायाविनिर्मित
 पदार्थसमान देह । जो त्रिंदुमात्र असतांदि विमोहगेह ॥ वाटे
 क्षणोक्षणि विलक्षण निश्चितांत ॥ कूटस्थ मी तरि सदोदित साक्षिभूत
 ॥ ३ ॥ पाण्यावरी लहरि येति जशा वशा ह्या । देहावरी संतत येति
 वशा अशा ह्या ॥ वाल्यादि, शेणि कृमिविहभसितांत कांत । कूटस्थ
 मी तरि सदोदित साक्षिभूत ॥ ४ ॥ चंद्रक्षणार्थ करिताति कुठल्या
 दुष्ट । जो पद्मसात्रपरिपोषित होयि पुष्ट ॥ येथेंचि तो पटतसे वधडा
 अनंत । कूटस्थ मी तरि सदोदित साक्षिभूत ॥ ५ ॥ वर्णाश्रमादिक
 सुरादिक यन्निमित्त । संबंध रूप भय कर्महि यन्निमित्त ॥ तो हाचि
 अन्नमय कोश जयासि अंश । कूटस्थ मी तरि सदोदित साक्षिभूत
 ॥ ६ ॥ हा प्राण त्यामार्धि सदोदित रेलवाहे । जो इद्रियां कवलुनी,
 सम रूप नाहे ॥ हेही अचेतनचि, चेतन मी प्रशात । कूटस्थ मी तरि
 सदोदित साक्षिभूत ॥ ७ ॥ जें चवळ क्षणभरी न वसे, विकारी । सें
 होय हें मन न भी कधिही विकारी ॥ खघोततुल्य मति तीहि न मी,
 प्रवीण । कूटस्थ मी तरि सदोदित साक्षिभूत ॥ ८ ॥ हा जात येव
 असतो जगि लिंगदेह । अज्ञान कारणवतू न च तीन देह ॥ माझे
 स्वरूप अज अक्रिय मी अनंत । कूटस्थ मी तरि सदोदित साक्षिभूत
 ॥ ९ ॥ कर्ता न मी प्रत्यगाभिन्न आत्मा । भोक्ता न मी अद्वय सच्चि-
 दात्मा ॥ हें शात व्हाया नवरत्नमाला । हे कंठि घाला हरि हे हि
 काला ॥ १० ॥ जो कर्मफळ दे वारी स्मरतां कष्ट चढरी ॥ भजतां
 त्या दत्तदेवा पदीं हे अर्पिली नवा ॥ ११ ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजकाचार्य श्रीबासुदेशानंदविरचिता

नवरत्नमाला संपूर्णा॥

४०६ चित्तसद्बोधनक्षत्रमाला

कुसंगाश्रये वा स्वये आत्मघात । तुवां सत्य केला कुशीला
 खचीत ॥ अध.पात येईल मत्ता स्वचित्ता । त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य
 दत्ता ॥ १ ॥ भला लाघला हा तुला श्रेष्ठ देह । परी ठेविला व्यर्थ तूं
 येथ मोह ॥ अहंकारयोगें घडे घात चित्ता ॥ त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य
 दत्ता ॥ २ ॥ अहंकारयोगें घडे कर्तृत्तादि । अहंकारयोगें घडे भोक्तादि ॥
 अहंकारयोगें ममत्वादि चित्ता । त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य दत्ता ॥ ३ ॥
 अहंकार हा आत्महा खालि नेतो ॥ अहंकार हा ज्ञानहा ऊर्ध्व नेतो
 ॥ अहंकार सोडूनि वे क्षीप्र चित्ता । त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य दत्ता
 ॥ ४ ॥ अहंकारयोगें घडे कोप ताप । अहंकारयोगें घडे पापलेप ॥
 अहंकारयोगें जमीं घात चित्ता ॥ त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य दत्ता ॥ ५ ॥
 अहंकार हा धर्महा शत्रु आहे ॥ अहंकार हा पापहा मित्र आहे ॥
 अहंकार सात्वीक हो मित्र चित्ता । त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य दत्ता
 ॥ ६ ॥ अहंकार हा बोलिजे त्रिप्रकार । अहंकार हा बंध दे द्विप्रकार ॥
 तयाचा करी तूं प्रतीकार चित्ता । त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य दत्ता
 ॥ ७ ॥ शरीरादिहीं जो अहंकार थोर । अती थोर छोटी तमाचा
 विकार ॥ भ्रमालक्ष्यतंद्रादि दे तोचि चित्ता । त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य
 दत्ता ॥ ८ ॥ सदा फोडलोभप्रयत्नादि दे जो । सदा पातकोत्पत्ति
 येथे करी जो ॥ तया रागसा सर्वथा सोडि चित्ता । त्वरे आदरे तूं
 स्मरे नित्य दत्ता ॥ ९ ॥ तुला लाघलें हें भलें मुक्तिपर्व । परी अंतरीं तूं
 धरीसी कुण्व ॥ तुझे पट्टिपू पातकी होति चित्ता ॥ त्वरे आदरे तूं
 स्मरे नित्य दत्ता ॥ १० ॥ तुला खंडिती मुंडिती याम्य दूत । तुला
 खंडिती फाडिती होसि भूत ॥ प्रभूतभ्रमें कष्टा कोण त्राता । त्वरे आदरे
 तूं स्मरे नित्य दत्ता ॥ ११ ॥ दुराशा धरुनी तुवां पाप केऊं । तयाच्या-
 नियोंतुला जन्म आले ॥ असें पूढती पूढती होय चित्ता । त्वरे आदरे

तूं स्मरे नित्य दत्ता ॥१२॥ सुत स्त्री स्व भाजें असें हें ममत्व । तसें
मांस पिंडावरी ही अहंत्व ॥ तुवां ठेविल्यानें तुला दुःख चित्ता । त्वरे
आदरे तूं स्मरे नित्य दत्ता ॥१३॥ कुणाचे सुत स्त्री कुणाची विचारी ।
कुणाचें धनक्षेत्र होई विचारी ॥ विचारांति मिथ्याचि हो सर्व चित्ता ।
त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य दत्ता ॥१४॥ ममत्वे सुतादीक द्वे आदरावे ।
जयाने तयाने भ्रमाने मरावे ॥ पुढेही तसें होतसें खास चित्ता । त्वरे
आदरे तूं स्मरे नित्य दत्ता ॥१५॥ तुला या भ्रमे सद्गती लोकि
हो की । नको आदरु प्रेमसंबंध लोकी ॥ सुख स्वप्रवत्तुछ हें सोड
चित्ता । त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य दत्ता ॥१६॥ नको मानपूजेचि
लोकांत इच्छा । प्रतिष्ठाहि विष्ठासमानाचि तुच्छा ॥ न पृच्छा करी
व्यर्थ तूं लोकि चित्ता । त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य दत्ता ॥१७॥
सुविद्वान् धनी मी गुणी मानि मोठा । असा तूं न ठेवी दृष्टा गर्व
वाठा । नमी सर्व भूतांसि हो लीन चित्ता । त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य
दत्ता ॥१८॥ नको होव तूं लोकनिदेस पाव । नको लोकनिदा
करु हो सुपात्र ॥ पवित्र प्रभूच्या कृपेला सुचित्ता ॥ त्वरे आदरे तूं
स्मरे नित्य दत्ता ॥१९॥ जनीं निघ ते सोडितां योग्यता ये ॥ जनीं
बंध ते सेवितां योग्यता ये ॥ जनीं बंधता तूं न इच्छी सुचित्ता ।
त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य दत्ता ॥२०॥ सदा संगती दुर्जनांची
त्यजावी । सदा संगती सज्जनाची धरावी ॥ धरावी गुरुसेवनी प्रीति
चित्ता । त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य दत्ता ॥२१॥ सदा सत्त्ववृत्ती
धरोनी असावे । सदा सात्विकांमाजि यत्ने बसावे ॥ बसावे न त्या
रौण्यपंक्तीस चित्ता । त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य दत्ता ॥२२॥ भ्रमा-
लस्यनिद्रादिकांते त्यजावे । हरीकीर्तनी प्रेम निःसीम ळावे । मनीं
आळवावे हरीला सुचित्ता ॥ त्वरे आदरे तूं स्मरे नित्य दत्ता ॥२३॥
कयाकीर्तनी अंगि रोमांच यावे । गळा दादुनी नेत्र दोनी गळावे ॥

पळावें वपुर्भाज माघेंचि चित्ता । त्वरें आवरें तूं स्मरें नित्य दत्ता ॥
 ॥ २४ ॥ असें सात्विक प्रेम येतां अंहता । गळे तें टळे सर्व संसार-
 चित्ता ॥ हरीच्या प्रसादें मिळे मुक्ति चित्ता ॥ त्वरें आवरें तूं स्मरें
 नित्य दत्ता ॥ २५ ॥ गुरु देव हे एक मानूनि भक्ती । तयांचीं करी त्या
 करी येइ मुक्ति । सुयुक्ती असी ही धरी नित्य चित्ता । त्वरें आवरें
 तूं स्मरें नित्य दत्ता ॥ २६ ॥ असी चित्तसद्बोधनक्षत्रमाला । गळा
 पालिती तेज भीतील काळा ॥ वळां मुक्ति घालील रस्तांचि माळा ।
 गळां त्यांचिया जी ॥ पाहील वेळा ॥ २७ ॥

इति श्री. १. १. श्रीवासुदेवानंदसरस्वतीकृता चित्त-
 सद्बोधनक्षत्रमाला संपूर्णा ॥

४०७ आत्मानात्मविचार

श्रीदत्तो जयति ॥ शिष्या होयीं सावधान । कल्पितयां एकाम मन ।
 परिते कथिते आत्मज्ञान । जेणे अज्ञान निरसें हें ॥ १ ॥ वाहेर नेत्र
 लावून । जें पाहसी तेचि स्वप्न । व्यर्थ तयासी सुलून । आयुष्य
 रचून मरुं नको ॥ २ ॥ पृथ्वी आप तेज वात । आकाश जाण पंच
 भूत । नायाशक्तीभरनिर्मित । त्रिगुणयुक्त असती ही ॥ ३ ॥ प्रत्ये-
 काचे अर्ध अर्ध भाग । करुनि अर्धांचे चार चार भाग । सोढोनि
 आपुला भाग । इतरार्धभागयुक्त केले ॥ ४ ॥ ह्या पंचीकरणे जाण ।
 मद्रांड चौदा भुवन । चारी जीवत्वाणी आणि अन्न । करी निर्माण
 ईश्वर ॥ ५ ॥ हे विक्षेपनावाची । ईश्वरक्षती होय साची । वेदीं
 संज्ञा असे ईची । व्यावहारिक सत्य ॥ ६ ॥ जीव देही रिपून । अहं-
 कारतादात्म्य पावून । त्या द्वाय शरीर व्यापून । नेत्री राहून द्वैत
 पाहे ॥ ७ ॥ तें हें सर्व स्वप्न जाण । कां जासी याटा भुलून । जजुनि

होई सावधान । स्वरूपानुसधान ठेवीं तू ॥ ८ ॥ तू म्हणसी ह
 प्रत्यक्ष । मी पाहतों समक्ष । तरी तुज समाधिदक्ष । देईल साक्ष
 चलटाचि ॥ ९ ॥ जैसा भिकारी जागेपणीं । स्वप्नीं महाराज होव्नी ।
 राज्य करी संपदा भोगुनी । पुन जागेपणीं भिकारी हा ॥ १० ॥ मग
 तें राज्य आढवून । मी राज्यभ्रष्ट झालों म्हणून । तो करी कीं रोदन ।
 तेवीं जाण संसार हा ॥ ११ ॥ स्वप्नीं मद्य माख भक्षिती । चाढा-
 लीशीं रमती । ते प्रायश्चित्त घेती । जागेपणीं कीं ॥ १२ ॥ कोणी
 एक आपुला । जागेपणीं मेला । स्वप्नीं तोचि भेटला । हर्ष झाला अपार
 ॥ १३ ॥ स्वप्नीं कोणी स्वजन । मेला असें पाहून । रडत रडत जागा
 होउन । त्या पाहून नच रडे ॥ १४ ॥ कोणी भुकें निजती । स्वप्नीं
 पोढभर जेवित्ती । जागे होता मागुती । तृप्त होती कीं तेण ॥ १५ ॥
 स्वप्नीं जें दिसें शुभ । जागेपणीं तें हो अशुभ । जागेपणीं जें अशुभ ।
 स्वप्नीं तें शुभ कधीं ही ॥ १६ ॥ कधीं लग्नसोहळा पाहती । जागे-
 पणीं कीं साच मानित्ती । स्वप्नीं सर्पभ्याघ्न पाहती । उठोनि पळती
 सत्य तें कीं ॥ १७ ॥ क्षणमात्र निजता । मास लोटले पाहती ।
 त्या गोष्टी साच होती । जागेपणीं कीं ॥ १८ ॥ अतिसूक्ष्म
 नाडीत । हत्ती घोडे दिसती अमित । ते मातील कीं बुद्धिमत् ।
 साच म्हणोनी ॥ १९ ॥ तेवीं हा प्रपच । न मानावा साच ।
 जाणावा हा असत्यच । कालत्रयी ॥ २० ॥ जें जें येथें ये घडोन ।
 तें तें सर्व मिथ्या जाण । सर्व व्यापार सोडून । स्वरूपानुसधान करी
 तू ॥ २१ ॥ स्वरूपानुसधान । ळाया कीजे मन शोधन । देवगुरु-
 सेवन । सदाचरण अनासक्तें ॥ २२ ॥ हेही मिथ्या असें स्वप्न । असें
 न मानो तुझे मन । जेवीं कित्येक स्वप्न । सत्य होय जागृतीत ॥ २३ ॥
 स्वप्नीं मात्र उपदेसिला । तो जागेपणीं सत्य झाला । स्वप्नीं देवें प्रसाद
 दिधला । जागृतीं झाला तोचि सत्य ॥ २४ ॥ ऐसे अनुभव हजार ।

लोकीं आले साचार । स्वप्राध्यायीं हा विचार । सारासार केला
 वा ॥ २५ ॥ वर्षांतदर्यावरणाच मासाद्यामकमात्स्वप्रफलं निश्चायां ॥
 सद्यःफलं चोपसि संप्रविष्टं दिवा वृथा स्याच्छ्रयनात्पुनश्च ॥ १ ॥ हा
 मी येथें जन्मलों । हा मी अमुक वाढलों । स्त्रीपुत्रसंपत्तियुक्त झालों ।
 मी झालों दैन्यवाणा ॥ २६ ॥ ऐसे शुभाशुभ स्वप्न पहात । नानापरी
 चोरळत । स्वयें न हो जागृत । देवगुरुप्रसादा विना ॥ २७ ॥ हा
 जीव असा घोरळतां । कनवाढ् शुतिमाता । उपदेशी तत्त्वतां ।
 त्याचा अधिकार जाणुनी ॥ २८ ॥ जरी परमार्थी पराङ्मुख । वया
 कर्ममार्ग चोख । निष्कामपणें देख । भुवि सम्यक् बोलतसे ॥ २९ ॥
 जरी कर्मी असोन । बंचळ असें अंतःकरण । वया वपासना सांगून ।
 परमार्थी लावी शुति ॥ ३० ॥ जरी नित्यानित्य विचारून । इहभोगा
 दे सोडून । शमदमादि साधून । मुमुक्षु होऊन तळतळे ॥ ३१ ॥ वया
 ज्ञान व्हावें म्हणून । श्रवण आणि मनन । त्यांचें निदिध्यासन ।
 शुति सांगून बोध करी ॥ ३२ ॥ हें जाणावें शुभ स्वप्न । संसार
 जाणावा दुःस्वप्न । तेथें क्षणमात्रही मन । सूक्ष्मजन न धरिती ॥ ३३ ॥
 तेव्हां तूं जागृत व्हावें म्हणून । संसार हें दुःस्वप्न । दे सर्वथा सोडून ।
 ज्ञान जोडून कृतार्थ हो ॥ ३४ ॥ स्वधर्माचे आचरण । देवपूजा व्रत
 दान । फलाची इच्छा सोडून । करितां मन शुद्ध होय ॥ ३५ ॥
 कायावाचामनें करून । न दुःखवाचे प्राप्ती जन । हिथें नाम
 अहिंसा जाण । ही आदरून धरावी ॥ ३६ ॥ जें पाहिलें ऐकिलें जाण ।
 तेचि कीजें भाषण । जें यथार्थ कथन । हें सत्य जाण वारक ॥ ३७ ॥
 पुढें अथवा मापारी । कोणाचीही न करी घोरी । हेचि अस्तेय अच-
 धारी । हें अंतरी आदरावें ॥ ३८ ॥ परिग्रह म्हणजे साठा । तो
 करी सर्वथा तोटा । तो सांडणें उत्तमां । अपरिग्रह म्हणती योगी
 ॥ ३९ ॥ एका गृहस्थावांचून । कायावाचामनें करून । याचें मीथुन

सोढून । हेंचि जाण ब्रह्मचर्य ॥ ४० ॥ अहिंसा सत्य अस्तेय ।
 अपरिग्रह ब्रह्मचर्य । हे पंचक यम होय । सेविजे निर्मायपणें हें ॥ ४१ ॥
 स्वधर्मानुष्ठान हेंचि तप । स्वाध्याय म्हणजे गुरुमंत्रजप । मानसी
 करितां अमृष । फळ तात्काळ मिळतसे ॥ ४२ ॥ मृज्जलानें
 वाह्य शौच । ईश्वरभ्यानें आंतर शौच । ईश्वरप्रणिधान साच ।
 सर्व कर्णे ईश्वरार्पण ॥ ४३ ॥ परिमित निद्रा आहार । हे होत नियम
 साचार । हे पाळावे सादर । वारंवार अभ्यासानें ॥ ४४ ॥ मृदु आसन
 घालून । समासन ठेवून । एकांतीं वसून । सगुणेश्वरध्यान करावें
 ॥ ४५ ॥ हृदयकमळ अधोवदन । तें करावें ऊर्ध्ववदन । सोहंमंत्र
 उच्चारून । प्रफुल्लीत तें भाविजे ॥ ४६ ॥ त्यामध्यें विराजमान । रत्न-
 जडित सिंहासन । त्यावरी सगुणमूर्तीचें ध्यान । कीजे मन स्थिरवून
 ॥ ४७ ॥ पायांच्या तळव्यासून । एका एका अंगाचें ध्यान । करावें
 लक्ष लावून । तें स्थिर होतां पुढें ध्यावे ॥ ४८ ॥ एवं मस्तकापर्यंत ।
 संपूर्ण मूर्ति चित्तांत । भरून ध्यावी संतत । स्थिरवून चित्त भावाने
 ॥ ४९ ॥ दुसऱ्या विषया आठवून । जरी सुटेक तें ध्यान । तरी पुनः
 मुळापामून । करावें चिंतन सावधानें ॥ ५० ॥ मुरत सुहास्य चित्तून ।
 हास्यमात्रा मनीं ध्यावें भरून । तोच मी परमानंद म्हणून । निश्चित
 चिंतन करावें ॥ ५१ ॥ जागृती स्वप्न निद्रा साक्षी । निर्विकारे पृच्छी
 लक्ष्मी । तीनी देहा जो निरीक्षी । तो मी त्वंपदार्थ लक्ष्यार्थ ॥ ५२ ॥
 स्थूलदेह अन्नमय कोश । लिंगदेही तीन कोश । प्राणमय मनोमय
 विज्ञानमय । आनंदमय कारणदेही ॥ ५३ ॥ ह्या पंचकोशांहून । मी
 वेगळा म्हणून । ह्यांचे धर्म मजला न । काळत्रयी ॥ ५४ ॥ हा देह
 मी नोदें देख । मी नोदें कोणाचा लेक । स्त्री पुरुष नपुंसक । काळ-
 त्रयी मी नोदें ॥ ५५ ॥ मी नोदें कोणाचा संबंधी । नसे मला धर्मा-
 धर्म उपाधी । न स्पर्श आधिब्याधि । काळत्रयी ॥ ५६ ॥ नसे मला

वर्णाश्रमादि । न शिवे मला शीतोष्णादि । नसे मला जन्ममरणादि ।
 षड्विकाररहित मी ॥ ५७ ॥ नामगोत्र नसे मला । रूपवर्ण नसे
 मला । मग आकार संस्कार कैचा आला । सर्व देहाचे विकार ॥ ५८ ॥
 धन क्षेत्र गृहाराग । नसे मला कुळधर्म । येथे कैचे आलें शर्म । नाहींच
 बर्म मजलागी ॥ ५९ ॥ अन्नमयकोशविकार । हे मला नसती
 साचार । यांचा द्रष्टा मी यांहूनि पर । निर्विकार निरामय ॥ ६० ॥
 नाहीं भूक मला । न शिवे तहान मला । सबल दुर्बल न मी मला ।
 वेधे वेधे काहींच न ॥ ६१ ॥ न मी भेरा आंधळा । न मी नपुंसक
 पांगला । हा दोष सगळा । प्राणमयकोशावरी ॥ ६२ ॥ मी नोहे प्राण-
 मय कोश । त्याचा द्रष्टा निर्दोष । नित्य वृत्त निर्विशेष । समरसेसी
 ॥ ६३ ॥ न शिवे मला वाग्जाल । नाहीं मला सकल्प । नाहीं मला विकल्प ।
 न मी व्याकूल संशयाने ॥ ६४ ॥ सुख दुःख क्षोभ । नाहीं नाहीं
 शोक भय लोभ । काम क्रोध मद स्तंभ । मोह मद भेद रोद ॥ ६५ ॥
 हर्ष विपाद मत्सर । न मला हे मनावर । विराजती मी तरी दूर । मना-
 हूनी ॥ ६६ ॥ मी नोहे सुबुद्ध । मी नोहे दुर्बुद्ध । नोहे ऊहापोह-
 विद्य । नोहे बुद्ध विशुद्ध मी ॥ ६७ ॥ मी नोहे अवधानी । मी नोहे
 मानी । मी नोहे अणंदशानी । विज्ञानमयाचा साक्षी मी ॥ ६८ ॥
 म्हणोनि कर्तृत्वादिक । नसे मला हे आप्यासिक । विज्ञानाहोनी मी
 पृथक् । आहे भिदेकरस मी हा ॥ ६९ ॥ मी स्वयंप्रकाशमान ।
 सूर्यासमान भासमान । कैधें मला असान । नाहीं आवरण विशेष
 ॥ ७० ॥ प्रिय मोद प्रमेद । माझे ठायी हा । भेद । म्हणोनि नसे
 मजला रोद । मी स्वच्छंद स्वतःसिद्ध ॥ ७१ ॥ स्मृति विस्मृति न
 मला । हे धर्म असती त्याला । आनंदमय म्हणती व्याला । आनंद-
 विकार जीव मी न ॥ ७२ ॥ अव एव न भोक्तृत्वादिक । मी अदि-
 तीय एक । पंचकोशाहून पृथक् । परात्पर ॥ ७३ ॥ हा सद्गुदाय ।

दृश्य हाही मी न होय । याचा साक्षा मी तुरीय । स्वसवेद्य निष्कल
 ॥ ७४ ॥ जो हा मी त्वपदलक्ष्यार्थ । तोचि तो तत्पदलक्ष्यार्थ । तो
 अद्वयानन्द अखद्यार्थ । प्रत्यगभिन्न परमात्मा ॥ ७५ ॥ मठ उपाधीने
 मठाकाश । घट उपाधीने घटाकाश । दों उपाधींचा नाश । होता
 आकाश एक जेवीं ॥ ७६ ॥ जेवीं मायोपाधीने आत्मा शिव । अवि-
 चोपाधीने अनारमा जीव । दोन्ही उपाधी जाता स्वयमेव । परमात्मा
 परब्रह्म मी ॥ ७७ ॥ अज्ञानोपाधि किंचिच्छ जीव । मायोपाधि सर्वज्ञ
 शिव । दों उपाधींचा होता अभाव । ना जीव ना शिव परमात्मा ॥ ७८ ॥
 मायेने जो परोक्ष । अज्ञानाने प्रत्यक्ष । अज्ञान माया जाता अपरोक्ष । तो
 मी अभ्यक्ष निर्विकार ॥ ७९ ॥ त्या उलट्या वृक्षी । जीव शिव हे दोन
 पक्षी । जीव कर्मफळ भक्षी । शिव निरीक्षी साक्षीपणे ॥ ८० ॥ सपलें
 तें फळभक्षण । आता राहिलें साक्षीपण । निरसलें साक्ष्य सपूर्ण । ही
 आहे खूण स्वसवेद्य ॥ ८१ ॥ असे मी सच्चिदानन्द । नित्य शुद्ध शुद्ध
 निर्भेद । नित्यमुक्त परमानन्द । अनन्त वेदवेद्य मी ॥ ८२ ॥ असे
 निरन्तर चिंतन । कराये स्थिरबुनिया मम । दृढ होता अनुसंधान
 सिद्ध होई ॥ ८३ ॥ दुष्टभाक्ता नष्ट होतो । ध्यानी स्थिर होई
 मती । सहज ये समाधिस्थिती । अभ्यासपद्धती आदरिता ॥ ८४ ॥
 अभ्यासछायातिरिक्त काठी । शास्त्र व्यवहार करते वेठी । ममा
 ह्तेची होळी । करोत असावे उदासी ॥ ८५ ॥ देह हा कर्माधिष्ठान ।
 अहंकार कर्ता जाण । इन्द्रियगण करण । पंचप्राण चेष्टाहेतू ॥ ८६ ॥
 ओत्रादि देव इन्द्रियाच्या । दिगादि दैवताच्या । मेळणी त्रिविध
 कर्मांचा । उगम होय ॥ ८७ ॥ कायेने होतें कायिक । वाचेचे कर्म
 वाचिक । मनाचे कर्म मानसिक । त्रिविध कर्म हें जाण ॥ ८८ ॥ पाच
 हेतूनी ही तीन । कर्मे होती अनुदिन । यथे जीव नमून । म्हणे अध्यामून
 मी कर्ता ॥ ८९ ॥ जे घडें पुण्यपाप । त्याचा अहंकार घेई लेप ।

अंगीं लावूनि मग ताप । ये जो कल्पांतर्ही न चुके ॥ ९० ॥ जे
अहंपणा धरून । कर्म लिप्त होती जन । त्यां येती फळें तीन । इष्टानिष्ट
आणि मित्र ॥ ९१ ॥ पुण्याचें इष्टफल । मिळे स्वर्गमुख केवळ ।
पुण्य संपत्तां तत्काळ । अधःपात होतसे ॥ ९२ ॥ पापफल अनिष्ट ।
नरकवास उत्कट । तिर्यग्योनी महाकष्ट । शीत वातोष्ण उक्तपि ॥ ९३ ॥
पापपुण्य समान । मिश्रफल दे जनन । सुखदुःखमिश्रित जाण ।
मनुष्याव भूलोकी ॥ ९४ ॥ नरकस्वर्गमोक्षांचे । येथें तीन मार्ग
लोकांचे । जे जन सार्विक साचे । ते ह्याचें वर्म आणती ॥ ९५ ॥
कामक्रोधलोभादिक । जे आदरती अविवेक । त्यांना घडे पातक ।
केवळ नरकवासी ते ॥ ९६ ॥ शान्त्रोक्त न करिता । निपिद्धातें आच-
रती । त्याला ये अपेगती । मग मुक्ति कैची त्यांना ॥ ९७ ॥ फला-
भिलाष धरून । जे करती पुण्याचरण । ते स्वर्गो गेले तरी जाण ।
संसारभ्रमण न चुकेचि ॥ ९८ ॥ म्हणोनि कामादिक त्यजून । ध्यायीं
इंद्रियें आवरून । मन करून समाधान । प्रेमें भजावें ईश्वरा ॥ ९९ ॥
सर्वभूतीं तो जाणून । सर्वां द्यावें अभयदान । दैवि दयाचें पूजन ।
पुनः जनन नच दे जें ॥ १०० ॥ ईश्वरप्रसादें स्यानुसंधान । ठागें
तें तोही भवबंधन । हें मानवजन्माचें सार्यक जाण । तो कृपण हें
न करी जो ॥ १०१ ॥

इति धी० १० प० श्रीशमुदेवानंदसरस्वतीविरचितं

आत्मानात्मविचारे अभ्यासप्रकरणं संपूर्णम् ॥

४०८ आत्मानात्मविचार उत्तरभाग.

श्रगुरु दत्तात्रय गुरुचे गुरु । स्वमक्ताचे कल्पतरु । वदूनि भवा-
 ण्वितारु । वेदान्त निरूपितों स्वप्न ॥ १ ॥ गुरुविण तोहे ज्ञान ।
 ऐसे श्रुतीचें वचन । हें मानूनि निरूपण । करतों गुरुशिष्यसंवादें
 ॥ २ ॥ शिष्य गुरुसी पुसतसे । ही सृष्टि कोण करितसे । किंवा
 स्वभावे होतसे । सशय होतसे हा फेडा ॥ ३ ॥ गुरु म्हणे सावधान ।
 एकाम करुनिया मन । परिसें कथितों निरूपण । वेदप्रमाण घेवोनी
 ॥ ४ ॥ श्वासापरी अनायासानें । वद कथिला ईश्वरानें । त्याला पोरु-
 पेय म्हणणें । न साजे अन्याधारापरी ॥ ५ ॥ सहिता ब्राह्मण अरण ।
 ही तिन्हीही मिळोन । हा वेद अमें जाण । शिक्षादिक सहाची ॥ ६ ॥
 कर्म उपासना ज्ञान । तीन काढें वेदाची जाण । स्मृति इतिहास
 पुराण । वेदाधारे पसरले ॥ ७ ॥ त्या स्वतः प्रमाण वेदाचें । मत हें
 ऐक तू सार्चें । हें ठाणें समाधानाचें । सत्य त्रिवाचे बोलतों ॥ ८ ॥
 जी गारा केलेली माती । तिचे पुढें घडे होती । घड्यापूर्वी जी माती ।
 मध्यें अती तथि एक ॥ ९ ॥ सृष्टीपूर्वी विश्व हेंच । अद्वितीय ब्रह्म
 एकच । नामरूप हीं नव्हतीच । जिह्मामन नसल्यामुळें ॥ १० ॥
 शिष्या तुझ्या समजुतीस । पूर्वी ह्या काळबोधकास । बोलिलों परी
 वेढा खास । काळ न द्वेतास दावणार ॥ ११ ॥ निर्विकारा न घडे
 सर्जन । मायेसहिताचें ग्रहण । करिता न ये द्वैतपण । शक्ति जाण अवस्तु
 माया ॥ १२ ॥ शक्तिशक्तिमता अभेद । मिथ्या प्रतिबिंबेन भेद । न ये
 चद्रा निर्विवाद । मायेनें भेद न तसा ब्रह्मा ॥ १३ ॥ जें उपाधीने भासे।
 तें उपाधि नासता नासे । त्याणें द्वेता येईल कसें । सन्यास्वरूपा ॥ १४ ॥
 जे अनिर्वचनीय शक्ति । ती वेदाती म्हणती । असे ब्रह्माधीन ती ।
 तेणें अद्वैत येत नसे ॥ १५ ॥ त्या मायाशक्ति युक्त । ब्रह्म हो अन्या-

कृत । हे जगद्बीज अव्यक्त । त्रिगुणात्मक होतसे ॥ १६ ॥ त्यापासून
 शब्दयुक्त आकाश । त्यापासून वायू सशब्दस्पर्श । त्यापासून अग्नी
 खास । शब्दस्पर्शरूपगुणें ॥ १७ ॥ सशब्दस्पर्शरूपरस । जळ उपजे
 त्यापासाव खास । सशब्दस्पर्शरूपरस । गंध भूमी ॥ १८ ॥ कारण-
 गुण कार्या येती । तेसे मायागुण पंचभूती । म्हणूनि त्रिगुणात्मक होती ।
 पंचभूतें ती मायिक ॥ १९ ॥ प्रत्येकाचे सत्त्वाक्षेकरून । ओत्र त्वचा
 चक्षु जिह्वा घ्राण । पच घ्राणेंद्रियें होती जाण । अत करण सत्त्वा-
 शैक्याने ॥ २० ॥ निर्विकल्प अत करण । सकल्पात्मक मन । निश्चया-
 त्मक बुद्धि जाण । अनुसंधानरूपी चित्त ॥ २१ ॥ अहकार भीषण ।
 हे पंचविध अत करण । प्रत्येक रजाज्ञाने जाण । कर्मेन्द्रिये पाचही
 ॥ २२ ॥ वाचा हस्त पाद । लिंग आणि गुद । रजशैत्ये प्राणभेद ।
 पंच तयाचे वृत्तीने ॥ २३ ॥ याचे देवता विषय । एक प्रलयी स्वयें
 होय । प्राणेंद्रियात करणसमुदाय । लिंगशरीर सूक्ष्म होय ॥ २४ ॥
 पंचभूताचे दोन दोन भाग । एका एका अर्धाचे चार भाग । करोनि
 कुसण्या अर्धाशी योग । करिता होय पचीकरण ॥ २५ ॥ ह्या पची-
 कृतापासून वृद्धिः । स्वेदजाढज जारज । होती चौदा ठोक विराज ।
 सर्व एक मिळोन ॥ २६ ॥ ह्या चारि देहात । जीवरूपे प्रलय रिपत ।
 कर्तृत्व भोक्तृत्व पावत । मोक्षापर्यंत द्वैतभावे ॥ २७ ॥ जाम-
 स्यप्र सुपुति । दिनदिन व्यवहार म्हणती । जन्म घेणे हे वेदाती
 म्हणती जन्मातरस्वीकार ॥ २८ ॥ हा जोवाचा सत्तार । ईश्वरसृष्टी-
 वर । अहंताममतादि व्यवहार । हे प्रातिभासिक जीवसृष्टी ॥ २९ ॥
 पारमार्थिक प्रसावर । ईशसृष्टी अनिवार । हा व्यावहारिक सत्तार ।
 ईश्वराचा ॥ ३० ॥ हे सर्वही द्वैत । निवारीजे होचूनि अद्वैत । तरीच
 होय सरोदित । सच्चिदानंद निजाणे ॥ ३१ ॥ सर्वाधिष्ठान प्रलय
 जेथवा । विवेकें कळ तेथवा । करोनि द्वैतभावा । होय सच्चिदानंद

निजांगें ॥ ३२ ॥ ब्रह्मचि सर्वाधिष्ठान । तेंच उत्पत्तिस्थितिलयकारण ।
 म्हणोनि एकाचें ज्ञान । होतांचि सर्वज्ञान होतसे ॥ ३३ ॥ अत एव
 वेदांतमत । सिद्ध करी अद्वैत । तार्बिकांचा सिद्धांत । घेतां अद्वैत
 साधेना ॥ ३४ ॥ प्रकृतिपुरुषविवेक । तत्त्वविचार करितां चोख ।
 मोक्ष हीतो हा लेख । सांख्यांचा एकत्व न दाखी ॥ ३५ ॥ पुरुष हा
 वदासीन । प्रकृति जगत्कारण । प्रतिशरीरि भोक्ता जीव भिन्न ।
 जगत्सत्य जाण हें सांख्यमत ॥ ३६ ॥ स्वयें प्रकृति जड असोन । ती
 केवी करील जगदुत्पादन । न चालवी चेतनावीण । अचेतन रथाविक
 ॥ ३७ ॥ तूं म्हणशील स्तनांतून । दूध वाहे अचेतन । जळही जातें
 स्वयें वाहून । हेही जाण ईश्वरेच्छा ॥ ३८ ॥ तीन गुण समान । हे
 सांख्यप्रकृति प्रधान । त्या नसता प्रेरक चेतन । केवी गुणविभाग
 होईल ॥ ३९ ॥ गाईचें पोटीं तृण । दुग्ध होते तेवी प्रधान । जगदा-
 कार होऊन । स्वयमेव राहे म्हणसी जरी ॥ ४० ॥ तरी हेही न
 घडेल । तृण खाईल बैल । त्याचें दुग्ध कीं होईल । तसें न होईल
 प्रकृति जगत् ॥ ४१ ॥ जसा स्वयें आंधळा । चालवी डोळस पांगुळा ।
 तेवी पुरुष प्रकृतीला । चालवी म्हणों तरी न घडे ॥ ४२ ॥

४०९ उपदेश

गुरुमाता सांगतसे, ऐक मुली आतां । आला आज दीपवादी,
 सण बरवा मोठा ॥ ध्रु० ॥ लाविं अंगिं नित्यानित्यवस्तुविवेकाचें ॥
 चटर्षे मग रागमळ, जातिल तव तनुचे ॥ १ ॥ श्मशानिगतचि हें
 अमूल्य पाही न जें शोकीं ॥ शांतिवसन तूं नेमून शोभसि या लोकीं
 ॥ २ ॥ भूतदया आणि क्षमा भूषण लेवून ॥ शोभविं हें आत्मरूप
 भूषित होवून ॥ ३ ॥ करिं धरिं हें सोज्वल मति सोन्याचें ताट ॥

अंतरि धरि ज्ञानेन्द्रियस्नदीप थाट ॥ ४ ॥ तीन तनु लिपलोफ
 स्तरुनि स्यञ्जि दूरी ॥ ईश्वर गुरु आत्मबंधु चितुनि अंतरो ॥ ५ ॥ चे
 सोहंभावे ती सोज्ज्वळ आरती ॥ ओवाळी एक भक्तिभावार्ने निगुती
 ॥ ६ ॥ ओवाळणी चे तूं ही दिव्य अमोलीक ॥ कूटस्थ प्रत्यगात्म-
 साक्षी अवलीक ॥ ७ ॥ रात्रंदिन आतां येतां निजतां ही वसतां ॥
 अनुभवि तूं साक्षिपणे संवत त्या आतां ॥ ८ ॥ तो आत्मा सच्चि-
 स्सुख तुलहुनि नच भिन्न । तूंही तवाहुनि कधीही नससी हो
 भिन्न ॥ ९ ॥ गुरुमाता सांगतसे ऐक मुली आतां ॥ आढा दिप-
 घाळी सण वरवा मोठा ॥

सासुर्वासी पाळी । आल्या विवाळी । गुरुमाते जवळी । आळी
 प्रस्त ॥ १ ॥ हंवां फोडोनी । मायेपुढें रहे । म्हणे दुःखी पडे ।
 सासुर्वासी ॥ २ ॥ सासु दुष्टयुद्धि । मोह वो सासर । यांही मज
 घारा नाही विल्हा ॥ ३ ॥ तामसाईकार । रागीट भ्रतार । त्या करवि
 मार । बेती नित्य ॥ ४ ॥ कामादिक दीर । चावदचि क्रूर । यांही
 विल्हा मार । पदोपदी ॥ ५ ॥ कल्पना जावू हे । बोटचे मोढताहे ।
 कृष्णा नर्णदुली हे टवळी डाढ ॥ ६ ॥ लावाळावी करून । सर्वही
 गांजीवी । मज नच देवी । शांतीवख ॥ ७ ॥ मारुनि विविक्षा ।
 पांगड्या वाढवीवी । प्राप्तही न देवी । स्वानंदाचा ॥ ८ ॥ प्रह्लाभक्ति-
 शेजेन कडे टप्टि देतां । घरुनिया हाता । ओढितां हे ॥ ९ ॥ करकर
 दांत । खाती माझेवर । तूंही समाचार । नच येसी ॥ १० ॥ मेष्टें
 किंवा आहे । हेंही तुझ्या मनीं । आलें न म्हणूनी । हो ज्याकूळ
 ॥ ११ ॥ आतां तुझे पार्यी । जीव देवें ठार । पुरे येरक्षार । या
 न्ममाची ॥ १२ ॥

गुरुमायी म्हणे बाळे । आतां शांत हो ये वेळी ॥ १ ॥
 तुज आठवि वेळोवेळ । म्हणोनि म्यां घाडिलें मूळ ॥ २ ॥
 तुझा बंधू हा विवेक । घाडिला म्यां आजो ऐक ॥ ३ ॥
 शांति साडी दे नेसून । ये तितिक्षा घांगड्या भरून ॥ ४ ॥
 कंठी यांधू साधन यंत्र । तेणें होसी तू स्वतंत्र ॥ ५ ॥
 आतां सासु होईल सुयुद्धि । न च देईल ती आधी ॥ ६ ॥
 सात्त्विक अहंकार । अनुकूल होईल भ्रतार ॥ ७ ॥
 येरा गाढवांची भीड । तुज कायसी सर्वा सोड ॥ ८ ॥
 श्रवणादी पोढमर । त्याहि देयी वृत्ति ठेकर ॥ ९ ॥
 प्रसवूनी घोघपुत्रा । नांद सुखें चढरि गोत्रा ॥ १० ॥
 शिरावर गुरुचा कर । येता कैची येरझार ॥ ११ ॥
 वासुदेवगुरुचा घोल । कालत्रयी नोहे फोल ॥ १२ ॥

४१० ब्रह्मचिंतन

जें वासुदेवाख्य अन्यय । तें परब्रह्म मीच होय । ऐसा जयाचा
 निश्चय । तो मुक्त होय अन्य ब्रह्म ॥ १ ॥ मीच परब्रह्म असे । ब्रह्मा-
 हून वेगळा नसे । प्राप्तोने कीजे उपासन असे । ब्रह्मभाव धरून
 ॥ २ ॥ मीच परब्रह्म निश्चीत । अबाध्य असंग चिद्रूप निश्चित । प्रय-
 त्तानें असे चिंतीत । राहतां मुक्त होतसे ॥ ३ ॥ जें सर्वोपाधिशून्य ।
 जें निरंतर चेतन्य । तें मी ब्रह्म न अन्य । वर्णाश्रम मग कैचे ॥ ४ ॥
 मी ब्रह्म असे जाणतां । तथा ये सर्वात्मता । तन्मुक्तीला आढ देवता ।
 तथा येती आत्मा त्यांचाही होतो ॥ ५ ॥ माझ्याहून देव भिन्न । असे
 करितां उपासन । तथा न होय ब्रह्मज्ञान । पशुसमान हो तो देवा
 ॥ ६ ॥ मी आत्मा नच अन्य । ब्रह्मच मी शोकशून्य । सच्चिदानंद

मी धन्य । नित्यमुक्तस्वभाव मी ॥ ७ ॥ असे आपणा ब्रह्म मानून ।
सतत वागे तथा न । दुष्कृत आणि दुष्कृतापासून । आपची जाण न
होती ॥ ८ ॥ आपणा ब्रह्म मानून । रहावे सुरें करून । मी ब्रह्म
आहे असे चिंतन । हो कां क्षणभर ही करा ॥ ९ ॥ तें महापातका
निवारी । जेवीं अंधकारारी । सर्वांधकार निवारी । म्हणोनि ब्रह्म-
चिंतन करावे ॥ १० ॥ अज्ञानामुळे ब्रह्मापासून । आकाश झाले बुद्बुदा
समान । वायू झाला आकाशापासून । वायूपासून तेज झाले ॥ ११ ॥
चदक झाले तेजापासून । पृथ्वी झाली चदकापासून । मीहियवादिह
पृथ्वीपासून । झाले वस्त्र अज्ञानामुळे ॥ १२ ॥ पृथ्वी विरतां चदकांत ।
चदक विरे तेजांत । तेज विरे वायूंत । वायु आकाशांत विरतसे ॥ १३ ॥
आकाश विरे अव्याकृत मायेत । तें विरे शुद्ध ब्रह्मांत । त्याहूनि अन्य
न उरत । तें ब्रह्म मी हरी विष्णु ॥ १४ ॥ यन्मायेनें कर्तृत्व मोक्षत्वादिक ।
तो अच्युत अनंत गोविंद मी एक । तोच मी हरी आनंदरूपक । अज
अमृत अशेष मी ॥ १५ ॥ नित्य निर्विकल्प निर्विकार । सच्चिदानंद
अभ्यय मी पर । पंचकोशातीत परमेश्वर । अकर्ता अभोक्ता असंग मी
॥ १६ ॥ लोहचुंबकापरी माझे जगळ । इंद्रियादेकांचा होतो खेळ ।
मी आदिमण्यांती मुक्त केवळ । स्वभावशुद्ध मी पद नसे ॥ १७ ॥
मी ब्रह्मचि न संसारी । मी मुक्त हें चित्तिजे अतरी । हें चिंतन न पडे
तरी । वास्य उषारी जे हें नित्य ॥ १८ ॥ या अभ्यासाने भ्रमर-
कीटवत् । ब्रह्मभाव होय निश्चित । संशय सोडूनो सतत । करया
निश्चित अभ्यास ॥ १९ ॥ हें ध्यान करितां एक मास । ब्रह्महृत्पेचा-
ही होतो नाश । एक वर्ष करितां ह्या अभ्यास । मिळती रास अष्ट-
सिद्धि ॥ २० ॥ यावज्जीव अभ्यास करितां । आंगीं बाणे जीवन्मु-
क्ता । मी देह न प्राणिद्रिष्ट तत्त्वज्ञ । ही दृढता होच तयाची ॥ २१ ॥
मी न मन न बुद्धि न चित । मी न अहंकार न भूमी न पय । मी न
स्तो . २७

तेज न मी घात । मी न आकाश सर्वथा ॥ २२ ॥ मी न शब्द न
स्पर्श न रस । मी न गंध न रूप घास । मी नोहे हा मायाविहास ।
मग संसारभास मज कैचा ॥ २३ ॥ साक्षिंस्वरूपे केवळ । मी
शिवची निर्मळ । मिथ्या जगज्जाल । होतनी मृगजळवत् राहे ॥ २४ ॥
ज्ञाने माझे ठायींच ते विरे । मग एकची ब्रह्म मी उरें । शेरी अनंत
मीच न दुसरें । तोच मी सर्वेश सर्वशक्ति ॥ २५ ॥ मी आनंद सत्य
बोध पुरातन । ऐसें असें हें ब्रह्मचिंतन । हा प्रपंच मिथ्या म्हणून ।
सत्याद्वय ब्रह्म मीचि एक ॥ २६ ॥ याविषयी वेदांत प्रमाण । गुरु
स्वानुभव तिसरा जाण । मी ब्रह्म न संसारी ब्रह्मभिन्न । मी न देह
सनातन केवळ मी ॥ २७ ॥ एकची अद्वय ब्रह्म । येथे नसे नाना
भ्रम । हें कळावया ब्रह्मचिंतनक्रम । कथिला भ्रम निरसावया ॥ २८ ॥

इति श्री० प० प० श्रीशमुदेवानंदसरस्वतीविरचित
ब्रह्मचिंतन संपूर्णम् ॥

४११ अमंग ऐतरेयभावार्थरूप

(१)

देवाचा जो देव भासे स्वयमेव । जाणे भावाभाव भावाचा जो ॥ १ ॥
पूर्णानंद एक रची नाना लोह । सर्वांचा पालक एकदृष्टी ॥ २ ॥
व्याचें कर्म जैसे त्या दे फळ तैसे । व्या वैपन्य नसे कारुणिका ॥ ३ ॥
लालन लाडन घाळार्थे करितां । निंद नोहे माता चेवि हाही ॥ ४ ॥
उदासीनापरी करोनी अकर्ता । चिंति तया दक्षा वासुदेव ॥ ५ ॥

(२)

ऐक्यावधारण द्वैतनिवारण । श्रुति करी जाण जेथ तो हा ॥ १ ॥
जग हें सृष्टी पूर्वी तोचि अद्वितीय । एक अप्रमेय हो सदैव ॥ २ ॥

होता संत हीन पुनरुक्ति हीन । लोकांही भाषण आहे ऐसे ॥ ३ ॥
जिह्वा मन नसतां नामरूपवार्ता । तेव्हां नसे कथा कालाचीही ॥ ४ ॥
लोका सांगावया पूर्वकाल गणे । श्रुति असे म्हणे वासुदेव ॥ ५ ॥

(३)

आत्मा हो निमिच्च माया उपादान । म्हणती ही ये न द्वैतवाद ॥ १ ॥
माया अवास्तवी शक्ति आत्म्याची हे । आत्मदृष्टीने हे रची विश्व ॥ २ ॥
कूटस्थरूपा जी न येतां विकार । रची चराचर मायावीसी ॥ ३ ॥
अनिर्वाच्य माया पेटां ही सुतीस । अखंडैकरस बोलूं आला ॥ ४ ॥
सामानाधिकरण्य आत्मजगताचे । बोधार्थ सांगते जेविं चोर ॥ ५ ॥

(४)

अभ्यारोपापवादाने । तत्त्व कथिलें वेदाने ॥ १ ॥
अभ्यारोप सृष्ट्यादिक । अपवाद तत्त्वं एक ॥ २ ॥
वासुदेव एकरूप । व्हाया सांगे अभ्यारोप ॥ ३ ॥

(५)

ज्ञानरूपी तप आत्म्याचे । तो म्हणे मी विश्व रचे ॥ १ ॥
चौदा लोक उपजवी । लोकपालांही उद्भवी ॥ २ ॥
पेध गुणोपसंहार- । ग्याये भूतसृष्ट्यादर ॥ ३ ॥
मुदय आत्मा उपसंहारे । ध्यावा अन्य न चलुरे ॥ ४ ॥
सृष्टी करी आत्मदेव । देवांचीही सांगे देव ॥ ५ ॥

(६)

जलमुख्य भूतां धेयोनी परेशा । रचूनि पुरुष तया पादे ॥ १ ॥
अंडजत गुल्ल फुटोनी हो वाचा । जन्म हो अभीचा तीपासून ॥ २ ॥
नासा उपजली प्राण तीपामून । वायू त्यापामून उत्पन्न हो ॥ ३ ॥
झालीं अक्षितित्रें चक्षु त्यापामून । सूर्य त्यापामून उत्पन्न हो ॥ ४ ॥
उपजे कर्ण भोग त्यापामून । होती त्यापामून दाही दीशा ॥ ५ ॥

जे जे देव भाग घेती । त्यांही दोघी एत होती ॥ ३ ॥

(१२)

लोक लोकपाल होतां । करी आत्मा अन्नचिन्ता ॥ १ ॥

जलमुख्य भुते घेउन । निर्मा अराचर अन्न ॥ २ ॥

वागादिके भोक्तृवर्ग । अन्न भक्षु इच्छी सवेग ॥ ३ ॥

यरी मोहे अन्नाहार । मग अपानें करी माहार ॥ ४ ॥

आयुर्हेतु अन्नद्वारा । अन्नमाह करावया ॥ ५ ॥

(१३)

आत्मा म्हणे वागादिक । कामें करिती मत्सेवक ॥ १ ॥

हे स्वतंत्र होतां जाण । मग कोण मो होईन ॥ २ ॥

आप आपणा ओळखाया । वेहीं जाऊं कोठोनीयां ॥ ३ ॥

ऐसा विचार करित । फिर भेदुनि जायी आव ॥ ४ ॥

जे आती कहती भेद । हा द्वारा त्यां हो आनंद ॥ ५ ॥

(१०)

क्रियोपाधिक जो प्राण सो प्रवेशे । पायांतून असें येदे येद ॥ १ ॥

गळ्यातलीं कर्मेन्द्रियांचे बाहुल्य । धीन्द्रियबहुल्य कंठारी ॥ २ ॥

वरुनी प्रवेश झानोपाधिकाचा । हो झानेन्द्रियांचे वरि बाहुल्य ॥ ३ ॥

(१५)

धुरीं राव येतां धुरोरा शोभा । तसीं देहीं शोभा आत्मयोग ॥ १ ॥

वाढा करोनिया तीन मजल्यांचा । रेळ आत्म्याचा व्यवस्थेने ॥ २ ॥

नेत्रां चित्ती कंठां जागृन् निद्रा स्वप्न । त्रिपांसही स्वप्न म्हणे वेद ॥ ३ ॥

अन्यथा ग्रहण तेंचि होव स्वप्न । हे असें लक्षण जागृत स्वाप्न ॥ ४ ॥

देनरीत फोडा येथे तीन देहीं । बाह्यहित्स्वदेहीं जन्मांतर ॥ ५ ॥

(७)

त्वचा उपजली तीपासून रोम । त्यापासोनि जन्म ओपधीचा ॥ १ ॥
 हृदय उपजलें त्यापासोनि मन । चंद्रा ये जनन त्यापामून ॥ २ ॥
 नाभी उपजली तेथें हो अपान । मृत्यु त्यापामून उत्पन्न हो ॥ ३ ॥
 शिश्न झालें तेथ उपजलें रेत । आप उपजत त्यापामून ॥ ४ ॥

(८)

पिराटाच्या पोटी देवता पडती । क्षुधातृषा मोठी व्यापा तयां ॥ १ ॥
 त्या म्हणती ईशा आम्हां दे शरीर । तेथ अन्नाहार पुरवूं आम्ही ॥ २ ॥
 गजाम्बादि देह देवि तयां देव । परि त्यांचा भाव तुम नोहे ॥ ३ ॥
 शेषटी नृदेह देवां तुम होती । देवता बदवी यें झालें ॥ ४ ॥

(९)

आत्मा म्हणे त्या अमरां । आपुढालीं स्थाने धरा ॥ १ ॥
 मग अग्नि वाचा होयी । सूर्या प्रवेगुनां राही ॥ २ ॥
 वायु होवोनियां प्राण । धरी नासारधस्थान ॥ ३ ॥
 रवि चक्षु होवोनियां । रिघे नेत्री पाहावया ॥ ४ ॥
 श्रोत्र होवोनियां दिशा । कर्णों रिघति ज्या भवणाशा ॥ ५ ॥

(१०)

ओपधी रोम होतून । धरिती त्या त्वचास्थान ॥ १ ॥
 चंद्र होवोनियां मन । धरि तेज्हां हृदयस्थान ॥ २ ॥
 मृत्यु होवोनी अपान । स्वीकरी तो नाभिस्थान ॥ ३ ॥
 आपोदेव रेत होवोन । धरि त्या शिश्नस्थान ॥ ४ ॥

(११)

क्षुधातृषा आत्मयातें । म्हणतो दे स्थान आम्हांतें ॥ १ ॥
 स्थान नसे म्हणुनी त्यातें । देवां पोटी दे स्थानातें ॥ २ ॥

जे जे देव भाग घेती । त्याही दोघी वृत्त होती

॥ ३ ॥

(१२)

लोक लोकपाल होतां । करी आत्मा अन्नचिन्ता
जलमुख्य भूते घेऊन । निर्मा जराचर अन्न
वागादिके भोक्तावर्ग । अन्न भक्षुं इच्छी सवेग
परी नोहे अन्नाहार । मग अपाने करी आहार
आयुर्हेतु अन्नद्वारा । अन्नप्राद करावया

॥ १ ॥

॥ २ ॥

॥ ३ ॥

॥ ४ ॥

॥ ५ ॥

(१३)

आत्मा म्हणे वागादिक । कामे करितो मत्सेवक
हे स्वतंत्र होतां जाण । मग कोण मी होईन
आप आपणा ओळखाया । देखी जाऊं कोठोनीयां
ऐसा विचार करित । शिर भंडुन जायी आंत
जे जाती कहनी भेद । हा द्वारा त्यां हो आनंद

॥ १ ॥

॥ २ ॥

॥ ३ ॥

॥ ४ ॥

॥ ५ ॥

(१०)

क्रियोपाधिक जो प्राण तो प्रवेशे । पायातून असें घेदे घेद
गळ्याखालीं कर्मेन्द्रियांचे बाहुल्य । धांद्रियबहुत्य कठापरी
वरुनी प्रवेश ज्ञानोपाधिकाचा । हो ज्ञानेन्द्रियांचे वरि बाहुल्य

॥ १ ॥

॥ २ ॥

॥ ३ ॥

(१५)

पुरी राव येतां पुरोरा शोभा । तसां देहीं शोभा अस्मयोग ॥ १ ॥
चाढा करोनिया तीन मजल्याचा । रेष्ठ आत्मयाचा उचवस्थेने ॥ २ ॥
नेत्रीं पिप्पी कंठीं जागृत निद्रा स्वप्न । विषासही स्वप्न म्हणे घेद ॥ ३ ॥
अन्यथा प्रहण तेंचि होय स्वप्न । दे असे लक्षण जागृत स्थाया ॥ ४ ॥
देनहीन फोडा येणें तीन देहीं । मातृपितृस्वदेहीं जन्मावर ॥ ५ ॥

(१६)

अशीं टाखो जन्में होतीं । परी जीवा न ये मुक्ति ॥ १ ॥
 जेव्हां सत्संग आदरी । प्रेमें दत्तभक्ति करी ॥ २ ॥
 तेव्हां साधनें जोद्धून । गुरुवाक्या घे समजून ॥ ३ ॥
 मीच भूत भौतिकही । मज वाचुनि कांहीं नाहीं ॥ ४ ॥

(१७)

तो प्रविष्ट मी मज पाहें । व्यापकतें मुक्त राहें ॥ १ ॥
 होयी इंद्र त्याचें नाम । परि तथा इंद्र नाम ॥ २ ॥
 इंद्रनाम हो परोक्ष । देवा आवडे परोक्ष ॥ ३ ॥
 अपवाद हा विचार । वासुदेवा साक्षात्कार ॥ ४ ॥

(१८)

अध्यारोपी देहत्रयप्रवेश न । वैराग्य कारण तेंचि होय ॥ १ ॥
 अशुचि गंधानें न बिटे जो चिर्त्ता । तथा न विरक्ती तीनी लोकीं ॥ २ ॥
 मु तार्थे आधण यिष्टेचा दांयर । उकडे त्यावरती जीव ॥ ३ ॥
 अ शुद्ध विटाळी जठराग्नि पोळे । त्याचें सोबळें कथसें हो ॥ ४ ॥
 वासुदेव म्हणे वीट आणि कष्ट । सांगे वेद स्पष्ट वैराग्यार्थ ॥ ५ ॥

(१९)

स्वर्गनरकादित्रमें ओषधस्थ । पुरुषदेहीं रेंड होत जीव ॥ १ ॥
 पुरुषाच्या देहीं पूर्वी तीन मास । करी जीव वास देही व्हाया ॥ २ ॥
 सप्तधातु तार्पे कढोनी हो रेत । हाचि गर्भ रुपात तातदेहीं ॥ ३ ॥
 सर्वांगें करून पोशिलें जें रेत । चिर्त्ता तें कढत कामाग्निनें ॥ ४ ॥
 योनीमध्ये सोढी ऋतुकाळीं स्त्रीच्या । जन्म हो जीवाचा पहिला ॥ ५ ॥

(२०)

अस्थि रनायु मज्जा होय तातरेत । त्वचा मांस रक्त स्त्रीरक्ताचे ॥ १ ॥

रक्षाधिम्यें नारी रेताधिम्यें नर । होयी पंढाकार साम्य होता ॥२॥
वायु फोडी शुक्र तेव्हां होय मेळ । स्वकर्म केवळ जन्मा हेतु ॥ ३ ॥
जैसे पूर्वकर्म तैसा पिंड होयी । सुख दुःख घेयी ईशाक्षेने ॥ ४ ॥

(२१)

न पीडे मातेसी रिघोनि उदरें । स्तनादिकापरी हो मातेसी ॥ १ ॥
भर्तृरूपगर्भा माता परिवाळी । म्हणोनियां पाळी तिला भर्ता ॥ २ ॥
बोहाळे जे होती पति पुरवी ते । न देतां इष्टाते गर्भहानी ॥ ३ ॥
रूपांतर तेंचि आपुणें जाणून । पिता पुंसवनादीक करी ॥ ४ ॥
रूपांतरें भर्ता जन्मे जाया पोटी । जाया हो शेवटीं भर्तृमाता ॥ ५ ॥

(२२)

(उपजतां करी जातकर्मादिक । वाढावया लोकरंपरा ॥ १ ॥
दुसरा हो जन्म उपजतां बाळ । नेणें पुढें काळगती मोढें ॥ २ ॥
गर्भा पीडिता जो प्राणी मुक्त व्हाया । तया दत्तराया विसरे जीव ॥ ३ ॥

(२३)

पुण्य कर्म व्हाया पिता योजी तया । कृतकृत्य काया स्वयें ॥ १ ॥
जन्मे पुढें तेंचि विसरें हो जन्म । ऐसें कर्म जन्म अज्ञा मागे ॥ २ ॥
ज्ञाना प्रतिबंध येवांही ये जन्म । वामदेवा जन्म जेवो आलें ॥ ३ ॥

(२४)

अम्यादि देवांच्या योगें जन्में झालीं । म्हणे मी जाणिहीं ॥ १ ॥
लोहापरी देह शेकडोही मातें । राखिती पोरांतें जें पायीक ॥ २ ॥
जेवीं स्वयें जालें तोंडोनियां पळे । तेवीं ज्ञानयळें तांडी जन्में ॥ ३ ॥

(२५)

ऐसा पूर्व ज्ञानानुभव धेवोनी । वामदेव मुनी गर्भी बोले ॥ १ ॥

देहभेदा तोडी आत्मरूपा जोडी । सर्वानंदगोडी धे हो मुक्त ॥ २ ॥

(२६)

होता हे विरक्ती । विचार करीती । भजावा म्हणती । कोण हा
आत्मा ॥ १ ॥

एक देहीं रिघे एक हे अवघें । ऐसे होत दोघे आत्मे येथ ॥ २ ॥

यांपैकी कोणाची कीजे उपासना । जो जन्ममरणा शीघ्र वारी ॥ ३ ॥

पेशा विचारानें तया होय बोध । भेद जो विविध त्या बाधित ॥ ४ ॥

(२७)

जीव जेणें रूपा पाहे । जेणें शब्द ऐकताहे ॥ १ ॥

जेणें गंधा हुगे जीव । जेणें बोले शब्द सर्व ॥ २ ॥

कडू गोड जेणें जाणें । मनबुद्ध्यादिके शीणें ॥ ३ ॥

(२८)

हेंचि सर्व हो प्रज्ञान । त्वंपदार्थलक्ष्य जाण ॥ १ ॥

इंद्रादीक देव पंचभूतें जीव । प्रज्ञाना पासाव उद्धवती ॥ २ ॥

प्रज्ञा पाळी सर्वां शेखां त्यां संहारी । मायावीचे परी वेगळी स्वयें ॥ ३ ॥

तेंचि ब्रह्म होय उत्पदलक्ष्यार्थ । दो पदांचा होय लक्ष्यार्थ हा ॥ ४ ॥

(२९)

आहे सामानाधिकरण्य । दोनी पदांचें ह्या जाण ॥ १ ॥

अन्योन्यभेदवारण । हो विशेष्य विशेषण ॥ २ ॥

जीव तोचि हो प्रज्ञान । तेंचि एक ब्रह्म जाण ॥ ३ ॥

(३०)

ऐसें हें श्रवण याचेंचि मनन । कांजे मग ध्यान निरंतर ॥ १ ॥

देहात्मज्ञानाचे परि आत्मज्ञान । होतां न बंधन भाग्युती हो ॥ २ ॥
 क्षमादिक्कयुक्त ध्याती जे हें खास । असंडैकरस लाभे त्यां ॥ ३ ॥

(३१)

यावदेहपात प्रारब्ध भोगीत । तथा जीवन्मुक्ती अलिप्तार्थे ॥ १ ॥
 न घटे न बाढे पाप पुण्य होतां । महिमा तत्त्वतां क्षानीयावा ॥ २ ॥
 प्रज्ञावा होवोनी ह्या देहा सोटीनी । मर्णा वे मिळोनी जाती
 मुक्त ॥ ३ ॥

(३२)

ते हृदयप्रंथी तत्काळ तोडीती । संसारा या छेदिती क्षान्मूर्ते ॥ १ ॥
 सर्व पाश त्यांचे तत्काळ तुटती । कर्मे क्षया जाती सर्व त्यांची ॥ २ ॥
 कोठे देह पडो त्यां नको काळ । त्यांचे ज्ञानमळ लोकां तारी ॥ ३ ॥
 वासुदेव म्हणे इतरासुतांचे । मत मी हें साचें बांधे योले ॥ ४ ॥
 वासुदेव म्हणे वामदेवापरी । जो विचार करी तो हो मुक्त ॥ ५ ॥

४१२ मलप्रमेची आरती

जय जय भगवति गगे जनिमृतिभयभंगे ॥ मलापहारिणि तारिणि
 उद्धरिं मज वेगें ॥ ध्रु० ॥ भवदवतापें तापुनि व्यापुनि कलुषानें ॥
 तूझ्या तीरीं आलों झालों पित्र मनें ॥ आतां सत्वरि उद्धरिं अंतरिं
 मज्जनें ॥ प्रसन्न होवनी शमने दुराकृतशमने ॥ १ ॥ छपटुनि
 समूळ पापा तापा शमऊनी ॥ अंतःकरणा शोधुनि लाठनि हरि-
 भजनीं ॥ जननीपरि तू निशिदिनि सांभाळुनि सदनीं ॥ केवल्याच्या
 ठेवी मजला भवशमने ॥ २ ॥ शतयोजनि जो दूरचि राहुनिया
 गंगा ॥ गंगा ऐसें बोले त्याला जी सुभगा ॥ तत्क्षणि तारी घांक्षणि
 येतां जी गंगा ॥ शिवसायुज्या ने ती उद्धारे अघभंगा ॥ ३ ॥

४१३ भजन

पावनी गंगा । सुभगा । पावनी गंगा ॥ ध्रु० ॥
 स्मरतां तत्क्षणि करि अघभंगा । तारी जी भवरोगा ॥ १ ॥
 शमवी यज्ञल पट्टिपुवेगा । ती हे अमृततरंगा ॥ २ ॥